

KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

A MAGYAR ORSZÁGOS KÖZJEGYZŐI KAMARA JOGTUDOMÁNYI FOLYÓIRATA

Schlosser Annamária

Az asszisztált öngyilkossággal kapcsolatos közjegyzői hatáskör Ausztriában

Vértesy László

A közjegyzők szerepe a pénzügyi szektorban:

a banki, biztosítási és befektetési jogviszonyok jogbiztonsági és stabilitási aspektusai

Ujvári Tamás

Tíz ötlet a hagyatéki eljárás racionalizálására

Raus Csaba

„Távellenjegyzéssel” készített ügyvédi magánokiratok a közjegyzői eljárásokban

Mór-Baranyai Anna

Szerzői alkotások a hagyatékban

Faragó Ambrus

Az alperesi ellenkérelem szerepe az anyagi pervezetésben

Sajtószemle

Recenzió

Események

2
2026

KÖZJEGYZŐK
KÖZLÖNYE

Kiadja a Közjegyzői Akadémia Nonprofit Kft.

1087 Budapest, Stróbl Alajos utca 3/b.

Felelős vezető: Dr. Moldován András ügyvezető

Alapító főszerkesztő: Charmant Oszkár, fiumei királyi közjegyző (1895)

Felelős kiadó és a szerkesztőbizottság elnöke: Tóth Ádám, a Magyar Országos Közjegyzői Kamara elnöke

Főszerkesztő: Rokolya Gábor, KRE ÁJK, PPKE JÁK, MOKK

Szerkesztőség: Bartha Bence, MOKK, Mányoki Ádám, MOKK

Molnár Tamás, DE ÁJK, MOKK, Somogyi Vivien, MOKK

Szőcs Tibor, MOKK

Szerkesztőbizottság: Boóc Ádám, KRE ÁJK, Böröcz Helga, MOKK

Gyarmathy Judit, Kúria, Harsági Viktória, PPKE JÁK

Juhász Ivett, PPKE JÁK, MOKK, Varga István, ELTE ÁJK

Veress Emőd, ME ÁJK

Rovatvezetők: Hajzer Anna Sára, MOKK, Molnár Tamás, DE ÁJK, MOKK,

Somogyi Vivien, MOKK

Szerkesztőbizottsági titkár: Somogyi Vivien, MOKK

A szerkesztőség címe: 1087 Budapest, Stróbl Alajos u. 3/b.

e-mail: kozlony@mokk.hu

Előfizetési díj egy évre: 32400 Ft

A folyóirat előfizethető a kiadó címén. A lap negyedévente jelenik meg.

A Közjegyzők Közlönye tartalma a szerzői jog által védett információt tartalmaz.

A folyóiratban közölt anyagok bármilyen formában történő átvételéhez, felhasználásához a kiadó előzetes engedélye szükséges.

Tájékoztatjuk szerzőinket, hogy a kéziratok beadása a

https://ojs.mtak.hu/index.php/kozjegyzok_kozlonye oldalon történik.

ISSN 1416-7883 (Nyomtatott) | ISSN 3141-690X (Online)

KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

A Magyar Országos Közjegyzői Kamara jogtudományi folyóirata
2026., 30. évfolyam, 2. szám

5. oldal **Schlosser Annamária**

Az asszisztált öngyilkossággal kapcsolatos közjegyzői hatáskör Ausztriában

18. oldal **Vértesy László**

A közjegyzők szerepe a pénzügyi szektorban: a banki, biztosítási és befektetési jogviszonyok jogbiztonsági és stabilitási aspektusai

45. oldal **Ujvári Tamás**

Tíz ötlet a hagyatéki eljárás racionalizálására

99. oldal **Raus Csaba**

„Távellenjegyzéssel” készített ügyvédi magánokiratok a közjegyzői eljárásokban

111. oldal **Mór-Baranyai Anna**

Szerzői alkotások a hagyatékban

131. oldal **Faragó Ambrus**

Az alperesi ellenkérelem szerepe az anyagi pervezetésben

153. oldal **Sajtószemle**

160. oldal **Recenzió**

170. oldal **Események**

181. oldal Abstrakt | Abstrait | Абстрактный

5. page **Schlosser Annamária**
Notarial procedure in Austria regarding assisted suicide
18. page **Vértesy László**
The role of notaries in the financial sector: legal certainty and stability aspects of banking, insurance and investment legal relationships
45. page **Ujvári Tamás**
Ten ideas for the rationalisation of probate proceedings
99. page **Raus Csaba**
Private deeds countersigned by attorneys-at-law by way of remote signing in the aspect of notarial procedures
111. page **Mór-Baranyai Anna**
Copyrighted works in the estate
131. page **Faragó Ambrus**
The role of the defendant's defense in the substantive conduct of the proceedings
153. page **Press Review**
160. page **Review**
170. page **Events**
181. page **Abstrakt | Abstrait | Абстрактный**

Schlosser Annamária

közjegyző, Esztergom

ORCID: -

AZ ASSZISZTÁLT ÖNGYILKOSSÁGGAL KAPCSOLATOS KÖZJEGYZŐI HATÁSKÖR AUSZTRIÁBAN

Absztrakt

Ausztriában 2022 óta legális az asszisztált öngyilkosság, amely egy európai tendenciába illeszthető. Az ennek elvégzésére irányuló kérelem közjegyző vagy betegjogi képviselő előtt tehető meg. A gyakorlatban közjegyzők is jelentős számban készítenek ilyen okiratokat. Az osztrák jog a segített öngyilkosságot alapvetően a privát szférán belül helyezte el, csupán a mérgező szerhez való hozzáférést és minimális orvosi segítséget tett lehetővé. Az öngyilkossági nyilatkozat a cikk szerzőjének álláspontja szerint a közjegyzői feladatkörtől idegen, ilyen közjegyzői hatáskör elterjedését nem tartja kívánatosnak.

Tárgyszavak: közjegyző, hatáskör, Ausztria, asszisztált öngyilkosság, eutanázia

NOTARIAL PROCEDURE IN AUSTRIA REGARDING ASSISTED SUICIDE

Abstract

Assisted suicide has been legal in Austria since 2022, which can be seen as part of a European trend. The request for this can be made before a notary or a patient rights representative. In practice, notaries draw up a significant number of such documents. Austrian law has basically placed assisted suicide within the private sphere, only allowing access to a toxic substance and minimal medical assistance. In the opinion of the author of the article, the suicide declaration is foreign to the notary's duties, and she does not consider the spread of such notarial powers desirable.

Keywords: notary, jurisdiction, Austria, assisted suicide, euthanasia

A cikk írójához hasonlóan bizonyára számos más közjegyző kolléga számára is meglepő lehet megtudni, hogy nyugati szomszédunknál 2022 óta megengedett az asszisztált öngyilkosság. Az eutanázia kérdésével főként az alkotmányjog és a közigazgatási jog, egészségügyi jog foglalkozik, kevésbé kerül a polgári jogászok látókörébe. Az osztrák szabályozás azonban egyedülálló módon közjegyzői hatáskört is létrehozott az asszisztált öngyilkossággal kapcsolatban.

Az asszisztált öngyilkosság legalizálása Európában

Az utóbbi 25 évben az európai jogrendszerekben az aktív eutanázia és az asszisztált öngyilkosság legalizására irányuló tendencia figyelhető meg. Mindenekelőtt fontos az alapvető fogalmakat tisztázni: az aktív eutanázia során az orvos cselekvése vezet a beteg halához (pl. injekció beadásával). Az asszisztált öngyilkossághoz a beteg aktív magatartása (pl. mérgező szer bevétele, infúziós pumpa elindítása) elengedhetetlen, az orvos, más segítők csupán az ehhez szükséges eszközöket biztosítják. 2001 előtt Svájc volt az egyetlen ország Európában, ahol az asszisztált öngyilkosság lehetséges volt. A hazai jogtudományos diskurzusban nagyobb figyelmet kapott a kérdés 2023 óta, a Karsai-ügy kapcsán.

Jelenleg az aktív eutanázia Európában csupán Belgiumban, Hollandiában, Luxemburgban és Spanyolországban engedélyezett. A többi alábbiakban szereplő államban csak az asszisztált öngyilkosság legális. Összességében mindedig csupán az európai országok kisebb részében engedélyezték az aktív eutanáziát, illetve az asszisztált öngyilkosságot. Az Európai Emberi Jogi Bíróság bármelyikhez való jogot nem tarthatja levezethetőnek az Európai Emberi Jogi Egyezményből, ennek biztosítása az egyes államok döntésétől függ.¹ A kérdés megítélése tehát egyáltalán nem egységes és a társadalom is megosztott. Szlovéniában például 2024-ben népszavazáson támogatták az asszisztált öngyilkosság legalizálását, majd 2025-ben egy másik népszavazás elutasította az azt megengedő törvénytervezetet.²

- 1 *Filó Mihály*: Asszisztált öngyilkosság és az életvégi döntések Európában - tettesség, részesség, önrendelkezés. In: Állam- és Jogtudomány, 2016/4., 120-134., Kussinszky Anikó - Stáncz Péter: Életvégi döntések itthon és Európában - az Emberi Jogok Európai Egyezményéből fakadó alapkövetelmények In: Közjogi Szemle, 2021/2., 35-41., Orsini F, Cioffi A, Cipolloni L, Bosco MA, Fabrello C, Cecanecchia C, De Simone S. Towards a European End-of-Life Regulation: A Necessary Analysis. Healthcare (Basel). 2025 Jan 11;13(2):130. doi: 10.3390/healthcare13020130, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/fs_euthanasia_eng
- 2 <https://www.reuters.com/business/healthcare-pharmaceuticals/slovenias-assisted-dying-law-heads-crucial-referendum-2025-11-21/>

Európában elsőként Svájcban, 1941-ben vált legálissá az asszisztált öngyilkosság, amelyet külföldiek is kérhetnek, és magánszolgáltatóknál hajtható végre.³

Hollandiában 2001. október 1-től hatályos a „Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding” című törvény. Az eutanáziához két orvosi szakvélemény szükséges, a már végrehajtott eseteket jelenteni kell egy regionális eutanázia-felülvizsgálati bizottságnak, amely felméri, hogy minden jogi feltétel teljesült-e. A beteg lehet Hollandián kívüli lakos, de a gyakorlatban a huzamos helyben lakás elengedhetetlen.

Belgiumban 2002. május 28-án fogadták el a „Wet Betreffende de Euthanasie” című törvényt.⁴ A betegnek az eutanázia előtt két orvossal is konzultálnia kell, valamint az elvégzett eutanáziát itt is jelenteni kell a Szövetségi Ellenőrző és Értékelő Bizottságnak. A beteg lakóhelyét illetően nincs megkötés.

Olaszországban az alkotmánybíróság 2018. október 24-én döntött az öngyilkosságra való felbujtás vagy az ahhoz nyújtott segítség büntetőjogi tényállásának alkotmányosságáról, és arra a következtetésre jutott, „hogy az asszisztált öngyilkosság kriminalizálása az élethez való jog védelmében önmagában nem alkotmányosértő, de annak lehetőségét azokban az esetekben mindenképpen biztosítani kell, amelyekben azt az életfenntartó kezelés visszautasításához való jog gyakorlása lehetővé teszi.”⁵ A tárgyban jogszabály mindezidáig még nem született, a tervezetek vita tárgyai.

Luxemburgban a törvényhozás 2009. március 16-án fogadta el a „Loi du 16 mars 2009 sur l’euthanasie et l’assistance au suicide” című törvényt. A betegnek itt sem szükséges az állam területén laknia, szintén két orvossal szükséges konzultálni, és a döntést utólag a Nemzeti Ellenőrzési és Értékelési Bizottság ellenőrzi.

A német jog tárgyunkban az olaszországihoz hasonló utat járt be. A német Szövetségi Alkotmánybíróság 2 BvR 2347/15 számú, 2020. február 26-án hozott döntésében kimondta, hogy a német Alaptörvény által biztosított általános személyiségi jogból következően az embereknek szabadságukban áll saját belátásuk szerint dönteni az életük befejezését is, és garantálta az öngyilkossághoz való jogot is. Az alkotmányossági vizsgálat tárgya itt is az öngyilkosságban közreműködés büntetőjogi tényállása volt. Az öngyilkossághoz üzletszerűen segítséget nyújtó személyek és szervezetek büntetéssel való fenyegetése alkotmányellenes.

3 Kőműves Sándor: Az orvos által asszisztált öngyilkosság Svájcban. A Svájci Orvostudományi Akadémia új orvostetikai irányelve: A haldoklással és a halállal kapcsolatos kérdések (2018) In: Kharón 23. évf. 3. sz. (2019.) 1-13., https://kharon.hu/docu/2019-3_komuves-orvos.pdf

4 Kőműves Sándor: Eutanázia Belgiumban Kihívások metszéspontjában. In: Kharón 25. évf. 4. sz. / 2021. 22-49., https://kharon.hu/docu/2021-4_komuves-eutanazia.pdf

5 Zakariás Kinga: Az asszisztált öngyilkosság a német, az osztrák, az olasz és a magyar alkotmánybírósági gyakorlatban In: Alkotmánybírósági Szemle, 2024/2., 15-24. o.

Németországban az asszisztált öngyilkosság részleteit szabályozó jogszabály a mai napig még nem született.⁶

Spanyolországban 2021-ben fogadták el a „Ley Orgánica 3/2021, de 24 de marzo, de regulación de la eutanasia” című törvényt. Az orvosi véleményezett egy ellenőrző és értékelő bizottság bírálja felül. Eutanáziában spanyol állampolgár vagy legalább 12 hónapja jogszerűen az országban tartózkodó nagykorú és cselekvőképes személy részesülhet

Portugália vonatkozó törvénye a „Lei n.º 22/2023, de 25 de maio” címet viseli. Ennek alkalmazásában csak a belföldi állampolgárok vagy az állam területén jogszerűen tartózkodó személyek által benyújtott, orvosiilag segített halál iránti kérelmek minősülnek jogszerűnek. Az orvosi véleményt a tanácsadó orvos elküldi az Orvosi Segített Halál Klinikai Eljárásainak Ellenőrzési és Értékelési Bizottsága részére, amely azt felülvéleményezi.

Az asszisztált öngyilkosság legalizálása Ausztriában

Több más országhoz hasonlóan Ausztriában is az alkotmánybíróság döntése nyitotta meg az utat az asszisztált öngyilkosság megengedése előtt. 2020-ben alkotmányellenesnek ítélte az öngyilkossághoz való segítségnyújtás kivétel nélküli tiltását, az öngyilkosságban közreműködés büntetőjogi tényállásának „.....ahhoz segítséget nyújt” fordulatát. (VfGH-Sterbehilfe I. VfSlg. 20.433/2020). A jogalkotó egy évet kapott az alkotmányellenesség kiküszöbölésére.

Ennek nyomán, meglehetősen gyors jogalkotási folyamatot követően fogadta el 2021-ben a szövetségi gyűlés az öngyilkossági rendelkezések (Sterbeverfügung) nyilvántartásáról szóló törvényt (Bundesgesetz über die Errichtung von Sterbeverfügungen - Sterbeverfügungsgesetz – StVfG; StF: BGBl. I Nr. 242/2021 (NR: GP XXVII RV 1177 AB 1255 S. 137. BR: 10806 AB 10837 S. 936).⁷

2024-ben az alkotmánybíróság a törvényt az alkotmánnyal nagyrészt összeegyeztethetőnek találta, azzal, hogy az öngyilkossági nyilatkozat 1 éves érvényességi idejét alkotmányellenesnek találta és 2026. május 1-gyel hatályon kívül helyezte, amiatt, hogy az érvényesség meghosszabbításához a törvény szerint

6 Zakariás 21.

Tóth J. Zoltán - Köbel Dávid: A német Szövetségi Alkotmánybíróság döntése az asszisztált öngyilkosságról In: Fundamentum, 2024/2-3., 65-69., <https://doi.org/10.70538/fundamentum.2024.2-3.7>, Szikszai Dóra [1]: A német és az osztrák alkotmánybíróság határozatainak összehasonlító jogi vizsgálata az öngyilkosságban közreműködés büntetőségének tekintetében. In: Büntetőjogi Szemle. 2025/2., 122-128.

7 Az osztrák szociális minisztérium tájékoztatója: https://www.sozialministerium.gv.at/dam/jcr:41404f4e-adc6-40da-a69a-bc30168b85c4/Sterbeverf%C3%BCgung_Leitfaden_f%C3%BCr_die_Praxis_-_Version_04.2025.pdf; Filó Mihály: Öngyilkosságban közreműködés és jogösszehasonlítás - Ausztria példája. In: Fundamentum, 2024/2-3., 82-88. <https://doi.org/10.70538/fundamentum.2024.2-3.9>.

már nem kettő, hanem csak egy orvos szakvéleménye szükséges (VfGH-Sterbehilfe II. 20.710/2024).⁸

Az osztrák jogalkotó azt a megoldást választotta, hogy az asszisztált öngyilkosság elkövetését a privát szférán belül hagyta. A beteg megválaszthatja, hogy betegjogi képviselőnél vagy közjegyzőnél teszi meg a nyilatkozatát, és ha képes rá, maga beszerezheti a mérgező szert, azt otthonában tarthatja és egyedül be is veheti azt. Ha nem képes rá vagy nem akarja lenyelni a szert, orvosi segítséget kérhet a vénás beadás előkészítéséhez (a szert beadni mindazonáltal saját magának kell). Az asszisztált öngyilkosságnak nem kell egészségügyi intézményben lezajlania, orvosnak, ápolónak nem szükséges jelen lenni.

Közjegyzői feladatok az asszisztált öngyilkosság során

Az öngyilkosságról való rendelkezést közjegyzőnek vagy az egészségügyi törvény szerinti, jogász végzettségű betegjogi képviselőnek kell dokumentálnia. A nyilatkozatot csak nagykorú, cselekvőképes osztrák állampolgár vagy Ausztriában állandó lakóhellyel rendelkező személy teheti meg, kizárólag személyesen, halálos vagy az életvitelre hátrányos, súlyos és tartós betegség esetén.

A nyilatkozatot okiratba foglalására, a mérgező szer kiadására, orvosi közreműködésre nem kötelezhető sem magán-, sem jogi személy. Az öngyilkossági nyilatkozat megtételéhez két orvosi vélemény szükséges, akik közül az egyiknek a palliatív kezelésre kiterjedő képesítéssel kell rendelkeznie, és minkét orvosnak egymástól függetlenül igazolnia kell a beteg döntéshozatali képességét, és azt, hogy a nyilatkozatot szabadon és befolyásmentesen teszi meg.

Az öngyilkossági nyilatkozatokról az egészségügyi minisztérium központi elektronikus nyilvántartást vezet, Az orvosi véleményről a közjegyző meggyőződhet a nyilvántartásból, amennyiben azt az orvosok oda már rögzítették, vagy megkaphatja azokat papíralapon is. Az okiratba foglalás előtt a közjegyző köteles a nyilvántartásba betekinteni.

Az első orvosi konzultáció és a nyilatkozat megtétele között 12 hétnek kell eltelnie, amely haldokló esetében 2 hétre szállítható le. A nyilatkozatot be kell vezetni a nyilvántartásba, és a hatályos törvény szerint 1 évig érvényes. A mérgező szert a gyógyszerár adja ki, a nyilatkozat alapján. Az asszisztált öngyilkosság reklámozása tilos, és azt a társadalombiztosítás nem finanszírozza. A segítségnyújtás ténylegesen lehet pl. a mérgező szer beszerzése, a véna, gyomorszonda

8 *Mayrhofer, Michael*: Verfassungsrechtliche Rahmenbedingungen. Az „Asszisztált öngyilkosság Ausztriában” c. konferencián elhangzott előadása, 2026. április 9-10., Seggau, Ausztria.

biztosítása. A halálhoz vezető közvetlen cselekvést magának a betegnek kell végrehajtania (meginni a folyadékot, elindítani az infúziót stb.).

A nyilatkozatban rögzíteni kell, hogy a beteg szabad és önálló döntését megerősítette, az előírt felvilágosítást megkapta, tájékoztatni kell őt a végintézkedés lehetőségéről, a segítségnyújtás büntetőjogi korlátairól, és bele kell foglalni az okiratba a mérgező szer, illetve a bevételt segítő gyógyszer előírt adagolását. A készítmény magának a betegnek vagy a nyilatkozatban megjelölt segítőjének adható ki.

Dr. Christoph Beer bécsi közjegyző, az Osztrák Közjegyzői Kamara Polgárjogi Bizottságának elnöke elmondta, hogy a vonatkozó törvényalkotás kezdeti szakaszába a közjegyzőséget nem vonták be. A közjegyzői kamara dolgozta ki azonban az öngyilkossági nyilatkozat szövegtervezetét. A közreműködést vállaló közjegyzők a tartományi orvosi kamaráknál jelentkeznek, számuk jelenleg 126⁹, tehát a szükséges számban elérhetők. Bécs vonatkozásában a közreműködést vállalkozó orvos kevés illetve a betegjogi képviselőt a közelmúltig nem vállalta a nyilatkozatok készítését. A közjegyzői eljárás kulcspontra az ügyfél valódi ügyleti akaratáról való meggyőződés, ami a végintézkedések és más okiratok kapcsán a közjegyzők számára Dr. Beer szerint már megszokott feladat.

A közjegyzői kamara által kidolgozott nyilatkozatminta a meghalni kívánó személy részletes adatainak megjelölése után először is rögzíti az ügyfél kifejezett, tartós, szabad, befolyásmentesen és önállóan meghozott döntésen alapuló akaratnyilatkozatát arra nézve, hogy az életét be kívánja fejezni. Tartalmazhatja az esetleges segítő személy(ek) adatait. Részletezi azt, hogy az orvosi felvilágosítást az ügyfél mikor és kiktől kapta meg, és hogy fennáll-e nála olyan pszichés zavar, amely további felvilágosítást tett szükségessé. Az ügyfél maga is megerősíti, hogy a megjelölt orvosok egymástól függetlenül igazolták döntéshozatali képességét. Nyilatkozik, hogy az előírt felvilágosításokat a kezelési alternatívákról, a kezelés visszautasítására vonatkozó lehetőségéről, a mérgező szer adagolásáról, a lehetséges komplikációkról megkapta. Tájékoztatták arról, hogy külön nyilatkozatban visszautasíthatja az újjáélesztést, hogy felajánlották számára a pszichoterápiát és az öngyilkosságot megelőző tanácsadást. Nyilatkozik arról, hogy betegsége a törvény kritériumainak megfelel, és hogy az orvos igazolta, hogy kijelentése szerint betegsége számára másképp el nem hárítható szenvedést okoz. Magának a betegségnek megnevezését az okiratminta nem tartalmazza. Az ügyfél ezután tudomásul veszi a dokumentáló személy tájékoztatását a kezelés visszautasítására, az arra vonatkozó meghatalmazásra irányuló nyilatkozat, a végintézkedés megtételének lehetőségéről, az öngyilkosságban való segítségnyújtás büntetőjogi korlátairól. Továbbá arról, hogy a segítő személynek az igazolt ráfordításon

9 Az osztrák közjegyzők összlétszáma 536, tehát kevesebb mint a negyedük vállalja a nyilatkozatok elkészítését.

kívül nem juttatható vagyoni előny, és a nyilatkozó, illetve segítői biztosítják, hogy a mérgező szert illetéktelenekhez ne jusson. A közjegyző igazolja, hogy a nyilatkozathoz előírt várakozási idő eltelt, a nyilvántartásba betekintett, a nyilatkozat megtételekor az ügyfél döntéshozatali képesség iránt kétség nem merül fel, és rögzíti a mérgező szer adagolásának rendjét.

Az osztrák szabályozás a gyakorlati tapasztalatok tükrében

Elmondható, hogy nyugati szomszédunknál az asszisztált öngyilkossági nyilatkozat és az StVG. szerint kivitelezett önkéntes halál átment gyakorlatba.

A jogalkotási folyamat az egyházak határozott tiltakozása, illetve a törvénytervezetettel szembeni erős kritikája ellenére zajlott le.¹⁰ Némiképp meglepő, hogy Ausztriában a politikai-társadalmi körülmények lehetővé tették a törvény elfogadását, miközben a lakosság 77,6% vallja magát vallási közösséghez tartozónak, ebből is kb. 65% a katolikusnak, evangélikusnak és ortodoxnak.¹¹ (Összehasonlításképp Magyarországon a magukat keresztény egyházhoz tartozónak vallók aránya kb. 43,4%.¹²) Az asszisztált öngyilkosság lehetőségével dokumentáltan százas nagyságrendben éltek a jogosultak. Annak ellenére, hogy az eljárás nehézkes, idő- és költségigényes is lehet, mivel az orvosok, gyógyszerészek, közjegyzők közül lelkiismereti okból sokan vállalják a közreműködést. Számos szociális intézmény – köztük elsődlegesen az egyházi fenntartásúak - kizárja annak lehetőségét, hogy falaik között a bentlakók asszisztált öngyilkosságot követhessenek el.

OA Dr. Gerold Muhri, a gráci kórház palliatív főorvosa a fent említett konferencián előadásában olyan eseteket mutatott be, amikor ALS-ben (amiotrófiás laterálszklerózis) vagy daganatos betegségben szenvedő betegek az öngyilkossági szándékuktól elálltak, amikor a megfelelő, pl. fájdalomcsillapító, légszomjat enyhítő palliatív ellátásról a szakszerű tájékoztatást, majd a kezelést megkapták. Helytelenítette, hogy egyes orvosok a pusztán diagnózis ismeretében jóváhagyják az öngyilkossági kérést.

Dr. Michaela Wlattnig, a stájerországi betegjogi ombudsmani hivatal vezetője előadásában leszögezte, jelenleg már valamennyi osztrák tartomány betegjogi képviselőjénél lehetőség van az öngyilkossági nyilatkozat megtételére, ahol az a közjegyzői okiratba foglalt nyilatkozattal szemben ingyenes. Az orvosi konzultáció költsége az 1.000,- eurót is elérheti. Pszichés betegség esetén is lehetőség

10 https://www.koo.at/pages/bischofskonferenz_neu/rechtstexte/rechtstexte/database/123.html

11 <https://www.oesterreich.gv.at/de/linkresolution/link/31907>

12 <https://nepszamlalas2022.ksh.hu/eredmenyek/vegleges-adatok/tablazatok/nsz2022-1.1.7.xls>

van az asszisztált öngyilkosságra, de ebben az esetben pszichiáter vagy klinikai szakpszichológus véleményét is be kell szerezni. Az esetek meghatározó esetében rákbetegek kérnek segítséget az öngyilkosságban. Ausztriában 2026. február 1-ig 958 db nyilatkozatot tettek meg, 785 mérgező szert adtak ki a gyógyszerertárrak, a halottszemlélet elvégző orvosok 255 halálesetet jelentettek. A dokumentált esetek száma a ténylegesen megtörtént öngyilkosságok számától valószínűleg jelentősen elmarad, a feltételezések szerint számos halálesetet nem jelentenek be. A folyamatban számolni kell a résztvevők, segítők traumatizálódásával. A stájerországi betegjogi képviselő 70 kérelmet hagyott mindeddig jóvá, és 5-öt utasított el.

Mag. Alexandra Fuchsbichler, az osztrák gyógyszerészkamara stájerországi tartományi hivatalának elnöke egyebek között elmondta, a gyógyszerertári dolgozók számára pszichés terhet jelent az öngyilkosságot elkövetni szándékozó súlyos betegek tájékoztatása és a mérgező szer kiadása.

Az eseményen egészségügyben dolgozók részéről elhangzott, hogy gyakran a hozzátartozók gyakorolnak nyomást a betegre. A betegek és családtagjaik részéről neheztelést tapasztal a lelkiismereti okból asszisztált öngyilkosságban közre nem működő orvos. A konferencia résztvevői részéről felmerültek továbbá aggályok arra nézve, hogy az asszisztált öngyilkosság az egészségügy számára jóval olcsóbb, mint a palliatív kezelés, és ez az előbbi választása irányába mozdíthatja az ellátórendszert. A palliatív ágyak száma nem elegendő. A mérgező anyag gyógyszerertáron kívüli tárolására nincsenek részletes előírások, ez például dilemmákat okoz az idősoththonokban. A fel nem használt szerek sorsát nem követik. Az asszisztált öngyilkosság elfogadott gyakorlattá válása felerősítheti a társadalmi igényt az aktív eutanázia bevezetésére.

Észrevételek közjegyzői nézőpontból

Ausztria az egyetlen ország, ahol (a betegjogi képvisellel versengő) közjegyzői hatáskörbe került a nyilatkozat okiratba foglalása, más országokban orvos vagy orvosokból és jogászból álló egyes bizottság dönt az asszisztált öngyilkosságról.

Feltételezhető, hogy az ellátás visszautasítása nyilatkozatok (*Patientenverfügung, Vorsorgevollmacht*) – egyébként nem kizárólagosan – közjegyzői hatáskörben történő, hazaihoz hasonló szabályozása előkészítette az utat az öngyilkossági nyilatkozatokra vonatkozó közjegyzői okiratok előtt. Ausztriában az ellátás visszautasítására vonatkozó előzetes nyilatkozatot igen nagy számban teszik meg közjegyző előtt. Megjegyzendő, hogy az öngyilkossági nyilatkozat az előzőkkel szemben ügyvéd előtt nem tehető meg. A döntés jelentősebb súlya

miatt a jogalkotó itt inkább csak a közjegyző és a betegjogi képviselő közreműködésére szorítkozott.

A közjegyzői feladat- és hatásköröktől távol áll az életről és a halálról való döntés. Ennél jóval csekélyebb jelentőségű, mindazonáltal az emberi személy jogállását alapvetően meghatározó kérdések, mint a cselekvőképesség korlátozása, kizárása, a személyállapotról való döntések (a bejegyzett élettársi kapcsolat felbontásának kivételével), a holtak nyilvánítás stb. bírósági hatáskörben vannak. A klasszikus, polgári kori közjegyzői eljárások a közelmúltig a vagyoni jog területére korlátozódtak, talán csak a kevés számú apa elismerő nyilatkozat volt ez alól a ritka kivétel. Az orvostudomány és az egészségügyi jog fejlődése, az egészségügyi önrendelkezési jog kiszélesedése olyan nyilatkozatok okiratba foglalását vonta a közjegyző hatáskörébe, ahol az ügyfélnek az élet keletkezésével és bevezetésével kapcsolatban kell fontos döntéseket meghozni, mint hazánkban a humán reprodukciós és az ellátás visszautasítására vonatkozó nyilatkozat.

Álláspontom szerint egyébként ezek a közigazgatási jogi jellegű akaratnyilvánítások némiképp idegenek a közjegyzőségtől, és jobb lenne, ha hatásköreink a magánjog keretei között maradnának. Úgy látszik, a jogalkotó akkor, amikor ehhez hasonló nyilatkozatokat utalja közjegyzői hatáskörbe, azért teszi, mert egy független, objektív, könnyen elérhető és megbízható, gyors és költséghatékony intézményhez kívánja telepíteni a döntéshozatal valóságának és önállóságának elbírálását. Egy olyanhoz, amely készen, „kéznél van”, ahelyett, hogy esetleg az állami szervezetrendszeren belül kelljen a feladatot megoldani. Másfelől úgy tűnik, a végintézkedés készítése és a hagyatéki eljárás mint klasszikus közjegyzői hatáskör, mintegy „maga után húzza” a halállal (és az élet kezdetével) kapcsolatos jogi eljárásokat. Ezzel azonban a törvényhozó szétfeszíti a közjegyzői munka kereteit, újabb és újabb olyan súlyos morális tárgykörökben való eljárást telepítve oda, amelyre a közjegyzők nincsenek felkészítve, és amely jogrendszeren belül is ellentmondásokhoz vezet. A humán reprodukciós nyilatkozat közjegyzői hatáskörben van, az egészségügyi intézményeknél kell viszont megtenni az abortusz iránti kérelmet. A kezelés visszautasítása nyilatkozat közokiratba foglalható, de teljes bizonyító erejű magánokiratban, két tanú előtt is megtehető - ezzel valójában teljesen kiüresítve a közjegyzői hatáskört. Ez a nyilatkozat jövőbeli cselekvőképtelenség esetére viszont csak közokiratban érvényes. Úgy tűnik, az egészségügyi intézmény és a közjegyző közötti feladatmegosztásnál nem a döntés súlya számít, hanem a tömegesebb és a gyors elbírálást igénylő nyilatkozat megtétele marad az intézménynél és a ritkább, és hosszabb megfontolást engedő akaratnyilvánítás kerül közjegyzői hatáskörbe. A jogász közreműködés, a döntés függetlenségének és komolyságának vizsgálata ezeknél a nyilatkozatoknál indokolt, de talán a helyük mégis inkább egységesen az egészségügynél, pl.

betegjogi képviseleteknél lehetne. (Ahogy Ausztriában is vagylagos hatásköre azoknak van, illetve számos országban orvosi és jogászai bizottságoknál.)

A fenti egészségügyi nyilatkozatok súlya nem éri el azt, mint ami az öngyilkosságról szóló akaratnyilvánításé. A reprodukciós eljárásban tett nyilatkozat csupán a jogi lehetőséget adja meg a reprodukcióban való részvételhez, annak eredménye feltételes. Az ellátás visszautasítása nyilatkozat is az, mivel az egyrészt megtehető előzetesen is, nem is látható előre, hogy az ügyfél bármikor a jövőben olyan állapotba kerül, hogy tényleges életfenntartó kezelést kellene kapnia. Ha pedig már fennáll egy olyan állapot, ami a halálhoz vezethet, akkor sem biztos, hogy az ellátás megvonásával a beteg valóban meg is hal. (A haldoklók által tett ellátás visszautasítása nyilatkozattal a közjegyző egyébként jellemzően nem is találkozott, mivel ahhoz nem szükséges a közokirati forma sem Ausztriában, sem hazánkban). Az osztrák típusú öngyilkossági nyilatkozat okiratba foglalásával viszont a közjegyző egy olyan eszközhöz juttatja az ügyfelet, amelynek felhasználásával a halál további feltétel vagy körülmény nélkül bekövetkezik. Függetlenül az emberi, pl. diagnosztikai hibától, tévedéstől, a beteg esetleges megtévesztésétől, hiányos tájékoztatásától.

A közjegyzői eljárásokban hozott határozatok, készülő okiratok meghatározóan nem végérvényes, megmásíthatatlan jellegűek. A nemperes eljárásban hozott határozatoknak nincs anyagi kötőereje. A közjegyzői okirat, tanúsítvány érvényessége bíróság előtt megtámadható. A közjegyző előtt tett akaratnyilvánításokról, a közjegyzői által hozott döntések felülvizsgálatának lehetősége, a végső döntés mindig a bíróságoknál van. Az öngyilkossági nyilatkozat esetében, ha van is bírósági megtámadási lehetőség – erről a StVG. nem szól, tehát az általános szabályok szerint lehet megtámadni – annak a lehetősége tartalmatlan lenne, hiszen az öngyilkosságot a beteg akár a nyilatkozat megtétele után azonnal megteheti. Gyakorlati értelemben tehát nincs ellene jogorvoslat, ezért sem fér össze a közjegyzői eljárások alapelveivel.

Az osztrák közjegyzőnek ténylegesen vizsgálnia kell az ügyfél döntéshozatali képességét, hiszen az erre vonatkozó orvosi állásfoglalások és az okiratba foglalás között eltelt időben például nagymértékben romolhat a beteg állapota. A szándékról való meggyőződés felelőssége ezért a közjegyzőt, illetve a betegjogi képviselőt terheli. A döntés az akaratnyilatkozat jogszerűségéről, és a nyilatkozat okiratba foglalhatóságáról vagy annak megtagadásáról ténylegesen az élet folytatása vagy befejezése kérdésében történő döntést jelenti.

Álláspontom szerint a közjegyzők közreműködése az eljárásban nem lenne elkerülhetetlenül fontos, ahogy azt az asszisztált öngyilkosságot megengedő többi ország példája is mutatja. A közforgalmú gyógyszertárak és a közjegyzők bevonásával több száz patika és iroda több ezer munkatársa kénytelen a segített öngyilkosság kérdésével foglalkozni, az öngyilkosságra készülő betegeknek szak-

szerű tájékoztatást adni. Mivel az eljárás traumatizálóan hat valamennyi résztvevőre, az ilyen ügyfelekkel való kommunikáció speciális pszichés és szakmai felkészítést igényelne, a közreműködés vagy annak megtagadása közötti választás morális dilemmát okoz, kérdés, hogy mindez jelent-e több társadalmi hasznot mint terhet.

Felmerül a kérdés, hogy magyar közjegyző elkészítheti-e osztrák jogosult számára az öngyilkossági nyilatkozatot. A StVfG. nem tartalmaz arra nézve rendelkezést, hogy a nyilatkozatot Ausztriában kell-e megtenni. Technikai kizáró oka annak, hogy külföldön készüljön az, hogy az okiratba foglalás előtt be kell tekinteni a nyilatkozatok elektronikus nyilvántartásába, majd az elkészült okiratot a közjegyzőnek oda be is kell jegyeznie. Magyar vonatkozásban azért sem tehet eleget ilyen kérésnek a közjegyző, mivel a Btk. 162. § szerinti öngyilkosságban közreműködést követhet el vele, amennyiben az öngyilkosságot megkísérlik.

Az asszisztált öngyilkosság legalizálásának terjedésével, különösen most hogy az már egy szomszédos államban is megtörtént, fontos, hogy a magyar közjegyző is tisztában legyen az asszisztált öngyilkosság és az aktív eutanázia jogi fogalmaival, el tudja azt határolni az ellátás visszautasításától. Ha egy ügyfél az élete befejezésére vonatkozó kívánsággal fordul a közjegyzőhöz, tisztázni kell, hogy a magyar egészségügyi jogban mi az, ami megengedett és mi nem.

A külföldön élő, tartózkodó magyar állampolgároknak tudniuk kell, különösen mivel nagy számban dolgoznak az egészségügyben, szociális ágazatban, hogy amennyiben külföldön orvosilag segített halálban működnek közre, a jelenleg hatályos magyar jog szerint megvalósíthatják a Btk. 162. § tényállását. Vonatkozhat ez elvben a közreműködő orvosokra, ápolólóra, de akár az osztrák öngyilkossági nyilatkozatban megjelölt egyéb segítő személyre is.

Felhasznált irodalom

Buzás Péter - Filó Mihály: Életvégi döntések és a részes államokat megillető mozgástér az Emberi Jogok Európai Bíróságának legújabb gyakorlatában. In: Alkotmánybírósági Szemle, 2024/2., 2-14.

Csemáné Váradi Erika, Mihók Boglárk: Két világ határán - Az asszisztált öngyilkosság. In.: Miskolci Jogtudó: Hallgatói Online Jogtudományi Folyóirat 2024 : 3 (TDK különszám) 34-55.

Filó Mihály: Asszisztált öngyilkosság és az életvégi döntések Európában - tettség, részesség, önrendelkezés. In: Állam- és Jogtudomány, 2016/4., 120-134.,

Filó Mihály: Öngyilkosságban közreműködés és jogösszehasonlítás - Ausztria példája. In: *Fundamentum*, 2024/2-3., 82-88., <https://doi.org/10.70538/fundamentum.2024.2-3.9>

Julesz Máté: Aktív eutanázia vagy asszisztált öngyilkosság? In: *Orvosi Hetilap OH*, 157(40), 1595-1600., <https://doi.org/10.1556/650.2016.30553>

Kollarics Flóra - Stánicz Péter: Az életvégi döntések legújabb fejleményei Magyarországon - Elemzés a Karsai-ügyben hozott ítélet mentén, In: *Fundamentum*, 2024/2-3., 89-99., <https://doi.org/10.70538/fundamentum.2024.2-3.10>

Köbel Dávid: A Karsai kontra Magyarország az EJEK gyakorlatának kontextusában. In: *Studia Iuris*, 2024/2., 157-169.

Körmüves Sándor: Az orvos által asszisztált öngyilkosság Svájcban. A Svájci Orvostudományi Akadémia új orvosetikai irányelve: A haldoklással és a halállal kapcsolatos kérdések (2018) In: *Kharón* 23. évf. 3. sz. (2019.) 1-13., https://kharon.hu/docu/2019-3_komuves-orvos.pdf

Körmüves Sándor: Eutanázia Belgiumban Kihívások metszéspontjában. In: *Kharón* 25. évf. 4. sz. / 2021. 22-49., https://kharon.hu/docu/2021-4_komuves-eutanazia.pdf

Kussinszky Anikó - Stánicz Péter: Életvégi döntések itthon és Európában - az Emberi Jogok Európai Egyezményéből fakadó alapkövetelmények In: *Közjogi Szemle*, 2021/2., 35-41.,

Mayrhofer, Michael: Verfassungsrechtliche Rahmenbedingungen. Az „Asszisztált öngyilkosság Ausztriában” c. konferencián elhangzott előadása, 2026. április 9-10., Seggau, Ausztria.

Szikszai Dóra: A német és az osztrák alkotmánybíróság határozatainak összehasonlító jogi vizsgálata az öngyilkosságban közreműködés büntethetőségének tekintetében. In: *Büntetőjogi Szemle*. 2025/2., 122-128.

Orsini F, Cioffi A, Cipolloni L, Bosco MA, Fabrello C, Cecanecchia C, De Simone S. Towards a European End-of-Life Regulation: A Necessary Analysis. *Healthcare* (Basel). 2025 Jan 11;13(2):130. doi: 10.3390/healthcare13020130

Tóth J. Zoltán - Köbel Dávid: A német Szövetségi Alkotmánybíróság döntése az asszisztált öngyilkosságról In: Fundamentum, 2024/2-3., 65-69., <https://doi.org/10.70538/fundamentum.2024.2-3.7>

Zakariás Kinga: Az asszisztált öngyilkosság a német, az osztrák, az olasz és a magyar alkotmánybírósági gyakorlatban In: Alkotmánybírósági Szemle, 2024/2., 15-24.

https://www.sozialministerium.gv.at/dam/jcr:41404f4e-adc6-40da-a69a-bc-30168b85c4/Sterbeverf%C3%BCgung_Leitfaden_f%C3%BCr_die_Praxis_-_Version_04.2025.pdf;

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/fs_euthanasia_eng,

https://www.koo.at/pages/bischofskonferenz_neu/rechtstexte/rechtstexte/database/123.html

<https://nepszamlalas2022.ksh.hu/eredmenyek/vegleges-adatok/tablazatok/nsz2022-1.1.7.xlsx>

<https://www.oesterreich.gv.at/de/linkresolution/link/31907>

<https://www.reuters.com/business/healthcare-pharmaceuticals/slovenias-assisted-dying-law-heads-crucial-referendum-2025-11-21/>

A KÖZJEGYZŐK SZEREPE A PÉNZÜGYI SZÉKTORBAN: A BANKI, BIZTOSÍTÁSI ÉS BEFEKTETÉSI JOGVISZONYOK JOGBIZTONSÁGI ÉS STABILITÁSI ASPEKTUSAI

Absztrakt

A pénzügyi szektor működésének jogbiztonsági alapjai intézményi garanciákat feltételeznek, amelyben a közjegyző, mint közhatalmi jogosítványokkal rendelkező, pártatlan szereplő jelenik meg, akinek tevékenysége banki, biztosítási és befektetési jogviszonyokban egyaránt strukturális jelentőségű. A bankszektorban a hitelezési jogviszonyok és végrehajtható okiratok rendszere, a hitelbiztosítéki és zálogjogi nyilvántartások működése, a fizetési meghagyásos eljárás, valamint a fizetési és értékpapírszámlákhoz kapcsolódó haláleseti és öröklési kérdések mind a követelések gyors és kiszámítható érvényesítését szolgálják. A biztosítási szektorban a szerződéses jogbiztonság és a közjegyzői tanúsítás, a biztosítási viták megelőzésének eszközei, továbbá a hagyatéki eljárásokhoz kapcsolódó jogosultsági kérdések (kedvezményezett) rendezése erősítik a szolgáltatások jogszerű és vitamentes teljesítését. A befektetési jogviszonyok körében a bizalmi őrzés mint közjogi escrow, a közokirati forma és végrehajthatóság, valamint az alapítási és jegyzési szakaszhoz kapcsolódó letéti konstrukciók a feltételes és összetett tranzakciók kockázatait mérséklék. A közjegyzői közreműködés olyan jogi környezetet teremt, amely hozzájárul a pénzügyi piacok stabil működéséhez.

Tárgyszavak: bizalmi őrzés, közjegyzői letét, pénzügyi ügyletek, életbiztosítás, pénzügyi stabilitás

THE ROLE OF NOTARIES IN THE FINANCIAL SECTOR: LEGAL CERTAINTY AND STABILITY ASPECTS OF BANKING, INSURANCE AND INVESTMENT LEGAL RELATIONSHIPS

Abstract

The foundations of legal certainty for the operation of the financial industries presuppose institutional guarantees, in which the notary, as an impartial actor with public authority, plays a structurally important role in banking, insurance, and investment legal relationships. In the banking sector, the system of lending and enforceable documents, the operation of the collateral and lien registers, the order for payment procedure, as well as the inheritance issues related to payment and securities accounts all serve the purpose of rapid and predictable enforcement of claims. In the insurance sector, contractual legal certainty and notarial certification, means of preventing insurance disputes, as well as the settlement of entitlement issues (beneficiary) related to inheritance procedures strengthen the lawful and dispute-free performance of services. In the area of investment legal relationships, fiduciary custody as a public law escrow, the form and enforceability of public documents, and other escrow schemes related to the foundation and subscription phase mitigate the risks of conditional and complex transactions. The involvement of notaries creates a legal environment that contributes to the stable operation of financial markets.

Keywords: custody, notary deposit, financial transactions, life insurance, financial stability

[DOI: 10.66103/KK.2026.2.2](https://doi.org/10.66103/KK.2026.2.2)

I. Bevezetés

A pénzügyi szektor működésének alapvető feltétele a jogbiztonság, a szerződéses kötelezettségek kiszámíthatósága és a jogérvényesítés hatékonysága. A banki, biztosítási és befektetési jogviszonyok jellemzően hosszú távú, jelentős vagyoni kockázattal járó kötelezettségeket keletkeztetnek, ezért a jogalkotó és a jogalkalmazó kiemelt figyelmet fordít az ilyen ügyletek formai és eljárási garanciáira. E garanciák egyik intézményes letéteményese a közjegyző, aki közhatalmi joga-

sítványokkal felruházott, független jogi szakemberként jár el a felek jogvitáinak megelőzése érdekében. A tanulmány célja annak feltárása, hogy a közjegyzők a pénzügyi szektorban – nem a jogbiztonság belgái¹ – szerepük nem pusztán eljárásjogi technikaként, hanem jogbiztonsági infrastruktúraként is értelmezhető. E megközelítés lehetővé teszi annak feltárását, hogy a közjegyzői közreműködés miként járul hozzá a pénzügyi jogviszonyok kiszámíthatóságához és – közvetett módon – a pénzügyi stabilitás megőrzéséhez. A pénzügyi stabilitás fogalmát jelen esetben elsődlegesen nem a makrogazdasági indikátorok, hanem jogi-infrastrukturális megközelítésben alkalmazzuk, amelynek előfeltétele a szerződések érvényesíthetősége, a biztosítékok jogi tisztasága, valamint a jogviták gyors és kiszámítható rendezhetősége.

A közjegyző jogállását a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény (a továbbiakban: Kjtv.) határozza meg. A bevezető rendelkezéseket a címhez és a témakörhöz igazítva, a közjegyző közhitelességgel felruházott személy, aki pénzügyi tárgyú jogviták megelőzése érdekében is a feleknek pártatlan jogi szolgáltatást nyújt. A pénzügyi tárgyú jogügyletekről és jogi jelentőségű tényekről közokiratot állít ki, okiratokat őriz meg, a felek kérelmére pénzt, értéktárgyat és értékpapírt vesz át a jogosult részére történő átadás végett, a feleket a hatáskörébe utalt eljárásokkal kapcsolatban – a felek esélyegyenlőségének biztosításával, az adott eljárásra vonatkozó jogszabály rendelkezései szerint – kioktatással segíti jogaik gyakorlásában és kötelességeik teljesítésében. A közjegyző folytatja le a hatáskörébe utalt hagyatéki eljárást és egyéb nemperes eljárásokat, ezeknek az életbiztosítások esetén jelentőségük lehet.

A közjegyző által készített papír alapú vagy elektronikus közokirat teljes bizonyító erővel rendelkezik a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 323. §-a alapján. A közokirattal tanúsított tényeket, a közokiratba foglalt nyilatkozatok megtételét – az ellenkező bizonyításáig – valósnak kell tekinteni. A Kjtv. 112. §-a alapján a közjegyzői okirat meghatározott esetekben közvetlen végrehajtás alapjául is szolgálhat,² ami a pénzügyi jogviszonyokban kiemelkedő jelentőségű. A közvetlen végrehajthatóság rövidebb idejű eljárást tesz lehetővé, elkerülve a bírósági pert. A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 23/C. §-a és kapcsolódó jogszabályok alapján, a végrehajtási záradék kibocsátása iránti

1 Pulinka Mihály - Tóth Ádám, A közjegyzők mint a jogbiztonság belgái: A közjegyzők „szerepe” a devizahitelezésben. *Acta Humana – Emberi Jogi Közlemények*, 2017, 5 (4), 89-106.

2 Kjtv. 112. § (1) A közjegyző végrehajtási záradékkal látja el a közjegyzői okiratot, ha az tartalmazza *a*) a szolgáltatásra és ellenszolgáltatásra irányuló vagy egyoldalú kötelezettségvállalást, *b*) a jogosult és a kötelezett nevét, *c*) a kötelezettség tárgyát, mennyiségét (összegét) és jogcímét, *d*) a teljesítés módját és határidejét.

kérelmet elektronikusan,³ az okiratot készítő közjegyző hivatali kapujára kell a végrehajtást kérőnek benyújtania.⁴

A fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény (a továbbiakban: Fmhtv.) 3. §-a szerint a pénz fizetésére irányuló, lejárt követelés – a meghatározott kivételekkel – fizetési meghagyás útján is érvényesíthető. Ez szintén a közjegyző hatáskörébe tartozó, a pénzkövetelések érvényesítésére szolgáló egyszerűsített polgári nemperes eljárás, amelyre a polgári perrendtartás szabályait a polgári nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel kell alkalmazni. Fontos megjegyezni, hogy ebben az esetben a fizetési meghagyásos eljárásra az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról szóló 2008. évi XLV. törvény (a továbbiakban: Kjnp.) rendelkezéseit kell alkalmazni, nem vonatkoznak.

A pénzügyi stabilitás megőrzésével összefüggésben pedig a Kjtv. 55. § értelmében a Magyar Országos Közjegyzői Kamara szabályzatban rendelkezik 9. a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben és az Európai Unió és az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról szóló törvényben meghatározott kötelezettségek körébe tartozó feladatok teljesítéséről, felügyeleti eljárásrendről, kockázatértékelésről és útmutatóról, valamint az auditált elektronikus hírközlő eszköz és működtetésének minimum követelményeiről, auditálásának módjáról és az ilyen eszköz útján végzett ügyfél-átvilágítás végrehajtásáról;⁵ 11. a közjegyző őrzésében levő pénz, értéktárgy és értékpapír kezeléséről és nyilvántartásáról; és 12. a közjegyzői pénztétetről. A törvény XI. fejezetének címe pedig az okirat, pénz és érték megőrzése.

A Kjtv. 162-165. §-hoz kapcsolódik, hogy a pénzügyi jogviszonyok egyik alapvető sajátossága, hogy a felek közötti kötelezettségvállalások rendszerint időben elválnak egymástól: a pénzeszközök, értéktárgyak vagy értékpapírok átadása gyakran nem esik egybe a másik fél teljesítésével. Ez az időbeli eltérés a pénzügyi rendszerben teljesítési és elszámolási kockázatot (*settlement risk*) keletkeztet, amelynek kezelése a modern pénzügyi jog egyik központi kérdése. A Kjtv.-ben szabályozott bizalmi őrzés intézménye e kockázat kezelésére szolgáló, sajátos jogi eszköz, amely a pénzügyi szektorban nem piaci, hanem közhatalmi

- 3 Vht. 23/C. § (1) Az okiratot készítő közjegyző végrehajtási záradékkal látja el a közjegyzői okiratot, ha az tartalmazza a) a szolgáltatásra és ellenszolgáltatásra irányuló vagy egyoldalú kötelezettségvállalást, b) a jogosult és a kötelezett nevét, c) a kötelezettség tárgyát, mennyiségét (összegét) és jogcímét, d) a teljesítés módját és határidejét. (2) Ha a kötelezettség feltételnek vagy időpontnak a bekövetkezésétől függ, a végrehajthatósághoz az is szükséges, hogy a feltétel vagy időpont bekövetkezését közokirat tanúsítsa. (3) Az okiratot készítő közjegyző végrehajtási záradékkal látja el a zálogszerződésről szóló közokiratot, ha a követelés teljesítési határideje leteelt.
- 4 Csűrös Gabriella, A bírósági végrehajtó és a közjegyző jogállása, eljárása: párhuzamok és metszéspontok. Közjavak - A kormányzat kihívásai a mai piacgazdaságban, 2025, XI/2, 125-139.
- 5 Nagy Zoltán, A nem pénzügyi szolgáltatók a pénzmosás elleni intézményrendszerben. Belügyi Szemle, 2023, 71(5), 867-883. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.5.7>.

garanciákon alapuló megoldást kínál. A közjegyzői bizalmi őrzés nem tekinthető sem banki letétnek, sem befektetési szolgáltatásnak.⁶ A jogalkotó kifejezett célja az volt, hogy a közjegyzői bizalmi őrzés járulékos jellegű legyen: kizárólag közjegyzői okirat készítése során, és kizárólag annak teljesítéséhez kapcsolódva valósulhat meg. Ez a korlátozás pénzügyi szempontból világos üzenetet hordoz: a közjegyző nem válhat a pénzügyi közvetítőrendszer szereplőjévé, ugyanakkor kulcsszerepet játszhat a tranzakcióbiztonság növelésében.

II. A közjegyzők szerepe a bankszektorban

A banki hitelezés során a közjegyzők meghatározó szerepet töltenek be a hitel- és kölcsönszerződések, valamint a kapcsolódó biztosítéki ügyletek közokirati rögzítésében. A közjegyzői okiratba foglalt egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozat (amely lehet egyben tartozáselismerő nyilatkozat is) lehetővé teszi, hogy a bank nemfizetés esetén peres eljárás nélkül, közvetlen végrehajtással érvényesítse követelését. A 944/B/1994. AB határozat (említve a közjegyzői intézmény állami szerepét) kimondja, hogy a közjegyzői tevékenység az állami igazságszolgáltatás rendszerének része, és az általa készített közokiratok joghatása – különösen a jogviták megelőzésére és a jogbiztonság erősítésére – alkotmányos szinten is legitimált.⁷ Ez közvetetten támogatja a banki gyakorlat azon feltételezését, hogy a közjegyzői okiratok és végrehajtható okiratok joghatása nem csupán polgári jogi konstrukció, hanem többek között más jogágak (jelesül pénzügyi jog) és így a jogrendszer egyik alapintézménye.

II.1. Hitelezési jogviszonyok és végrehajtható okiratok

A banki hitelezés jogi infrastruktúrájának egyik meghatározó eleme a követelések érvényesíthetősége, különösen nemteljesítés esetén. A modern banki gyakorlatban a kockázatkezelés nem kizárólag prudenciális vagy számviteli kérdés, hanem eljárásjogi és jogérvényesítési dimenzióval is rendelkezik. Ebben a körben a közjegyzők által készített, végrehajtható okiratok kiemelt jelentőséggel bírnak, amelynek alapján végrehajtható okiratot (Vht 1.§) lehet kiállítani. Ehhez kapcsolódik a bevezetőben is utalt Kjt. 112. §, valamint a Vht. 23/C. §, amelyek alapján közjegyzői

6 Hodosi Gábor, A jogosulatlan pénzügyi tevékenység megítélése a közjegyzői gyakorlatban és összefüggése az okirat hamisítással (DJM, 2017/3-4. 10-27.) https://www.debreceinijogimuhely.hu/archivum/3_4_2017/a_jogosulatlan_penzugyi_tevékenység_megitélese_a_közjegyzői_gyakorlatban_es_összefüggése_az_okirat_hamisítással/, <https://doi.org/10.24169/DJM/2017/3-4/2>.

7 AB 944/B/1994 – a közjegyzői tevékenység alkotmányos legitimitása és jogalkalmazói szerepe

okirat alapján a bank a követelés érvényesítéséhez nem köteles peres vagy fizetési meghagyásos eljárást indítani, hanem közvetlenül végrehajtást kezdeményezhet.

Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a közjegyzői okirat végrehajthatósága nem értelmezhető korlátlan eszközként. A bírói gyakorlat következetesen abból indul ki, hogy a közjegyzői eljárás alkotmányos legitimációját a pártatlanság, a kioktatási kötelezettség és a jognyilatkozatok valódiságának vizsgálata biztosítja. E garanciák nélkül a végrehajthatóság rendszerszinten is kockázatokat hordozna. A Kúria következetes gyakorlata szerint a közjegyzői okirat végrehajthatósága nem sérti az adós tisztességes eljáráshoz való jogát, mivel a kötelezettségvállalás közokiratba foglalása során a közjegyző köteles vizsgálni az akaratnyilatkozat valódiságát és a jogügylet jogszerűségét.⁸ Ezt a szemléletet tükrözi a kúriai gyakorlatban kialakult elv, miszerint a közjegyzői okirat nem pusztán bizonyító erejű dokumentum, hanem önálló végrehajtási cím, tehát a közjegyzői okirat végrehajthatósága nem formai, hanem joghatásbeli kérdés is.⁹

A lakossági és vállalati hitelezésben ma általános banki gyakorlat, hogy a hitel- és kölcsönszerződésekhez kapcsolódó egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozat közjegyzői okiratba foglalása a folyósítás előfeltétele. Ennek oka, hogy a nemteljesítő hitelek (*non-performing loan*, NPL) kezelésében a bank számára kulcsfontosságú a gyors és költséghatékony jogérvényesítés, amelyet a közjegyzői okirat biztosít. Tipikus, hogy egy jelzáloghitellel biztosított lakossági kölcsön esetében az adós közjegyzői okiratban vállal kötelezettséget a fizetési kötelezettségének teljesítésére. Amennyiben az adós tartós fizetéseképtelenségbe kerül, a hitelin-tézet a közjegyzői okirat alapján – peres vagy fizetési meghagyásos eljárás mellőzésével – végrehajtást indíthat. Ez a megoldás nemcsak a banki veszteségeket mérsékli, hanem rendszerszinten is csökkenti a bíróságokra nehezedő terhelést, ami közvetett módon a pénzügyi stabilitást szolgálja. A Kúria egyes döntéseiben (például a végrehajtási záradék kiállításának feltételeit vizsgáló határozatokban) hangsúlyozta, hogy a közjegyzői okirat végrehajthatóságának feltétele a kötelezettség egyértelmű, feltétlen és számszerűsíthető meghatározása, ami a banki (magán) okirat-szerkesztési gyakorlatot is jelentősen befolyásolja.¹⁰

A banki hitelezésben gyakori probléma, hogy a hitel- vagy biztosítéki jogviszony jogvita tárgya lehet a végrehajtás előtt. A 3/2020. számú PJE határozat szerint a közjegyző a Vht. 23/C. §-a szerinti jogkörében eljárva nem vizsgálhatja a záradékolni kért, alakilag szabályszerűnek látszó közjegyzői okiratba foglalt

8 AB 944/B/1994 – a közjegyzői tevékenység alkotmányos legitimitása és jogalkalmazói szerepe

9 Juhász Ivett, A közjegyzői okiratokról, különös tekintettel az ügyleti okirat es a ténytanúsító okirat különbségeire. *Iustum Aequum Salutare*, 2021, 17, 213.

10 Kúria 5/2024. JEH (Jpe.IV.60.058/2023/9.) jogegységi határozat a közjegyző által kiállított tanúsítvány és az ahhoz mellékleként fűzött jegyzőkönyv közokiratnak való megfeleléséről

kötelezettség létrejöttét, érvényességét és fennállását.¹¹ Ez a közjegyző eljárási hatáskörének határait szabja meg, miközben a bíróságra hárítja a jogviszony szubsztanciális vizsgálatát, azaz kötelezettség létrejötte, érvényessége és fennállása tárgyában fennálló jogvita elbírálását hárítja, miközben a végrehajtási jogcímet továbbra is a közjegyzői okirat jelenti. Ilyen módon a közjegyzői okirat eljárási eszközöket biztosít a pénzkövetelések gyors érvényesítéséhez.

A 9/2023. jogegységi határozat a hitel- és kölcsönkövetelés érvényesítésének „életciklusához” (elévülés, végrehajthatóság, permentes érvényesítés) kapcsolódik, és közvetett módon támogatja a banki gyakorlatban alkalmazott közjegyzői okiratok végrehajthatóságára irányuló konstrukciók jogbiztonságát.¹² A döntés kimondta, hogy a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: 1959-es Ptk.) 327. § (1) bekezdésében felsorolt cselekmények a követelés elévülését akkor is megszakítják, ha a jogügylet még a régi Ptk hatálya alatt jött létre és fennállnak a közjegyzői okirat végrehajtási záradékkal történő ellátásának feltételei (Vht. 23/C. §), de a jogosult a közvetlen végrehajtás helyett a követelését perben érvényesíti.

A banki gyakorlatban gyakran nemcsak közjegyzői ügyleti okiratokra, hanem kiegészítő tanúsítványokra és jegyzőkönyvekre is szükség van (például a visszafizetés esedékessé válása feltételei teljesülésének igazolására). Ezzel kapcsolatban a Kúria 5/2024. jogegységi határozata is rögzíti, hogy a közjegyző által kiállított ténytanúsítvány megfelel a közokirat jogi minősítése feltételeinek.¹³ A jogegységi határozat alapján a Kúria Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett Pfv.20.585/2022/4. számú határozata és a BH 2022.12.321. a következő kötelező értelmezéssel alkalmazható: „a Vht. 23/C. §-a alapján a felmondás közléséről kiállított ténytanúsítvány és a felmondás szó szerinti szövegét tartalmazó hozzáfűzött melléklet akkor látható el végrehajtási záradékkal, ha a melléklet az okirat része, azaz a ténytanúsítványból a melléklet egyértelműen beazonosítható, illetve ha kitűnik belőle a tartalmi összefüggés, vagyis konkrét utalás van a melléklettel való kapcsolatra vagy feltűnteti a hozzáfűzött irat számát. Egyszerűbben fogalmazva: a közjegyzői okirat (és helyesebben nem a felmondás közléséről kiállított ténytanúsítvány, illetve a felmondást tartalmazó hozzáfűzött melléklet) akkor látható el végrehajtási záradékkal, ha a felmondást

11 Kúria 3/2020. PJE a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 23/C. §-a alkalmazásának egyes kérdéseiről (a közjegyzői végrehajtási záradék kiállításának joghatásai és korlátai)

12 Kúria 9/2023. JEH (Jpe.IV.60.038/2023/12.) jogegységi határozat a végrehajtási záradékkal ellátható közjegyzői okiratba foglalt követelés elévüléséről.

13 Kúria 5/2024. JEH (Jpe.IV.60.058/2023/9.) jogegységi határozat a közjegyző által kiállított tanúsítvány és az ahhoz mellékletként fűzött jegyzőkönyv közokiratnak való megfeleléseiről

és a felmondás közlését is közokirat tanúsítja.¹⁴ A szóban forgó jogegységi határozat erősíti a dokumentumok közokirati státusát és így a banki szerződések végrehajthatóságát is.

A nagy összegű vállalati vagy infrastruktúra-finanszírozások esetén gyakori, hogy több bank közösen nyújt hitelt (szindikált hitel). Ilyen esetekben a közjegyzői okiratba foglalt egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozat egyetlen végrehajtási címként szolgálhat több jogosult javára, a ranghelyek, feltételes lehívási jogok, kereszt-default klauzulák közokirati rögzítése pedig csökkentheti az értelmezési viták kockázatát, és nemteljesítés esetén a szindikátus tagjai közötti belső elszámolás is egyszerűbbé válik. Ez különösen releváns a banki kockázatmegosztás és a prudenciális tőkekövetelmények szempontjából. A refinanszírozás és a követelés-átruházás, vagy nem teljesítő hitelfortfóliók (NPL-ek) értékesítésekor a közjegyzői okirat növeli a követelés piacképességét, mivel az új jogosult is permentes jogérvényesítési pozícióba kerül, csökkenti az átruházást követő jogviták esélyét az adós oldaláról, elősegíti a banki mérlegek gyors tisztítását, ami rendszerszinten is stabilizáló hatású.

II.2. Hitelbiztosítéki és zálogjogi nyilvántartások

A banki hitelezés prudens működésének másik alappillére a szerződést biztosító mellékkötelezettségek, biztosítékok nyilvánossága és rangsorolhatósága. E célt szolgálják a közjegyzők közreműködésével működő közhiteles nyilvántartások,¹⁵ különösen a hitelbiztosítéki nyilvántartás (HBNY),¹⁶ amely az ingó jelzálogjogot, a követelést terhelő jelzálogjogot, valamint a faktorálás, a pénzügyi lízing, illetve a tulajdonjog-fenntartással történő eladás tényét érintő hitelbiztosítéki nyilatkozatokat tartalmazza. A hitelbiztosítéki nyilvántartás – a Ptk. és a kapcsolódó végrehajtási szabályok alapján – lehetővé teszi, hogy az ingó dolgokon, követeléseken és a nem lajstromozott vagyoni értékű jogokon alapított biztosítékok harmadik személyek számára is ellenőrizhetők legyenek. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 5:112. § szerint ugyanis a HBNY a zálogkötelezettek személyéhez kapcsolódóan tartalmazza a nem lajstromozott ingó dolgokon, jogokon és követeléseken alapított jelzálogjogokat, valamint az e törvényben meghatározott egyéb biztosítéki jogokat.

14 Lásd továbbá: Bodzási Balázs, A felmondás közjegyző általi tanúsítására vonatkozó szabályok, különös tekintettel a Kúria 3/2020. PJE határozatában foglaltakra. *Közjegyzők Közlönye*, 2022, 26 (1), 38-44., Juhász Krisztina, Fogyasztói jogok és a végrehajtási záradék. *Iustum Aequum Salutare*, 2018, 14 (4), 183-190.

15 Csapó Orsolya, Közhiteles nyilvántartások reformja az átláthatóság jegyében. *Iustum Aequum Salutare*, 2025, 21(1), 187-201.

16 Szismazia, Norbert, Az eltűnt közhitelesség nyomában: A hitelbiztosítéki nyilvántartás apológiája. *Magyar Jog*, 2016, 63, 129-147.

A nyilvántartás nyilvános, tartalmát az interneten bárki ingyen, személyazonosság nélkül megtekintheti. Ez a banki gyakorlatban alapvető jelentőségű a hitelbírálat során, a refinanszírozási ügyleteknél, és követelés-átruházáskor (lásd faktoring, forfetírozás). A hitelbiztosítéki nyilvántartásról szóló 2013. évi CCXXI. törvény szerint a HBNY hitelesen tanúsítja, hogy a hitelbiztosítéki nyilatkozatot tevő a nyilvántartásban rögzített időpontban és a nyilvántartásban szereplő tartalommal, a Polgári Törvénykönyv és az e törvényben foglaltak szerint hitelbiztosítéki nyilatkozatot tett. A szövegezés némiképp félrevezető, mert a nyilvántartás nem közhiteles, tehát inkább negatív értelemben tanúsítja a benne foglalt nyilatkozatok megtételét, vagyis azt, hogy a nyilvántartásban rögzített nyilatkozatokon kívül nem tettek más hitelbiztosítéki nyilatkozatot.¹⁷ Viszont ennek ellenére is a nyilvántartás jelentősége túlmutat az egyedi banki ügyleteken: a biztosítékok átláthatósága hozzájárul a pénzügyi intézmények prudens hitelezési gyakorlatához és kockázatkezeléséhez.

Itt említhető még, hogy tipikus lakossági konstrukció, amikor a hitelhez (kölcönhöz) magánszemély kezes csatlakozik. (A fogyasztói garantőrt kezesnek kell tekinteni).¹⁸ A közjegyzői okirat egyértelművé teszi az egyetemleges felelősség terjedelmét, és a kezes ellen is közvetlen végrehajtást tesz lehetővé. Amennyiben a kezes nem kíván fizetési kötelezettségének eleget tenni, akkor a kezest terheli annak bizonyítása, hogy az aláírt közjegyzői okirat és a közjegyzői tájékoztatás ellenére sem volt tisztában azzal, hogy mi is az a kezesség. Ez különösen jelentős a fogyasztóvédelem és a banki reputációs kockázat egyensúlya szempontjából.

A banki ügyletek körében a közjegyzői bizalmi őrzés elsősorban feltételes teljesítésű jogviszonyoknál juthat szerephez. Ilyen lehet például egy nagy összegű vállalati hitelhez, többmilliárd forintos projektfinanszírozási ügylethez kapcsolódó biztosítéki konstrukció, ahol a hitelösszeg folyósítása bizonyos jogi feltételek – például zálogjog bejegyzése vagy tulajdonjog-átruházás – teljesüléséhez kötött. A hitelnyújtó bank részéről a biztosítéki csomag jelentős részét képezik a közjegyzői okiratba foglalt biztosítéki nyilatkozatok és zálogszerződések. Emellett ilyen esetekben a hitelösszeg közjegyzői bizalmi őrzésbe helyezése biztosítja, hogy a pénzeszközök egyik fél rendelkezése alá se kerüljenek addig, amíg a jogi feltételek nem teljesülnek maradéktalanul. A beruházás finanszírozása során a bank a hitelösszeg első részletét közjegyzői bizalmi őrzésbe – vagy más szerződéses konstrukció esetén közjegyzői letétbe – helyez(heti), és a közjegyző csak akkor adja át az összeget az adósnak, ha a beruházási ingatlanra vonatkozó jelzálogjog bejegyzése igazolt. Amennyiben a projekt megghiúsul, a bank a pénz-

17 Mikó Ádám: Hitelbiztosítéki Nyilvántartás (HBNY) ([https://miko.hu/content/hu/hitelbiztositeki_nyilvantartas_\(hbny\)](https://miko.hu/content/hu/hitelbiztositeki_nyilvantartas_(hbny)))

18 Ptk. 6:438. § [Fogyasztó által vállalt garancia] Ha a garantőr fogyasztó, a garanciavállaló nyilatkozat készfizető kezességként érvényes.

eszközöket visszakapja, anélkül hogy hosszas jogvitába bocsátkozna. Ez a megoldás a bank számára kockázatcsökkentő eszköz, mivel kizárja a korai folyósításból eredő veszteségeket és kockázatokat, az adós számára pedig garanciát jelent arra, hogy teljesítés esetén a pénzeszközök késedelem nélkül felszabadulnak. A közjegyzői közreműködés elősegíti, hogy a projekt kudarcba fulladása esetén a bank gyorsan és hatékonyan érvényesíthesse követeléseit. A gyakorlatban ez azonban nem életszerű, mert kevés közjegyző vállalná, hogy a bizalmi őrzési számlájára több százmillió forint kerüljön, különösen, hogy annak megállapítása is vitás lehet, hogy a projekt teljesen vagy részben megghiúsult-e vagy sem. Ilyenkor inkább a bank egyszerűen nem folyósít addig, amíg a folyósítási feltételek nem teljesülnek.

A banki szerződések esetén a feltételek dokumentálása is kulcsfontosságú lehet. A Kúria BH 2022. 321. számú döntése alapján a közjegyzői okirat akkor látható el végrehajtási záradékkal, ha a feltétel bekövetkeztét is közokirat tanúsítja. Ez explicit utal a Vht. 23/C. § (1)–(2) bekezdésére és részletes feltételeire, amelyek nélkül a végrehajtás nem rendelhető el.

II.3. Fizetési meghagyásos eljárás

A Fmhtv. alapján a közjegyzők által lefolytatott fizetési meghagyásos eljárás a banki követeléskezelés egyik legfontosabb eszköze. A bankok és a követeléskezelők tömegesen alkalmazzák ezt az eljárást kisebb összegű, vitatott követelések esetén, mivel gyors, elektronikus, és alacsony költségű. Ennek indoka, hogy a közjegyzői jogerős fizetési meghagyás egyenértékű a jogerős bírósági ítélettel; a jogerős fizetési meghagyás alapján a közjegyző által kiállított végrehajtási lap egyenértékű a jogerős ítélet alapján a bíróság által kiállított végrehajtási lappal, ami a pénzügyi jogérvényesítés hatékonyságát jelentősen növeli. A közjegyzők e szerepe a banki szektor szempontjából nem csupán adminisztratív, hanem a pénzügyi rendszer tehermentesítését szolgáló intézményi megoldás. Az eljárás tömeges jellege és elektronikus működése a pénzügyi szektor követeléskezelésének is az egyik alappillére. Az Fmhtv.-hez fűzött esetjog rendkívül széleskörű, számos könyv és publikáció rendszerezetten dolgozza fel.¹⁹

19 A vonatkozó jogirodalomból lásd *Szécsényi-Nagy Kristóf*, Nagykommentár a fizetési meghagyásos eljárásról szóló törvényhez. Wolters Kluwer Hungary, 2012.; *Rák Viktor*, Nagykommentár az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról szóló rendelethez. Wolters Kluwer Hungary, 2020.; *Suri Noémi*, Tagállamközi követelésbehajtás alternatívái polgári és kereskedelmi ügyekben: Helyzetkép a pénzkövetelések érvényesítését biztosító uniós hatásmechanizmusokról. *Glossa Iuridica*, 2024, 11(1-2), 353-378.; *Endrédy András*, A fizetési meghagyás kézbesítésével kapcsolatos gyakorlati problémák, különös tekintettel a postai kézbesítésre. *Miskolci Jogi Szemle*, 2024, 19(1), 70-90.; *Molnár Judit*, A közjegyző előtti egyezségi eljárás és a fizetési meghagyási eljárás kapcsolata a három millió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítése körében. *Forum. Acta Iuridica et Politica*, 2023 13(2), 67-75.

II.4. Fizetési, betéti, folyó- és értékpapírszámlák

Az örökléssel függ össze, és a betéti- és bankszámla-szerződésekhez kapcsolódik,²⁰ hogy ha az örökhagyó a bankszámlájára (pontosabban fizetési számlájára) haláleseti kedvezményezettet jelöl ki, azaz olyan személyt, aki a bankszámla pozitív egyenlege feletti rendelkezési jogot a számlatulajdonos halál esetén átveszi, akkor a számlán lévő összeg nem lesz része az örökhagyó hagyatékának. Az érintett hitelintézet vagy pénzügyi intézmény közvetlenül a haláleseti kedvezményezettnek fizeti ki a számlán lévő összeget. A haláleseti rendelkezés írásban, a banknál tehető meg, akár a számlanyitást követően is. A kedvezményezett személy nem feltétlenül örökös, lehet bárki (például élettárs, barát is), de a társkárttyával rendelkező automatikusan nem lesz haláleseti kedvezményezett. A haláleseti rendelkezés esetében a számlát nem zárolják, és ez sokaknak ez azt jelenti, hogy a temetési költséget nem hitelből kell fedezni. Más esetben a kiskorú örökösök vagyona feletti gyámhatósági jogkör okozna nehézséget, ha a szülők egymással egyeztetve nem tennének haláleseti rendelkezést. A haláleseti rendelkezés nem nevesített a hatályos jogban, hanem egy szerződéses rendelkezés – a Ptk. 6:396. § alapján – a pénzügyi intézmény felé. A számlatulajdonos a haláleseti rendelkezésben nem végrendelezik, nem örököszt jelöl meg, hanem megbízást ad a számlavezető bank részére a kedvezményezettnek való kifizetésre.²¹ Ugyanakkor azt is meg kell említeni, hogy a kötelesrész alapjába beletartozhat mint az örökhagyó által juttatott ingyenes adomány, ha a haláleseti kedvezményezett-nevezés valóban ingyenes juttatás, nem valamely visszerthes szolgáltatás ellenszolgáltatása, ezért a haláleseti rendelkezés esetén kötelesrész iránti igény felmerülhet.

Mivel legtöbbször a banki szolgáltatásokhoz kapcsolódik, ezért itt említjük, hogy a betéti és bankszámlaszerződéstől eltérően a befektetési számlákra, így az értékpapírszámlára és az állampapírokat tartalmazó számlákra (az értékpapírszámlákon elhelyezett pénzeszközök, értékpapírok, állampapírok, és más befektetési eszközök esetében) nem lehet haláleseti kedvezményezettet megjelölni. Ez azt jelenti, hogy az ilyen számlákon tartott eszközök (például magyar állampapír, részvény, befektetési jegy) az örökhagyó halála után automatikusan a hagyaték részévé válnak, és a hagyatéki eljárás során öröklődnek tovább törvényes öröklés vagy végrendelet útján.²² A Tartós Befektetési Számla (TBSZ) öröklése esetén az örökös adómentesen jut hozzá a TBSZ-en elhelyezett megtakarításhoz és annak hozamaihoz azáltal, hogy az örökhagyó halálát úgy tekintik,

20 Lásd helyesebben a Ptk. 390. § (betéti szerződés), 391-393. § (folyószámla-szerződés), 394-399. § (fizetési számlaszerződés) által szabályozott jogviszonyokat.

21 Ptk. 6:396. § [A fizetési számla feletti rendelkezés] (1) alapján a fizetési számla egyenlege felett a számlatulajdonos, illetve az általa meghatalmazott és a számlavezető részére bejelentett személyek jogosultak rendelkezni.

22 Bókai Judit, Az új öröklési jogi szabályok és a hagyatéki eljárás. Magyar Jog, 2007, 54, 513-517.

mintha lejárt volna az öt éves lekötési időszak. A magyar állampapírok öröklése mentes az öröklési illeték alól. A bankszámla és az értékpapírszámla közötti alapvető különbség, hogy az előbbi a bankkal szemben bankszámlakövetelést (számlapénzt) testesít(het) meg; tehát egy vagyoni követelés halálesetkor közvetlenül jogilag átadható (például kedvezményezettnek). Az értékpapírszámla ezzel szemben tőkepiaci (értékpapír-számlavezetői) jogviszony, amely jogilag nem egyszerű követelés, hanem értékpapír-letét vagy számlán nyilvántartott eszköz a befektetési szolgáltatónál. Itt a számlatulajdonosi helyzet, tulajdonjog és tőkepiaci szabályok érvényesülnek. A bankszámla haláleseti rendelkezés szerződéses eszköz, míg az értékpapírszámla esetén az öröklés jogszabályi szabályozáson és a hagyatéki átíráson keresztül történik, nem pedig előzetes kedvezményezett-bejelentésen keresztül.

III. A közjegyzők szerepe a biztosítási szektor szempontjából

A biztosítási jogviszonyok sajátossága, hogy a szolgáltatás teljesítése rendszerint időben elválík a szerződéskötéstől, és gyakran olyan eseményhez kötődik, amelynek bekövetkezése vagy jogi minősítése vitás lehet. A biztosítók kockázatkezelési és jogérvényesítési gyakorlata ezért különösen érzékeny a jognyilatkozatok egyértelműségére, bizonyíthatóságára és a jogosulti kör tisztázottságára. E körben a közjegyzői közreműködés nem általános, nem tömeges, hanem kivételes jellegű megoldásként jelenik meg. Éppen e kivételesség adja jogbiztonsági értékét: a közjegyzői tanúsítás és a közokirati forma alkalmazása tipikusan olyan esetekben indokolt, ahol a szerződéses jognyilatkozatok későbbi vitája valós kockázatot jelent, vagy ahol a biztosító jogszerű teljesítése fokozott bizonyítási biztonságot igényel, különösen nagy értékű, összetett vagy személyhez kötött biztosítási jogviszonyokban.

III.1. Szerződéses jogbiztonság és közjegyzői tanúsítás

A biztosítási szerződésre vonatkozó szabályok (Ptk. 6:439–6:448. §) a szerződés létrejöttét alapvetően konszenzuális jogviszonyként kezelik, ugyanakkor több olyan jognyilatkozatot ismernek, amelyek későbbi viták forrásai lehetnek (például kedvezményezett-jelölés, módosítás, visszavonás, kockázatváltozás bejelentése). A közjegyzői tanúsítás és közokirati forma alkalmazása a biztosítási jogviszonyokban nem általános, de a biztosítói gyakorlatban egyre inkább megjelenik olyan esetekben, ahol a biztosítási összeg kiemelkedően magas, a jogosulti kör személyes vagy családjogi konfliktusokkal terhelt, vagy a szerződéshez kapcso-

lódó jognyilatkozat későbbi viták fókuszába kerülhet. A Kúria következetes gyakorlata szerint a közokirat bizonyító ereje nem korlátozódik az okirat kiállításának tényére, hanem kiterjed a benne foglalt jognyilatkozatokra is.²³

Ehhez kapcsolódó példa, hogy egy nagy összegű életbiztosítási szerződésnél a biztosított közjegyző előtt tesz kedvezményezett-jelölő nyilatkozatot, amelyet a biztosítóval is közölnie kell, mert ez kedvezményezett-nevezésként szerződési nyilatkozat is. Halála esetén a biztosító számára a közjegyzői okirat egyértelműen igazolja a jogosult személyét, ami kizárhatja a családtagok közötti vitákat és jelentősen lerövidíti a kárkifizetési folyamatot. A biztosító megfelelési (*compliance*) szempontból is erős pozícióba kerül, mivel a kifizetés alapjául szolgáló dokumentum közhiteles forrásból származik. A biztosítói gyakorlatban ez különösen releváns az AML/CFT-kötelezettségek (*anti-money laundering and countering the financing of terrorism*) teljesítése során is, hiszen a jogosult személynek egyértelmű azonosítása csökkenti a visszaélések kockázatát.

Az életbiztosítási szerződésekben előfordulhat, hogy elsődleges és másodlagos kedvezményezett kerül megjelölésre, vagy a jogosultság bizonyos feltétel (pl. túlélés, életkor elérése) bekövetkeztéhez kötött. A közjegyzői okiratba foglalt és a biztosítóval is közölt nyilatkozat ebben az esetben kizárhatja a sorrend és a feltétel értelmezése körüli vitákat, megkönnyítheti a biztosító jogszerű kifizetését, csökkentve az utólagos peres eljárások számát. Más kérdés, ha nevezett kedvezményezett hiányában az örököszt kell kedvezményezettnek tekinteni, mert erre vonatkozóan az örökhagyó végrendeletében megjelölheti azt az örökösét, akit ilyen esetekben – de nem nevezett kedvezményezettként, hanem kedvezményezettnek tekintendő örökösként – a biztosító szolgáltatása megillet.

III.2. Biztosítási viták megelőzése

A biztosítási jog egyik klasszikus konfliktusforrása a közlési és változásbejelentési kötelezettség megszegése. A biztosítók gyakorlata szerint számos kárigény elutasításának alapja az, hogy a biztosított nem, vagy nem megfelelően tájékoztatta a biztosítót a kockázat szempontjából lényeges körülményekről (Ptk. 6:446. §, életbiztosítás esetén 6:482. §). A bírói gyakorlat következetesen kimondja, hogy a közlési kötelezettség megsértésének bizonyítása a biztosítót terheli, ugyanakkor a biztosított által tett jognyilatkozatok bizonyíthatósága döntő jelentőségű. Ebben a körben a jognyilatkozat közlésének közjegyzői tanúsítás megelőző jellegű jogbiztonsági eszközként jelenik meg.

Gyakori lehet, hogy egy nagy értékű ipari vagyonbiztosítási szerződés megkötésekor a biztosított közjegyző előtt nyilatkozik a kockázatviselés szempontjából

23 BH 2023. 163. A közokirat teljes bizonyító erővel bizonyítja, hogy a kiállító a benne foglalt intézkedést megtette vagy határozatot a benne foglalt tartalommal meghozta.

releváns körülményekről (például technológia, tűzvédelmi rendszer, veszélyes anyagok). A közjegyzői okirat csak a nyilatkozat megtételét és a tett nyilatkozat tartalmát tanúsítja, és nem a nyilatkozat szerinti tények valóságát, ugyanakkor a közokirat-hamisítás büntetőjogi tényállására (Btk. 342. §) vonatkozó utalást is tartalmazza. A Kúria több döntésében hangsúlyozta, hogy a közokiratban rögzített tényállítással szemben a bizonyítási teher csak akkor fordul meg, ha ténytanúsító okiratról van szó, ami a biztosítási perekben (is) jelentős hatással van az eljárás kimenetelére.

A biztosítási jogviszonyokban a közjegyzői letét vagy a bizalmi őrzés kevésbé tipikus, de speciális helyzetekben szintén releváns lehet. Különösen igaz ez nagy összegű életbiztosítási vagy vagyontárgybiztosítási jogviszonyoknál, ahol a szolgáltatás kifizetése jogvitához kötött feltételekhez kapcsolódhat. Amennyiben a biztosító és a jogosult között vita áll fenn például a kedvezményezett személyét vagy a kár bekövetkezésének körülményeit illetően, a kifizetendő összeg közjegyzői letétbe helyezése átmeneti megoldást kínálhat. Ez a konstrukció egyensúlyt teremt a felek között: a biztosító eleget tesz teljesítési kötelezettségének, miközben a jogosult rendelkezéshez való joga sem sérül, hiszen az összeg jogilag elkülönítve, közhatalmi felügyelet alatt marad mindaddig, amíg a vita rendeződik. (Nem életszerű, inkább elméleti példa, hogy ha a biztosítási szerződést is közjegyzői közokiratba foglalták, akkor a bizalmi őrzés is felmerülhet.)

Érdemes egy másik esetet is megemlíteni, amikor a kár bekövetkezése nem vitás, de annak jogi minősítése (például kizárás, súlyos gondatlanság) igen. Ekkor a vitatott összeg tekintetében a biztosító számára a közjegyzői letét kerülhet szóba, ha annak feltételei fennállnak. Ezzel elkerülhető a késedelmi kamat és a rosszhiszemű késedelem vádja, a jogosult érdeke is védett, mert az összeg elkülönítve marad. Ez a megoldás a biztosítási perek *escalation risk*-jét jelentősen csökkenti.

III.3. Hagyatéki eljárások és biztosítási kifizetések

A hagyatéki eljárások során rendszeresen merül fel az a kérdés, hogy az életbiztosítási szerződés alapján a biztosítót terhelő szolgáltatás (a biztosítási összeg kifizetése) a hagyaték részét képezi-e. A közjegyző döntése közvetlen hatással van a biztosítók teljesítési kötelezettségére és a jogosultak körére. Az életbiztosítások esetében (Ptk. 6:478. §) ugyanis kedvezményezett lehet (i) a szerződésben megnevezett személy; (ii) a bemutatóra szóló kötvény birtokosa; vagy (iii) ilyen személyek hiányában vagy ha a kedvezményezett megnevezése nem volt érvényes a biztosítási esemény időpontjában, a biztosított vagy örököse. Ezen sorrendiség alapján a biztosított örököse akkor minősül kedvezményezettnek, ha nincs szerződésben megjelölt kedvezményezett, és bemutatóra szóló kötvényt sem

állítottak ki. A szabály tehát a biztosítási összeg felvételére jogosult személy hiányzó kijelölését pótolja.

A szerződő fél a kedvezményezettet a biztosítóhoz címzett és a biztosítónak eljuttatott írásbeli nyilatkozattal jelölheti ki, és a biztosítási esemény bekövetkezéséig bármikor ugyanilyen formában a kijelölését visszavonhatja vagy a kijelölt kedvezményezett helyett más kedvezményezettet nevezhet meg. Ha nem a biztosított a szerződő fél, mindezekhez a biztosított írásbeli hozzájárulása szükséges. Bár a közjegyzői okiratba foglalt kedvezményezett-jelölés nem élvez elsőbbséget a magánokirati vagy tanúvallomásokkal szemben, de bizonyító ereje nagyobb.²⁴ A kedvezményezetti minőség közlése a biztosítóval ekkor is szükséges, a közjegyzői okirat csak azt igazolja, hogy a fél az abban foglalt nyilatkozatot a közokirat szerinti tartalommal, a közokirat szerinti helyen és időben megtette. Így a biztosítók számára a kifizetés alapjául szolgáló jogosultság egyértelműen igazolt.

A joggyakorlat szerint – követve a korábbi Ptk. felfogását is²⁵ –, ha a biztosított kedvezményezettet jelölt, a biztosítási összeg nem tartozik a hagyatékba,²⁶ és közvetlenül a kedvezményezettet illeti. Ugyanígy akkor sem hagyaték, ha nincs nevezett kedvezményezett, hanem kedvezményezettnek az örököszt kell tekinteni. Ebből következik, hogy a biztosítási összeg nem vehető fel a hagyatéki leltárba és nem adható át hagyatékként az örökösnek, továbbá az örökhagyó esetleges hitelezői sem tarthatnak rá igényt. Az örökös minőség csupán a kedvezményezett személyének meghatározója, de nem jelenti azt, hogy a biztosítási összeg a hagyaték része lesz. A biztosítási összeg felvételére való jogosultság alapja ilyen esetben is az életbiztosítási szerződés, melynek kedvezményezettje az örökös. Az életbiztosítási összeg – ideértve a balesetbiztosítás alapján halál esetére kifizetendő összeget is – más kedvezményezett kijelölése hiányban az örököszt vagy örökösöket illeti, de hagyaték tárgyát nem képező követelés, ami az örökhagyó halála időpontjával válik esedékessé. A közjegyző ebben az esetben (csak) azt igazolja, hogy ki az örökhagyó örököse, valamint, ha az örökhagyó a végintézkedésében arról is rendelkezett, hogy örökösei közül melyiket kell – nevezett kedvezményezett hiányában – kedvezményezettnek tekinteni, akkor

24 Kúria 163. döntés - A közokirat teljes bizonyító erővel bizonyítja, hogy a kiállító a benne foglalt intézkedést megtette vagy határozatot a benne foglalt tartalommal meghozta; illetve a közokirattal tanúsított adatok és tények valóságát vagy a közokiratban foglalt nyilatkozat megtételét, annak idejét és módját. A bizonyítottságnak ez a három tárgyköre azonban nem kapcsolódik valamennyi közokirathoz. Azt a közokirat fajtája határozza meg, hogy a felsorolt bizonyítási tárgykörök közül melyeket bizonyítja teljes bizonyító erővel.

25 Örkenyi Éva, Hagyaték tárgyát képezi-e az életbiztosítás összeg, illetve a nyugdíj? Közjegyzők Közlönye 2006/5. szám. PK 75. szám: Ha az életbiztosítási szerződésben a kedvezményezettet nem jelölték meg, és bemutatóra szóló kötvényt sem állítottak ki, a Ptk. 560. §-a (1) bekezdésének c) pontja szerint kedvezményezettnek minősülő örökösöket egymás közti viszonyukban a biztosított összeg olyan mértékben (arányban) illeti meg, amilyen mértékben (arányban) erre öröklés esetében igényt tarthatnának.

26 Pfv.V.20.969/2019/12 [34] A perben nem vitatott tény, hogy a szerződő a hagyatéka egészére végrendeletet tett, továbbá az életbiztosítás nem képezi a hagyaték részét.

azt is, hogy közülük kite kell kedvezményezettnek tekinteni a végintézkedés szerint. Az ezzel kapcsolatos jogviták eldöntésére pedig a bíróság hivatott.

Ezzel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy a biztosítási tevékenységről szóló 2014. évi LXXXVIII. törvény 143. §-a szerint a biztosító a hagyatéki eljárás jogerős lezárásáról történő tudomásszerzés napjáig

- az elhunyt szerződő által kötött vagyont biztosítási szerződéshez kapcsolódóan, kizárólag az érintett biztosítási szerződés díjfizetéssel történő fenntartása érdekében a biztosítási szerződés fennállásáról, a biztosítást igazoló okirat számáról, az általános szerződési feltételekről, a szerződés díjgyenlegéről, az esedékes díjtartozás összegéről, valamint a szerződés évfordulójáról az elhunyt szerződő közeli hozzátartozója, illetve a vagyontárgy birtokosa részére,
- azon hitelfedezeti életbiztosítási szerződéshez, továbbá azon biztosítási szerződéshez kapcsolódóan, ahol a szolgáltatás jogosultja a hitelintézet és a szerződés biztosítottja az elhunyt személy, kizárólag a szolgáltatási igény biztosítóhoz történő bejelentése és a szolgáltatás teljesítéséhez szükséges adatok biztosító részére történő megküldése érdekében a biztosítási szerződés fennállásáról, a biztosítást igazoló okirat számáról, valamint az általános szerződési feltételekről az elhunyt biztosított közeli hozzátartozója részére
- annak írásbeli kérelmére – adatot szolgáltatathat, feltéve, hogy e minőségét a kérelmező okirattal igazolja. Nagy értékű élet- vagy vagyont biztosításoknál előfordulhat, hogy a biztosítási összeg több személy között, meghatározott arányban kerül felosztásra, eltérő jogcímen (például családtag és/vagy üzlettárs).

IV. A közjegyzők szerepe a befektetési jogviszonyokban

A hazai és az európai uniós befektetési piacsabályozás nem terjed ki a közjegyzői tevékenységre, ugyanakkor a közjegyzői közreműködés funkcionálisan illeszkedhet a jog által megkövetelt transzparencia és elkülönítés logikájához. A befektetési jogviszonyokban a jogi kockázat tipikusan nem a szerződés létrejöttéhez, hanem annak teljesítéséhez, időzítéséhez és érvényesítéséhez kapcsolódik. A modern befektetési piacokon – különösen zártkörű, nem tőzsdei ügyletekben – a felek közötti információs aszimmetria, a teljesítés elhúzódnása és a feltételek összetettsége miatt a jogbiztonság intézményi biztosítékai felértékelődnek. A közjegyző ebben az összefüggésben szintén nem befektetési, piaci szolgáltatóként, hanem a jogbiztonságot garantáló közhatalmi szereplőként jelenik meg, aki a piaci mechanizmusokat kiegészítő, nem pedig helyettesítő funkciót lát el.

IV.1. Letéti és megőrzési funkciók – a közjegyző mint „közjogi escrow”

A Kjt. 162–165. §-ai alapján a közjegyző jogosult pénz, értéktárgy és közforgalomban levő értékpapír bizalmi őrzésére, amennyiben az konkrét közjegyzői okirathoz kapcsolódik. Ez a szabályozás befektetési jogviszonyokban akkor válik jelentőssé, amikor a felek a teljesítést feltételekhez kötik, és egyik fél sem hajlandó elsőként teljesíteni, és van közöttük közjegyzői okiratba foglalt olyan jogügylet, amely a bizalmi őrzés alapjául szolgálhat. A közjegyzői bizalmi őrzés befektetési környezetben funkcionálisan megfeleltethető a nemzetközi gyakorlatban ismert *escrow*-konstrukciónak,²⁷ azzal az alapvető különbséggel, hogy ez nem szerződéses vagyongazdálkodás, hanem jogszabályon alapuló, quasi közhatalmi ellenőrzés alatt álló letét.

Tipikus példa erre egy *private equity* tranzakció, ahol egy magántőke-befektető közjegyzői okiratba foglalt szerződéssel üzletrészt vásárol egy magyar gazdasági társaságban (korlátolt felelősségű társaság vagy részvénytársaság). A vételár kifizetése ahhoz a feltételhez kötött, hogy az üzletrész-átruházás csak akkor válik hatályossá, ha a társasági szerződés módosítása bejegyzésre kerül. A befektető a vételárat közjegyzői bizalmi őrzésbe helyezi, aki csak a cégbírósági bejegyzés igazolása után adja ki az összeget az eladónak. Ez a megoldás kizár számos kockázatot (*payment before transfer of title risk*),²⁸ amely a zártkörű befektetések egyik tipikus problémája.

A Kúria következetes gyakorlata szerint a közjegyző által készített jegyzőkönyv és elismervény közokirat, amely teljes bizonyító erővel igazolja az átvételt, az őrzés és a kiadás körülményeit. Ez a befektetési jogvitákban jelentősen csökkenti a bizonyítási kockázatot. A vállalatfelvásárlásoknál gyakori, hogy a vételár egy része jövőbeli teljesítményhez (EBITDA,²⁹ árbevétel) kötött, vagy csak meghatározott mérőszámok teljesülése esetén esedékes. A közjegyzői bizalmi őrzés semlegesíti a felek közötti bizalmi deficitet, pontos dokumentációt biztosít a feltételek teljesüléséről, csökkenti az utólagos elszámolási viták számát.

27 Az *escrow*-konstrukció egy olyan biztonsági mechanizmus, ahol egy semleges harmadik fél (az *escrow* ügynök) letétbe vesz pénzt vagy vagyontárgyakat egy tranzakció során, és csak akkor adja ki azokat, ha a vevő és az eladó (vagy más szerződő felek) minden, előre meghatározott feltételt teljesítettek, ezzel garantálva mindkét fél megbízhatóságát és csökkentve a pénzügyi kockázatot, gyakran ingatlan-, cégvásárlási és építési projektekben használják. A kifejezés az ófrancia *escroue* szóból ered, jelentése papírdarab, vagy pergamen.

28 *Payment before transfer of title risk*: ez a legpontosabb szakmai megfogalmazás, amely arra utal, hogy a vételár kifizetése (pénz kint) megelőzi a tulajdonjog átszállását (jog még bent).

29 EBITDA (Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation, and Amortization) egy pénzügyi mutató, amely a vállalat működési eredményét mutatja, még a kamatok, adók, értékcsökkenés és amortizáció levonása előtt, így segít a cégek alapvető profitabilitásának összehasonlításában, figyelmen kívül hagyva a finanszírozási, adózási és számviteli különbségeket. Két fő módon számítható: nettó jövedelemből vagy üzemi (operating) eredményből, és a nemzetközileg elfogadott számviteli kategória hiánya ellenére is elterjedt eszköz a vállalatok teljesítményének értékelésére.

IV.2. Befektetési szerződések közokirati formája és végrehajthatósága

A befektetési szerződések – ideértve az értékpapír-adásvételt vagy a befektetési jegy jegyzést – általában nem igényelnek közokirati formát. Ugyanakkor a gyakorlatban egyre gyakrabban jelenik meg az igény arra, hogy a felek a kötelezettségvállalásaikat közjegyzői okiratba foglalják, különösen akkor, ha a befektetés nagy értékű, hosszú futamidejű, vagy több feltételhez kötött. A közjegyzői okiratba foglalt kötelezettségvállalás a Vht. 23/C. §-a alapján közvetlen végrehajtás alapjául szolgálhat. A Kúria 3/2020. PJE határozata egyértelművé tette, hogy a végrehajtási záradék kiállítása során a közjegyző nem vizsgálhatja a jogviszony érvényességét, csupán azt, hogy a záradékolandó közjegyzői okirat megfelel-e a törvényi feltételeknek. Ez befektetési jogviszonyokban különösen jelentős, mivel a befektető így peres vagy fizetési meghagyásos eljárás nélkül juthat jogérvényesítéshez.

A startup-finanszírozások esetében gyakori, hogy egy befektető kötelezettséget vállal arra, hogy egyes meghatározott üzleti mérföldkövek teljesülése esetén további tőkét biztosít a startup vállalkozás számára. A kötelezettségvállalás közjegyzői okiratba foglalása esetén a startup – a feltételek közokirattal igazolt teljesülésekor – közvetlen végrehajtással érvényesítheti a befektető kötelezettségét, ami a fiatal vállalkozások likviditási kockázatait jelentősen csökkenti.

A startup- és venture capital ügyleteknél szintén gyakoriak az eladási opciók (*put option*), együtt-eladási kötelezettségek (*drag-along*), együtt-eladási jogok (*tag-along*). Az ezekre vonatkozó jogügylet, vagy egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozat közjegyzői okiratba foglalása egyértelművé teszi az exit feltételeit, végrehajthatóvá teszi a kötelezettségvállalásokat, csökkenti a *minority hold-up* jellegű konfliktusokat. Ehhez hasonlóan nem intézményi befektetők részére történő kötvénykibocsátás és alternatív finanszírozási formák esetében a kibocsátó, finanszírozó kötelezettségvállalása(i) közjegyzői okiratba foglalható, és nemteljesítés esetén a befektetők per nélkül érvényesíthetik követeléseiket. Ez különösen releváns olyan konstrukciónál, amelyek nem esnek a klasszikus tőkepiaci felügyelet alá.

IV.3. Befektetési alapok, jegyzések és ideiglenes letéti konstrukciók

A befektetési alapok működésében a jogszabályok jellemzően szakosított letétkezelőt írnak elő, ugyanakkor a jegyzési vagy alapítási szakaszban a közjegyzői bizalmi őrzés átmeneti biztosítékként jelenhet meg, ha létezik olyan közjegyzői okiratba foglalt jogügylet, amely a bizalmi őrzés alapjául szolgálhat. (A bizalmi őrzés azonban nem minősül letétnek.) Ez különösen zártkörű vagy alternatív befektetési alapok esetében gyakori. Az alternatív befektetési alapok körében egy

zártkörű ingatlanalap alapításakor a befektetők pénzeszközeit közjegyzői bizalmi őrzésben helyezhetik el ha létezik olyan közjegyzői okiratba foglalt jogügylet, amely a bizalmi őrzés alapjául szolgálhat, mindaddig, amíg az alap a minimális jegyzési összeget el nem éri és a felügyeleti nyilvántartásba vételre nem kerül. Ha az alapítás meghiúsul, a közjegyző a befektetők részére visszafizeti az összegeket. Ez a konstrukció növeli a befektetői bizalmat és csökkenti az alapkezelő reputációs kockázatát.

V. Közjegyzők és pénzügyi stabilitás

A közjegyzői intézmény pénzügyi szektorban betöltött szerepe nem kizárólag az egyedi jogviszonyok szintjén értelmezhető, hanem makrogazdasági és makroprudenciális összefüggésekben is releváns. A pénzügyi stabilitás egyik kulcseleme a közhiteles nyilvántartások, a végrehajtható okiratok, a követelések érvényesíthetősége, a biztosítékok jogi tisztasága és a szerződések kikényszeríthetősége. A közjegyzők által biztosított közokirati forma, a közhiteles nyilvántartások és a nemperes eljárások mind olyan intézményi megoldások, amelyek csökkentik a pénzügyi rendszerben fennálló jogi és gazdasági kockázatokat. A nemteljesítő hitelek (NPL) arányának alakulása, a biztosítéki jogok érvényesíthetősége és a végrehajtási eljárások gyorsasága közvetlen hatással van a pénzügyi rendszer mérlegeire és tőkehelyzetére. E folyamatokban a közjegyzői okiratok és eljárások stabilizáló szerepet töltenek be, mivel mérséklik a hosszadalmas peres eljárások szükségességét, és elősegítik a gyors jogérvényesítést.

Pénzügyi rendszer-szintű szempontból a közjegyzői bizalmi őrzés jelentősége abban ragadható meg, hogy jogbiztonságot teremt olyan helyzetekben, ahol a piaci mechanizmusok önmagukban nem nyújtanak megfelelő védelmet. A közjegyző közhatalmi státusza, dokumentációs kötelezettsége és felelősségi rendszere összességében olyan intézményi garanciákat biztosít, amelyek elősegítik a pénzügyi rendszer és a tranzakciók kiszámíthatóságát. Ezek a funkciók összhangban állnak az Alkotmánybíróság tulajdonvédelemről és jogbiztonságról kialakított gyakorlatával, valamint a bírósági esetjog azon következetes álláspontjával.

A közjegyzők pénzügyi szektorban betöltött szerepe – legyen szó banki, biztosítási vagy befektetési jogviszonyokról – csak az európai uniós pénzügyi piacszabályozás és annak hazai végrehajtása keretében értelmezhető teljes körűen. A közös nevezőt mindhárom területen a pénzügyi stabilitás, a fogyasztó- és befektetővédelem, valamint a jogbiztonság iránti igény jelenti, amelyet az uniós jog különböző irányelvek és rendeletek útján, szektoronként eltérő eszközökkel

valósít meg. E szabályozási környezetben a közjegyzői közreműködés nem mint pénzügyi szolgáltatás, hanem mint közjogi garancia jelenik meg.

A befektetési jogviszonyok uniós szabályozásának központi eleme a 2014/65 irányelv, a 2024/790 irányelv, valamint a 2024/791 rendelet (MiFID II és III, MiFIR II), amely a pénzügyi eszközök piacáról szól, és harmonizált követelményeket állapít meg a befektetési szolgáltatások nyújtására, a befektetési vállalkozások engedélyezésére és működésére, valamint a befektetők védelmére vonatkozóan.³⁰ A MiFID célja a piaci transzparencia növelése és az információs aszimmetria csökkentése, ami közvetlenül kapcsolódik a korábbi banki fejezetben bemutatott prudenciális és kockázatkezelési elvekhez. A MiFID ugyanakkor nem terjeszti ki hatályát a közjegyzői tevékenységre: a közjegyző által készített közokirat nem minősül befektetési szolgáltatásnak, és nem tartozik az irányelv szerinti engedélyköteles tevékenységek körébe. Ennek ellenére a MiFID által meghatározott befektetési gyakorlatban – különösen nagy értékű, komplex ügyletek esetén – a közjegyzői közokirat kiegészítő jogbiztonsági funkciót tölthet be. A befektetési szerződések közokirati rögzítése, valamint a feltételes kötelezettségvállalások dokumentálása hozzájárulhat ahhoz, hogy a MiFID által megkövetelt transzparencia és végrehajthatóság a gyakorlatban is érvényesüljön.

Az európai uniós befektetési szabályozás másik kulcseleme az alternatív befektetési alapkezelőkről szóló 2011/61/EU irányelv (AIFMD), amely a private equity, ingatlanalapok és egyéb alternatív befektetések kezelését szabályozza.³¹ Az AIFMD és a 2024-ben elfogadott AIFMD II módosítások a befektetővédelem, a transzparencia és a letétkezelés területén erősítik a követelményeket.³² Bár az irányelv nem ír elő közjegyzői szerepet, az alapítási és jegyzési szakaszban alkalmazott közjegyzői letét (vagy közjegyzői okiratba foglalt jogügylet esetében bizalmi őrzés) funkcionálisan illeszkedik az AIFMD által megkövetelt elkülönítési és védelmi logikához.

A befektetési szektor uniós szabályozása szoros összefüggésben áll a banki jogviszonyokkal is. A banki fejezetben bemutatott hitelezési és számlavezetési tevé-

30 MiFID: Az Európai Parlament és a Tanács 2014/65/EU irányelve (2014. május 15.) a pénzügyi eszközök piacairól, valamint a 2002/92/EK irányelv és a 2011/61/EU irányelv módosításáról; Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/790 irányelve (2024. február 28.) a pénzügyi eszközök piacairól szóló 2014/65/EU irányelv módosításáról.

MiFIR II: Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/791 rendelete (2024. február 28.) a 600/2014/EU rendeletnek az adatátláthatóság fokozása, az összesítettadat-szolgáltatások létrejötte előtt álló akadályok felszámolása, a kereskedési kötelezettségek optimalizálása és a megbízásfolyamért teljesített kifizetésben (PFOF) való részesülés tilalma tekintetében történő módosításáról.

31 Az Európai Parlament és a Tanács 2011/61/EU irányelve (2011. június 8.) az alternatív befektetési alapkezelőkről, valamint a 2003/41/EK és a 2009/65/EK irányelv, továbbá az 1060/2009/EK és az 1095/2010/EU rendelet módosításáról.

32 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/927 irányelve (2024. március 13.) a 2011/61/EU és a 2009/65/EK irányelvnek az átruházásra vonatkozó megállapodások, a likviditáskockázat-kezelés, a felügyeleti jelentéstétel, a letétkezelői és letéti őrzési szolgáltatások nyújtása, valamint az alternatív befektetési alapok általi hitelnyújtás tekintetében történő módosításáról.

kenységek uniós háttérét többek között a 575/2013 és a 2024/1623 rendelet (CRR 1-3), valamint a 2013/36 és a 2024/1619 irányelv (CRD 1-6) alkotja.³³ Ezek a normák a hitelintézetek prudenciális működését és tőkekövetelményeit határozzák meg. Bár e szabályok sem érintik közvetlenül a közjegyzői tevékenységet, a banki ügyletekhez kapcsolódó közjegyzői okiratok – például végrehajtható egyoldalú (akár tartozáselismerést is tartalmazó) kötelezettségvállaló nyilatkozat – a prudens banki működés jogtechnikai kiegészítői lehetnek.

A banki és befektetési jogviszonyok határterületén helyezkedik el a pénzforgalom szabályozása is. Az (EU) 2015/2366 irányelv (PSD 1-3 és PSR) a fizetési szolgáltatásokról egységes keretet teremt az unióban.³⁴ A PSD2-höz kapcsolódó hazai végrehajtás és MNB-felügyelet elsősorban technikai és fogyasztóvédelmi kérdésekre fókuszál, ugyanakkor a banki fejezetben tárgyalt haláleseti rendelkezések és bizalmi konstrukciók szempontjából is releváns környezetet teremt. A közjegyzői közreműködés ezekben az esetekben a pénzforgalmi szabályokkal összhangban, de azoktól elkülönülten működik.

A biztosítási jogviszonyok uniós háttérét a 2009/138/EK irányelv (Solvency II) adja, amely a biztosítók prudenciális működését, tőkekövetelményeit és kockázatkezelését szabályozza.³⁵ A korábbi biztosítási fejezetben bemutatott közjegyzői szerep – különösen a kedvezményezett-jelölések és a jogviták megelőzése terén – e szabályozási környezetben is értelmezhető. A Solvency II által

33 CRR: Az Európai Parlament és a Tanács 575/2013/EU rendelete (2013. június 26.) a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről és a 648/2012/EU rendelet módosításáról; Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1623 rendelete (2024. május 31.) az 575/2013/EU rendeletnek a hitelkockázatra, a hitelértékelési korrekciós kockázatra, a működési kockázatra, a piaci kockázatra és a tőke-küszöbértékekre vonatkozó követelmények tekintetében történő módosításáról.

CRD: Az Európai Parlament és a Tanács 2013/36/EU irányelve (2013. június 26.) a hitelintézetek tevékenységéhez való hozzáférésről és a hitelintézetek és befektetési vállalkozások prudenciális felügyeletéről, a 2002/87/EK irányelv módosításáról, a 2006/48/EK és a 2006/49/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről; Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1619 irányelve (2024. május 31.) a 2013/36/EU irányelvnek a felügyeleti hatáskörök, a szankciók, a harmadik országbeli vállalathoz tartozó fióktelepek, valamint a környezeti, társadalmi és irányítási kockázatok tekintetében történő módosításáról.

34 PSD 2: Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2366 irányelve (2015. november 25.) a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról és a 2002/65/EK, a 2009/110/EK és a 2013/36/EU irányelv és a 1093/2010/EU rendelet módosításáról, valamint a 2007/64/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről.

A PSR (Payment Services Regulation) és PSD 3 folyamatban van, a pontos dátum, amikor életbe lépnek még nem ismert, az EU 18 hónapos átmeneti időszakot biztosít a tagállamoknak, ami azt jelenti, hogy valamikor 2026 és 2027-ben lesznek hatályosak. (PSR: Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on payment services in the internal market and amending Regulation (EU) No 1093/2010; PSD 3: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on payment services and electronic money services in the Internal Market amending Directive 98/26/EC and repealing Directives 2015/2366/EU and 2009/110/EC).

35 Szolvencia II: A Bizottság (EU) 2015/35 felhatalmazáson alapuló rendelete (2014. október 10.) a biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyakorlásáról szóló 2009/138/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (Szolvencia II) kiegészítéséről és Az Európai Parlament és a Tanács 2009/138/EK irányelve (2009. november 25.) a biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyakorlásáról (Szolvencia II). Jelenleg nincs hivatalos Szolvencia III keretrendszer, a kifejezést informálisan használják a Szolvencia II keretrendszer jelentős módosításainak leírására.

megkövetelt átláthatóság és kockázatkezelés mellett a közjegyzői okirat a biztosítási jogviszonyokban is bizonyítási és jogbiztonsági többletet nyújt.

A hazai jogrendben e sokrétű uniós szabályozás végrehajtását és felügyeletét a Magyar Nemzeti Bank látja el. Az MNB befektetési, banki és biztosítási területen egyaránt felügyeleti hatóságként jár el, és a jogalkalmazást ajánlásokkal, tájékoztatókkal és Q&A-anyagokkal segíti. Ezek az anyagok nem minősülnek kötelező jogforrásnak, ugyanakkor fontos orientációs pontot jelentenek a pénzügyi intézmények számára. A közjegyzői tevékenység e rendszerben nem felügyeleti tárgy, hanem a polgári jogi és a közjog által biztosított kiegészítő jogbiztonsági mechanizmus, amely mindhárom pénzügyi szektorban – banki, biztosítási és befektetési jogviszonyokban – hozzájárulhat a jogviták megelőzéséhez és a pénzügyi stabilitáshoz.

VI. Összegzés

A közjegyzők szerepe a pénzügyi szektor szempontjából sokrétű; tevékenységük nem csupán jogtechnikai eszköz, hanem a pénzügyi rendszer egyik strukturális tényezője, és a jogbiztonságot szolgáló intézmény lehet, amelynek jelentősége a modern, komplex pénzügyi piacokon tovább erősödik. A banki, biztosítási és befektetési jogviszonyok elemzése rámutat arra, hogy a közjegyzői közreműködés mindhárom területen eltérő módon, de azonos funkcionális logika mentén járul hozzá a szerződéses jogviszonyok kiszámíthatóságához és a jogviták megelőzéséhez.

A banki szektorban a közjegyzői okiratok közvetlen végrehajthatósága a követelések gyors és költséghatékony érvényesítését teszi lehetővé, ami nemcsak az egyedi jogviták kezelését, hanem rendszerszinten a nemteljesítő hitelek kezelését és a prudens banki működést is támogatja. A biztosítási jogviszonyokban a közjegyzői ténytanúsítás és közokirati forma kivételes, de éppen ezért kiemelt jogbiztonsági értékkel bír: a jogosulti kör egyértelműsítése, a közlési kötelezettségek dokumentálása és a hagyatéki eljárásokhoz kapcsolódó döntések mind hozzájárulnak a biztosítási szolgáltatások jogszerű és vitamentes teljesítéséhez. A befektetési jogviszonyok területén a közjegyzői bizalmi őrzés és a közokirati kötelezettségvállalások elsősorban a feltételes teljesítésekhez, halasztott fizetésekhez és zártkörű tranzakciókhoz kapcsolódó jogi kockázatok kezelésében töltenek be stabilizáló szerepet.

A tanulmány nem azt állítja, hogy a közjegyzői intézmény önmagában képes a pénzügyi rendszer strukturális vagy makrogazdasági kockázatainak kezelésére, hanem amellet érvel és azt mutatja meg, hogy a közjegyzői közreműködés –

a végrehajthatóság biztosítása, a bizonyítási kockázatok csökkentése és a jogviták megelőzése révén – olyan jogi környezetet teremt, amely hozzájárulhat a pénzügyi piacok stabil működéséhez. A közjegyző nem pénzügyi szolgáltató, hanem a pénzügyi jogviszonyok jogbiztonságát garantáló közhatalmi szereplő, akinek tevékenysége közvetett módon a pénzügyi stabilitás megőrzését szolgálja. A pénzügyi stabilitás ugyanis nem kizárólag tőke megfelelési mutatók és felügyeleti szabályok kérdése, hanem annak is függvénye, hogy a jog képes-e gyorsan, kiszámíthatóan és vitamentesen érvényesíteni a vállalt kötelezettségeket – ebben a folyamatban a közjegyzői intézmény jelentősége megkerülhetetlen. A pénzügyi stabilitás végső soron ott kezdődik, ahol a jog nem ígéret marad, hanem kikényszeríthető kötelezettséggé válik.

Felhasznált irodalom

Bodzási Balázs, A felmondás közjegyző általi tanúsítására vonatkozó szabályok, különös tekintettel a Kúria 3/2020. PJE határozatában foglaltakra. *Közjegyzők Közlönye*, 2022, 26 (1), 38-44.

Bókai Judit, Az új öröklési jogi szabályok és a hagyatéki eljárás. *Magyar Jog*, 2007, 54, 513-517.

Csapó Orsolya, Közhiteles nyilvántartások reformja az átláthatóság jegyében. *Iustum Aequum Salutare*, 2025, 21(1), 187-201.

Csizmazia, Norbert, Az eltűnt közhitelesség nyomában: A hitelbiztosítéki nyilvántartás apológiája. *Magyar Jog*, 2016, 63, 129-147.

Csűrös Gabriella, A bírósági végrehajtó és a közjegyző jogállása, eljárása: párhuzamok és metszéspontok. *Közjavak - A kormányzat kihívásai a mai piacgazdaságban*, 2025, XI/2, 125-139.

Endrédy András, A fizetési meghagyás kézbesítésével kapcsolatos gyakorlati problémák, különös tekintettel a postai kézbesítésre. *Miskolci Jogi Szemle*, 2024, 19(1), 70-90.

Hodosi Gábor, A jogosulatlan pénzügyi tevékenység megítélése a közjegyzői gyakorlatban és összefüggése az okirat hamisítással (DJM, 2017/3-4. 10-27.)

https://www.debrecebijogimuhely.hu/archivum/3_4_2017/a_jogosulatlan_penzugyi_tevekenyseg_megitelese_a_kozjegyzoi_gyakorlatban_es_osszefuggese_az_okirat_hamisitassal/, <https://doi.org/10.24169/DJM/2017/3-4/2>

Juhász Ivett, A közjegyzői okiratokról, különös tekintettel az ügyleti okirat és a ténytanúsító okirat különbségeire. *Iustum Aequum Salutare*, 2021, 17, 213.

Juhász Krisztina, Fogyasztói jogok és a végrehajtási záradék. *Iustum Aequum Salutare*, 2018, 14 (4), 183-190.

Mikó Ádám: Hitelbiztosítéki Nyilvántartás (HBNY)
([https://miko.hu/content/hu/hitelbiztositeki_nyilvantartas_\(hbny\)](https://miko.hu/content/hu/hitelbiztositeki_nyilvantartas_(hbny)))

Molnár Judit, A közjegyző előtti egyezségi eljárás és a fizetési meghagyási eljárás kapcsolata a három millió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítése körében. *Forum. Acta juridica et politica*, 2023 13(2), 67-75.

Nagy Zoltán, A nem pénzügyi szolgáltatók a pénzmosás elleni intézményrendszerben. *Belügyi Szemle*, 2023, 71(5), 867-883. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.5.7>.

Örkényi Éva, Hagyaték tárgyát képezi-e az életbiztosítás összeg, illetve a nyugdíj? *Közjegyzők Közlönye* 2006/5. szám.

Pulinka Mihály - Tóth Ádám, A közjegyzők mint a jogbiztonság belgái: A közjegyzők „szerepe” a devizahitelezésben. *Acta Humana – Emberi Jogi Közlemények*, 2017, 5 (4), 89-106.

Rák Viktor, Nagykommentár az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról szóló rendelethez. *Wolters Kluwer Hungary*, 2020.

Suri Noémi, Tagállamközi követelésbehajtás alternatívái polgári és kereskedelmi ügyekben: Helyzetkép a pénzkövetelések érvényesítését biztosító uniós hatásmechanizmusokról. *Glossa Iuridica*, 2024, 11(1-2), 353-378.

Szécsényi-Nagy Kristóf, Nagykommentár a fizetési meghagyásos eljárásról szóló törvényhez. *Wolters Kluwer Hungary*, 2012.

A Bizottság (EU) 2015/35 felhatalmazáson alapuló rendelete (2014. október 10.) a biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyakorlásáról

szóló 2009/138/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (Szolvencia II) kiegészítéséről.

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2366 irányelve (2015. november 25.) a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról és a 2002/65/EK, a 2009/110/EK és a 2013/36/EU irányelv és a 1093/2010/EU rendelet módosításáról, valamint a 2007/64/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről.

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1619 irányelve (2024. május 31.) a 2013/36/EU irányelvnek a felügyeleti hatáskörök, a szankciók, a harmadik országbeli vállalatokhoz tartozó fióktelepek, valamint a környezeti, társadalmi és irányítási kockázatok tekintetében történő módosításáról.

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1623 rendelete (2024. május 31.) az 575/2013/EU rendeletnek a hitelkockázatra, a hitelértékelési korrekciós kockázatra, a működési kockázatra, a piaci kockázatra és a tőke-küszöbértékre vonatkozó követelmények tekintetében történő módosításáról.

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/790 irányelve (2024. február 28.) a pénzügyi eszközök piacairól szóló 2014/65/EU irányelv módosításáról.

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/791 rendelete (2024. február 28.) a 600/2014/EU rendeletnek az adatátláthatóság fokozása, az összesített adat-szolgáltatások létrejötte előtt álló akadályok felszámolása, a kereskedési kötelezettségek optimalizálása és a megbízásfolyamért teljesített kifizetésben (PFOF) való részesülés tilalma tekintetében történő módosításáról.

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/927 irányelve (2024. március 13.) a 2011/61/EU és a 2009/65/EK irányelvnek az átruházásra vonatkozó megállapodások, a likviditáskockázat-kezelés, a felügyeleti jelentéstétel, a letétkezelői és letéti őrzési szolgáltatások nyújtása, valamint az alternatív befektetési alapok általi hitelnyújtás tekintetében történő módosításáról.

Az Európai Parlament és a Tanács 2009/138/EK irányelve (2009. november 25.) a biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyakorlásáról.

Az Európai Parlament és a Tanács 2011/61/EU irányelve (2011. június 8.) az alternatív befektetésialap-kezelőkről, valamint a 2003/41/EK és a 2009/65/EK irányelv, továbbá az 1060/2009/EK és az 1095/2010/EU rendelet módosításáról.

Az Európai Parlament és a Tanács 2013/36/EU irányelve (2013. június 26.) a hitelintézetek tevékenységéhez való hozzáférésről és a hitelintézetek és befektetési vállalkozások prudenciális felügyeletéről, a 2002/87/EK irányelv módosításáról, a 2006/48/EK és a 2006/49/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről.

Az Európai Parlament és a Tanács 2014/65/EU irányelve (2014. május 15.) a pénzügyi eszközök piacairól, valamint a 2002/92/EK irányelv és a 2011/61/EU irányelv módosításáról.

Az Európai Parlament és a Tanács 575/2013/EU rendelete (2013. június 26.) a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről és a 648/2012/EU rendelet módosításáról.

Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on payment services in the internal market and amending Regulation (EU) No 1093/2010; PSD 3: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on payment services and electronic money services in the Internal Market amending Directive 98/26/EC and repealing Directives 2015/2366/EU and 2009/110/EC).

1991. évi XLI. törvény a közjegyzőkről

1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról

2008. évi XLV. törvény az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról

2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról

2013. évi CCXXI. törvény a hitelbiztosítéki nyilvántartásról

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

2014. évi LXXXVIII. törvény a biztosítási tevékenységről

2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról

18/2014. (III. 13.) KIM rendelet a hitelbiztosítéki nyilvántartás részletes szabályainak megállapításáról

AB 944/B/1994 – a közjegyzői tevékenység alkotmányos legitimitása és jogalkalmazói szerepe.

Kúria 3/2020. PJE a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 23/C. §-a alkalmazásának egyes kérdéseiről (a közjegyzői végrehajtási záradék kiállításának joghatásai és korlátai).

Kúria 5/2024. JEH (Jpe.IV.60.058/2023/9.) jogegységi határozat a közjegyző által kiállított tanúsítvány és az ahhoz mellékletként fűzött jegyzőkönyv közokiratnak való megfeleléséről.

Kúria 5/2024. JEH (Jpe.IV.60.058/2023/9.) jogegységi határozat a közjegyző által kiállított tanúsítvány és az ahhoz mellékletként fűzött jegyzőkönyv közokiratnak való megfeleléséről.

Kúria 9/2023. JEH (Jpe.IV.60.038/2023/12.) jogegységi határozat a végrehajtási záradékkal ellátható közjegyzői okiratba foglalt követelés elévüléséről.

BH 2023. 163. A közokirat teljes bizonyító erővel bizonyítja, hogy a kiállító a benne foglalt intézkedést megtette vagy határozatot a benne foglalt tartalommal meghozta.

TÍZ ÖTLET A HAGYATÉKI ELJÁRÁS RACIONALIZÁLÁSÁRA

Absztrakt

Folyamatos elvárás velünk szemben a hagyatéki eljárások gyors és naprakész befejezése. Az életviszonyok azonban egyre bonyolódnak (szokatlan vagyontárgyak, külföldi örökösök, többszörösen egyesített ügyek). Szükséges ezért elgondolkodnunk, hogyan lehet a hagyatéki eljárást gyorsabbá és olcsóbbá tenni a jogszabály vagy a joggyakorlat megváltoztatásával, és az élők munkát kiváltó technológiák alkalmazásával. A tanulmány célja az ezzel kapcsolatos konstruktív vita, széleskörű gondolkodás kezdeményezése.

Tárgyszavak: hagyatéki eljárás, mesterséges intelligencia, online tárgyalás, tulajdoni igény, másodlagos öröklési vita

TEN IDEAS FOR THE RATIONALISATION OF PROBATE PROCEEDINGS

Abstract

There is a continuous expectation that probate proceedings be concluded swiftly and in a timely manner. At the same time, life situations are becoming increasingly complex, including the appearance of atypical assets, foreign heirs, and repeatedly consolidated cases. It is therefore necessary to consider how probate proceedings could be made faster and more cost-effective through amendments to legislation or judicial practice, as well as through the application of technologies capable of replacing manual labour. The purpose of this paper is to initiate constructive debate and broad-based professional reflection on these issues.

Keywords: probate proceedings, artificial intelligence, online hearing, ownership claim, secondary inheritance dispute

Bevezetés

Ha most egy mult cég középvezetőjeként tartanék prezentációt, akkor biztosan azzal kezdeném, hogy szenvedélyem a racionalizálás, és elkötelezett vagyok a hatékonyság növelése iránt.¹ De ez nem egy üzleti prezentáció, úgyhogy maradjunk annál, hogy nekem a racionalizálás az egyik régi mániám (a másiktól majd az összegzésben). Régóta figyelem ugyanis a munkafolyamatainkat – a fizetési meghagyásos eljárástól kezdve a hagyatéki eljáráson át az irodavizsgálatokig – és azt látom, hogy nem elsődleges szempont az, hogy a befektetett munka a lehető legjobban hasznosuljon. Sokszor felülírják ezt a jelentőségükhöz képest túlhangsúlyozott dogmatikai szempontok, vagy az a – nem is feltétlenül tudatos – megfontolás, hogy eljárásaink bizonyos fokú bonyolultságát fenn kell tartani, mert ez védelmet jelenthet azok elvesztésének, például mesterséges intelligenciával történő kiváltásának – inkább vélt, mint valós – veszélyével szemben.

A racionalizálás nem pusztán egyszerűsítés, hanem észszerűsítés: a meglévő struktúrák és folyamatok tökéletesítése azzal a céllal, hogy aztán azok nagyobb hatékonysággal működjenek. A javuló hatékonyság révén ugyanaz a munkafolyamat kevesebb idő- és munkaerő ráfordítással végezhető el, amivel vagy munkaidőt spórolunk és ezáltal költséget csökkentünk, vagy pluszmunkát végzünk és ezáltal bevételt növelünk. Máskor a racionalizálás nem is a hatékonyságot, hanem a minőséget javítja, mert egyszerűbb és logikusabb szabályokkal a jogalkalmazók jobban és könnyebben dolgoznak, az ilyen szabályok alapján lefolytatott eljárások pedig az ügyfelek számára is komfortosabbak, hiszen a laikusok jobban fogják érteni, hogy mi történik velük a saját ügyükben, és mit is jelentenek a róluk hozott határozatok.

Az alábbiakban egy tíz pontból álló lista ismertetése következik a Hetv. általam leginkább racionalizálhatónak vagy racionalizálásra szorulóknak vélt rendelkezéseiről. A lista egyes pontjain belül a „hatályos normaszöveg – probléma és megoldás – normaszöveg javaslat” szerkezetet követtem. A lista szubjektív és önkényes, ezért szabadon vitatható és szabadon bővíthető.

¹ Valójában ilyet sosem mondanék; ott sem.

I. AI, data science és online tárgyalás

Az utóbbi tíz évben folyamatosan velünk van egy szünni nem akaró, sőt egyre erősödő modernizációs düh. Ezt a fogalmat arra használják, amikor egy közösség úgy érzi, hogy lemarad a fejlődésben, és ezt a lemaradását azonnal, kényszeresen le akarja dolgozni. Az ilyen nem természetes indíttatású modernizáció általában felülről irányított (kényszerített), radikális változások képében jelenik meg, amelyek figyelmen kívül hagyják a valós igényeket, és még azelőtt lerombolják a régi struktúrákat, hogy a helyükbe lépő újak alkalmasak lennének a hatékony működésre. Ez káoszhoz vezet, ami pedig dühöt és frusztráltságot vált ki, hisz a modernizációtól nem káoszt, hanem fejlődési ugrást várunk, valami olyat, ami érezhetően jobb, mint az azt megelőző volt. Azt hiszem, valami nagyon hasonló történik most velünk például az elektronikus ingatlan-nyilvántartás (E-ing) kapcsán.

Sajátgyártású „elméletem” szerint egy modernizációs projektet akkor érzünk sikeresnek, ha az eredménye jobb, mint a kiindulási állapot, és a többség szerint megérte a rá fordított időt, valamint anyagi és humán erőforrást. Ezt pedig akkor fogjuk így gondolni, ha a megvalósításra fordított időt, pénzt, munkát, valamint az átállással szükségképpen együtt járó hatékonyságvesztést a projekt működésének megindulása után belátható időn belül visszanyerjük.

Ilyen, a mindennapi munkánkra kihatással bíró modernizációs projekt volt a közelmúltban az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás, az elektronikus ügyintézés, és az elektronikus ügyviteli rendszer bevezetése. Most pedig épp a szemünk előtt zajlik másik kettő: az elektronikus ingatlan-nyilvántartási rendszer és az MI-forradalom. Azzal a lényeges különbséggel, hogy míg előbbinek csak elszenvedői vagyunk (a szó szoros értelmében is), utóbbit mi alakíthatjuk saját képünkre. Ebben persze legalább akkora kockázat rejlik, mint amekkora lehetőség. Akár az egyes irodák szintjén, akár kamarai szinten valósul meg az MI alkalmazása, mindenképp kulcskérdés az igények helyes felmérése és az alkalmazási területek megfelelő kiválasztása. Számomra például teljesen egyértelmű, hogy nem jó irány az MI használata az ügyfél-kommunikáció automatizálására. Aki „beszélgetett” már chatbottal, annak nem kell magyarázni, hogy miért nem. Ami működhet egy panaszkezeléssel foglalkozó ügyfélszolgálaton, az nem fog jól működni az irodáinkban, mert számunkra az ügyfelek megszerzése és megtartása a cél, míg például egy fogyasztói panaszokat vagy biztosítási kárbejelentéseket intéző ügyfélszolgálat számára nem feltétlenül ez az elsődleges. Bár ezen alkalmazások intelligencia szintje jelenleg is különböző, és nyilván már a közeljövőben is rengeteget fognak fejlődni, mégis azt gondolom, hogy ha az ilyen irányú fejlesztésekre fordítható erőforrásaink nem korlátlanok, akkor ezt az irányvonalat hátrébb kell rangsorolnunk.

Az én képzeletbeli rangsoromban egyértelműen a hagyatékátadó végzések és a tárgyalási jegyzőkönyvek előkészítése szerepel az első helyen. Azért, mert ezek az iratok minden irodában nagy számban készülnek, előkészítésük sok munkaidőt vesz igénybe, sok adatot tartalmaznak, és formalizálhatók. Fontos hangsúlyozni, hogy ehhez nem is feltétlenül MI kell, hanem csak jól kitalált, a munkánkra szabott, automatizált folyamatok, okos alkalmazások.

A hagyatékátadó végzések és a tárgyalási jegyzőkönyvek előkészítési munkáinak jelentős részét teszi ki a más iratokból történő manuális adatmásolás, majd az adatmásolás helyességének ellenőrzése. A hagyatékátadó végzésben és a tárgyalási jegyzőkönyvben feltüntetésre kerülő adatok többsége valamilyen nyilvántartás adatbázisának részét képezik: az iratokban szereplő személyek, vagyis az örökösök és az örökösök adatait a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás, a hagyatéki vagyontárgyakét az ingatlan-nyilvántartás, a cégnyilvántartás és a gépjárműnyilvántartás tartalmazza. A hitelintézetek és pénzügyi szolgáltatók által kezelt megtakarítások, illetve az általuk bejelentett hitelezői igények adatai pedig a banki megkereső rendszeren keresztül szolgáltatott adatközlésekben szerepelnek. Ha megoldanánk ezeknek az adatoknak a kiemelését és másolhatóvá tételét, akkor azzal jelentős mennyiségű élőmunkát tudnánk megspórolni. Ezzel párhuzamosan az előkészítő munka pontossága is majdnem tökéletessé válna, ami – legalábbis az adatok tekintetében – az ellenőrzését is szinte feleslegessé tenné. De tulajdonképp már az is jelentős könnyítést jelentene, ha legalább a hagyatéki leltárban feltüntetett adatok kinyerhetőek volnának, feltéve, hogy a leltár adattartalmát és struktúráját hozzáigazítanák a hagyatékátadó végzéseinkhez. Nem is kell ugyanis feltétlenül a 100 %-os pontosságot célul tűzni, hiszen az emberi munka sem ilyen.

A szükséges adattartalom kinyerése és átemelése mellett az előkészítő munka másik, érdemi része az adott ügy tényállásának megfelelő hagyatékátadó végzés és tárgyalási jegyzőkönyv megszerkesztése. Kulcskérdés a logikusan szerkesztett, lehető legkevesebb adatot tartalmazó iratminták (sablonok) léte, és azok logikusan felépített rendszerbe történő elrendezése, ami a felhasználó számára lehetővé teszi a kellően pontos promptolást, az MI-alkalmazás számára pedig a megfelelő iratsablon kiválasztását, és annak helyes szerkesztését. Ideális esetben az előkészítő munka olyan szöveges utasítások kiadására redukálódhatna, mint például az, hogy „készíts hagyatékátadó végzést és jegyzőkönyvet törvényes öröklésre, két gyermekre és egy házastársra, X ingatlan legyen benne a közösen lakott lakás, tegyél bele egyezséget vagyonközösség elismerésére az OTP bankszámlára, tegyél bele osztályos egyezséget, hogy az OTP bankszámlát a házastárs öröklő.” Az automatizált alkalmazás kiválasztja a „törvényes öröklés / házastárs + 2 gyermek” sablont, amibe aztán a megfelelő helyekre beilleszti az „osztályos egyezség” és a „HVK egyezség” sablonok szövegét, vagy pedig fordítva:

kiválasztja a minden létező egyezséget és nyilatkozatot tartalmazó „törvényes öröklés / házastárs + 2 gyermek” sablont, majd a sablon törzsszövegén, valamint az osztályos- és a vagyonközösségi egyezség szövegén kívül minden mást töröl.

A hagyatéki tárgyaláson való online részvétel a másik olyan technikai eszköz, amely alkalmas lehet a hagyatéki eljárás hatékonyságának növelésére. Feltéve, hogy azokban az esetekben használjuk, amikor az segít, és nem hátráltat.

A tárgyaláson való online jelenlét jogszabályi alapjai a hagyatéki eljárás háttér-szabályát képező Polgári perrendtartásban jelenleg is adottak. A bíróság ugyanis – amennyiben ez az eljárást meggyorsítja, vagy egyébként célszerűnek látszik – elrendelheti a felek és más perbeli személyek elektronikus hírközlő eszköz útján történő meghallgatását, amihez az erre a célra kialakított helyiséget bíróság vagy egyéb szerv bocsátja rendelkezésre (Pp. 622. §). Ha pedig a bíróság megítélése szerint a meghallgatás úgy is lefolytatható, hogy az ahhoz szükséges helyiséget nem bíróság vagy más szerv biztosítja, és elegendő, ha a meghallgatás helyszínén csak a meghallgatásra kerülő személy van jelen, úgy elrendelheti az egyszerűsített telekommunikációs jelenlétet is, ami azt jelenti, hogy a meghallgatásra kerülő személy a rendelkezésére álló telekommunikációs eszközt használja (Pp. 627/A. §). Ráadásul az online tárgyalásnak a közjegyzői gyakorlatban is van némi előzménye, hiszen a járványügyi veszélyhelyzet idején a Magyar Országos Közjegyzői Kamara elnökének 1/2021. (III. 7.) utasítása lehetővé tette a hagyatéki tárgyalás távközlési eszköz útján történő megtartását.

Az online részvétel az érdekeltek számára kényelmi szempontból előnyös lehet, de csak annak a személyi körnek, akik az ehhez szükséges alapvető technikai eszközökkel és jártassággal rendelkeznek. Az eljáró közjegyzőre pedig az online jelenlét biztosítása mindenképp technikai és eljárásjogi pluszfeladatot ró, nem is beszélve az óhatatlanul felmerülő technikai problémákról és a személyazonosság fokozott kockázatáról. Úgy gondolom ezért, hogy a hagyatéki tárgyalások online megtartására vonatkozó generális szabály nem javítaná, hanem rontaná az eljárás hatékonyságát. Értelme annak volna, ha ezt a technikai lehetőséget ott használnánk, ahol valóban hasznos lehet, pl. a külföldön, a büntetésvégrehajtási intézetben vagy egészségügyi intézményben tartózkodó érdekeltek esetében.

II. A hagyaték átadása tárgyalás nélkül

II.1. A kötelező tárgyalás tartás esetei

Hatályos normaszöveg:

43/C. §

(3) Tárgyalást kell tartani, ha

a) az örökhagyó után végintézkedés maradt,
(...)

Probléma és megoldás:

A hatályos szabályok szerint mindig tárgyalást kell tartani akkor, ha az örökhagyó után végintézkedés maradt. Ez azonban nem tűnik indokoltnak azokban a póthagyatéki ügyekben, ahol az örökhagyó után maradt ugyan végintézkedés, de az alaphagyatéki eljárás során az örökösök annak érvényességét (hatályosságát) nem vitatták, vagy vitatták, de az ennek kapcsán indult hagyatéki perben a bíróság már jogerős ítéletet hozott, és olyan örökös sincsen, aki a póthagyatéki vagyon után kötelekrész iránti igényt érvényesíthetne vagy érvényesítene.

Ezekben az ügyekben a végintézkedés kihirdetése az alaphagyatéki eljárásban már megtörtént, arra vonatkozó nyilatkozataikat az örökösök megtették, tőlük a póthagyatéki eljárásban kitűzött tárgyaláson további érdemi nyilatkozat nem várható.

Még inkább igaz ez azokra a póthagyatéki ügyekre, ahol az örökhagyó után maradt ugyan végintézkedés, de az a póthagyatéki eljárás tárgyát képező vagyontárgyakra vonatkozóan rendelkezést nem tartalmaz.

A tárgyalás tartása ezekben az ügyekben feleslegesen növeli az eljárás időtartamát és költségeit, ami különösen akkor szembetűnő, ha jelentéktelen értékű póthagyatéki vagyon miatt kell nagyszámú és/vagy külföldön élő örökösöt idézni.

Észszerű volna ezért megengedni, hogy tárgyalás tartása nélkül lehessen átadni a póthagyatékot akkor, ha a végintézkedés a póthagyatéki vagyonra vonatkozóan rendelkezést nem tartalmaz, valamint akkor, ha az alaphagyatéki eljárás során a végintézkedés érvényessége (hatályossága) nem volt vitás, vagy vitás volt, de annak tárgyában már jogerős bírósági ítélet született, és az örökhagyónak kötelekrész érvényesítésére jogosult törvényes örököse sincsen, vagy van, de ilyen igényt a póthagyatéki eljárásban nem jelentett be.

Az uralkodó álláspont szerint azonban az a helyes, ha végintézkedés esetén a póthagyatéki eljárásban is mindig tárgyalást tartunk, hiszen attól, mert az alaphagyatéki eljárásban a végrendelet érvényessége és hatályossága az örökösök között nem volt vitás, a póthagyatéki eljárásban a törvényes örökös még vitássá teheti azt.

Ez valóban így van, hiszen a Hetv. 103. § (2) bekezdése szerint az alaphagyatéki eljárásban tett nyilatkozatok közül csak a visszautasítás és a visszautasításról való lemondás hat ki a póthagyatéki eljárásra, a többi – így például a végintézkedés érvényessége és hatályossága tárgyában tett nyilatkozat – viszont nem. Nincs tehát akadálya annak, hogy ugyanaz az örökös ugyanannak a végintézkedésnek az érvényessége kapcsán az alap- és a póthagyatéki eljárásban ellentétes tartalmú nyilatkozatokat tegyen. Ahogy annak sem, hogy a végintézkedés érvényességét (hatályosságát) ismét vitássá tegye annak

ellenére, hogy az alaphagyatéki eljárásban emiatt felmerült öröklési vita folytán megindított hagyatéki perben a bíróság az érvénytelenség (hatálytalanság) megállapítása iránti keresetet már jogerősen elutasította.

A Ptk. 7:37. § (5) bekezdése szerint a végintézkedés megtámadásának joga megszűnik, ha a megtámadásra jogosult e jogáról az öröklés megnyílása után lemond. Ilyen lemondásnak kell tekinteni azt a jognyilatkozatot, amelyben a megtámadásra jogosult a végrendeletet érvényesnek, illetve hatályosnak ismeri el. Ezzel azonban nincs összhangban az az eljárásjogi szabály, miszerint az alaphagyatéki eljárásban tett érvényességet (hatályosságot) elismerő nyilatkozat nem köti az örököszt a póthagyatéki eljárásban. Az sem zárja ki tehát a végintézkedés póthagyatéki eljárásban történő megtámadását, ha az örökösök az alaphagyatéki eljárás során annak érvényességét és hatályosságát elismerő nyilatkozatot tettek. A megtámadás azonban a hagyatéki perben csak akkor lesz eredményes, ha a törvényes örökös olyan – utóbb tudomására jutott – körülményre tud hivatkozni, amely nemcsak a végintézkedés, hanem a korábban tett elismerő nyilatkozat tévedésre alapított megtámadására is alkalmas.

Más kérdés, hogy a közjegyzői gyakorlat egyébként is abba az irányba mozdult el, hogy a törvényes örökös a végintézkedést nem érvényesnek és hatályosnak, hanem csupán a hagyaték átadás alapjául fogadja el. E mögött éppen az a megfontolás áll, hogy a törvényes örökös ne legyen elvágva a megtámadás jogától akkor, ha az arra okot adó körülményről csak azt követően szerez tudomást, hogy a végintézkedést már érvényesnek fogadta el. Pontosabban, anélkül is megtámadhassa a végintézkedést, hogy ehhez szükség volna a korábban tett elismerő nyilatkozat érvénytelenségének megállapítására.

Ami pedig a végintézkedésnek az anyagi jogerővel bíró ítélet ellenére történő megtámadását illeti: ennek a póthagyatéki eljárásban ugyan nem lesz akadálya, de a hagyatéki per megindításánál már igen, hiszen a Pp. 176. § (1) bek. d) pontja szerint a bíróság keresetlevelet visszautasítja, ha az ugyanazon felek között ugyanabból a ténybeli alapból származó ugyanazon jog iránt indított más perben a perindítás joghatása már beállt vagy annak tárgyát már jogerősen elbírálták. Kivéve persze, ha a törvényes örökös a végintézkedés megtámadását új körülményre alapítja.

Persze nem lehet teljesen kizárni annak lehetőségét, hogy a törvényes örökösnek éppen az alap- és a póthagyatéki eljárás befejezése között jut a tudomására olyan korábban nem ismert körülmény, ami mégiscsak alapot ad a végintézkedés – és szükség esetén az érvényességet elismerő nyilatkozat – megtámadására, ennek valószínűsége azonban elég csekély.

A dogmatikai és praktikus szempontból is elfogadható megoldás ezért álláspontom szerint az lenne, hogy amennyiben az örökösök az alaphagyatéki eljárásban a végintézkedést érvényesnek és hatályosnak, illetőleg a hagyaték átadásának alapjául elfogadták, vagy vitatták ugyan az érvényességét (hatályosságát),

de az ennek kapcsán indult hagyatéki perben a bíróság már jogerős ítéletet hozott, kötelesrészre jogosult törvényes örökös pedig nincsen, vagy ilyen igényt az alaphagyatéki eljárásban nem érvényesített, akkor a póthagyatéket – az örökösök korábbi nyilatkozatai, illetőleg a bírósági ítélet alapulvételével – tárgyalás tartása nélkül lehessen átadni. Ugyanígy akkor is, ha a végintézkedés a póthagyatéki vagyona nem vonatkozik. Biztosítani kell azonban az örökös számára, hogy tárgyalás tartását kérje abban az esetben, ha a póthagyatéki eljárásban vitatni kívánja a végintézkedés érvényességét (hatályosságát), ha kötelesrész iránti igényt kíván érvényesíteni, vagy ha vitatja azt, hogy a végintézkedés a póthagyatéki vagyona vonatkozó rendelkezést nem tartalmaz.

Javaslat a Hetv. 43/C. § (3) és (5) bekezdésének bekezdésének szövegére:

43/C. §

(3) Tárgyalást kell tartani, ha

a) az örökhagyó után végintézkedés maradt, kivéve a póthagyatéki eljárásban, ha

aa) a végintézkedés a póthagyatéki vagyona vonatkozóan rendelkezést nem tartalmaz,

ab) az alaphagyatéki eljárás során az örökösként érdekeltek a végintézkedést érvényesnek és hatályosnak, illetőleg a hagyatékátadásának alapjául elfogadták, vagy vitatták érvényességét (hatályosságát), de az ennek kapcsán indult hagyatéki perben a bíróság már jogerős ítéletet hozott, az örökhagyónak pedig kötelesrészre jogosult törvényes örököse nincsen vagy ilyen igényt az alaphagyatéki eljárásban nem érvényesített

(5) Az ~~törvényes~~ örökös a tárgyalás nélkül meghozott hagyatékátadó végzés jogerőre emelkedése előtt kérheti hagyatéki tárgyalás kitűzését, ha (...) *a póthagyatéki eljárásban vitatni kívánja a végintézkedés érvényességét (hatályosságát) vagy kötelesrész iránti igényt kíván érvényesíteni, vagy vitatja, hogy a végintézkedés a póthagyatéki vagyona vonatkozóan rendelkezést nem tartalmaz. Az ~~törvényes~~ örököst erre a jogára a tárgyalás nélkül meghozott hagyatékátadó végzésben figyelmeztetni kell.*

II.2. A tárgyalás tartása iránti kérelem

Hatályos normaszöveg:

43/C. §

(5) A törvényes örökös a tárgyalás nélkül meghozott hagyatékátadó végzés jogerőre emelkedése előtt kérheti hagyatéki tárgyalás kitűzését, ha az örökséget visszautasítja, más öröklésben érdekelttel egyezséget kíván kötni, vagy a hagyaték tárgyalás nélküli átadása alapjául szolgált, az iratokhoz csatolt egyezségről

el kíván térni, illetve örökségét vagy annak egy részét hagyatéki hitelező követelésének kielégítése fejében a hagyatéki hitelezőre vagy a hagyatéki eljárásban kieséses örökösre kívánja átruházni, igénylővel kíván egyezséget kötni, vagy az örökségét, illetve annak egy részét a 94. § (3) bekezdése szerint a magyar államnak fel kívánja ajánlani, vagy a törvényes örökös bejelenti, hogy a törvényes örökösök a Foktftv. 18/A. § (1) bekezdés c) pontja vagy 18/B. § (1) bekezdés c) pontja alapján a hagyatékot képező ingatlant vagy tulajdoni illetőséget hagyatéki eljárás keretében harmadik személy részére egyben kívánják értékesíteni. A törvényes örököst erre a jogára a tárgyalás nélkül meghozott hagyatékátadó végzésben figyelmeztetni kell.

Probléma és megoldás:

Gyakran előfordul, hogy a tárgyalás tartása nélkül meghozott hagyatékátadó végzés közlését követően az örökösök úgy terjesztik elő tárgyalás tartása iránti kérelmüket, hogy abban eleve megteszik azokat a nyilatkozatokat, amelyek a hagyaték átadásához szükségesek (pl. visszautasítják az örökséget, felajánlják azt az állam javára, egyezsége vagy osztályos egyezsége vonatkozó nyilatkozatokat tesznek). A hatályos szabályok szerint ilyen esetben is tárgyalást kell kitűzni, pedig ha a hagyaték átadásához szükséges nyilatkozatok már rendelkezésre állnak, akkor ennek nincs értelme, hiszen az örökösök a tárgyaláson is csak a korábban csatolt írásbeli nyilatkozataikat tudják megismételni.

Csökkenené a hagyatéki eljárás költségeit és időtartamát, ha a tárgyalás tartása nélkül meghozott hagyatékátadó végzést követően előterjesztett kérelem esetén nem kellene feltétlenül hagyatéki tárgyalást kitűzni, hanem dönthetnének úgy is, hogy tárgyalás nélkül hozunk új hagyatékátadó végzést, feltéve, hogy a hagyaték átadásához szükséges nyilatkozatok rendelkezésre állnak.

A tárgyalás tartása nélkül hozott új hagyatékátadó végzés esetén természetesen nem lehetne tárgyalás tartását kérni, hiszen ennek meghozatala éppen a tárgyalás tartása nélküli hagyatékátadó végzés utáni tárgyalás helyett történik.

Ellenérvként merült fel, hogy a hatályos szabályok szerint is lehetőség van a tárgyalás tartása nélkül meghozott hagyatékátadó végzést követően újabb, tárgyalás tartása nélküli hagyatékátadó végzést hozni, hiszen erre a 43/C. § (6) bekezdése lehetőséget biztosít. Szükségtelen tehát emiatt a hatályos szabályokat módosítani.² Ez az álláspont azonban véleményem szerint téves.

A 43/C. § (6) bekezdésének szövege szerint ugyanis tárgyalás tartása esetében, valamint tárgyaláson történő hagyatékátadásra való áttérést követően, ha az eljárás folyamán bekövetkezett változás következtében tárgyalás nélküli hagyatékátadásnak lenne helye, a közjegyző áttérhet a tárgyalás nélküli hagyatékátadásra.

2 Ez volt a Deregulációs Bizottság hagyatéki munkacsoportjának munkaanyagáról 2026. március 17-én megtartott nyílt vitán Szécsényi-Nagy Kristóf által képviselt álláspont.

Az itt vizsgált esetben azonban a tárgyalás nélküli hagyatékátadásra áttérni sem szükség, sem lehetőség nincsen.

Szükség azért nincs az áttérésre, mert már eleve a tárgyalás nélküli eljárásban vagyunk. A Hetv. ugyanis a hagyaték átadására kétféle eljárást rendel: főszabályként a tárgyalás nélküli, kivételként pedig a tárgyaláson történő hagyatékátadást. Előbbi szabályait a 43/C. § (1), (2), (5) és (7) bekezdései, utóbbit pedig a 43/C. § (3) és (4) bekezdései tartalmazzák. A tárgyalás nélküli hagyatékátadási eljárásnak tehát része az is, ha az örökös a tárgyalás nélkül hozott hagyatékátadó végzés közlését követően a 43/C. § (5) bekezdése alapján tárgyalás tartását kéri. Ez nem jelenti a tárgyaláson történő hagyatékátadásra való áttérést, ezért nem is vonatkozik rá a 43/C. § (6) bekezdése, melynek alapján lehetőség lenne ismét visszatérni a tárgyalás nélküli hagyatékátadásra. Ez könnyen belátható annak alapján is, hogy ellenkező esetben soha véget nem érő körforgás is kialakulhatna, ha a tárgyalás tartása nélkül meghozott hagyatékátadó végzés után az örökös tárgyalás tartását kérné, de a közjegyző – a tárgyalás nélküli hagyatékátadásra áttérve – újabb tárgyalás tartása nélküli hagyatékátadó végzést hozna, melynek közlése után az örökös ismét tárgyalás kitűzését kérné, és így tovább...

Lehetőség pedig azért nincs az áttérésre, mert a tárgyalás tartása iránti kérelem előterjesztését követően nem tud bekövetkezni olyan változás, ami a tárgyaláson történő hagyatékátadás helyett a tárgyalás nélküli hagyatékátadásra való áttérést tenné lehetővé. A 43/C. § (3) bekezdésében felsorolt tárgyalás tartására okot adó körülmény ugyanis eleve nem is állt fenn. Ellenkező esetben ugyanis nem lehetett volna tárgyalás tartása nélküli hagyatékátadó végzést hozni.

Ezzel megegyező álláspontot fejt ki Anka Tibor, miszerint a 43/C. (6) bekezdésének első fordulata arra az esetre vonatkozik, ha a közjegyző a (3) bekezdés bármely rendelkezése alapján tárgyalást tartott, vagy legalábbis tárgyalást tűzött ki, ezt követően azonban olyan változás állt be, amely megszüntette azt az okot, amely a tárgyalás tartásának indokául szolgált (például az a kiskorú örökös, akinek öröklési érdeke veszélyeztetve van, utóbb nagykorúvá vált, vagy ismertté váltak azok az adatok, amelyek alapján a megkötni kívánt egyezség jogszerűsége már megítélhető), akkor a közjegyző a tárgyalásos eljárásról áttérhet a tárgyalás tartása nélküli eljárásra. Második fordulata pedig arról az esetről szól, ha a közjegyző a 43/C. § (1) és (2) bekezdése szerinti tárgyalás tartása nélküli eljárásról tér át a tárgyaláson történő hagyatékátadásra, majd ezt követően következik be olyan változás, amely lehetővé teszi a hagyaték tárgyalás nélküli átadását. Az (5) bekezdés szerinti tárgyalásos eljárásból azonban már nem lehet a (6) bekezdés alapján tárgyalás tartása nélküli eljárásra áttérni, és újabb tárgyalás tartása nélküli hagyatékátadó végzést hozni.³

3 Anka Tibor, Öröklési jog – Hagyatéki eljárás 172-173. old., HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2014. [továbbiakban: Anka, Öröklési jog]

Javaslat a Hetv. 43/C. § (5) és (5a) bekezdésének szövegére:

Hetv. 43/C. §

(5) Az **törvényes** örökös a tárgyalás nélkül meghozott hagyatékátadó végzés jogerőre emelkedése előtt kérheti új hagyatékátadó végzés meghozatalát, ha az örökséget visszautasítja, más öröklésben érdekelttel egyezséget kíván kötni, vagy a hagyaték tárgyalás nélküli átadása alapjául szolgált, az iratokhoz csatolt egyezségtől el kíván térni, illetve örökségét vagy annak egy részét hagyatéki hitelező követelésének kielégítése fejében a hagyatéki hitelezőre vagy a hagyatéki eljárásban kieséses örökösre kívánja átruházni, igénylővel kíván egyezséget kötni, vagy az örökségét, illetve annak egy részét a 94. § (3) bekezdése szerint a magyar államnak fel kívánja ajánlani, vagy a törvényes örökös bejelenti, hogy a törvényes örökösök a Foktftv. 18/A. § (1) bekezdés c) pontja vagy 18/B. § (1) bekezdés c) pontja alapján a hagyatékot képező ingatlant vagy tulajdoni illetőséget hagyatéki eljárás keretében harmadik személy részére egyben kívánják értékesíteni, *vagy a póthagyatéki eljárásban vitatni kívánja a végintézkedés érvényességét (hatályosságát) vagy kötelesrész iránti igényt kíván érvényesíteni.* Az **törvényes** örököst erre a jogára a tárgyalás nélkül meghozott hagyatékátadó végzésben figyelmeztetni kell.

(5a) Az (5) bekezdés szerinti kérelem beérkezését követően a közjegyző

- a) tárgyalás tartása nélkül új hagyatékátadó végzést hoz, feltéve, hogy a hagyaték átadásához szükséges adatok és nyilatkozatok rendelkezésre állnak;
- b) hagyatéki tárgyalást tűz ki.

III. A kapcsolódó ügyek egyesítése

A hatályos normaszöveg:

27. § (1) Ha a hagyatéki leltár felvétele során adat merül fel arra vonatkozóan, hogy a hagyatékba olyan vagyon, vagyonrész vagy vagyontárgy tartozhat, amely korábban meghalt örökhagyó hagyatékához tartozott, de hagyatékként átadva nincs, e vagyontárgyat ennek a körülménynek a megjelölésével kell felvenni a leltárba, és a hagyatéki leltárt a (2) bekezdés szerint illetékes közjegyzőnek kell megküldeni. A hagyatéki leltárnak a (2) bekezdés szerint illetékes közjegyzőhöz történt megküldéséről a jegyző az utóbb meghalt örökhagyó hagyatéki eljárásának lefolytatására egyébként illetékes közjegyzőt értesíti, közölve azt is, hogy a leltárt melyik közjegyzőnek küldte meg.

(2) Ha a hagyatéki eljárás során olyan vagyontárgy átadásáról is dönteni kell, amely korábban meghalt örökhagyó hagyatékához tartozott, de hagyatéki eljárásnak tárgya nem volt, a hagyatéki eljárást az a közjegyző folytatja le, aki a

korábban meghalt örökhagyó hagyatéki eljárásának a lefolytatására illetékes. Ha mindkét eljárás megindult, az utóbb meghalt örökhagyó hagyatéki ügyét az előző rendelkezés szerint illetékes közjegyzőhöz kell áttenni.

Probléma és megoldás:

Először is fontos leszögezni, hogy a Hetv. 27. §-a valójában csak egy illetékességi szabály, amely azt írja elő, hogy a II. rendű örökhagyó kapcsolódó ügyében is az I. rendű örökhagyó alapügyében illetékes közjegyző járjon el. Nincs tehát kötelező törvényi előírás a hagyatéki ügyek egyesítésére, és főleg nincs annak módjára. Erre vonatkozó előírást csak a Hetv. 27. §-ának 2018. január 1. előtti szövegéhez⁴ kapcsolódó 33. számú MOKK iránymutatás tartalmazott, ami azonban a Hetv. módosítása folytán hatályát veszítette. De ha továbbra is eleget akarunk tenni a már nem hatályos Hetv. 27. § (2) bekezdésében írt követelménynek, miszerint a kapcsolódó ügyekben biztosítani kell, hogy az eljárásban érdekelt személyek jogaikkal élhessenek és az érintett vagyon az élő örökösnek kerüljön átadásra, akkor a kapcsolódó hagyatéki eljárások egyesítése is szükséges.

A hagyatéki ügyek egyesítése kapcsán azonban a gyakorlatban számos probléma merül fel.

Az ügyek egyesítése a hagyatéki eljárást és az azt befejező hagyatékátadó végzést is hosszabbá és bonyolultabbá teszi, ami sok örökhagyó egyesített ügye esetén nagy munka- és időigényű, extrém bonyolult eljárásokat eredményez.

A kapcsolódó ügyek örökösei gyakran alappal sérelmezik, hogy az alapügy örökösei betekintést nyernek az ő családjuk öröklési jogi viszonyaiba. Tudomást szereznek arról, hogy mit és milyen értékben örökölnek, milyen tartozásai voltak az örökhagyónak, megismerik az örökhagyó végrendeletét, megtudják, hogy kit és milyen indokok miatt tagadt ki, és tanúi lesznek annak, hogy az örökösök között milyen viták merülnek fel.

Az is sérti a kapcsolódó ügyekben örökösként érdekeltek érdekeit, ha az I. rendű örökhagyó ügyében valamilyen hátráltató körülmény van (pl. visszautasítások, ismeretlen örökös, szállomány, stb), akkor az akadályozni fogja a II. rendű örökhagyó – egyébként problémamentes – hagyatékának átadását is. Ez különösen akkor fájó, ha pl. az I. rendű örökhagyó jelentéktelen póthagyatéka kapcsolja össze az ügyet a II. r. örökhagyó jelentős értékű alaphagyatékával.

Ráadásul az sem mindig egyértelmű, hogy mikor kell az ügyeket egyesíteni és mikor nem. Nem egységes ebben a gyakorlat akkor, ha a II. rendű örökhagyó a végintézkedés mellett elhunyt I. rendű örökhagyó törvényes örököse, vagy az I.

4 Eszerint a kapcsolódó hagyatéki eljárásokat folytató közjegyzők a Magyar Országos Közjegyzői Kamara iránymutatása szerint együttműködve kötelesek eljárni annak érdekében, hogy az eljárásokban érdekelt személyek jogaikkal élhessenek és az érintett vagyon, vagyonrész vagy vagyontárgy az élő örökösnek kerüljön átadásra.

rendű örökhagyó szállomány szabályai alá eső ingatlanának örököse vagy az I. rendű örökhagyó kizárólag haszonélvezetet öröklő házastársa.

Az ezzel járó nehézségek miatt nyilvánvaló, hogy az egyesített ügyek számát nem növelni, hanem csökkenteni volna célszerű. Magára az egyesítésre pedig olyan módot kellene találni – akár bizonyos dogmatikai engedmények árán is – ami mérsékli az azzal járó problémákat.

Mivel egyesíteni a kapcsolódó ügyeket kell, először azt kell meghatározni, hogy mit tekintünk ilyennek.

Kapcsolódó ügyről akkor van szó, ha az örökhagyó (a továbbiakban: II. rendű örökhagyó) utáni hagyatéki eljárásban olyan vagyontárgy átadásáról is dönteni kell, amely egy korábban elhunyt örökhagyó (a továbbiakban: I. rendű örökhagyó) hagyatékához tartozik, és amelyet tőle a II. rendű örökhagyó az anyagi jog szabályai szerint már megörökölt, de az I. rendű örökhagyó hagyatékaként átadva még nincsen. A két ügyet tehát az kapcsolja össze, hogy van legalább egy olyan vagyontárgy (dolog, jog vagy követelés), ami az I. rendű örökhagyó hagyatékából a II. rendű örökhagyó hagyatékába száll át.

Nem kapcsolódó ügy ezért az, amikor a II. rendű örökhagyó az I. rendű örökhagyó után semmit sem örököl, mert akkor nincs olyan vagyontárgy, ami az I. rendű örökhagyó hagyatékából a II. rendű örökhagyó hagyatékába kerülne át, és ezáltal a két ügyet összekapcsolná. Ilyen az, amikor a II. rendű örökhagyó az I. rendű örökhagyónak ugyan törvényes örököse, de nem ő örököl utána, mert az I. rendű örökhagyó után végintézkedés maradt, amiben mást nevezett örökösül, vagy amikor az I. rendű örökhagyó hagyatékában csak szállományos ingatlan van, amit nem az II. rendű örökhagyó, hanem az állam szerez meg. Ilyen továbbá az is, amikor a II. rendű örökhagyó az I. rendű örökhagyó túlélő házastársa, az I. rendű örökhagyó hagyatéka pedig kizárólag az utolsó közös lakás, amin a II. rendű örökhagyó haszonélvezetet örököl. Mert igaz ugyan, hogy a II. rendű örökhagyó egy vagyoni értékű jogot örököl az I. rendű örökhagyó után, de ez a jog a II. rendű örökhagyó halálával megszűnik, így a II. rendű örökhagyó utáni öröklés megnyílásakor nem fog az ő hagyatékához tartozni, és nem kell majd dönteni annak élő örökös részére történő átadásáról.

Az uralkodó álláspont ezzel szemben az, hogy mivel a 27. § (1) bekezdése feltételes módon fogalmaz,⁵ ezért annak alkalmazásához nem szükséges, hogy ténylegesen vagyon szálljon át az I. rendű örökhagyó hagyatékából a II. rendű örökhagyó hagyatékába, hanem elég ennek lehetősége. Az pedig, hogy a II. rendű

5 Hetv. 27. § (1) Ha a hagyatéki leltár felvétele során adat merül fel arra vonatkozóan, hogy a hagyatékba olyan vagyon, vagyonrész vagy vagyontárgy tartozhat, amely korábban meghalt örökhagyó hagyatékához tartozott, de hagyatékként átadva nincs, (...)

örökhagyó fog-e örökölni az I. rendű örökhagyó hagyatékából, úgyis csak az I. rendű örökhagyó eljárása során derül majd ki.⁶

Azzal magam is egyetérték, hogy a 27. § (1) bekezdésének alkalmazásához elegendő már annak lehetősége is, hogy az I. rendű örökhagyó hagyatékából a II. rendű örökhagyó hagyatékába szállhat át valamely vagyontárgy. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a két ügyet egyesíteni is kellene, függetlenül attól, hogy ez a helyzet végül ténylegesen előáll vagy sem. A 27. § (1) bekezdése ugyanis nem az ügyek egyesítését, hanem csak azt írja elő, hogy az I. rendű örökhagyó hagyatékából a II. rendű örökhagyó hagyatékába potenciálisan átszálló vagyontárgyat a II. rendű örökhagyó hagyatéki leltárába fel kell venni, a leltárt pedig az I. rendű örökhagyóra illetékes közjegyzőnek kell megküldeni. Az ilyen vagyontárgy átadásáról (így az ügyek ezzel összefüggésben felmerülő egyesítéséről is) már a (2) bekezdés rendelkezik, ami viszont nem feltételes módon fogalmaz.⁷ Annak alkalmazásához tehát – ha ezt a logikát vesszük alapul – az I. rendű örökhagyó hagyatékából a II. rendű örökhagyó hagyatékába ténylegesen átszálló vagyontárgy szükséges, vagyis az, hogy a II. rendű örökhagyó valóban örököljön valamit az I. rendű örökhagyótól.

Ha szigorúan a Hetv. 27. §-ának szövegét vesszük alapul, akkor azt találjuk, hogy az az eset, amikor a II. rendű örökhagyó az I. rendű örökhagyó után csak haszonélvezeti jogot örököl, már az (1) bekezdésben foglalt feltételnek sem felel meg. Aszerint ugyanis fenn kellene állnia annak a lehetőségnek, hogy a II. rendű örökhagyó hagyatékába olyan vagyon tartozhat, amely a korábban elhunyt I. rendű örökhagyó hagyatékához tartozott, de hagyatékként átadva nincs. Bár igaz, hogy a haszonélvezet olyan vagyoni értékű jog, amely az I. rendű örökhagyó hagyatékához tartozott, és hagyatékként átadva nincsen, de nem igaz rá, hogy a II. rendű örökhagyó hagyatékához tartozhat, hiszen a haszonélvezeti jog a II. rendű örökhagyó utáni öröklés megnyílásakor – az örökhagyó halála folytán – megszűnik.⁸

A másik két eset pedig, amikor a II. rendű örökhagyó a más javára szóló végintézkedés hátrahagyásával elhunyt I. rendű örökhagyó törvényes örököse, illetve amikor az I. rendű örökhagyó hagyatékában csak szállományos ingatlan van, a 27. § (1) bekezdésében foglalt feltételnek ugyan megfelel, de a (2) bekezdésben foglaltaknak csak akkor, ha végül nem a végintézkedés szerinti örökös, illetőleg az állam szerzi meg az I. rendű örökhagyó hagyatékát, hanem a II. rendű örökhagyó öröklí meg azt.

6 *Anka*, Öröklési jog. 88. old.

7 Hetv. 27. § (2) Ha a hagyatéki eljárás során olyan vagyontárgy átadásáról is dönteni kell, amely korábban meghalt örökhagyó hagyatékához tartozott, de hagyatéki eljárásnak tárgya nem volt, (...)

8 Az más kérdés, hogy a korábban elhunyt örökhagyó hagyatékának átadásakor meg kell állapítani, hogy az ingatlan tulajdonjoga az utóbb ugyancsak elhunyt házastárs haszonélvezeti jogával terhelt szált át az allagörökösökre, mely aztán a házastárs halálával megszűnt.

Az ilyen ügyek egyesítése esetén jó eséllyel olyan hagyatékátadó végzés fog születni, amelyben az örökhagyók hagyatékainak öröklése két, egymással nem találkozó, érintkezési pont nélküli párhuzamosként fut. Az viszont kétségtelenül igaz, hogy az I. rendű örökhagyó hagyatéki ügyének befejezésekor fog csak eldőlni, hogy örököl-e utána valamit a II. rendű örökhagyó.

A megoldás erre – és a korábban felvetett többi problémára is – az lehetne, ha az ügyek egyesítése során a jelenlegi gyakorlattól eltérően járnánk el. Ésszerű volna ugyanis először a II. rendű örökhagyó „saját jogú” hagyatékának átadásáról dönteni, és csak ezt követően lefolytatni az I. rendű örökhagyó utáni eljárást. Ebben az esetben az I. rendű örökhagyó hagyatékát képező vagyon II. rendű örökhagyó által megörökölt része a II. rendű örökhagyó utáni póthagyaték lesz, amit új számra kell iktatni és az I. rendű örökhagyó ügyével kell egyesíteni.⁹

Ha az I. rendű örökhagyó utáni hagyatéki eljárás eredménye az, hogy tőle végül a II. rendű örökhagyó nem örököl, mert a hagyatékot nem ő, hanem a végintézkedés szerinti örökös vagy szállomány jogcímén az állam szerezte meg, akkor – a II. rendű örökhagyó póthagyatékként leltározható vagyon hiányában – nem lesz olyan póthagyatéki ügy, amit az I. rendű örökhagyó ügyéhez kellene egyesíteni.¹⁰ Mivel ez csak az I. rendű örökhagyó utáni hagyatékátadó végzés meghozatala előtt tisztázódik, ilyen esetben célszerű a II. rendű örökhagyó póthagyatékaként történő iktatásról és az egyesítésről ebben az időpontban, az I. rendű örökhagyó utáni eljárás kimenetelének ismeretében dönteni. Ha ugyanis az ügyek egyesítésére már hamarabb sor kerül, és aztán a II. rendű örökhagyó az I. rendű örökhagyó hagyatékából mégsem örököl, akkor az I. rendű örökhagyó hagyatékának átadásával egyidejűleg intézkedni kell a II. rendű örökhagyó utáni póthagyatéki eljárás hagyatéki vagyon hiányában történő megszüntetése iránt is, ami persze még mindig jobb annál, mint ha olyan hagyatékátadó végzés születne, ami úgy tartalmazza a két örökhagyó hagyatékának öröklését, hogy azokat semmi sem kapcsolja egymáshoz.

Ha a II. rendű örökhagyó az I. rendű örökhagyó után csak haszonélvezeti jogot örököl, akkor egyesítendő póthagyatéki ügy sem lesz, hiszen a haszonélvezeti jog a II. rendű örökhagyó utáni öröklés megnyílásával egyidejűleg megszűnt, így nincs olyan vagyontárgy, amit póthagyatékként lehetne leltározni.

Ha az ügyek egyesítése végső soron csak az azokat összekapcsoló vagyontárgy(ak) tekintetében történik meg, akkor az egyesített ügyben lefolytatott eljárás és az azt befejező hagyatékátadó végzés szükségképpen rövidebb és egyszerűbb lesz. Ha pedig az egyesítésre csak a II. rendű örökhagyó hagyatéki eljárásának

⁹ Itt meg kell említeni dr. Halász Péter nevét, aki hosszú ideje ezt a gyakorlatot hirdeti és követi.

¹⁰ Ha II. rendű örökhagyó a végintézkedés hátrahagyása mellett elhunyt I. rendű örökhagyó törvényes örököse, akkor az I. rendű örökhagyó végintézkedésének érvényességével, valamint az esetleges kötelesrészrel kapcsolatos nyilatkozatokat a II. rendű örökhagyó után már lefolytatott hagyatéki eljárásban született hagyatékátadó végzéssel igazolt jogutódok tudják megtenni, ahogyan egyébként ez az ügyek egyesítése esetén is történne.

befejezését követően kerül sor, akkor az I. rendű örökhagyó utáni hagyatéki eljárásban felmerült bonyodalmak értelemszerűen nem fogják késleltetni a II. rendű örökhagyó hagyatékának átadását. Ebben az esetben az I. rendű örökhagyó örökösei nem lesznek felek a II. rendű örökhagyó utáni alaphagyatéki eljárásban, ezért abba nem fognak betekintést nyerni, a közjegyző a tárgyalásra nem idézi őket és a hagyatékátadó végzést sem közli velük.

Javaslat a Hetv. 27. § -ának szövegére:

A javaslat nem érinti a normaszöveget.

IV. Az ismeretlen örökös hirdetményi úton történő idézése

Hatályos normaszöveg:

63. § (1) Ha az öröklésben érdekeltet természetes személyazonosító adatainak – részben vagy egészben való – ismeretlensége miatt nem lehet azonosítani, hirdetményi úton kell megidézni a tárgyalásra azzal a felhívással, hogy igényét a hirdetményi kézbesítéstől számított 30 napon belül a közjegyzőnél jelentse be.

(2) Ha az ismeretlen öröklésben érdekelt igényét a hirdetményben megadott határidőn belül nem jelenti be, és a tárgyaláson sem jelenik meg, az eljárás további szakaszában őt mint öröklésben érdekeltet és igényét figyelmen kívül kell hagyni.

Probléma és megoldás:

Jelenleg, ha ismeretlen örökös van a hagyatéki ügyben, akkor tárgyalást kell kitűzni, amire az ismeretlen örököst hirdetmény útján meg kell idézni. Ez azzal a következménnyel jár, hogy:

a) akkor is tárgyalást kell tartani, ha egyébként a Hetv. szerint lehetőség volna a hagyatéék tárgyalás nélküli átadására, holott a Hetv. 43/C. (3) bek. *b)* pontja sem írja elő erre az esetre a tárgyalás tartását;

b) az eljáró közjegyző csak a tárgyaláson fogja megtudni, hogy figyelmen kívül hagyhatja-e az ismeretlen örököst, tehát vagy idézi – esetleg feleslegesen – az ő helyén öröklő örökösöket is, vagy – ha nem így dönt – esetleg újabb tárgyalást kell kitűznie, illetve a 43/C. § (6) bek. alapján át kell térnie tárgyalás nélküli eljárásra;

c) a hirdetmény közzétételével meg kell várni azt, amíg a tárgyalás kitűzhetővé válik.

Ha viszont az ismeretlen örököst a hirdetménnyel nem a tárgyalásra kellene idézni, hanem ehelyett – a Hetv. 64. § (1) bekezdése szerinti ún. „államos hirdet-

ménnyel” megegyező módon – hirdetménnyel kellene felhívni az öröklési igényének bejelentésére, akkor:

- a) nem kell tárgyalást tartani önmagában azért, mert ismeretlen örökös van az eljárásban;
- b) ha tárgyalást kell tartani, akkor a közjegyző már annak kitűzésekor tudja, hogy arra kit kell idéznie;
- c) a hirdetményt már a hagyatéki ügy érkezését követően közzé lehet tenni, nem kell megvárni vele a tárgyalás kitűzését, így a hirdetményezés 15 + 30 napos határideje rögtön megkezdődik, és akár le is telik a megkeresésekre adott válaszok beérkezésével párhuzamosan.

Ezáltal a hagyatéki eljárás lefolytatása hatékonyabb (gyorsabb és olcsóbb) lenne.

javaslat a Hetv. 63. § (1) bekezdésének szövegére:

63. § (1) Ha az öröklésben érdekeltet természetes személyazonosító adatainak – részben vagy egészben való – ismeretlensége miatt nem lehet azonosítani, ~~hirdetményi úton kell megidézni a tárgyalásra azzal a felhívással a közjegyző a hirdetményi kézbesítés szabályait megfelelően alkalmazva hirdetményt bocsát ki, amelyben felhívja,~~ hogy igényét a hirdetményi kézbesítéstől számított 30 napon belül a közjegyzőnél jelentse be.

(2) Ha az ismeretlen öröklésben érdekelt igényét a hirdetményben megadott határidőn belül nem jelenti be, és a tárgyaláson sem jelenik meg, az eljárás további szakaszában őt mint öröklésben érdekeltet és igényét figyelmen kívül kell hagyni.

V. Előzetes lemondás a fellebbezési jogról

Hatályos normaszöveg:

112. § A fellebbezési jogról előzetesen lemondani nem lehet. A végzés közlése után sem mondhat le képviseltje nevében a fellebbezési jogról a természetes személy törvényes képviselője, valamint a gyám, az eseti gyám, az eseti és az ügygondnok.

Probléma és megoldás:

A tapasztalat azt mutatja, hogy a hitelezői igényt bejelentő bankok és más hitelintézetek képviselői a hagyatéki tárgyaláson soha nem jelennek meg. Gyakran nyilatkoznak viszont úgy, hogy kizárólag a jogerős hagyatékátadó végzés megküldésére tartanak igényt. Ez a nyilatkozatuk azonban tartalmilag a fellebbezési

jogról való előzetes lemondásként értelmezhető, ezért azt a hatályos szabályok szerint figyelembe venni nem lehet.

Ennek eredménye, hogy az örökösök hiába jelennek meg a tárgyaláson, ismerik el a hitelezői igényt és mondanak le a fellebbezési jogról, a hagyatékátadó végzést – a hitelező távolmaradása miatt – a tárgyalás befejeztével mégsem lehet jogerősíteni. Ez egyrészt plusz munkát jelent a közjegyzőnek, másrészt kizárja annak lehetőségét, hogy az örökösök már a tárgyaláson hozzájussanak az ügyintézéshez szükséges jogerős hagyatékátadó végzéshez, ami egyébként a hitelintézet számára is egyszerűbb akkor, ha annak során valamennyi örökös egyszerre jelen van.

A megoldás az volna, ha a Hetv. 112. §-a úgy módosulna, hogy a fellebbezési jogról való előzetes lemondás tilalma alól kivételt képezne az, ha a hagyatéki hitelező mond le róla, az alábbi szigorú megszorításokkal. Bár az előzetes lemondás lehetősége formálisan minden hitelező számára nyitva állna, a gyakorlatban ez csak a hitelintézetekre vonatkozna, hiszen olyan tartalmú nyilatkozatot, hogy csak a jogerős hagyatékátadó végzés megküldésére tartanak igényt, kizárólag ezek a hitelezők tesznek.

A javaslatot a nyilvánvaló dogmatikai aggályok ellenére is megfontolandónak tartom, mivel körülmekintő szabályozás esetén a fellebbezési jogról való előzetes lemondás a hagyatéki hitelezőre nézve semmilyen kockázatot nem jelentene. A fellebbezési jog célja, hogy a fél a határozat rá nézve sérelmes rendelkezésével szemben a másodfokú eljárásban jogorvoslatot keresessen. A kérdés az, hogy érheti-e érdeksérelem a hitelezőt abban az esetben, ha az általa bejelentett igényt az örökösként érdekelték elismerik, a közjegyző pedig hagyatékátadó végzést hoz, amelyben a terhek közt feltünteti a hitelezői igényt, a bejelentéssel meg-egyező jogcímen és összegben. Érdemes ennek kapcsán visszaemlékezni arra, hogy saját praxisunkban előfordult-e már olyan eset, amikor a hagyatékátadó végzésünkkel szemben olyan hitelező élt fellebbezéssel, akinek igényét az örökösök elismerték.

Sérülhetnek viszont a hitelező érdekei akkor, ha az örökösként érdekelték olyan egyezséget kötnek, amely a hagyatéki hitelezői igény kielégítési alapját csökkenti. Ilyen lehet az igénylővel, vagy – a kielégítési sorrend be nem tartásával – más hitelezővel kötött egyezség. Ezt egy esetleges módosítás során szem előtt kell tartani.

A Hetv. 112. §-ának módosítása mellett célszerű volna a banki megkereső rendszerben használt válasz úrlapon is kötelezően kitöltendő adatként szerepeltetni az arra vonatkozó nyilatkozatot, hogy a hitelező csak a jogerős hagyatékátadó végzés megküldésére tart-e igényt, feltéve, hogy az örökösként érdekelték a hitelezői igényt elismerték, és annak kielégítési alapját csökkentő egyezséget a hagyatéki eljárás során nem kötöttek.

Javaslat a Hetv. 112. §-ának szövegére:

112. § (1) A fellebbezési jogról előzetesen lemondani – a (3) bekezdés szerinti esetet kivéve – nem lehet.

(2) A végzés közlése után sem mondhat le képviseltje nevében a fellebbezési jogról a természetes személy törvényes képviselője, valamint a gyám, az eseti gyám, az eseti és az ügygondnok.

(3) A hagyatékátadó végzés közlése előtt is lemondhat a fellebbezési jogról a hagyatéki hitelező. Nem hatályosul a fellebbezési jogról lemondó nyilatkozat akkor, ha az örökösként érdekelt a hagyatéki hitelezői igényt nem ismerték el, vagy a hagyatéki eljárás során a hagyatéki hitelezői igény kielégítési alapjának csökkenésével járó egyezséget kötöttek.

VI. Eseti gyám és eseti gondnok kirendelése

Hatályos normaszöveg:

49. § (1) A közjegyző ügygondnokot rendel ki vagy – ha az a leltározás során nem történt meg – a gyámhatóságot keresi meg eseti gyám vagy eseti gondnok kirendelése végett, ha

a) az öröklésben érdekeltnek nincs törvényes képviselője és méhmagzat, kiskorú vagy cselekvőképességet érintő gondnokság alatt álló személy,

b) nincs meghatalmazottja vagy törvényes képviselője az ismeretlen helyen tartózkodó, vagy ismert helyen tartózkodó, de visszatérésében gátolt öröklésben érdekeltnek, vagy

c) az öröklésben érdekelt törvényes képviselője jogszabály vagy a gyámhatóság rendelkezése folytán, érdekellentét vagy más tényleges akadály miatt nem járhat el.

Ptk. 6:20. § (1) A gyámhatóság eseti gondnokot rendel, ha a gondnok jogszabály vagy a gyámhatóság rendelkezése folytán, érdekellentét vagy más tényleges akadály miatt nem járhat el.

Probléma és megoldás:

Az eljáró hatóságnál merülnek fel azok a körülmények, amelyek szükségessé teszik az eseti gyám (eseti gondnok, ügygondnok) kirendelését. Az eljáró hatóság észleli tehát a kirendelés szükségességét (pl. azt, hogy a szülő saját kiskorú gyermekével kíván egyezséget kötni, vagy azt, hogy egyikük törvényes, a másikuk végrendeleti örökös). Nem hatékony ezért, ha erről nem közvetlenül az eljáró közjegyző, hanem – a közjegyző megkeresésére, az általa közölt tények alapján – a gyámhatóság dönt. A gyámhatóság eseti gyám (eseti gondnok) kirendelése

iránti eljárása időigényes, sok helyen hónapokat vesz igénybe, ami a hagyatéki eljárás elhúzódását eredményezi.

Ha az eseti gyámot (eseti gondnokot) az a közjegyző rendelné ki, akinek eljárásában annak szükségessége felmerült, akkor az jelentősen gyorsítaná ezeket az eljárásokat, a gyámhivatalok pedig mentesülnének az ezzel kapcsolatos feladatoktól.

Fontos, hogy az eseti gyám (eseti gondnok) felmentéséről, díjáról, stb. továbbra is gyámhatóság döntene, azaz a közjegyzőre semmilyen plusz munkateher nem hárulna. Végeredményben tehát egyesítenénk az ügygondnok és az eseti gondnok (eseti gyám) kirendelésének előnyeit, azaz a kirendelés közvetlensége miatti gyorsaságot és azt, hogy a díj előlegezéséről és viseléséről sem kell határozunk. Ez egyben azt is jelentené, hogy a különbségek megszűnése folytán indokolatlanná is válna a két jogintézmény párhuzamos fenntartása.

Köztudott, hogy a Ptk. 6:20. §-át 2025. január 1-jei hatállyal pontosan ilyen tartalommal módosították. A módosítás azonban meglepően rövid életű volt, mivel a jogalkotó – éppen a Magyar Országos Közjegyzői Kamara ellenérveinek hatására – 2025. augusztus 19-ével visszaállította az eredeti szövegváltozatot.

Az ellenvetések egy része arra irányult, hogy a Ptk. 6:20. §-ával párhuzamosan nem módosult a Ptk.4:163. §-a, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvtv.), a 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (Gyer.) és a 331/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet sem, melyek szerint az eseti gyámot, az eseti gondnokot a gyámhivatal rendeli ki. Nem változott továbbá a Hetv. 24. és 49. §-a sem, melyek szerint a jegyző és a közjegyző a gyámhivatalt keresi meg az eseti gyám vagy eseti gondnok kirendelése iránt. Felmerült ezért a kérdés, hogy az eljáró hatóság valóban csak eseti gondnokot rendelhet-e ki, eseti gyámot viszont nem, továbbá, hogy az eseti gondnok kirendelésére vonatkozó hatáskör valóban megoszlik-e a gyámhivatal és az eljáró hatóság között.

Az ellenvetések másik része arra vonatkozott, hogy nem változtak a fenti jogszabályok azon rendelkezései sem, melyek az eseti gondnok (eseti gyám) felmentésére, valamint díjának megállapítására és viselésére vonatkoznak. Felmerült ezért a kérdés, hogy az eljáró hatóság hatásköre kiterjed-e ezekre akkor, ha az eseti gondnokot (eseti gyámot) ő rendelte ki, vagy ez minden esetben a gyámhivatal hatáskörében marad. Utóbbi esetben pedig az a kérdés, hogy hogyan szerez tudomást a gyámhivatal arról, hogy az eljáró hatóság eseti gondnokot, vagy eseti gyámot rendelt.

Végezetül pedig felmerült még a jogorvoslat problémája is. Eszerint a gyámhatóság eseti gondnokot (eseti gyámot) kirendelő határozata ellen fellebbezésnek nincs helye, jogorvoslatként közigazgatási per indítható, melynek alperese a gyámhatóság. Felmerült ezért a kérdés, hogy ha a kirendelésről az eljáró hatóság dönt, akkor jogorvoslatként közigazgatási per vele szemben indítható-e.

Álláspontom szerint ezek az ellenérvek nem az elképzelés létjogosultságát cáfolták meg, hanem annak jogtechnikai megoldását illették teljesen jogos kritikával. Magyarán szólva, nem az elképzelés volt rossz, hanem a kivitelezés.

Számomra ugyanis egyértelmű, hogy a jogalkotó szándéka szerint mind az eseti gondnok, mind az eseti gyám kirendelésével kapcsolatos hatáskör az eljáró hatósághoz került volna. Az, hogy a jogszabályi környezetet nem igazították a Ptk. 6:20. §-ának megváltozott tartalmához, egy jogalkotási hiba volt.

Nem véletlenül maradtak változatlanok viszont az eseti gondnok (eseti gyám) felmentésére, valamint díjának megállapítására és viselésére vonatkozó jogszabályi rendelkezések. Ezek ugyanis abban az esetben is a gyámhivatal hatáskörében maradtak volna, ha a kirendelés az eljáró hatóság által történt. Az eseti gondnok (eseti gyám) kirendeléséről pedig úgy szerzett volna tudomást a gyámhivatal, hogy az eljáró hatóság a kirendelő határozatot vele is közli. Nem voltak ezért alaposak szerintem azok a karon belüli aggályaink, miszerint ez a módosítás további feladatokat és felelősséget róna ránk.

Ami pedig a jogorvoslat kérdését illeti: a kirendelő határozattal szemben a hagyatéki eljárásban nem közigazgatási pernek, hanem fellebbezésnek van helye, amihez viszont a Pp., illetve a Hetv. módosítására lett volna szükség. Ez azonban megint csak jogtechnikai, nem pedig koncepcionális probléma volt.

Javaslat a Hetv. 49. § (1) bekezdésének és a Ptk. 6:20. §-ának szövegére:

Hetv. 49. § (1) A közjegyző ~~ügygondnokot rendel ki vagy~~ – ha az a leltározás során nem történt meg – ~~eseti gyámot vagy eseti gondnokot rendel ki a gyámhatóságot keresi meg eseti gyám vagy eseti gondnok kirendelése végett~~, ha

- a) az öröklésben érdekeltnek nincs törvényes képviselője és méhmagzat, kis-korú vagy cselekvőképességet érintő gondnokság alatt álló személy,
- b) nincs meghatalmazottja vagy törvényes képviselője az ismeretlen helyen tartózkodó, vagy ismert helyen tartózkodó, de visszatérésében gátolt öröklésben érdekeltnek, vagy
- c) az öröklésben érdekelt törvényes képviselője jogszabály vagy a gyámhatóság rendelkezése folytán, érdekellentét vagy más tényleges akadály miatt nem járhat el.

Ptk. 6:20. § (1) ~~A gyámhatóság~~ Az eljáró hatóság eseti gondnokot rendel, ha a gondnok jogszabály vagy a gyámhatóság rendelkezése folytán, érdekellentét vagy más tényleges akadály miatt nem járhat el.

VII. Idézés a végintézkedés másolatának megküldésével

Hatályos normaszöveg:

53. §

(2) Ha az örökhagyó végintézkedést tett, a közjegyző a hagyatéki tárgyalásra a végintézkedés lényeges tartalmának közlésével megidézi:

a) a végintézkedésben megjelölt, örökösként érdekeltet,

b) a kötelesrésztre jogosult törvényes örököst,

(...)

Kjtv. 152. §

(2) Az örökhagyó halálát követően – ha törvény eltérően nem rendelkezik – az örökhagyó halálának közokirattal történt igazolása esetén a végrendeletről kiadmány, másolat vagy bizonyítvány annak adható ki, illetve a végrendeletbe betekintés annak engedélyezhető, aki abban kétséget kizáróan szerepel.

Probléma és megoldás:

A hatályos szabályozás szerint, ha az örökhagyó után végintézkedés maradt, akkor az érdekelteket a tárgyalásra a végintézkedés lényeges tartalmának közlésével kell megidézni. Ezzel összhangban szabályozza a Kjtv. 152. § (2) bekezdése a hiteles kiadmány, egyszerű másolat és bizonyítvány kiadását, miszerint az örökhagyó halála után, de annak kihirdetése előtt a végrendeletről kiadmány (másolat, bizonyítvány) csak annak adható ki, aki abban kétséget kizáróan szerepel.

A végintézkedés lényeges tartalmának közlése egyrészt többletmunkát jelent a közjegyző számára ahhoz képest, mint ha az idézéssel együtt annak egyszerű másolatát kellene megküldeni. Másrészt pedig, ha a lényeges tartalom közlése helyett a végintézkedés másolatát küldjük meg, akkor a végintézkedést esetleg nem ismerő örökösök jobban fel tudnak készülni a hagyatéki tárgyalásra (pl. észlelni tudják az esetleges alaki hibákat, előzetes jogi segítséget tudnak igénybe venni, stb.), ami hatékonyabbá teszi az eljárást.

A végintézkedés másolatának megküldése valójában nincs ellentétben a Kjtv. 152. §-ában foglaltakkal, hiszen utóbbi az eredeti közjegyzői okiratról készült másolat kiadásáról szól, előbbi esetben viszont a hagyatéki iratanyag részét képező végintézkedés másolatát küldjük meg a tárgyalásra idézett örökösnek, aminek pedig semmi akadálya nincs, hiszen a Küsz. 29. § (1) bek. szerint azon személyek, akik az ügyben iratbetekintési joggal rendelkeznek – így például a felek és képviselőik – az ügy iratairól másolatot is kaphatnak.

Javaslat a Hetv. 53. § (1) bekezdésének szövegére:

Hetv. 53. §

(2) Ha az örökhagyó végintézkedést tett, a közjegyző a hagyatéki tárgyalásra a végintézkedés ~~lényeges tartalmának közlésével~~ egyszerű másolatának megküldésével megidézi:

- a) a végintézkedésben megjelölt, örökösként érdekeltet,
- b) a kötelesrészre jogosult törvényes örököst,
- (...)

VIII. A szállomány

Hatályos normaszöveg:

104/A. § (1) A földeken fennálló osztatlan közös tulajdon felszámolásáról és a földnek minősülő ingatlanok jogosultjai adatainak ingatlan-nyilvántartási rendezéséről szóló 2020. évi LXXI. törvény 28/A. §-a szerinti hagyaték esetében a közjegyző a hirdetményi kézbesítés szabályai szerint hirdetményt bocsát ki, amelyben feltünteti a hagyatéki eljárás tárgyát képező ingatlanokat, illetve tulajdoni illetőségeket és felhív mindenkit, aki a hagyatékra öröklésben érdekeltként igényt tart, vagy a hagyatékkal szemben öröklésben érdekeltként igényt kíván érvényesíteni, hogy azt a közjegyzőnek a hirdetmény kézbesítésétől számított három hónapon belül (a továbbiakban: igénybejelentési határidő) írásban jelentse be (a továbbiakban: igénybejelentés).

(2) A közjegyző a hagyatéki eljárásról az államot az állami vagyonnal kapcsolatos polgári jogi jogviszonyokban képviselő szervén keresztül a hirdetmény megküldésével tájékoztatja, valamint a hirdetményt megküldi a hagyatéki leltárban szereplő ismert öröklésben érdekeltnek.

104/B. § (1) A hirdetmény közzétételéhez fűződő jogkövetkezmények az országos kamara nyilvántartásában való közzététel napján állnak be.

(2) Az igénybejelentési határidő elmulasztása miatt igazolásnak helye nincs.

(3) Ha az igénybejelentési határidő alatt a közjegyzőhöz igénybejelentés érkezik, az eljárást az általános szabályok szerint kell lefolytatni.

(4) Ha az igénybejelentési határidő alatt a közjegyzőhöz igénybejelentés nem érkezik, és a közjegyző a hagyatékot szállomány jogcímén az államnak átadja, a hagyatékátadó végzést a közjegyző a hirdetményi kézbesítés szabályai szerint kézbesíti, annak egy kiadmányát pedig megküldi azoknak, akiknek a hirdetményt az 104/A. § (2) bekezdése szerint megküldte. A hagyatékátadó végzés ellen a hirdetményi kézbesítésétől számított 15 nap alatt fellebbezni lehet.

(5) Az államot mint szállományost az örökös jogállása illeti meg azzal, hogy az igénybejelentési határidő alatt be nem jelentett igényeket az állammal szemben

az állam tulajdonjoga ingatlan-nyilvántartási bejegyzése ranghely szerinti időpontjától számított 5 éves elévülési határidőn belül lehet érvényesíteni.

Probléma és megoldás:

Véleményünk szerint¹¹ a szállomány szabályait három ponton volna szükséges és lehetséges racionalizálni.

VIII.1. A befejező határozat meghozatalának időpontja

A jelenlegi szabályok szerint a szállománynak minősülő hagyaték esetében a közjegyző hirdetményt bocsát ki, amelyben felhív minden öröklésben érdekeltet, hogy a hagyatékra vonatkozó igényüket a hirdetmény kézbesítésétől számított három hónapon belül jelentsék be. A hirdetményi kézbesítés szabályai szerint a hirdetményt 15 napra kell közzétenni és a 15. napon kell kézbesítettnek tekinteni [Hetv. 58. § (2) bek.]. Az igénybejelentési határidő leteltét követően a közjegyző hagyatékátadó végzést hoz, amellyel a hagyatékot szállomány jogcímén az államnak adja át. A közjegyző a végzést megküldi az államnak és az ismert öröklésben érdekeltnek, továbbá a hirdetményi kézbesítés szabályai szerint is kézbesíti azt, mely utóbbit megint csak a közzététel 15. napján kell kézbesítettnek tekinteni. A hagyatékátadó végzés ellen a hirdetményi kézbesítésétől számított 15 nap alatt fellebbezni lehet.

Ez azt jelenti, hogy a szállományos ügy érkezésétől annak befejezéséig akkor is el fog telni három és fél hónap (105 nap), ha a közjegyző az eljárási cselekmények megtételével egyetlen napot sem vár. A szállományos ügyek reális befejezési ideje pedig legjobb esetben is négy hónap körül van. Ennek oka, hogy az eljárást befejező hagyatékátadó végzést csak a 15 napos közzétételi időt követően elkezdődő három hónapos igénybejelentési határidő letelte után van lehetőségünk meghozni.

Ez az idő jelentősen lerövidülne, ha az eljárást befejező végzést nem az igénybejelentési határidő leteltét követően, hanem már az eljárás elején meghoznánk.

Elképzelésünk szerint a közjegyző a hagyatéki ügy megérkezését követően rögtön hagyatékátadó végzést hoz, melyben a hagyatékot szállomány jogcímén az állam javára adja át, egyben felhív mindenkit, akinek a hagyatékra vagy azzal szemben igénye van, hogy ezen igényét a végzés kézbesítésétől számított három hónapon belül jelentse be.

A hagyatékátadó végzést a közjegyző megküldi az államnak, valamint a hagyatéki leltárban szereplő ismert öröklésben érdekeltnek, továbbá intézkedik annak 15 napra történő közzétételéről a MOKK elektronikus nyilvántartásában

11 A IX. pont azért íródott többszámban, mert a szállománnyal kapcsolatos javaslat a Deregulációs Bizottságban dr. Bíró Gáborral közös elképzelésünk alapján került kidolgozásra.

és a föld fekvése szerinti polgármesteri hivatal honlapján. Utóbbi megoldás eltérést jelent a hirdetményi kézbesítés 60. § (1) bekezdése és 62. § (2) bekezdése szerinti szabályaitól,¹² de egyrészt úgy gondoljuk, hogy a szállományos hagyatékátadó végzés közzétételének nincs akadálya, hiszen – az egyéb hagyatékátadó végzésektől eltérően – nem tartalmaz olyan adatot, ami miatt ez aggályos lehetne, másrészt pedig inkább van értelme az igénybejelentésre felhívást az igény tárgyát képező ingatlan fekvésének helyén közzétenni, mint az eljáró közjegyző székhelyén.

Ha az igénybejelentési határidő alatt a közjegyzőhöz igénybejelentés érkezik, a hagyatékátadó végzés hatályát veszti, és az eljárást az általános szabályok szerint kell lefolytatni.

Ha az igénybejelentési határidő alatt igénybejelentés nem érkezik, a végzés hatályban marad, és a közjegyző megállapítja a jogerő beálltát, mivel a kézbesítéséhez fűződő jogkövetkezmények a MOKK nyilvántartásában való közzététel 15. napján beálltak.

Az eljárás menete tehát gyakorlatilag ugyanaz maradna, azzal a lényeges különbséggel, hogy a befejező határozat meghozatalát előrehoznánk. Ez a megoldás nem csak lerövidítené az eljárást, de azzal az előnnyel is járna, hogy nem kétszer, hanem csak egyszer kellene hirdetményezni, ez pedig idő- és költségmegtakarítást, valamint a hirdetményekkel kapcsolatos adminisztratív teendők csökkenését is jelentené. A befejezési idő lecsökkenése pedig indokolatlanná tenné azt is, hogy a szállományos ügyekről külön statisztikai adatot szolgáltatassunk.

VIII.2. Az igénybejelentés visszavonásának lehetősége

A Hetv. 104/A. § (1) bekezdése szerint a szállományos hirdetményben csak a hagyatéki eljárás tárgyát képező ingatlanokat, illetve tulajdoni illetőségeket kell feltüntetni. A gyakorlat ezt – nagyon helyesen – azzal egészíti ki, hogy a hirdetményekben az ingatlan önkormányzat által megállapított forgalmi értéke is szerepel. A szállományos ingatlanra igényt bejelentő személyek azonban a hirdetményből így sem szereznek tudomást az örökösök számáról és a hagyaték megszerzésének költségeiről, így igényük bejelentésekor nincsenek tisztában azzal, hogy milyen értékű tulajdoni hányadot fognak örökölni, és ez milyen kiadásokkal jár majd. Emiatt előfordul, hogy a pontos számok ismeretében az igénybejelentő mégsem kíván örökölni, és inkább visszavonná nyilatkozatát. Megeshet

12 Hetv. 60. § (1) A hirdetmény útján kézbesítendő iratot 15 napra közzé kell tenni az érdekelt utolsó belföldi lakóhelye, ennek hiányában bejegyzett tartózkodási helye, ennek hiányában a hagyatéki eljárásra illetékes közjegyző székhelye szerint illetékes polgármesteri hivatal honlapján is.

Hetv. 62. § (2) A hagyatéki eljárásban hozott végzés hirdetményi úton történő kézbesítése esetén a hirdetmény a végzés tartalma helyett azt tartalmazza, hogy a közjegyző az ügyben végzést hozott, de annak kézbesítése meghiúsult, ezért az érdekelt vagy képviselője a végzést a közjegyzőnél átveheti.

az is, hogy olyan személy él igénybejelentéssel, aki tévesen hiszi magát örökösnek, mert törvényes öröklésre ugyan jogosult lenne, de a szállományos ingatlanra az örökhagyó végintézkedésében mást nevezett örökösnek, vagy fordítva: az örökhagyónak ugyan végintézkedésben nevezett örököse, de a végintézkedés a szállományos ingatlanra nem vonatkozik. Az ilyen igénybejelentő – miután szembesült öröklési igényének alaptalanságával – ugyancsak visszavonná korábbi nyilatkozatát. Csakhogy az uralkodó álláspont szerint erre lehetőség nincsen, mert ha egyszer az igénybejelentés miatt áttértünk az általános szabályokra, akkor a szállományos szabályokhoz visszatérni többé már nem lehet. Létezik olyan vélemény is, amely ezt dogmatikailag azzal próbálja alátámasztani, hogy az örökös szállományos hirdetményre tett igénybejelentését olyan cselekményként értelmezi, amelyből az örökösnek az örökség elfogadására irányuló kétségtelen akarata tűnik ki, amit pedig a visszautasítás jogáról való lemondásnak kell tekinteni.¹³ Ezért nincs lehetőség tehát az igénybejelentés visszavonására, hiszen az – legalábbis eszerint az értelmezés szerint – a szállományos ingatlan öröklésének visszautasítását jelenti. Ez a szállományos szabályokhoz való visszatérést nem engedő felfogás arra az eredményre vezet, hogy – az örökölni nem kívánó örökösök állam javára felajánlása vagy visszautasítása folytán – az ingatlant végül az általános szabályok alapján is ugyanúgy az államnak adjuk át, csak nem szállomány jogcímén, és persze nem annyi idő alatt, illetve nem olyan költség mellett.

A magunk részéről ezért ezzel az értelmezéssel nem tudunk egyetérteni, illetve nem is tartjuk célszerűnek azt, mivel mind az örökösök, mind az eljáró közjegyző mozgásterét beszűkíti, növeli az eljárás időtartamát és költségeit, továbbá magában rejtí annak veszélyét, hogy olyan örökös szerez tulajdonjogot, aki arra nem tart, és nem is jelentett be igényt.

Először is le kell szögeznünk, hogy olyan rendelkezést, miszerint az általános szabályokra való áttérést követően a szállományos szabályokra visszatérni már nem lehet, a Hetv. nem tartalmaz. Az igénybejelentést és annak visszavonását a visszautasítás keretei között értelmezni pedig érdekes, de valószínűleg nem helytálló és egész biztosan nem célszerű gondolat. A Hetv. 104/B. § (3) bekezdése az igénybejelentéshez az általános eljárási szabályokra való áttérés jogkövetkezményét fűzi. Ennek alapján egyértelmű, hogy ez egy eljárásjogi nyilatkozat, és a visszautasítás jogáról való lemondás tekintetében nincs több joghatása, mint amikor az örökös a hagyatéki leltár felvételekor örökösként jelöli meg magát.

13 Ptk. 7:90. § [Lemondás a visszautasítás jogáról]

(1) Ha az örökös az öröklés megnyílása után a visszautasítás jogáról kifejezetten vagy hallgatólag lemondott, az örökséget többé nem utasíthatja vissza.

(2) A visszautasítás jogáról való lemondásnak kell tekinteni az örökség olyan birtokbavételét vagy a hagyatékra vonatkozó egyéb olyan cselekményt, amelyből az örökösnek az örökség elfogadására irányuló kétségtelen akarata tűnik ki. Lemondásnak minősül az is, ha az örökös a közjegyző által – bármely érdekelt kérelmére – kitűzött határidő alatt nem tesz az örökséget visszautasító nyilatkozatot.

Márpedig senki sem gondolja, hogy az örökösként fellépő személy – a hagyaték értékének és terheinek megismerése után – ne utasíthatná vissza az öröklést.

Az igénybejelentés visszavonhatóságát ezért nem így, hanem a hagyatéki eljárás során tett nyilatkozatok visszavonásáról szóló PK 261. számú Polgári Kollégiumi állásfoglalás alapján kell megítélnünk. Az állásfoglalás a hagyatéki eljárásban tett nyilatkozatokat visszavonhatóságuk szerint három csoportba sorolja: eljárásjogi nyilatkozatok, anyagi joghatást kiváltó nyilatkozatok, valamint az örökséget visszautasító nyilatkozat. Az anyagi jogi nyilatkozatok a többi érdekelt tudomásszerzése előtt szabadon, azt követően pedig az ő beleegyezésükkel vonhatók vissza. Nem lehet visszavonni az öröklést visszautasító nyilatkozatot, mivel annak jogkövetkezményeként az örökös - a többi érdekelt tudomásszerzésétől függetlenül - kiesik az öröklésből, és ipso iure a többi örökös válik jogosulttá.¹⁴ Ezzel szemben az eljárásjogi nyilatkozatok főszabály szerint szabadon visszavonhatók, mivel azokra a Hetv. értelmében alkalmazandó Pp. rendelkezései érvényesülnek, miszerint ezen nyilatkozatok csak akkor nem vonhatók vissza, ha a visszavonást a jogszabály kifejezetten kizárja. Márpedig a szállománysos hirdetményre tett igénybejelentő nyilatkozat visszavonását tiltó szabály a Hetv.-ben nincsen.

VIII.3. Az igénybejelentésre jogosultak köre

A 104/A. § (1) bekezdése szerint a közjegyző a hirdetményben felhív mindenkit, aki a hagyatékra öröklésben érdekeltként igényt tart, vagy a hagyatékkal szemben öröklésben érdekeltként igényt kíván érvényesíteni, hogy azt három hónapon belül a közjegyzőnél jelentse be. Igénybejelentésre tehát a hatályos szabályok szerint az öröklésben érdekeltnek van jogosultságuk. Ebbe a körbe pedig az örökösökön kívül beletartozik a kötelesrészre jogosult, a hagyatéki hitelező és az igénylő, sőt elméletileg a végrendeleti végrehajtó, a hagyatéki gondnok és a gyámhatóság is, bár utóbbi három esetében a szállománysos ingatlanra való igénybejelentéssel nem kell számolni.

Ha az igénylő, a hagyatéki hitelező vagy a kötelesrészre jogosult igénybejelentéssel él, akkor az eljárást az általános szabályok szerint kell lefolytatni, ami azt jelenti, hogy igényüket nem a szállománys jogcímén tulajdonjogot szerző állammal, hanem azokkal az örökösökkel szemben fogják érvényesíteni, akik egyébként nem is akarnak örökölni. Ennek a szituációnak lehet olyan, mindenki számára kielégítő megoldása, hogy az ingatlanra igényt nem tartó örökösök a Hetv. 94. § (2) bekezdése szerinti egyezséget kötnek az igénybejelentővel, mellyel átruházzák az ingatlan tulajdonjogát, illetőleg elismerik az arra bejelentett

14 Csupán arra van mód, hogy az érdekeltet közös megállapodásukkal a visszautasító nyilatkozat hatályát megszüntessék.

tulajdoni igényt. Reálisan nézve azonban egy ilyen egyezség létrejöttének esélye több szempontból is bizonytalan. Először is nehéz elképzelni, hogy a hagyatéki hitelező vagy a kötelesrészt jogosult az igényük pénzbeli kielégítése helyett hajlandóak volnának elfogadni annak a kísértékű, erdő- és mezőgazdasági hasznosítású ingatlannak vagy ingatlanhányadnak a tulajdonjogát, amire több mint tizenöt év óta senki nem tart igényt. Magyarán szólva, miből gondoljuk, hogy ami az örökösöknek nem kell, az majd kell a hitelezőnek vagy a kötelesrészt jogosultnak? Ráadásul a hitelezővel vagy kötelesrészt jogosulttal kötött egyezség a Földforgalmi törvény szerint „adásvételnek nem minősülő tulajdonjog átruházási szerződésnek” számít, és mint ilyen az Fftv. 32. §-a alapján a mezőgazdasági igazgatási szerv jóváhagyásához kötött. Ennek hiányában az egyezség még akkor sem jön létre, ha a jogosult egyébként hajlandó volna azt megkötni. A szállománys ingatlant bejelentett tulajdoni igények elismerésére kötött egyezségek esetében – melyek jogcímeiként tipikusan az elbirtoklás jöhet szóba – a helyzet annyival rosszabb, hogy azok jóváhagyása során a hatóság az Fftv. 33. §-ának értelmében nem csak a tulajdonszerzési korlátozás megsértését ellenőrzi, hanem azt is vizsgálja, hogy valóban fennállnak-e az elbirtoklás feltételei, és a feltételeket nem a szerző fél vagy mindkét fél erre irányuló szándékolt magatartása idézte-e elő.

A gyakorlati tapasztalatok egyébként is azt mutatják, hogy azok az örökösök, akik a szállománys hirdetményre igénybejelentéssel nem éltek, nem csupán örökölni nem kívánnak, de hitelezői vagy tulajdoni igényekkel foglalkozni, és úgy általában a hagyatéki eljárásban résztvenni sem akarnak. Könnyen lehet ezért, hogy a hitelezővel vagy az igénylővel történő egyezségkötés lehetősége már azzal elszáll, hogy nem jelenik meg valamennyi örökös a hagyatéki tárgyaláson, illetőleg nem tesznek valamennyien átruházó vagy elismerő nyilatkozatot. A szállománys hirdetményre igényt be nem jelentő örökös jó eséllyel szabadulni akar az ingatlantól is, és az arra vagy azzal szemben előterjesztett igénytől is. Ezért vagy felajánlja azt az államnak, vagy visszautasítja, feltéve, hogy az utóbbi feltételei fennállnak. Gyakorlatilag ugyanoda jutunk tehát, mintha át sem tértünk volna a szállománys szabályairól: az ingatlant az állam szerzi meg (igaz nem szállománys, hanem öröklés vagy ajándék jogcímen), a hitelező és az igénylő pedig vele szemben tudja követelését érvényesíteni, amire egyébként a szállománys szabályok szerint is lehetősége nyílt volna. A Hetv. 104/B. § (5) bekezdése szerint ugyanis az államot, mint szállományst az örökös jogállása illeti meg, ami azt jelenti, hogy a hitelezővel és az igénylővel szemben is ugyanúgy felel.

Másrészt figyelembe kell venni azt is, hogy a hitelező és a kötelesrészt jogosult követelése kötelemi igény, amely a lejáratától, illetve az öröklés megnyílásától számított öt év elteltével elévül. Mivel a szállománys szabályok alkalmazásának egyik feltétele az ingatlan bejegyzett tulajdonosának tizenöt évnél régebben

bekövetkezett halála, a hitelezői és a kötelesrész iránti igények a szállományos ügyben már egész biztosan elévült követelések lesznek.¹⁵ Ez ugyan az önkéntes teljesítésnek és az egyezségkötésnek nem akadálya, de azt a kérdést azért felveti, hogy valóban szükséges-e az elévült követelések jogosultjai számára olyan eljárásjogi eszközt biztosítani, ami a szállományos ingatlanra igényt nem tartó örökösök hagyatéki eljárásba történő bevonását, szerencsétlen esetben pedig öröklését vonja maga után.

A fent leírtakból logikusan következne az a javaslat, hogy az igénybejelentésre jogosultak köre szűküljön le az örökösként érdekeltekre, és ne terjedjen ki sem a hagyatéki hitelezőkre, sem az igénylőkre.

Sőt, ha következetesek vagyunk, akkor azt kellene javasolnunk, hogy még az örökösként érdekeltek közül is csak azok igénybejelentése folytán kelljen az általános szabályok alapján eljárni, akik az örökhatáry után ténylegesen örökölni jogosultak. Nem szerencsés ugyanis, ha olyan személy élhet igénybejelentéssel, aki aztán nem örököl, előidézve ezzel azok öröklését, akik erre maguktól nem tartottak volna igényt. A jelenlegi szabályozás mellett megtörténhet, hogy olyan személy jelent be igényt, aki a szállományos ügyet megelőző hagyatéki eljárás adatai szerint nem jogosult örökölni. Ilyen lehet az a törvényes örökös, aki azért nem örököl, mert az örökhatáry végintézkedésében mást nevezett örököséül, az a nevezett örökös, akinek javára szóló végintézkedés nem vonatkozik a szállományos ingatlanra, vagy az az örökös, aki – visszautasítás, illetve egyéb ok folytán – kiesett az öröklésből.

Jogos ellenvetés ezzel szemben, hogy eljárásjogi szempontból mindenki örökös, aki öröklési igényrel lép fel, a közjegyző pedig nem döntheti el, hogy közülük ki jogosult örökölni és ki nem. A más javára szóló végintézkedés miatt örökölni nem jogosult törvényes örökös esetében pedig az is, hogy őt az előzményi eljárásban a végintézkedés kapcsán tett nyilatkozata nem köti, ezért nem zárható ki, hogy majd a szállományos ügyben támadja meg sikerrel a végintézkedést, miközben az előzményi eljárásban a hagyatékátadás alapjául elfogadta azt. Bár ez utóbbi érv kapcsán annyit azért meg kell jegyezni, hogy a Hetv. szállományos szabályai eleve csak akkor jöhetnek szóba, ha az ingatlan tulajdonosa a hagyatéki eljárás megindulását megelőző tizenöt évnél régebben meghalt, miközben a végintézkedés megtámadásának joga az öröklés megnyílásától számított öt év alatt elévül.¹⁶

Fenntartva mindazt, amit az igénybejelentővel való egyezségkötés esélyeiről fent leírtuk, összességében mégis inkább azt tartjuk helyesnek, ha nem fosztjuk meg ennek esélyétől az alaptalan öröklési vagy elévült hitelezői igény

15 Kivéve azt a nem túl valószínű esetet, ha a követelés az elévülési idő nyugvása vagy megszakadási folytán még tizenöt év elteltével sem évült el, vagy ha a felek öt évnél hosszabb elévülési időben állapodtak meg.

16 Lásd a 2020. évi LXXI. törvény 28/A. § (1) bek. c) pontját, valamint a Ptk. 7:37. § (4) bekezdését.

(kötelesrész) bejelentőjét, nem is beszélve a szállományos ingatlan elbirtoklójáról. Hiába kerül ugyanis a szállomány jogcímén tulajdont szerző állam az örökös jogállásába, vele szemben az alaptalan öröklési vagy elévült hitelezői igény egyáltalán nem, az elbirtoklás jogcímére alapozott tulajdoni igény pedig csak perben lenne érvényesíthető.

Az igénybejelentésre jogosult személyi kör szűkítéséről való lemondás azonban még indokoltabbá teszi azt igényt, hogy az igénybejelentés visszavonható legyen. Ha ugyanis nincs akadálya annak, hogy alaptalan vagy elévült igények bejelentésével az igénylő – az egyezségkötés reményében – akaratuk ellenére bevonja az örökösöket az eljárásba, akkor úgy helyes, ha az egyezségkötés megíúsulása esetén az igénybejelentés visszavonásával ki is engedheti őket onnan.¹⁷

Módosítani javasoljuk továbbá a Hetv. 104/B. § (5) bekezdését is. Annak hatályos szövege szerint ugyanis a határidőben be nem jelentett igények – tehát nem csak az öröklési, hanem a hitelezői és a tulajdoni igények is – a szállomány jogcímén történt tulajdonjogbejegyzést követő 5 éves elévülési időn belül érvényesíthetőek az állammal szemben. Ez az igényérvényesítési határidő a szállományos ügyekben már szinte biztosan elévült hitelezői igények esetében értelmetlen és értelmezési zavarokhoz vezet, az el nem évülő tulajdoni igények esetében pedig méltánytalan megszorítás az igénylővel szemben. Különösen igaz ez akkor, ha figyelembe vesszük azt is, hogy a szállományos ingatlant megörökölni nem kívánó örökösök és az azt kényszerből megszerző állam mellett az ingatlant ténylegesen művelő, azt elbirtokló igénylő az egyetlen, aki annak tulajdonjogára valóban igényt tart. Márpedig, ha elkerüli figyelmét a szállományos hirdetmény, akkor nem csak a 3 hónapos igénybejelentési határidőt, de jó eséllyel az 5 éves perindítási határidőt is el fogja mulasztani. Helyesebb volna ezért ezt a rendelkezést hatályon kívül helyezni, vagy legalábbis az 5 éves igényérvényesítési határidőt a 3 hónapos határidőn belül be nem jelentett öröklési igényekre korlátozni.

Javaslat a Hetv. 104/A. § és 104/B. § szövegére:

104/A. § (1) *A földeken fennálló osztatlan közös tulajdon felszámolásáról és a földnek minősülő ingatlanok jogosultjai adatainak ingatlan-nyilvántartási rendezéséről szóló 2020. évi LXXI. törvény 28/A. §-a szerinti hagyaték esetében a közjegyző hagyatékátadó végzést hoz, amellyel a hagyatékot szállomány jogcímén az államnak adja át. A közjegyző a hagyatékátadó végzést megküldi - az állami vagyonnal kapcsolatos polgári jogi jogviszonyokban képviselő szervén keresztül - az államnak, valamint a hagyatéki leltárban szereplő ismert öröklésben érdekeltnek.*

¹⁷ Említést érdemel még ennek kapcsán a dr. Meszlényi András által kifejtett elképzelés, melynek lényege szerint a szállományos ingatlant csak azok az örökösök örökölnék, akik arra igénybejelentéssel éltek.

(2) A hagyatékátadó végzést 15 napra közzé kell tenni az országos kamara által üzemeltetett, hirdetmények közzétételére szolgáló elektronikus nyilvántartásban, valamint a föld fekvése szerint illetékes polgármesteri hivatal honlapján. Az országos kamara és a polgármesteri hivatal köteles a hagyatékátadó végzést az érkezését követő munkanapon a közzététel kezdőnapjának megjelölésével együtt közzétenni, és a közzététel 15. napján e tényről a közjegyzőt értesíteni. A hagyatékátadó végzés kézbesítéséhez fűződő jogkövetkezmények az országos kamara nyilvántartásában való közzététel 15. napján állnak be.

(3) A közjegyző a hagyatékátadó végzésben felhív minden örökösként érdekeltet, hogy aki a hagyatékra igényt tart, igényét a közjegyzőnek a hagyatékátadó végzés kézbesítésétől számított három hónapon belül írásban jelentse be. Az igénybejelentési határidő elmulasztása miatt igazolásnak helye nincs.

104/B. § (1) Ha az igénybejelentési határidő alatt a közjegyzőhöz igénybejelentés érkezik, a hagyatékátadó végzés hatályát veszti, és az eljárást az általános szabályok szerint kell lefolytatni.

(2) Ha az igénybejelentési határidő alatt igénybejelentés nem érkezik, a hagyatékátadó végzés hatályban marad, és a közjegyző megállapítja annak jogerőre emelkedését.

(3) Az igénybejelentés az eljárás befejezéséig bármikor visszavonható. Az igénybejelentés visszavonása esetén az eljárást a mező- és erdőgazdasági hasznosítású földnek minősülő kisértékű ingatlanok átadásának szabályai szerint kell lefolytatni.

(4) Az államot, mint szállományost az örökös jogállása illeti meg azzal, hogy az igénybejelentési határidő alatt be nem jelentett öröklési igényeket az állammal szemben az állam tulajdonjoga ingatlan-nyilvántartási bejegyzése ranghely szerinti időpontjától számított 5 éves elévülési határidőn belül lehet érvényesíteni.

IX. A másodlagos öröklési vita

Hatályos normaszöveg:

6.§ (1) E törvény alkalmazásában:

(...)

m) öröklési jogi vita: az örökösként érdekelték között abban a kérdésben felmerült vita, hogy a hagyaték kit és milyen jogcímen illet, valamint a természetben kiadni igényelt kötelesrész tárgyában felmerült vita;

(...)

j) másodlagos öröklési vita:

ja) az öröklésben érdekelték között a hagyatéki hitelezői igény, a nem természetben kiadni igényelt kötelesrész iránti igény, illetve a kötelmi hagyomány iránti igény jogalapja vagy annak összecszerúsége tárgyában felmerült vita,

jb) a végrendeleti végrehajtó és más öröklésben érdekelt között, a végrendeleti végrehajtó feladatai, jogai, kötelezettségei, valamint a végrendeleti végrehajtói tevékenysége (intézkedése vagy mulasztása) tárgyában felmerült vita.

(...)

e) hagyatéki hitelező:

ea) a hagyatékátadási teher, valamint az örökhagyó tartozásainak megfizetése iránti igényét a hagyatéki eljárásban előterjesztő személy,

eb) aki a hagyatékhoz tartozó vagyontárgyra – az örökhagyónak a vagyontárgy reá történő átruházására vonatkozó kötelezettségét állítva – a hagyatéki eljárásban kötelmi jogcímen támaszt igényt;

b) hagyatékátadási teher: az örökhagyó illő eltemetésének költségei, a hagyaték megszerzésével, biztosításával és kezelésével járó szükséges költségek (hagyatéki költségek), valamint a hagyatéki eljárás költségei;

83. § (1) A közjegyző a hagyatékot teljes hatállyal adja át, ha a hagyaték átadásának nincs törvényes akadálya, és

a) a hagyatékban örökösként csak egy személy érdekelt, a rendelkezésre álló adatok szerint másnak a hagyatékra öröklés, halál esetére szóló ajándékozás, dologi hagyomány, közérdekű meghagyás, végintézkedéssel alapított bizalmi vagyonkezelési jogviszony vagy a végintézkedéssel létesített alapítvány jogcímén igénye nincs, vagy

b) a hagyatéki eljárásban a hagyatéki vagyon átadása tekintetében nincs öröklési jogi vita vagy – figyelembe véve a (2) bekezdésben foglaltakat – másodlagos öröklési vita.

85. § (1) Ha a hagyatékot teljes hatállyal átadni nem lehet, azt ideiglenes hatállyal kell átadni.

(2) A hagyatékot ideiglenes hatállyal megszerző a neki ideiglenesen átadott hagyatékot – kivéve a biztosítási intézkedés alapján más személy birtokába kerülő, illetve abban maradó vagyontárgyat – birtokában tarthatja, a birtokában nem lévő vagyontárgyakat birtokba veheti és azokat jóhiszemű birtokosként használhatja, de el nem idegenítheti és meg nem terhelheti a hagyaték teljes hatályú átadásáig vagy a hagyatékátadó végzés teljes hatályává válásának megállapításáig.

IX.1. A másodlagos öröklési vita fogalma

A másodlagos öröklési vita fogalmát a Hetv. vezette be, illet a törvény elődje, a 6/1958. (VII.4.) IM rendelet (He.) nem ismert. A Hetv. koncepciója szerint

létezik (elsődleges) öröklési jogi vita, amelynek alanyai az örökösöként érdekeltek, tárgya pedig az, hogy a hagyatékot ki és milyen jogcímen szerzi meg, illetőleg másodlagos öröklési vita, amelynek alanyai az öröklésben érdekeltek, tárgya pedig a hagyatékkal szemben kötelmi jogcímen érvényesített igény.

Ebben a felosztásban a hagyatékra öröklés, dologi hagyomány és halál esetére szóló ajándékozás jogcímen érvényesített vitás igények az (elsődleges) öröklési vita, míg a Ptk. 7:94. § (1) bekezdésében felsorolt hagyatéki tartozások – azaz (a) az örökhagyó eltemetésének költségei; (b) a hagyaték megszerzésével, biztosításával, kezelésével járó költségek, valamint a hagyatéki eljárás költségei; (c) az örökhagyó tartozásai; (d) a kötelesrészen alapuló kötelezettségek; (e) a hagyományon és a meghagyáson alapuló kötelezettségek – jogalapjában vagy összesszerűségében felmerült vita a másodlagos öröklési vita körébe tartozik, illetve oda kellene tartoznia. A törvény ugyanis (számomra) érthetetlen oknál fogva a kötelesrész iránti igényt „kettéhasítva” természetben kiadni kért kötelesrészt az elsődleges, a pénzben kiadni kért kötelesrészt pedig a másodlagos öröklési viták közé sorolja be, annak ellenére, hogy a kötelesrész – a kiadás módjától függetlenül – kötelmi jellegű igény, és a Ptk. szerinti hagyatéki tartozások közé tartozik¹⁸. Ellentétben a hagyománnyal, ahol valóban az a helyzet, hogy a hagyatékban meglévő dolog természetbeni juttatása (dologi hagyomány) a hagyatékban való részesülést jelent, így elsődleges öröklési vitának számít, míg az örökös terhelő vagyoni szolgáltatás (kötelmi hagyomány) teljesítése iránti igény kötelmi jellegű hagyatéki tartozás, ezért a másodlagos öröklési viták körébe tartozik. Számomra egyértelmű, hogy a természetben kiadni kért kötelesrész nem a dologi hagyománnyal, hanem azzal a hagyatéki vagyontárgyra bejelentett kötelmi igénnyel mutat rokonságot, amelynek alapján a jogosult a vagyontárgy javára történő átruházását kéri. Márpedig ez 6. § (1) bek. *eb*) pontja szerinti hagyatéki hitelezői igény, ami pedig a másodlagos öröklési vita tárgyát képezi.

A Hetv. szerint másodlagos öröklési vita – a már említett pénzben kiadni kért kötelesrész mellett – a kötelmi hagyomány iránti igény és a hagyatéki hitelezői igény jogalapja vagy összesszerűsége, továbbá a végrendeleti végrehajtó feladatai, jogai, kötelezettségei, illetőleg tevékenysége tárgyában felmerült vita [6. § (1) bek. *j*) pont]. Ez utóbbi csak utólag, a Hetv. 2018. január 1-jei módosításakor került be a másodlagos öröklési jogi vita fogalmába, és nem mutat sok egyezőséget az e körbe tartozó többi vitával. Lényeges különbség például, hogy nem eredményezi

18 A Hetv. 6. § (1) bek. *m*) pontja szerint öröklési jogi vita: az örökösöként érdekeltek között abban a kérdésben felmerült vita, hogy a hagyaték kit és milyen jogcímen illet, valamint a természetben kiadni igényelt kötelesrész tárgyában felmerült vita. Már a megfogalmazásból is egyértelműen látszik, hogy a hagyatékban való részesedés tárgyában létrejött vita, azaz a valódi öröklési jogi vita és a természetben kiadni kért vitatott kötelesrész iránti igény nem összetartozó jogi kategóriák, azok egy fogalomba történő összevonása önkényes és erőltetett.

a hagyaték ideiglenes hatályú átadását, ami pedig a másodlagos öröklési viták lényegadó sajátossága.

A törvény szerint hagyatéki hitelezői igény – és mint ilyen, vita esetén másodlagos öröklési vita – a hagyatékátadási teher megfizetése, az örökhagyó tartozásainak megfizetése, valamint a hagyatéki vagyontárgy kötelmi jogcímen történő átruházása iránti igény [6. § (1) bek. e) pont]. Hagyatékátadási teher – így módon hagyatéki hitelezői igény és vita esetén másodlagos öröklési vita – az örökhagyó eltemetésének, a hagyaték megszerzésének, biztosításának, kezelésének, valamint a hagyatéki eljárásnak a költségei [6. § (1) bek. b) pont]. Nehezíti a fogalmak közötti eligazodást, hogy a Ptk. erre a hagyatéki költségek összefoglaló megnevezést használja [7:94. § (1) bek. b) pont], ami azonban annyiban szűkebb, mint a Hetv. szerinti hagyatékátadási teher, hogy nincs benne az örökhagyó eltemetésének költsége.

A hagyatékátadási terhek külön fogalomként kezelését Anka Tibor azzal magyarázza, hogy bár ezek is hagyatéki tartozások, azaz a hagyatékot terhelik, de egyben az örökös (a temetési költség esetében az annak megfizetésére köteles személy) személyes tartozásai is, azaz nem az örökhagyó jogutódaként, hanem saját jogán terheli őt, amiből az is következik, hogy megfizetésükért (a temetési költség kivételével) nem csak a hagyaték tárgyaival és hasznaival, illetve azok értéke erejéig, hanem teljes vagyonával felel [Ptk. 7:96. § (3) bek.]. Azért nevezi tehát ezeket a Hetv. hagyatékátadási tehernek, mert bár az örökhagyó hagyatékát terhelő hagyatéki tartozások, de nem hagyatéki hitelezői igények.¹⁹

Nem megkérdőjelezve a fent leírtakat, azt azért meg kell jegyezni, hogy a Hetv. a hagyatéki hitelező fogalmánál a hagyatékátadási teher megfizetése iránti igényt bejelentő személyt is említi [6. § (1) bek. ea) pont], márpedig, ha az ilyen igény bejelentője hagyatéki hitelező, akkor az általa bejelentett igény hagyatéki hitelezői igény kell, hogy legyen. Ebből pedig úgy tűnik, hogy a törvény a hagyatékátadási terheket a hagyatéki hitelezői igényen belüli kategóriaként kezeli, aminek ott tud gyakorlati jelentősége lenni, amikor a Hetv. 83. § (1) bek. b) pontja alapján a hagyaték teljes vagy ideiglenes hatályú átadásáról kell dönten.²⁰

Javaslat a Hetv. 6. § (1) bekezdés j) pontjának szövegére:

6.§ (1) E törvény alkalmazásában:

j) másodlagos öröklési vita:

ja) az öröklésben érdekelték között a hagyatéki hitelezői igény, a ~~nem termé-~~

¹⁹ Anka, Öröklési jog. 35. old.

²⁰ A Hetv. 83. § (1) bek. b) pontjának értelmében a hagyatékot akkor is ideiglenes hatállyal kell átadni, ha a hagyatéki eljárásban másodlagos öröklési vita van. A 6. § (1) bek. j) pontja szerint másodlagos öröklési vita a hagyatéki hitelezői igény tárgyában felmerült vita is. Ezért fontos tudni, hogy a hagyatékátadási terhek hagyatéki hitelezői igények vagy sem.

szetben kiadni igényelt kötelesrész iránti igény, illetve a kötelmi hagyomány iránti igény jogalapja vagy annak megszerzése tárgyában felmerült vita, *jb*) a végrendeleti végrehajtó és más öröklésben érdekelt között, a végrendeleti végrehajtó feladatai, jogai, kötelezettségei, valamint a végrendeleti végrehajtói tevékenysége (intézkedése vagy mulasztása) tárgyában felmerült vita. *m*) öröklési jogi vita: az örökösöként érdekelték között abban a kérdésben felmerült vita, hogy a hagyaték kit és milyen jogcímen illet, ~~valamint a természetben kiadni igényelt kötelesrész tárgyában felmerült vita;~~

IX.2. Mire jó az ideiglenes hatályú hagyatékátadás másodlagos öröklési vita esetén?

A másodlagos öröklési vita fogalmába tartozó igényeket az köti össze és rendezi egy halmazba, hogy vitatásuk jogkövetkezménye ugyanúgy a hagyaték ideiglenes hatályú átadása, mint amikor az vitás, hogy ki és milyen jogcímen szerezze meg a hagyatékot. Nem felel meg ennek a rendező elvnek a másodlagos öröklési vita fogalmába utólag, kakukktójásként bekerült végrendeleti végrehajtó feladataival, tevékenységével kapcsolatos vita.

A Hetv. előtt hatályban volt 6/1958. (VI.4.) IM rendelet (He.) szerint még nem volt akadálya a hagyaték teljes hatályú átadásának az, ha a hagyatéki hitelezői igényt az örökösök vitatták. Ideiglenes hatállyal ugyanis a hagyatékot csak akkor kellett átadni, ha a hagyatéki vagyon átadása tekintetében az örökösök között öröklési jogi kérdésben volt vita, továbbá, ha a kötelesrész volt vitás.²¹ A He. koncepciója ugyanis az volt, hogy szemben az öröklési jogi vitával, ami arról szól, hogy a hagyaték kit és milyen jogcímen illet meg, itt a vita tárgyát kötelmi jogcímen alapuló pénzbeli követelések képezik. Nem az vitás tehát, hogy a hagyatékot ki szerzi meg, hanem az, hogy aki megszerzi, annak van-e, illetve milyen összegben van fizetési kötelezettsége a hagyatéki hitelezővel, a kötelesrészt jogosulttal vagy a kötelmi hagyományossal szemben. Olyan vitás kérdésekről van tehát szó,

21 He. 58. § (1) A hagyatéki tárgyalás befejezése után a közjegyző a hagyatékot teljes hatállyal átadja az örökösöknek, ha

a) a hagyatékra csak egy örökös jelentett be igényt és a rendelkezésre álló adatok szerint másnak a hagyatékra igénye nincs,

b) a hagyatéki eljárás során a hagyatéki vagyon átadása tekintetében az örökösök között öröklési jogi kérdésben nincs vita, továbbá mindkét esetben a hagyaték átadásának nincs törvényes akadálya.

59. § (1) Vita esetén is teljes hatállyal kell átadni az ingatlanhagyatékot, ha csak a készpénzhagyomány vitás, egyidejűleg azonban a vitás hagyomány összegét a hagyatéki ingatlanokra a hagyományos kérelmére jelzálogjog bekebelezésével biztosítani kell.

(2) Ha a kötelesrész vagy annak mértéke vitás, a hagyatékot teljes hatállyal csak abban az esetben lehet átadni, ha az igénylő kötelesrészének kielégítését nem természetben igényli és a hagyaték teljes hatályú átadásához hozzájárul. Ilyen esetben a kötelesrészt az érdekelték által közösen megállapított biztosítéki összeg erejéig a hagyatéki ingatlanokon jelzálogjog bekebelezésével kell biztosítani. A hozzájárulást nem lehet figyelembe venni, ha az érdekelték a biztosítéki összeg tekintetében nem egyeznek meg.

amelyek a hagyaték átszállásának megállapítását nem befolyásolják, a vita kizárólag az örökösökkel való elszámolás keretein belül zajlik.

A Hetv. azonban e tekintetben koncepciót váltott, és a kötelesrész, valamint a kötelmi hagyomány tárgyában felmerült vita mellett a hagyatéki hitelezői igény vitatásához is az ideiglenes hatályú hagyatékátadás jogkövetkezményét fűzte. Ez védhetőnek is tűnik annyiban, hogy a hagyatéki hitelezői igény ugyanúgy a hagyatékot terhelő, kötelmi jogcímre alapozott hagyatéki tartozás, mint a kötelesrész és a kötelmi hagyomány, ezért az annak tárgyában felmerült vitát is indokolt ugyanúgy kezelni. Ugyanakkor a hagyatéki hitelezői igény a kötelesrész és a kötelmi hagyomány iránti igényhez képest egy tekintetben lényeges különbséget mutat. Mert igaz ugyan, hogy a kötelesrész és a kötelmi hagyomány is a hagyatékot terheli, de ezek az örökös „személyes” tartozásai, míg a hagyatéki hitelezői igény eredendően az örökhagyó tartozása, akinek – mint adósnak – az örökös csak jogutóda. A kötelesrész és a kötelmi hagyomány iránti igény ugyanis az öröklés megnyílásával jön létre, míg a hagyatéki hitelezői igény alapját képező követelés már az öröklés megnyílása előtt is létezett. A hagyatéki hitelezői igénynek tehát van előzménye, és nem tűnik helyénvalónak az, hogy az eredeti adós (az örökhagyó) helyzetéhez képest az örökös kedvezőtlenebb, a hitelező pedig kedvezőbb helyzetbe kerül. Márpedig az ideiglenes hagyatékátadással ez történik: az örökös elveszíti azt a rendelkezési jogot, amit az örökhagyó még gyakorolhatott, a hitelező pedig olyan plusz biztosítékot kap vele szemben, amivel az eredeti adóssal szemben nem rendelkezett. Olyan tehát, mintha a jogalkotó abból indult volna ki, hogy az örökös az örökhagyónál rosszabb adós lesz, akivel szemben a hagyatéki hitelező nagyobb védelemre szorul. El kell gondolkodnunk ezért azon, hogy van-e létjogosultsága a vitás hagyatéki hitelezői igény miatti ideiglenes hatályú hagyatékátadásnak.

A Hetv. 83. § (1) bekezdésében írtak szerint a közjegyző a hagyatékot teljes hatállyal adja át, ha

- a) a hagyatékban örökösként csak egy személy érdekelt, és a rendelkezésre álló adatok szerint másnak a hagyatékra igénye nincs, vagy
- b) a hagyatéki eljárásban nincs öröklési jogi vita vagy másodlagos öröklési vita.

A 85. § (1) bekezdése szerint pedig ideiglenes hatállyal kell átadni a hagyatékot, ha azt teljes hatállyal átadni nem lehet. Így például akkor is, ha az örökösként érdekelt a hagyatéki hitelező igényét nem ismerik el, ezért köztük másodlagos öröklési vita jön létre.

Azt rögtön látni lehet, hogy a 83. § (1) bek. a) pontja nem fedi a valóságot. Nem igaz ugyanis az, hogy ha csak egy örökös van, és a hagyatékra – az ott felsorolt jogcímeiken – más sem tart igényt, akkor azt mindenképp teljes hatállyal kell átadni. Egyetlen örökösként érdekelt esetén is felmerülhet ugyanis másodlagos öröklési

vita akkor, ha az örökös a hagyatéki hitelező igényét nem ismeri el. Ennek a jogalkotási hibának az oka éppen az a koncepcióváltás, ami a He. és a Hetv. között történt a vitás hagyatéki hitelezői igények kapcsán. A Hetv. 83. § (1) bekezdése ugyanis a He. 58. § (1) bekezdésének szerkezetét követte, figyelmen kívül hagyva azt, hogy a vitás hitelezői igény a He-ben még nem vont maga után ideiglenes hatályt. Igaz volt ezért az, hogy ha a hagyatéokra az egyetlen örökösön kívül más nem jelentett be igényt, akkor mind az öröklési jogi vita, mind pedig a kötelesrész és a kötelmi hagyomány tárgyában felmerülő vita kizárt volt, tehát a hagyatékot biztosan teljes hatállyal kellett átadni. De, ami a He.-ben még igaz volt, az a Hetv.-ben már nem volt az. A 83. § (1) bek. a) pontjának hatályon kívül helyezése lenne ezért indokolt, hiszen úgysem az számít, hogy az eljárásban hány örökösként érdekelt van, hanem az, hogy van-e öröklési jogi vagy másodlagos öröklési vita. Ilyen értelemben pedig már a He. 58. § (1) bekezdésének a) pontja is felesleges volt, hisz mindegy, hogy azért nincs öröklési vita, mert egy örökös esetén nincs kivel vitatkozni, vagy azért, mert partner ugyan lett volna hozzá, csak úgy alakult, hogy nem volt min.

A jelenlegi szabályok szerint tehát a hagyatékot ideiglenes hatállyal kell átadni, ha az eljárásban öröklési jogi vagy másodlagos öröklési vita merül fel, mely utóbbi lehet a pénzben kiadni kért kötelesrész, a kötelmi hagyomány vagy a hagyatéki hitelezői igény tárgyában létrejött vita. Ezek közül a vitás hagyatéki hitelezői igény az egyetlen, ami a korábbi, He. szerinti szabályozásban még nem volt akadálya a teljes hatályú hagyatékátadásnak. Adja magát ezért a kérdés, hogy miért volt indokolt módosítani ezt a He. 1958. szeptember 1-jén történt hatálybalépése óta változatlan szabályt a Hetv. 2011. január 1-jén történt hatálybalépésekor, miközben az örökös hagyatéki tartozásokért való felelősségének Ptk.-ban foglalt anyagi jogi szabályai semmit sem változtak.

A törvény 83. §-ához fűzött miniszteri indokolás szerint az olyan vitás kérdések esetén, melyeknél az örökösök személye nem vitatott, hanem csak az örökösökkel való elszámolás vitás, a törvény megengedi a teljes hatályú átadást, mivel ezek a kérdések a hagyaték átszállásának megállapítását nem befolyásolják. Az örökösöknek azonban az igény jogosultja számára, az igény érvényesítésének időtartamára megfelelő biztosítékot kell adniuk. Ellenkező esetben bele kell törődniük, hogy csak ideiglenes hatállyal kapják kézhez a hagyatékot. A másodlagos öröklési jogi vita alapját képező követelés jogosultjának tehát biztosítékot kell kapnia arra az időre, amíg igényét érvényesíti, ami lehet közjegyzői letétbe helyezett pénzeszség, a hagyatéki ingatlanra bejegyzett jelzálog vagy a hagyaték ideiglenes hatályú átadása. Arra azonban, hogy a hagyatéki hitelezőnek miért kell biztosítékot kapnia az örököstől a követelés érvényesítéséig, az indokolás nem tér ki.

A hagyatékot ideiglenes hatállyal megszerző örökös a neki ideiglenesen átadott hagyatékot birtokában tarthatja, jóhiszemű birtokosként használhatja, de el nem

idegenítheti és meg nem terhelheti a hagyaték teljes hatályú átadásáig, vagy a hagyatékátadó végzés teljes hatályúvá válásának megállapításáig.²²

Az ideiglenes hatályú hagyatékátadás célja, hogy a 85. § (2) bek. szerinti korlátozások révén védelmet nyújtson annak, akinek vitás igénye a hagyatéki eljárás ezen szakaszában „ideiglenesen figyelmen kívül maradt”. Magától értetődik, hogy ha az örökösök között a hagyatékátadás tárgyában van vita, és a hagyaték ideiglenes birtokba vételére, jóhiszemű használatára feljogosított örökös a hagyatékot elidegenítené vagy megterhelné, akkor ezzel megghiúsítaná az ellenérdekű fél öröklési igényének érvényesítését. Hiszen hiába állapítja meg a bíróság a végintézkedés érvénytelenségét, ha addigra a végrendeleti örökös a hagyatéki vagyont elidegenítette. Ugyanez a helyzet akkor, ha a felek között olyan másodlagos öröklési vita van, ami a hagyatéki vagyontárgyra vonatkozó kötelmi igény alapján a vagyontárgy átruházására irányul. Ha azonban a vita tárgya a pénzben kiadni kért kötelesrész, kötelmi hagyomány vagy hitelezői igény, akkor az ideiglenes hatályú hagyatékátadás értelmét az adja, hogy a 85. § (2) bek. szerinti korlátozások által megvédi a vitás pénzkövetelés kielégítési alapját. A másodlagos öröklési vita fogalmi körébe tartozó pénzkövetelések ugyanis megegyeznek a Ptk. 7:94. § (1) bek. a)-e) pontjaiban felsorolt hagyatéki tartozásokkal. Ezekért pedig az örökösök elsősorban a hagyaték tárgyaival és hasznaival felelnek.²³

Javaslat a Hetv. 83. § (1) bekezdésének szövegére:

83. § (1) A közjegyző a hagyatékot teljes hatállyal adja át, ha a hagyaték átadásának nincs törvényes akadálya, és

a) a hagyatékban örökösként csak egy személy érdekelt, a rendelkezésre álló adatok szerint másnak a hagyatékra öröklés, halál esetére szóló ajándékozás,

22 Anka Tibor szerint tekinthetjük ezt úgy, mint egy jogszabályon alapuló elidegenítési és terhelési tilalmat, de szerencsésebb inkább az ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzéssel feljogosított örökösnek adott törvényi parancsként kezelni, aminek megszegése esetén az ellenérdekű féllel szemben kártérítésre köteles (Anka, Öröklési jog. 216. old.). Én ezt annyiban másképp látom, hogy a Hetv. 85. § (2) bekezdése szerinti rendelkezés - a korlátozás tartalma és a korlátozás megszegésének jogkövetkezménye szempontjából is - különbözik az elidegenítési és terhelési tilalomtól. Az elidegenítési és terhelési tilalom a tulajdonos jogait korlátozza, míg az ideiglenes hatály - legalábbis az öröklési jogi vita miatti ideiglenes hatály - esetében éppen azért történik a korlátozás, mert még nem eldöntött, hogy ki a tulajdonos. Az ideiglenes hatályú hagyatékátadás tartalmát tekintve akkor volna az elidegenítési és terhelési tilalommal azonos, ha a hagyatékot ideiglenes hatállyal megszerző örökös tulajdonjogát és az azt korlátozó tilalmat az ingatlan-nyilvántartásba (lajstromba) bejegyeztetnénk. Az ideiglenes hatállyal átadott ingatlan és lajstromozott vagyontárgy bejegyzett tulajdonosa azonban az örökhagyó marad, így arra nem csak az örökös rendelkezésén alapuló jogot nem lehet bejegyezni, de vele szemben végrehajtási jogot sem, aminek pedig az elidegenítési és terhelési tilalom nem lenne akadálya. Joghatását tekintve pedig az elidegenítési és terhelési tilalomba ütköző rendelkezés - a jogosult hozzájárulásának hiányában - vele szemben hatálytalan, kivéve a jóhiszemű, ellenérték fejében szerző harmadik személy megszerzését, mely esetben a jogosult a tilalmat megszegő tulajdonossal szemben csak kártérítésre lesz jogosult. Ezzel szemben a Hetv. 85. § (2) bekezdésében foglalt tilalmat megszegő örökössel szemben az ellenérdekű fél mindig csak kártérítésre tarthat igényt, feltéve persze, hogy az örökös a tilalmat egyáltalán meg tudja szegni, hisz az ingatlan-nyilvántartásban (lajstromban) az örökhagyó tulajdonaként bejegyzett vagyontárgy esetében erre nem is nyílik lehetősége.

23 Kivéve: a hagyatéki költségeket és a hagyatéki eljárás költségeit [Ptk. 7:96. § (3) bek.]

dologi hagyomány, közérdekű meghagyás, végintézkedéssel alapított bizalmi vagyonkezelési jogviszony vagy a végintézkedéssel létesített alapítvány jogcímen igénye nincs, vagy

b) a hagyatéki eljárásban a hagyatéki vagyon átadása tekintetében nincs öröklési jogi vita vagy – figyelembe véve a (2) bekezdésben foglaltakat – másodlagos öröklési vita.

IX.3. Szükség van-e az ideiglenes hatályú hagyatékátadásra a kielégítési alap védelméhez?

Az ideiglenes hatályú hagyatékátadás értelmét másodlagos öröklési vita esetén az adja, hogy ezekért az igényekért – néhány kivételtől eltekintve – az örökös felelőssége a hagyatéki tárgyaira és hasznaira korlátozódik. Az is igaz viszont, hogy ha a követelés érvényesítésekor a hagyatéki tárgyai vagy hasznai már nincsenek meg, akkor az örökös azok értéke erejéig saját vagyonával is felel. Az örökös pro viribus felelőssége pedig már kicsit tompítja azt a miniszteri indokolásban is olvasható állítást, hogy a követelés jogosultjának erre a védelemre (vagy az ezt kiváltó pénzletételre, illetve jelzálogra) a követelés érvényesítéséig feltétlenül szüksége van.

Persze a pro viribus felelősség sem nyújt védelmet az olyan extra esetekre, amikor a hagyatéki vagyontárgy elidegenítése ellenérték nélkül történik, és az örökösnek a követelés kielégítéséhez szükséges saját vagyona sincsen. A hagyatéki vagyontárgy ingyenes átruházásáról szóló szerződés azonban a Ptk. 6:120. §-a szerint fedezetelvonó szerződésnek minősül, amely a követelés jogosultjával szemben hatálytalan. A relatív hatálytalanság következményeként pedig a vagyontárgyat megszerző személy a vagyontárgyból történő kielégítést és az arra vezetett végrehajtást túrni köteles.

De az ideiglenes hatályú hagyatékátadás szükségességét leginkább az kérdőjelezi meg, hogy a másodlagos öröklési vita tárgyát képező igények – és különösen a vitás hagyatéki hitelezői igények – kielégítési alapját más jogi eszközzel, nevezetesen a Vht. 185. §-a szerinti biztosítási intézkedéssel is meg lehet védeni.

A bíróság a jogosult kérelemére biztosítási intézkedést rendelhet el, ha a kérelmező valószínűsítette, hogy a követelés későbbi kielégítése veszélyben van. Biztosítási intézkedésként pénzkövetelés biztosítása és dolog zárlata rendelhető el, melyek közül a pénzkövetelés biztosítása a jogosult követelésének kielégítéséhez szükséges vagyoni fedezetet kívánja garantálni, akárcsak az ideiglenes hatályú hagyatékátadás. Utóbbi esetben ez úgy történik, hogy a Hetv. megtiltja a hagyatékot ideiglenes hatállyal megszerző örökösnek a hagyatéki vagyontárgyak elidegenítését és megterhelését, kivéve, ha a követelés összegét a közjegyzőnél letétbe helyezi vagy annak erejéig a hagyatékhoz tartozó ingatlanon jelzálog bejegyzését

engedélyezi. Biztosítási intézkedés esetében pedig úgy, hogy a végrehajtó felhívja az adóst a biztosítandó összeg végrehajtó részére történő azonnali kifizetésére, és ha az adós ennek nem tesz eleget, a végrehajtó a vagyontárgyait lefoglalja (az ingatlanra végrehajtási jogot jegyeztet be). Emellett a végrehajtó felhívja az adós bankszámláját kezelő pénzforgalmi szolgáltatót, hogy a biztosítandó összeget a számláról sem az adós, sem más javára ne fizesse ki.

A biztosítási intézkedés akkor rendelkezhető el, ha a bíróság a követelésről már határozatot hozott, de az még nem jogerős, vagy jogerős, de a benne foglalt teljesítési határidő még nem telt le (Vht. 186. § (1) bek.). De biztosítási intézkedés rendelkezhető el már akkor is, ha a követelésre bíróságnál keresetet indítottak, feltéve, hogy a követelés létrejöttét, mennyiségét és lejártát közokirattal vagy teljes bizonyító erejű magánokirattal igazolták [Vht. 187. § (1) c) pont].

Látható, hogy a két jogintézmény ugyanazt a célt szolgálja, és ezt a célt hasonló eszközökkel (a biztosítandó összeg „letétbe helyezésével”, ennek hiányában a rendelkezési jog korlátozásával) érik el. Nincs érdemi különbség abban sem, hogy milyen időponttól kezdve nyújtanak védelmet a követelés kielégítési alapjára vonatkozóan, hiszen a bíróság a biztosítási intézkedésről a kereset benyújtását követően soron kívül – de legfeljebb 8 napon belül – dönt, a végzés elleni fellebbezésnek pedig nincs halasztó hatálya.

De ami igazán fontos, az a két jogintézmény közti különbség. Az ideiglenes hatályú hagyatékátadáshoz elegendő a vita alapját képező pénzkövetelés egyszerű bejelentése. Ezzel szemben a biztosítási intézkedés elrendeléséhez minimum az szükséges, hogy a jogosult a követelés létrejöttét, összegét és lejártát közokirattal vagy teljes bizonyító erejű magánokirattal valószínűsítse. A biztosítási intézkedés elrendeléséhez valószínűsíteni kell továbbá, hogy a követelés későbbi kielégítése veszélyben van, ami eléggé észszerűnek tűnik egy olyan intézkedés esetében, aminek célja a követelés kielégítési alapjának védelme. Ezzel szemben a hagyatéki eljárásban még csak állítani sem kell ilyet, mert az ideiglenes hatályú hagyatékátadáshoz elegendő annyi, hogy az örökös a követelést vitassa. Pedig fontos látni, hogy önmagában a követelés vitatása nem jelenti azt, hogy a követelés későbbi kielégítése veszélyben van. A követelés vitatásából csak az következik, hogy az örökös önkéntes teljesítésre nem lesz hajlandó, de nem következik belőle az, hogy a követelés kielégítési alapját is el akarná vonni, ellehetetlenítve ezzel a követelés bírósági úton történő kielégítését.

Úgy gondolom ezért, hogy a másodlagos öröklési vita miatti ideiglenes hagyatékátadással a Hetv. egy olyan ürt igyekezett betölteni, ami valójában nem is létezett, és ehhez egy szélsőséges hitelezővédelmi eszközt választott, ami a semmilyen módon nem valószínűsített pénzkövetelések esetében is lehetővé teszi az örökös rendelkezési jogának elvonását anélkül, hogy egyébként bármi is utalna a fedezetelvonás veszélyére.

Kétséges tehát, hogy az ideiglenes hatályú hagyatékátadásra és a rendelkezési jog ezzel járó korlátozására valóban szükség van a másodlagos öröklési vita tárgyát képező pénzkövetelés kielégítési alapjának biztosításához, miközben erre más eszközök is rendelkezésre állnak.

IX.4. Mennyire hatékony eszköz az ideiglenes hatályú hagyatékátadás a kielégítési alap védelmére?

Ha mégis elfogadjuk azt az állítást, hogy az ideiglenes hatályú hagyatékátadásra szükség van a hagyatékkal szemben bejelentett vitás igények kielégítési alapjának védelméhez, akkor fel kell tennünk azt a kérdést, hogy hatékony eszköz-e ennek a célnak a megvalósításához.

Először is, a hagyaték ideiglenes hatályú átadásának feltétele, hogy a felek között másodlagos öröklési vita legyen. A másodlagos öröklési vita azonban nem jön létre akkor, ha az örökös a pénzben kiadni kért kötelesrész, a kötelmi hagyomány vagy a hitelezői igény tekintetében elismerő nyilatkozatot ugyan nem tesz, de azt nem is vitatja, vagyis azt mondja, hogy az igényre vonatkozóan a hagyatéki eljárásban nyilatkozatot tenni nem tud, illetve nem kíván. Nem jön létre másodlagos öröklési vita akkor sem, ha az örökös a követelésre semmilyen nyilatkozatot nem tesz, vagyis hallgat. A Hetv. szerint nem kell tárgyalást tartani önmagában azért, mert az eljárásban hagyatéki hitelezői igényt jelentettek be (a pénzben kért kötelesrész és a kötelmi hagyomány esetében igen, mert ezek végintézkedés létét feltételezik). Igaz ugyan, hogy tárgyalást kell tartani, ha vitás körülmény merült fel, de a hagyatéki hitelezői igény vitás voltára nem fog fény derülni, ha a közjegyző a hagyatékot tárgyalás tartása nélkül adja át. Ezekben az esetekben tehát a közjegyző a hagyatékot teljes hatállyal fogja átadni, az örököst pedig – a 85. § (2) bekezdésében foglalt korlátozások hiányában – semmi sem akadályozza meg abban, hogy a hagyatéki vagyonnal rendelkezzen. Mellesleg ugyanígy megtörténhet az is, hogy az örökös az igényt ugyan elismeri, de aztán önként nem teljesít, és mire a jogosult a követelését érvényesíti, az örökös – élve a teljes hatályú hagyatékátadás által biztosított rendelkezési jogával – a követelés kielégítési alapját elvonja.

Ráadásul, az ideiglenes hatályú hagyatékátadás is teljes hatályúvá válik, ha a hagyatéki per megindítását a jogosult nem igazolja vagy a bíróság a keresetet jogerősen elutasítja. Ebből a szempontból pedig jelentősége van annak, hogy a hagyatéki hitelezői igény, illetve azon belül az örökhagyó tartozásai különböznek a másodlagos öröklési vita fogalmi körébe vont többi pénzköveteléستől. A kötelesrész kiadása iránti igény az öröklés megnyílásával keletkezik, és ezzel egyidejűleg lejárttá is válik. A kötelmi hagyomány kiadása iránti igény szintén az öröklés megnyílásával keletkezik, és ekkor is jár le, kivéve, ha az örökhagyó

végintézkedésében annak teljesítésére más határidőt szabott. A hagyatéki eljárás befejezésekor tehát a kötelesrész iránti igény biztosan, a kötelmi hagyomány iránti igény pedig nagy valószínűséggel lejárt pénzkövetelés lesz. Ezzel szemben az örökhagyó tartozása az öröklés megnyílása előtt keletkezik, lejáratára pedig éppúgy eshet a hagyatéki eljárás befejezése előtti, mint az utáni időpontra.

Ha az örökhagyó örökösök által vitatott tartozása még nem járt le, akkor a hitelező nem tudja majd teljesíteni az ideiglenes hagyatékátadás feltételét, mert vagy nem fog pert (fizetési meghagyásos eljárást) indítani a le nem járt pénzkövetelés érvényesítésére, vagy ha mégis, akkor ezt a keresetet a bíróság el fogja utasítani.

Ha pedig az örökhagyó vitás tartozása már lejárt, akkor megint ahhoz a kérdéshez jutunk vissza, hogy a követelés kielégítési alapjának biztosítása céljából – az erre egyébként rendelkezésre álló eszközök mellett vagy helyett – szükség van-e az ideiglenes hatályú hagyatékátadásra. Ha a tartozásra már a végrehajtási eljárás is megindult, akkor biztosan nem, mert az adós időközben hagyaték tárgyává vált vagyont a végrehajtó már lefoglalta. Ilyen esetben a Hetv. rendelkezései egy abszurd helyzetet eredményeznek, mert ha az örökös a hitelezői igényt vitatja, és a hitelező a teljes hatályú átadáshoz nem járul hozzá, akkor a követelés jogosultját perindításra kell felhívni, ami egy folyamatban lévő végrehajtás mellett eleve értelmetlen. Ha pedig a hitelező a (korábbi) perindítás tényét igazolja, akkor a hagyatékot ideiglenes hatállyal kell(ene) átadni, ami egyrészt értelmetlen, hiszen ekkor már a teljes hatályúvá válás megállapításához szükséges jogerős határozat is rendelkezésre áll, másrészt pedig kontraproduktív, mivel a végrehajtási eljárás folytatásához az adós jogutódjának megállapítása szükséges, amihez viszont teljes hatályú hagyatékátadó végzés kell.

Ha az örökhagyó lejárt tartozására a végrehajtás még nem, de a per már megindult, akkor az ideiglenes hatályú hagyatékátadás azért nem szükséges, mert a peres eljárásban a jogosultnak lehetősége van (és korábban is lehetősége volt) biztosítási intézkedést kérni, feltéve, hogy a követelés kielégítési alapja veszélyben van, és azért nem praktikus, mert a félbeszakadt perben az alperes jogutódjának perbevonásához teljes hatályú hagyatékátadó végzés szükséges. Ugyanez a helyzet akkor is, ha a lejárt követelés érvényesítésére a hitelező az örökhagyóval szemben még nem indított pert, mert a biztosítási intézkedést – amennyiben annak feltételei fennállnak – már az örökös elleni per keresetlevelének benyújtásával egyidejűleg kérni tudja.

Ha pedig a másodlagos öröklési vita tárgya az örökhagyó olyan tartozása, amely a Vht. 23/C. § szerint bírósági peres eljárás nélkül végrehajtható közjegyzői okiraton alapul, akkor a Hetv. ideiglenes hagyatékátadásra vonatkozó szabályai nem is értelmezhetőek. Amennyiben a követelést az örökös vitatja, a hitelező pedig nem járult hozzá a teljes hatályú átadáshoz, akkor a követelés jogosultját

perindításra kell felhívni, ami azonban a közvetlen végrehajtásra lehetőséget nyújtó okirat birtokában értelmetlen volna.

Összegzőként megállapítható tehát, hogy az ideiglenes hatályú hagyatékátadás - mint a követelés kielégítési alapját biztosító hitelezővédelmi eszköz – a vitás hagyatéki hitelezői igények esetében diszfunkcionálisan működik, ugyanakkor érezhetően növeli a hagyatéki eljárás időtartamát. Ismét lehetővé kellene ezért tenni a hagyaték teljes hatályú átadását abban az esetben, ha az eljárásban csak a hagyatéki hitelezői igény vitás. Indokolt viszont fenntartani az ideiglenes hatályú átadást a 6. § (1) bek. *eb*) pont szerinti vitás hitelezői igény esetében, de egyértelműsítve azt, hogy az ideiglenes hatály kizárólag a vitás kötelmi igénnyel érintett vagyontárgyra vonatkozik.

Javaslat a Hetv. 83. § (6) bekezdésének szövegére:

83. §

(6) A 6. § (1) bekezdés *jb*) pontja szerinti másodlagos öröklési vita és a 6. § (1) bekezdés *ea*) pontja szerinti vitás hagyatéki hitelezői igény a hagyaték teljes hatályú átadásának nem akadályozza. A 6. § (1) bekezdés *eb*) pontja szerinti vitás hagyatéki hitelezői igény a hagyaték kötelmi igénnyel nem érintett részének teljes hatályú átadását nem akadályozza.

X. A tulajdoni igények

X.1. A vitás tulajdoni igények

Hatályos normaszöveg:

81. § (1) Ha vitás az örökösként érdekelték között, hogy milyen ingó vagyontárgyak tartoznak a hagyatékhoz, a közjegyző a nem vitás ingó vagyontárgyakat a hagyaték átadására vonatkozó szabályok szerint azzal a figyelmeztetéssel adja át, hogy a vitás ingó vagyontárgyakra vonatkozó igény bírósági úton érvényesíthető.

(2) Ha az ingó vagyontárgy hagyatékba tartozását, tulajdonjogát az örökösként érdekelteken kívül álló igénylő teszi vitássá, a vagyontárgyat csak akkor lehet kihagyni a hagyatékból, ha

a) ezt az igényt az adott vagyontárgy vonatkozásában örökösként érdekelték elismerik,

b) az ingó vagyontárgyon lévő jelből vagy más körülményből valószínű, vagy

c) az igénylő okirattal valószínűsíti,

hogy az ingó vagyontárgy nem tartozik a hagyatékhoz, hanem az igénylőt illeti meg.

(3) Közhiteles nyilvántartásban az örökhagyó tulajdonaként bejegyzett vagyontárgyat csak abban az esetben lehet a hagyatékából kihagyni, ha

- a) jogerős bírósági vagy véglegessé vált közigazgatási határozat alapján megállapítható, hogy az nem tartozott az örökhagyó hagyatékához, vagy
- b) a vagyontárgy tulajdonjogára igényt tartó személy a hagyatéki tárgyalás berekesztéséig, illetve tárgyalás nélküli hagyatékátadás esetén a hagyatékátadó végzés meghozataláig közokirattal igazolja, hogy javára a tulajdonjogot a nyilvántartásba bejegyezték.

71. § (1) A közjegyző a hagyatéki eljárást felfüggesztheti, ha

(...)

- b) a hagyaték vagy egy részének átadása olyan előzetes kérdés elbírálásától függ, amelynek tárgyában

(...)

- bb) polgári per vagy a bíróság hatáskörébe tartozó más polgári eljárás van folyamatban.

(2) A közjegyző a hagyatéki eljárást felfüggeszti, ha a hagyaték átadását befolyásoló kérdésben

(...)

- c) az ingatlan-nyilvántartásban az örökhagyó tulajdonaként

- ca) bejegyzett ingatlanra vagy annak a tulajdoni hányadára az örökhagyó túlélő házastársa vagy volt (elvált) házastársa házastársi vagyonközösség vagy élettársa élettársi vagyonközösség jogcímén őt megillető részesedés megállapítása vagy

- cb) be nem jegyzett ingatlannal kapcsolatban az örökhagyó tulajdonjogának ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzése tárgyában bírósági vagy hatósági eljárás van folyamatban,

(...)

(3) Ha az (1) bekezdésben és a (2) bekezdés a)–c) pontjában meghatározott eljárás még nincs megindítva, de a rendelkezésre álló adatok és a megindításra jogosult nyilatkozata alapján rövid időn belül megindulása valószínűnek mutatkozik, a közjegyző az eljárás megindítására és annak igazolására az arra jogosultnak megfelelő határidőt tűz. Ha a határidő eredménytelenül telik le, az eljárás felfüggesztésének nincs helye. (...)

(4) A hagyatéki eljárás felfüggesztése az (1) és (2) bekezdésekben meghatározott eljárások jogerős, illetve végleges befejezéséig tarthat.

(...)

Probléma és megoldás:

Láthatjuk, hogy a Hetv. eltérő szabályokat állapít meg a vitatott tulajdoni igények érvényesítésére attól függően, hogy az igényt

a) ki érvényesíti: örökösként érdekelt vagy más személy [81. § (1) ill. (2) bek.],
b) mire érvényesíti: ingó vagyontárgyra vagy közhiteles nyilvántartásban az örökhatározó tulajdonként bejegyzett vagyontárgyra [81. § (1) (2) ill. (3) bek.],
c) milyen jogcímen érvényesíti: házastársi és élettársi vagyontársaság jogcímen vagy más jogcímen [71. § (1) *bb*) ill. 71. § (2) bek. *ca*) pont].

X.1.1. Ha a vitás tulajdoni igény tárgya ingó vagyontárgy (helyesen: közhiteles nyilvántartásba be nem jegyzett ingó dolog, jog vagy követelés)²⁴ és

a) a tulajdoni igényt örökösként érdekelt személy jelenti be, akkor a közjegyző a hagyatékhoz tartozása tekintetében vitás vagyontárgyat a hagyaték-ból kihagyja azzal a figyelmeztetéssel, hogy az arra vonatkozó igény bírósági úton érvényesíthető [81. § (1) bek.].

Elegendő tehát, ha valamelyik örökös azt állítja, hogy a hagyatéki leltárba felvett ingó vagyontárgy, pl. az örökhatározó tulajdonként nyilvántartott gépkocsi vagy az örökhatározó nevében vezetett bankszámla egyenlege az övé, és ezzel máris megakadályozta annak hagyatékként történő átadását. A törvény nyitva hagyja azt a kérdést, hogy a hagyatékból kihagyott vagyontárgyra vonatkozó igényt kinek kell peres úton érvényesítenie: az örökösöknek az igénylővel szemben vagy az igénylőnek az örökösökkel szemben? Rendezetlenül hagyja emellett azt is, hogy mi történik akkor, ha a vitás vagyontárgy tulajdonjogának megállapítására vonatkozó pert nem indítják meg. Fennáll ezért annak a veszélye, hogy a vitás vagyontárgy tulajdoni helyzete rendezetlen marad. Márpedig itt nem csak jelentéktelen ingóságokról lehet szó, hanem akár az ingatlanokkal összemérhető értékkel bíró bankszámlaegyenlegekről, értékpapírokról, műtárgyakról vagy nagyértékű gépjárművekről is.

b) a tulajdoni igényt örökösként érdekelteken kívül álló személy jelenti be, akkor a közjegyző a hagyatékhoz tartozása tekintetében vitás vagyontárgyat csak abban az esetben hagyja ki a hagyatékból, ha az igényt az örökösök elismerik, vagy az igénylő tulajdonjoga a körülményekből valószínűnek látszik, vagy tulajdonjogát az igénylő okirattal valószínűsíti [81. § (2) bek.].

Bár semmi sem indokolja, hogy ugyanazt az igényt másképp kelljen elbírálni akkor, ha pl. az örökhatározó túlélő házastársa, és akkor, ha mondjuk élettársa vagy volt házastársa jelentette be, ez jelenleg mégis így van.

Az (1) bekezdés szerinti esetköröktől eltérően ugyanis, itt nem lehet a hagyatékként bejelentett vagyontárgyat „bemondásra” kihagyni a hagyatékból, mert nem elegendő ehhez a tulajdoni igény bejelentése, hanem az is szükséges, hogy az

24 Egy lajstromozott hajó vagy egy repülőgép ugyan ingó vagyontárgy, de mégsem az ingó vagyontárgyakról szóló 81. § (1) és (2) bek. vonatkozik rá, hanem a közhiteles nyilvántartásba bejegyzett vagyontárgyakról szóló 81. § (3) bek.

igény valószínűnek tűnjön. A (2) bekezdés *a)* pontja szerint ugyan a hagyatékhoz tartozását illetően vitás vagyontárgy akkor is kihagyható a hagyatékból, ha az igényt az örökösök elismerik, de ez pont olyan, mintha azt tennénk fel, hogy a vaskarika fából van, hiszen ha az örökösök a tulajdoni igényt elismerik, akkor a vagyontárgy hagyatékhoz tartozása nem vitás, és – az igény jogcímétől függően – a 81. § (4) bek. *b)* pontja vagy 94. § (2) bekezdése vonatkozik rá.

Ha az igénylő tulajdonjogának valószínűsége miatt a közjegyző a vagyontárgyat a hagyatékból kihagyja, akkor ugyanabba a problémába ütközünk, mint az (1) bekezdés kapcsán: ki indít pert ki ellen, és mi történik, ha ezt senki sem teszi meg. Ha pedig az igény nem látszik valószínűnek és ezért a közjegyző a vagyontárgyat az örökösnek átadja, akkor az okozhat gondot, hogy az örökös a hagyatékhoz tartozását illetően vitás vagyontárggyal szabadon rendelkezhet, vele szemben az igénylő a perindításig semmilyen védelemben nem részesül. Érdekes ezt párhuzamba állítani a hagyatéki hitelező helyzetével, akinek nem kell valószínűsítania igényét, de ha azt az örökösök vitatják, a hagyatékot fősabály szerint csak ideiglenes hatállyal lehet átadni részükre, ami megakadályozza őket abban, hogy a hagyatéki vagyonnal rendelkezzenek. Ha tehát az örökösökön kívül álló személy a hagyatékként leltározott ingó vagyontárgyra csupán kötelmi jogcímen (adásvétel, ajándékozás, stb.) támaszt igényt, akkor vita esetén az örökösökkel szemben erősebb pozícióba kerül, mint ha igényét dologi jogi jogcímre (elbirtoklás, öröklés, házastársi vagy élettársi vagyonközösség) alapozná. Más lesz így a megítélése például annak a vitatott igénynek, amit az örökhagyó élettársa terjeszt elő a hagyatékként leltározott ingó vagyontárgyra, ha életközösségük a régi Ptk. hatálya alatt kezdődött, és más akkor, ha az új Ptk. alatt, hiszen előbbi esetben tulajdoni, utóbbi esetben kötelmi igényről van szó. Ugyanígy más szabályok vonatkoznak a volt házastárs által előterjesztett vitás igényre, ha az örökhagyóval törvényes vagyonjogi rendszerben éltek, és más akkor, ha házassági vagyonjogi szerződésükben közszerzeményi rendszert kötöttek ki.

2.) Ha a vitás tulajdoni igény tárgya közhiteles nyilvántartásban az örökhagyó tulajdonaként bejegyzett vagyontárgy, akkor a közjegyző a hagyatékhoz tartozása tekintetében vitás vagyontárgyat csak abban az esetben hagyja ki a hagyatékból, ha jogerős bírósági (közigazgatási) határozat alapján megállapítható az igénylő tulajdonjoga, vagy a hagyatéki tárgyalás berekesztéséig az igénylő tulajdonjogát a nyilvántartásba bejegyzik [81. § (3) bek.].

Az (1) és (2) bekezdéstől eltérően itt már az igény bejelentése és annak valószínűsítése sem elegendő a vitás vagyontárgy hagyatékból történő kihagyásához, hanem az szükséges, hogy az igénylő tulajdonjogát a nyilvántartásba bejegyezzék, vagy bíróság (hatóság) jogerős határozata állapítsa meg azt, hogy a vagyontárgy az igénylő tulajdonát képezi. Ez a rendelkezés a hagyatéki eljárás felfüggesztésének szabályaival kiegészülve válik a gyakorlatban is alkalmazhatóvá.

A 71. § (1) bekezdés *bb*) pontja szerint a közjegyző a hagyatéki eljárást felfüggesztheti, ha polgári per van folyamatban, a 71. § (2) bekezdés *ca*) pontja szerint pedig fel *kell* függesztenie azt, ha az örökhagyó tulajdonaként bejegyzett ingatlanra az örökhagyó házastársát, volt házastársát vagy élettársát házastársi, illetve élettársi vagyonközösség jogcímén megillető részesedés megállapítása iránt per van folyamatban. Sőt, utóbbi esetben a felfüggesztésnek akkor is helye van, ha a per még nincs folyamatban, de a közjegyző által a 71. § (3) bekezdése alapján adott határidőn belül az igénylő a perindítást igazolja.

Ha tehát az örökhagyó tulajdonaként bejegyzett ingatlanra az igénylő házastársi vagy élettársi vagyonközösség jogcímén jelent be igényt és indít pert, akkor a közjegyző a hagyatéki eljárást kötelezően felfüggeszti addig, amíg a bíróság a tulajdoni igényt elbírálja, és a per kimenetelétől függően fogja az ingatlant hagyatékként átadni vagy a hagyatékból kihagyni. Ha viszont ugyanez ráépítés vagy elbirtoklás jogcímén történik, akkor a közjegyző dönthet akár úgy is, hogy a hagyatéki eljárást nem függeszti fel, ami azzal a következménnyel járna, hogy a hagyatéki eljárás befejezéséig nem lesz olyan jogerős bírósági ítélet, ami alapján megállapítható volna, hogy az ingatlan nem tartozik az örökhagyó hagyatékhoz, ezért azt a hagyatékból kihagyni nem lehet, és át kell adni az örökösöknek.

Bár a 71. § (2) bekezdésének *c*) pontja mind tartalmát, mind megfogalmazását illetően pontatlan²⁵, a 71. § (1) bek. *bb*) pontja és a 71. § (2) bek. *ca*) pontja pedig indokolatlanul tesz különbséget a házastársi (élettársi) vagyonközösség jogcímén ingatlanra vonatkozóan, valamint a más jogcímen vagy más vagyontárgyra érvényesített tulajdoni igények között, mégis ezek a rendelkezések – egész pontosan a 71. § (2) bek. *ca*) pontja, valamint a 71. § (3) bek. – tűnnek alkalmasnak arra, hogy a hagyatéki eljárásban érvényesített tulajdoni igények egységes szabályai legyenek.

E tekintetben jelzésértékű, hogy a BH 2025. 189. számú eseti döntésében a Kúria úgy foglalt állást, hogy a Hetv. 81. § (2) bek. *c*) pontja szerinti okirat, amellyel az ingó vagyontárgy hagyatékbba tartozását vitató igénylő az igényét valószínűsíti, lehet az a bírósági határozat is, amely megállapítja, hogy a vitás vagyontárgy vagy annak egy része az igénylő tulajdonában áll. A 71. § (1) bekezdés *bb*) pontja és 71. § (3) bekezdése alapján pedig a közjegyzőnek lehetősége van a tulajdonjog megállapítása iránti per megindítására az igénylőnek határidőt adni, és a

25 A Hetv. 71. § (2) bek. *ca*) pontját összeolvasva a következő értelmetlen mondatot kapjuk, amiből a volt élettársra való utalás is hiányzik, és amely csak az alábbi javítással válik nyelvtanilag és tartalmilag is helyessé: 71. § (2) A közjegyző a hagyatéki eljárást felfüggeszti, ha (...)

c) az ingatlan-nyilvántartásban az örökhagyó tulajdonaként

ca) bejegyzett ingatlanra vagy annak a tulajdoni hányadára az örökhagyó túlélő házastársa házastársát vagy volt (elvált) házastársa házastársát házastársi vagyonközösség vagy élettársa élettársát, illetve volt élettársát élettársi vagyonközösség jogcímén őt megillető részesedés megállapítása (...) tárgyában bírósági vagy hatósági eljárás van folyamatban.

per befejezéséig a hagyatéki eljárást felfüggeszteni. Ezzel ugyanis a Kúria a 81. § (2) bekezdésének olyan értelmezést adott, aminek eredményeképpen a közhiteles nyilvántartásban az örökhagyó tulajdonaként nyilvántartott vagyontárgyakra előterjesztett vitás tulajdoni igényekre előírt 81. § (3) bek. szerinti eljárást kiterjesztette az ingó vagyontárgyakra az örökösökön kívül álló személyek által előterjesztett vitás tulajdoni igényekre is, holott nyilvánvaló, hogy az igénylő tulajdonjogát megállapító jogerős bírósági ítélet jóval több, mint az az okirat, amit a 81. § (2) bek. c) pontja a tulajdoni igény valószínűsítéséhez megkövetel.

A fentiek összegzéseként megállapíthatjuk, hogy szükséges volna a tulajdoni igények hagyatéki eljárásban történő érvényesítésének szabályait racionalizálni és egységesíteni, függetlenül az igénylő személyétől, az igény tárgyától és az igény jogcímétől, az alábbiak szerint.

Amennyiben az örökhagyó hagyatékaként leltározott vagyontárgyra valaki tulajdoni igényt jelent be, és ezt az örökösöként érdekeltek vitatják, akkor a közjegyző 30 napos határidővel perindításra hívja fel az igénylőt vagy az örökösöket, attól függően, hogy a körülmények alapján melyikük tulajdonjoga valószínűsíthető. Ha a határidő leteltéig a perindítást igazolják, akkor a közjegyző a hagyatéki eljárást a vitás vagyontárgy(ak) tekintetében a per befejezéséig felfüggeszti, majd a jogerős bírósági ítélet tartalmától függően hagyatékként adja át vagy kihagyja a hagyatékból. Ha a perindításra nyitva álló határidő eredménytelenül telik le, a közjegyző a vitás vagyontárgyat hagyatékként adja át.

Az egységesítésen és racionalizáláson túl a díjszámítási szempontok is emellett szólnak, hiszen ha a tulajdoni vita folytán a nagyértékű ingóságokat a hagyatékból egyszerűen kihagyjuk, akkor azzal a díjszámítás alapját képező ügyértéket is csökkentjük.

Javaslat a Hetv. 81. § (1) (2) (3) bek. szövegére:

81. § (1) *Ha az örökhagyó hagyatékaként leltározott vagyontárgy hagyatékhoz tartozása az örökösént érdekelt és az igénylő közt vitás, úgy a közjegyző 30 napos határidővel felhívja az igénylőt vagy az örökösöként érdekeltet, hogy indítson pert a vitás vagyontárgy tulajdonjogának megállapítására, és a perindítás tényét a fenti határidőn belül a közjegyző felé igazolja.*

(2) A közjegyző az igénylőt hívja fel perindításra, ha a vita tárgya

a) olyan vagyontárgy, amelyen az örökhagyó tulajdonjogát közhiteles vagy egyéb nyilvántartás tanúsítja,

b) olyan pénzügyi megtakarítás, értékpapír, egyéb jog vagy követelés, melyet az örökhagyó nevében vezetnek, kezelnek, illetve tartanak nyilván,

c) az a) és b) pontba nem tartozó olyan vagyontárgy, amely az öröklés megnyílásakor az örökhagyó birtokában volt, vagy egyéb körülmény folytán a hagyatékhoz tartozása valószínűnek látszik.

(3) A közjegyző ellenkező esetben az örökösként érdekeltet hívja fel perindításra.

(4) Ha az igénylő vagy az örökösként érdekelt a per megindítását határidőben igazolja, a közjegyző a hagyatéki eljárást a vitás vagyontárgy tekintetében a peres eljárás jogerős befejezéséig felfüggeszti, majd a jogerős bírósági határozat tartalmától függően dönt a vitás vagyontárgy hagyatékként történő átadásáról, a hagyatékából történő kihagyásáról vagy a hagyatéki eljárás megszüntetéséről.

(5) Ha a perindításra nyitva álló határidő alatt az igénylő vagy az örökösként érdekelt a per megindítását nem igazolja, a közjegyző a vitás vagyontárgyat az örökös hagyatékaként adja át.

X.2. A nem vitatott tulajdoni igények

Hatályos normaszöveg:

81. §

(4) Ha a leltárba felvett vagyona, vagyonrészre vagy vagyontárgyra az örökösök túlélő házastársa (volt házastársa) házastársi vagyontársaság jogcímén, vagy az örökösök túlélő élettársa (volt élettársa) az együttélés alatt keletkezett vagyontársaságból őt megillető részesedés jogcímén igényt tart és

a) az igényt tartó az egyetlen örökösként érdekelt, valamint az igény jogossága egyéb körülményekből valószínűnek mutatkozik,

b) igényét az örökösként érdekelt egyéb személy elismeri, vagy

c) arra az örökösként érdekelt felhívás ellenére sem nyilatkozik,

azt a hagyatékából ki kell hagyni, egyben – az *a)* és *b)* pontban foglalt esetek kivételével – külön végzésben meg kell állapítani, hogy az a házastársat (volt házastársat) vagy az élettársat (volt élettársát) illeti; e végzés jogerőre emelkedéséig a hagyatéki eljárást a vagyontárgy tekintetében fel kell függeszteni. Ha a vagyontárgy rendelkezési jogát közhiteles nyilvántartás tartalmazza, a tulajdonjognak a házastárs (volt házastárs) vagy az élettárs (volt élettárs) javára történő bejegyzése iránt a hagyatékátadó végzés megküldésével nyilvántartó hatóságot meg kell keresni. Ingatlant érintő bejegyzés esetén a közjegyző a bejegyzésre felhívja az ingatlan-nyilvántartást, és a felhíváshoz csatolja a hagyatékátadó végzést.

94. §

(2) Ha az örökösként érdekelt (...) az igénylőnek – az eredetileg a hagyatékhoz tartozónak tekintett – vagyontárgyra vonatkozó igényét elismeri, a közjegyző ezeket a jognyilatkozatokat egyezségbe foglalja, és dönt az egyezség jóváhagyásáról. Ha a közjegyző ezen egyezséget jóváhagyta, a hagyatékot az egyezség szerinti jogcímen szerző félnek átadja, átruházás esetén megállapítja az átruházó

örökösként érdekelt jogszerzésének (öröklés, halál esetére szóló ajándékozás, dologi hagyomány, végintézkedéssel létesített bizalmi vagyongazdálkodás) megfelelő jogcímet és a részesedése mértékét, és a hagyatékot az egyezség szerinti jogcímen szerző félnek átadja.

Probléma és megoldás:

A Hetv. rendelkezései az örökösök által nem vitatott tulajdoni igények tekintetében sem egységesek. Más szabályok vonatkoznak ugyanis a tulajdoni igényre, ha azt házastársi vagy élettársi vagyontársaság jogcímen [81. § (4) bek.], illetve, ha ettől eltérő jogcímen érvényesítik [94. § (2) bek.].

1.) Ha a tulajdoni igényt az örökhagyó házastársa (volt házastársa) vagy élettársa (volt élettársa) jelenti be házastársi, illetve élettársi vagyontársaság jogcímen, és

a) ő az egyetlen örökösként érdekelt, igénye pedig valószínűnek látszik, vagy

b) igényét az örökösként érdekeltek elismerik, vagy

c) igényére az örökösként érdekeltek felhívás ellenére nem nyilatkoznak,

akkor a vagyontárgyat (helyesen: annak tulajdoni igényrel érintett hányadát) a hagyatékából ki kell hagyni, és meg kell rá állapítani, hogy a házastársat (volt házastársat), illetve élettársat (volt élettársat) illeti [81. § (4) bek.].

2.) Ha a tulajdoni igényt más jogcímen jelentik be, és azt az örökösként érdekeltek elismerik, a közjegyző a jognyilatkozatokat egyezségbe foglalja, és dönt annak jóváhagyása felől [94. § (2) bek.].

Látható, hogy a törvény az örökhagyó házastársa (volt házastársa) és élettársa (volt élettársa) által érvényesített vagyontársasági igényt a többi tulajdoni igényhez képest kiemelten kezeli. Csak az ilyen jogcímen előterjesztett tulajdoni igény esetében teszi ugyanis lehetővé a Hetv., hogy a tulajdoni igényrel érintett vagyontárgyat a közjegyző akkor is kihagyja a hagyatékából, ha az igénylő az egyetlen örökös, ezért nincs, aki az igényt elismerje, vagy akkor, ha az örökösök az igényre felhívás ellenére sem nyilatkoznak. Minden más tulajdoni igény esetében erre csak akkor nyílik lehetőség, ha az igényre az örökösként érdekeltek kifejezett elismerő nyilatkozatot tesznek.

De valójában nem szól racionális érv amellett, hogy a vagyontársasági igényt előterjesztő házastárs (volt házastárs) és élettárs (volt élettárs) a többi igénylőhöz képest megkülönböztetett bánásmódban részesüljön. Mert igaz ugyan, hogy a vagyontársaság fennállása alatt a házastársak vagyonában meglévő vagyontárgyakról vélelmezni kell a közös vagyonhoz tartozást,²⁶ de egyrészt ez a vélelem sem az élettárs, sem a volt élettárs tulajdoni igényére nem áll fenn, másrészt pedig egy tulajdoni igény nemcsak akkor tud valószínűnek látszani (Hetv. 81. §

26 Ptk. 4:40. § (1) bekezdése.

(4) bek. a) pont), ha fennállása mellett vélelem szól, hanem akkor is, ha például a ráépítés jogcímén előterjesztett igényt annak jogosultja építési és használatbavételi engedély bemutatásával igazolja. Nincs valós indoka ezért annak, hogy a vagyontársra alapozott tulajdoni igényeket másképp szabályozzuk, mint az egyéb jogcímen bejelentetteket.

Nem csak a vagyontárs jogcímén előterjesztett tulajdoni igények esetében fordulhat elő ugyanis az a helyzet, hogy az igény előterjesztője egyben az örökhagyó egyetlen örököse is, és mivel az igényt saját magával szemben érvényesíti, nincs olyan személy, aki arra elismerő nyilatkozatot tehetne. Méltánytalan lenne megfosztani például egy illetékfizetésre kötelezett örököst attól a lehetőségtől, hogy a hagyatéki eljárásban ráépítés jogcímén tulajdoni igényt érvényesítsen, mentesülve ezáltal az általa létesített épület értéke utáni illetékfizetés alól. Indokolt volna ezért a 81. § (4) bek. a) pontja szerinti lehetőséget valamennyi tulajdoni igényre kiterjeszteni.

Ezzel szemben a 81. § (4) bek. c) pontja szerinti lehetőség még a privilegizáltan kezelt vagyontársi igények esetében is indokolatlannak tűnik. Általánosan elfogadott eljárásjogi elv ugyanis, hogy a fél hallgatását nem lehet az ellenérdekű fél igényének elismeréseként vagy saját jogáról való lemondásként értelmezni. Nem volna ezért helyes ezt a többi tulajdoni igényre is kiterjeszteni.

Az sem teszi egyszerűbbé a helyzetet, hogy a törvény három különböző eljárási megoldást alkalmaz a nem vitás tulajdoni igényrel érintett vagyontárgy hagyatékából történő kihagyására:

a) a 94. § (2) bekezdése szerint, ha az örökös az igénylő tulajdoni igényét elismeri, akkor a közjegyző a jognyilatkozatokat egyezségbe foglalja, és dönt annak jóváhagyása felől;

b) a 81. § (4) bekezdésének c) pontja szerint, ha az örökös a tulajdoni igényre felhívás ellenére nem nyilatkozik, akkor külön végzést kell hozni annak megállapításáról, hogy a vagyontárgy (pontosabban annak vagyontársi igényrel érintett hányada) a házastársat (volt házastársat) illetve élettársat (volt élettársat) illeti, a végzés jogerőre emelkedéséig pedig a hagyatéki eljárást a vagyontárgy tekintetében fel kell függeszteni;

c) a 81. § (4) bekezdésének a) pontja szerint, ha az igénylő az egyetlen örökösként érdekelt és igénye valószínűnek látszik, akkor külön végzést hozni nem kell.

Bár ennek kapcsán a törvény többet nem mond, az tűnik logikusnak, hogy mivel más örökös hiányában az igénylő egyezséget kötni nem tud, a külön végzés meghozatalának pedig a törvény szerint nincs helye, a vagyontárgyon fennálló tulajdonjog megállapítása csak a hagyatékátadó végzésben történhet meg.

A Hetv. által felkínált opciók közül a 81. § (4) bek. c) pont szerinti feleslegesen körülményes és hosszadalmas: a közjegyző előbb fellebbezhető végzést

hoz az igénylő tulajdonjogának megállapításáról, majd hagyatékátadó végzést hoz a vagyontárgy tulajdoni igényrel nem érintett hányadának átadásáról, ami ellen ugyancsak fellebbezésnek van helye, pedig mindez történhetne magában a hagyatékátadó végzésben is. A külön végzés jogerőre emelkedéséig ráadásul a hagyatéki eljárást a vagyontárgy tekintetében fel is kell függeszteni, ami – egy esetet leszámítva – felesleges, hiszen enélkül sem jutna eszébe senkinek sem, hogy azt megelőzően adja át a vagyontárgyat, hogy jogerősen eldőltsen, annak milyen hányada tartozik a hagyatékhoz. Ez a kivételes eset pedig az, ha a tulajdoni igényre felhívás ellenére nem nyilatkozó örökös az igénylő tulajdonjogát megállapító külön végzést megfellebbezi, a közjegyző pedig a hagyaték többi részére rész-hagyatékátadó végzést hoz. Ez esetben ugyanis a hagyatéki eljárás ügyviteli szempontból csak akkor lesz befejezett, ha a rész-hagyatékátadó végzéssel át nem adott hagyatéki vagyon tekintetében a közjegyző az eljárást felfüggeszti.²⁷ Ebből azonban logikusan a felfüggesztés opcionális, nem pedig kötelező előírása következne.

A 94. § (2) bekezdése - és az azzal tartalmilag azonos, csak jogcímében más 81. § (4) bek. *b*) pontja - szerinti esetre szóló megoldás szerint a közjegyző a felek tulajdoni igényre vonatkozó egyező nyilatkozatait egyezségbe foglalja, amit végzéssel jóváhagy, majd – a végzéssel jóváhagyott egyezség tartalmát megismételve – a hagyatékátadó végzésben is megállapítja, hogy a vagyontárgy vagy annak hányada az igénylőt illeti, azt a hagyatékból kihagyja, a hagyatékból ki nem hagyott hányadot pedig az örökösöknek átadja. Mégpedig mindezt úgy, hogy a 94. § (2) bekezdésében nincs szó arról, hogy az egyezség tartalmának a hagyatékátadó végzésben is szerepelnie kell, a 81. § (4) bek. *b*) pontjában pedig még arról sem, hogy a vagyontársasági igényt bejelentő (volt) házastárs, (volt) élettárs és az örökösként érdekelt nyilatkozatait egyezségbe kellene foglalni.

Ennek fényében felmerül a kérdés: valóban szükséges-e az igénylő és az örökös egyezsége annak hagyatékátadó végzésben való megállapításához, hogy a vagyontárgy az igénylő tulajdona, és nem volna-e elegendő ehhez a tulajdoni igény bejelentése, valamint annak örökös által történő elismerése? Olyan ez, mint ha a bíróság előbb jóváhagyná a peres felek egyezségét, majd ítéletet hozna ugyanerről, amiben kötelezné a feleket az egyezségben foglaltak teljesítésére.

A nyilatkozatok egyezségbe foglalásának és jóváhagyásának mellőzése már önmagában is egyszerűsítene az eljárást. Azonban gyakorlati jelentőséget is adhat neki az a tény, hogy az egyezséget jóváhagyó végzés ellen fellebbezésnek van helye²⁸, amivel egy hagyatéki hitelező akár élhet is, ha úgy ítéli meg, hogy a felek egyezségének célja a hitelezői igény kielégítési alapjának csökkentése.

²⁷ Lásd a közjegyzői ügyvitel szabályairól szóló 29/2019. (XII.20) IM rendelet (KÜSZ) 35. § (3) bek. 14. pontjának *a*) és *c*) alpontjában foglaltakat.

²⁸ Lásd Hetv. 110. § (2) be. g) pontja

Ez pedig akadályozná a hagyatéki eljárás befejezését, hiszen – a 81. § (4) bek. c) pontja szerinti külön végzéshez hasonlóan – az egyezséget jóváhagyó végzés jogerőre emelkedéséig sincs lehetőség a hagyatékátadó végzés meghozatalára, mivel a tulajdoni igény jogerős rendezéséig nem tudható, hogy mi lesz a hagyatékként átadandó vagyon. Ha viszont a közjegyző a felek egyező nyilatkozatai alapján közvetlenül a hagyatékátadó végzésben állapítja meg az igénylő tulajdonjogát, akkor ezzel az eljárás befejeződött, a hitelező pedig az érdemi befejező határozat elleni fellebbezésben tudja kifogásolni a vagyontárgy hagyatékából történő kihagyását. Emellett szól továbbá az is, hogy amennyiben az igénylő egyben az egyetlen örökös, akkor az egyezségkötés eleve kizárt, ezért ha valamilyeni tulajdoni igényre vonatkozó egységes szabályozásban gondolkodunk, akkor egyedül ez a megoldás jöhet szóba.²⁹

javaslat a Hetv. 81. § (4) bek. szövegére:

81. §

(6) Ha az örökragyó hagyatékaként leltározott vagyontárgyra az igénylő tulajdoni igényt jelent be és

a) igényét az örökösként érdekeltek elismerik, vagy

b) az igénylő az egyetlen örökösként érdekel, tulajdoni igényének jogossága pedig a körülményekből valószínűnek látszik,

a vagyontárgyat, illetőleg annak tulajdoni igénnyel érintett hányadát a hagyatékából ki kell hagyni, egyben a hagyatékátadó végzésben meg kell állapítani, hogy annak tulajdonjoga részben vagy egészben az igénylőt illeti meg. Ha a vagyontárgy tulajdonjogát közhiteles nyilvántartás tanúsítja, a közjegyző a jogerős hagyatékátadó végzés nyilvántartó hatóság részére történő megküldésével az igénylő tulajdonjogának bejegyzése iránt is intézkedik.

Összegzés

Ahogy azt a bevezetőben már előre jeleztem: ez az írás önkényes és szubjektív. Véleménycikk, és ahogy az ilyeneknél lenni szokott: „a szerző véleménye nem feltétlenül tükrözi a szerkesztőség hivatalos álláspontját.” Tisztában is vagyok vele, hogy nagy valószínűséggel a fent felsoroltak egyikéből sem lesz jogszabály-

²⁹ Nem szólnak ez ellen a díjszámítási megfontolások sem, hiszen a díjszámítás módja most sem más annak függvényében, hogy az elismert tulajdoni igénnyel érintett vagyontárgyat egyezséggel, külön végzéssel vagy a hagyatékátadó végzésbe foglalt rendelkezéssel hagyjuk ki a hagyatékából. Mindhárom esetben az történik ugyanis, hogy a hagyatéki ügyérték csökken, de a hagyatékából történő kihagyás és az igénylő tulajdonjogának megállapítása, mint „külön jogügylet” ügyértékeként felszámításra kerül. Ez pedig az egységes eljárásjogi megoldás esetén sem lenne máshogy.

módosítás, de még csak a jelenlegi „mainstream” jogértelmezés vagy jogalkalmazási gyakorlat sem fog változni általa. Ez a „pár oldal” nem is ezért íródott. A cél inkább az volt, hogy tegyünk egy lépést egy egészségesen kritikus gondolkodásmód felé. Ez volna ugyanis a bevezetőben említett másik mániám.

Ezzel kapcsolatos „elméletem” szerint az emberi természet velejárója, hogy szeretjük a biztonságot. Szeretjük például, ha egy jogszabálynak csak egy helyes értelmezése, egy jogi problémának csak egy helyes megoldása van. Azt is szeretjük, ha ezt nem nekünk kell kitalálnunk, hanem készen kapjuk valahonnan: ha van rá „hivatalos állásfoglalás”. De a valóság nem ilyen. Egy jogszabálynak többnyire nem egy értelmezése, egy jogi problémának nem egy megoldása van. Ahogy az sem biztos, hogy nem lehet rossz egy szabály akkor, ha azt a Ptk. vagy a Hetv. tartalmazza, vagy nem lehet irracionális egy joggyakorlat akkor, ha azt emberemlékezet óta folytatjuk. Nem szabad hagynunk ezért elsorvadni azt a készségünket, hogy a több lehetséges megoldás vagy értelmezés közül képesek legyünk saját indokaink alapján is kiválasztani az általunk helyesnek gondoltat, vagy azt mondani valamire, hogy nem jó, még akkor is, ha ez elsőre eretnekségnek vagy tabudöntögetésnek tűnik.

Felhasznált irodalom

Anka Tibor, Öröklési jog – Hagyatéki eljárás. HVG-ORAC, Budapest, 2014.

Raus Csaba
közjegyzőhelyettes, Budapest
ORCID: -

„TÁVELLENJEGYZÉssel” KÉSZÍTETT ÜGYVÉDI MAGÁNOKIRATOK A KÖZJEGYZŐI ELJÁRÁSOKBAN

Absztrakt

A szakcikk az ügyvédek által távollevők között, elektronikus hírközlő hálózaton keresztül, a mozgóképet, valamint a hangot egyidejűleg továbbító és rögzítő eszköz igénybevételével történő ellenjegyzéssel (ún. távelLENjegyzéssel) készített magánokiratok közjegyzői eljárásban történő felhasználhatóságának és a távelLENjegyzésre (valamint a kapcsolódó távazonosításra) vonatkozó ügyvédi eljárásrendnek a bemutatására vállalkozik. Ebben a kontextusban megvizsgálja a távollevők közötti közjegyzői ügyleti okirat elkészítésének lehetőségét és a kapcsolódó aggályokat. A tanulmány kitér a távelLENjegyzéssel ellátott ügyvédi magánokiratokkal kapcsolatosan annak előnyeire (így a felülhitelesítés mellőzésének lehetőségére) is. A tanulmány az ügyvéd által távelLENjegyzéssel elkészített magánokiratoknak az egyes közjegyzői eljárásokban történő felhasználhatósága mellett gyakorlatban felmerülő problémákat is elemez.

Tárgyszavak: távelLENjegyzés, távelőttemezés, távazonosítás, felülhitelesítés mellőzése, Dáptv., elektronikus aláírás

PRIVATE DEEDS COUNTERSIGNED BY ATTORNEYS-AT-LAW BY WAY OF REMOTE SIGNING IN THE ASPECT OF NOTARIAL PROCEDURES

Abstract

The article discusses the countersigning of documents by attorneys-at-law between parties who are not physically present, via an electronic communications network, using a device that simultaneously transmits and records video and

audio, and the procedural rules for attorneys regarding remote countersignature (as well as the related remote identification). In this context, it examines the possibility of preparing notarial deeds between parties at a distance and the related concerns as well. The study also addresses the advantages of private documents prepared by attorneys with remote countersignature (such as the possibility of omitting the legalisation/diplomatic authentication thereof). In addition to the usability of these types of private deeds in various notarial procedures, the study also analyses the concerns arising in legal practice.

Keywords: remote countersigning, remote identification, omission of legalisation (diplomatic authentication), Hungarian Act on the Digital State, electronic signature

[DOI: 10.66103/KK.2026.2.4](https://doi.org/10.66103/KK.2026.2.4)

I. Bevezetés

A COVID-19 világjárvány kevés pozitív folyamatként említhető az a körülmény, hogy a személyes megjelenést nem vagy nem feltétlenül igénylő jogi (és egyéb) eljárásokban katalizálta azon informatikai eszközök alkalmazását (elektronikus aláírások, elektronikus hírközlő hálózat útján történő személyazonosítás, új szerződéskötési formák stb.), melyek fizikai találkozás nélkül is lehetővé tették a jogügyletek és egyéb eljárások lebonyolítását. Míg a közjegyzői eljárásokban az átmeneti szabályok (pl. hagyatéki eljárásban a végrendelet elektronikus vagy postai úton történő kézbesítéssel történő „kihirdetése”, a tárgyaláson való online jelenlét, illetőleg ügyleti okiratszerkesztésnél a „táv-felolvasás” stb.) – egyelőre – nem tudtak véglegesen meghonosodni¹, addig az ügyvédi hivatásrend egy már korábban létező, az ügyvédek okirati ellenjegyzési eljárását könnyítő szabályt, az ún. „távellенjegyzést” („távellöttemezés”, pontosabban: „elektronikus hírközlő hálózaton keresztül, a mozgóképet, valamint a hangot egyidejűleg továbbító és rögzítő eszköz igénybevételel történő ellenjegyzést”)² alkalmazott, mely utóbb, a pandémia elmúltával is az ügyvédi gyakorlat része maradt. Így lehetővé vált az ügyvé-

1 A minden állampolgár számára (kérelemre) biztosított elektronikus aláírások és ezáltal az elektronikus közjegyzői okiratok elterjedésével számítani lehet rövid-, illetőleg középtávon a távfelolvasási eljárás újbóli bevezetésére, enélkül ugyanis érdemben nincs ügyfél oldalon előnye a tisztán elektronikus közjegyzői okiratok készítésének.

2 Az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény (Üttv.) 44. § (2) bekezdés

dek számára, hogy a pandémia idején (illetőleg, az eljárásrend és az alkalmazandó technológia kikristályosodását követően más körülmények között is) rugalmas és ügyfélbarát jogi szolgáltatást nyújthassanak ügyfelek számára. Bár a jogszabályi rendelkezés már az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény (Üttv.) közlönyállapotú normaszövegében is megjelent, eleinte az ügyvédek sem alkalmazták széles körben, mert sem a technikai feltételek, sem a gyakorlati kivitelezés folyamata nem volt megfelelően meghatározott³ (milyen szoftvert kell alkalmazni, a keletkezett iratokat miként kell megőrizni, szükséges-e videófelvétel készítése stb.). A pandémia azonban szükségessé tette az ügyvédi hivatásrend számára, hogy a jogintézményhez kapcsolódó eljárásrendet tartalommal töltsék meg. Felismerték, hogy a távellenjegyzés elősegítheti a jogi szolgáltatások nyújtását a rendkívüli helyzetben is, illetőleg – különös figyelemmel a felülhitelesítési szabályok alóli mentesítésre is⁴ – akár egyszerűsítheti is a jogi szolgáltatások nyújtását ügyfelek számára. A pandémia idején számos országban komoly problémát okozott a felülhitelesítések kibocsátása, tapasztalataink szerint egyes országokban akár 30 napon túli is lehetett, mire az illetékes hatóság a megfelelő tanúsítványt kibocsátotta (pl. Olaszország, Amerikai Egyesült Államok egyes szövetségi államai). A felek személyes találkozását mellőzhetővé tevő okirat-ellenjegyzési forma alkalmazása iránti piaci igény szükségképpen magával hozta a jogalkalmazási kérdések gyors rendezésének kívánalmát is (ennek az időszaknak a produktumai pl. a Magyar Ügyvédi Kamara elnökének határozatai, ill. minisztériumi megkeresésre adott kormányzati válaszok⁵). A távellenjegyzéssel együtt járó, felülhitelesítés mellőzését lehetővé tevő jogszabályi rendelkezés ugyancsak segítette a jogügyletek gördülékenyebb lebonyolíthatóságát a rendkívüli helyzetben.

A távellenjegyzés gyakorlata a pandémiás, rendkívüli jogrendet követően is fennmaradt, aminek oka abban is keresendő, hogy nem egy ideiglenes jellegű, a pandémia idején életre hívott eljárásról volt szó, hanem egy olyanról, amely már az Üttv. közlönyállapotában is szerepelt, és amely rugalmas megoldást kínált azon ügyfeleknek, akik akár személyes, akár földrajzi okból nem tudtak/tudnak személyesen az ügyvéd előtt megjelenni, vagy akár csak egy elmaradt ügyvédi meghatalmazást kívántak sürgősen pótolni. Ezzel szemben a közjegyzői eljárás-

3 Szabó Kálmán: Távazonosítás, aláírás, ellenjegyzés és az elektronikus ingatlan-nyilvántartás. In: Ügyvédek Lapja, 63. évf. 1. sz. (2024.) p.24-26, 24. o.)

4 Üttv. 44. § (7) bekezdés;

5 1/2019. (VII. 31.) MÜK elnöki határozat az azonosítás során használható egyes elektronikus hírközlő eszközök auditációjáról (és ennek módosításai); a Miniszterelnökség TKF-1/649/2/2020. iktatószámú tájékoztatása (https://www.zalaiugyvedikamara.hu/uploads/T%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3_k%C3%BClf%C3%B6ld%C3%B6n%20ki%C3%A1ll%C3%ADtott%20okiratok.pdf, letöltve: 2025.05.15.)

sokban mindezidáig nem tudtak állandó lehetőséggé válni a táv-felolvasáshoz⁶ hasonló eljárásrendek. A kizárólag elektronikus ügyleti okiratok létrehozásának például már a jogszabályi és – a Digitális Állampolgárság program során fejlesztett telefonos applikáció folytán széleskörűen elterjedt – technikai/informatikai feltételei is biztosítottak, azonban az elektronikus, hangot és képet egyidejűleg továbbítani képes hírközlő hálózaton történő felolvasás és a távazonosítás jogszabályi lehetősége még nem létezik. Így aztán a közjegyzői okirat kizárólag elektronikus úton történő aláírása ugyan már informatikai és jogi szempontból is lehetséges⁷ – megfelelő garanciát biztosító távazonosítási mód híján – annak aláírása főszabályként továbbra is személyes jelenléttel történhet, ami az elektronikus aláírások alkalmazási lehetőségeit is erősen leszűkíti. Megjegyzendő ehelyütt, hogy több államban már lehetséges távokiratok készítése, ún. számítógépes látás, arc- és érzelemfelismerés, valamint érzelemelemzés⁸ alkalmazása mellett, jellemzően cégjogi ügyletek lebonyolításában.

A jogalkotó – figyelemmel a közjegyzők közhitelességgel felruházott státuszára, illetőleg arra, hogy a közjegyző által kiállított okiratok közokiratok⁹ – jellemzően szigorúbb alaki követelményeket támaszt a közjegyzői eljárásokban felhasználható okiratokkal szemben (bíróság, közjegyző vagy más hatóság általi névaláírással ellátott magánokirat vagy közokirat). Ugyanakkor egyes közjegyzői nemperes eljárásokban (pl. hagyatéki eljárás, az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról szóló 2008. évi XLV. törvény – Kjnp. – szerinti nemperes eljárások, hitelbiztosítéki nyilvántartás esetében az állandó képviselői azonossági nyilatkozat) elegendő a teljes bizonyítóerejű magánokirati forma, így ezekben az eljárásokban felhasználhatóak a távellenjegyzéssel, „távelőttemezéssel” kezeltetett ügyvédi okiratok (jellemzően meghatalmazások, egyéb jognyilatkozatok). Általában a külföldi, külföldön élő örökösökkel, öröklésben érdekeltekkel érintett hagyatéki eljárásokban, de akár bármely közjegyzői eljárásban találkozhatunk ilyen, ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratokkal, melyek a külföldi okiratok felülhitelesítésére vonatkozó szabályokat is „mellőzhetővé teszik”, amivel kapcsolatosan az eljáró közjegyzőnek aggálya, esetleg kétsége merülhet fel. Ezért érdemesnek találjuk az ügyvédi okiratok e speciális típusának bemutatását; kitérve egyúttal a közjegyzői eljárásokban felmerülő gyakorlati kérdésekre is.

6 Lásd bővebben: A Magyar Országos Közjegyzői Kamara elnökének 1/2020. (IV. 1.) utasítása a hang- és videó kapcsolat folyamatos fenntartására alkalmas távközlési eszköz útján megtehető eljárási cselekményekkel összefüggő részletes eljárási szabályokról; veszélyhelyzeti átmeneti rendelkezések

7 A közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény (Kjtv.) 111. §

8 *Sajben Tamás*, Mesterséges Intelligencia kézikönyv az európai közjegyzők számára. Budapest, 2025, 1. kiadás, 35-37. o., 52-53. o.

9 ide nem értve az aláírási címpéldány tervezetét

II. Ellenjegyzés, azonosítás, Pmt. szerinti átvilágítási kötelezettség

Az ügyvéd az okirat ellenjegyzése során a saját maga (vagy irodája, helyettese, alkalmazottja stb.) által szerkesztett okiratot ellenjegyezheti, amennyiben az általa „szakmailag jóváhagyott”. Az ellenjegyzéssel az ügyvéd tanúsítja – a szakmájára vonatkozó felelősségi szabályok figyelembevételével –, hogy az okirat a jogszabályoknak megfelel, azt, hogy a felek nyilatkoztak arról, hogy az okiratban foglaltak megfelelnek az akaratuknak, tanúsítja továbbá, hogy az okiratban megjelölt felek, illetve az eljáró képviselőik azonosítását elvégezte, és az okiratot a felek előtte írták alá vagy az okiraton szereplő aláírást előtte sajátjukként ismerték el.¹⁰ Tehát az okiratot az ellenjegyző ügyvéd nem csak szerkeszti, de az abban foglalt jogügylet tartalmáért szakmai felelősséggel is tartozik. Mivel az okiratot ebben az esetben oklevés jogász szerkeszti, így a magyar jogrendben „kiemelkedik” a teljes bizonyítóerejű magánokiratok közül: az ügyvéd által ellenjegyzett magánokirati formát gyakran többletalakisként írja elő a jogszabály; számos olyan jogügylet vagy jognyilatkozat van, mely kizárólag ügyvéd által ellenjegyzett vagy közokirati formában jöhet létre, illetve tehető csak meg érvényesen¹¹.

Az ellenjegyzést megelőzően, az első kapcsolatfelvételtkor az ügyvédeknek ügyfél-átvilágítási és azonosítási kötelezettsége van a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvényben (Pmt.) meghatározott esetekben; az azonosításnak nem feltétlenül kell személyesen történnie, ahogy ezt a kapcsolódó Magyar Ügyvédi Kamara (MÜK) erre vonatkozó szabályzata is rögzíti. Ez a lehetőség a távellenjegyzés legfontosabb feltétele, mivel, ha az ügyvédeknek személyes megjelenés mellett lenne kötelező az ügyfélazonosítás elvégzése, az okmányon szereplő személy arcképének és az elektronikus hírközlő hálózaton továbbított mozgóképen szereplő személy „egyezőségét” nem tudná megállapítani, akkor az ellenjegyzés sem tudna ilyen formában, „távollévők között” megvalósulni. A távazonosításhoz szükséges – nyilvánvalóan, de expressis verbis is kimondva – az ügyfél beleegyezése. A szabályzat emellett meghatározza az alkalmazható szoftvereket és a személyazonosítás céljából felmutatott okmány ellenőrzésének módját. Eszerint az okmány minden, rögzítendő adatot tartalmazó oldalát fel kell mutatnia az ügyfélnek kameraképen, az okmány képének jól láthatónak, tartalmának jól olvashatónak kell lennie, a biztonsági elemet, pl. holografikus azonosító jelet tartalmazó okmány kamera előtti olyan mozgását is meg kell követelni az ügyféltől, ami alapján a biztonsági elem az okmányon

¹⁰ Üttv. 43. § (1) bekezdés, 44. § (1) bekezdés

¹¹ pl. házassági/élettársi vagyoni jogi szerződés, bizalmi vagyonkezelési szerződés, előzetes jognyilatkozat, gazdasági társaság létesítő okirata

felismerhető. A távazonosítás során az ügyvédnek meg kell győződnie arról, hogy a felmutatott okmányon szereplő fénykép és az azonosított természetes személy arcképe, neme, illetve hozzátétőleges kora megegyezik-e. A felvételt 8 évig szükséges megőrizni.¹²

Belátható, hogy ezzel a távazonosítási eljárással kapcsolatosan felmerülhetnek jogi és technológiai (pontosabban: informatikai) aggályok is, mivel az emberi látás becsapható, a fogadónál megjelenített kamerakép módosítható, befolyásolható (különösen az ún. deepfake¹³ alkalmazásával). Aggályos, hogy – legjobb tudomásunk szerint – a legelterjedtebb mozgóképet és hangot egyidejűleg továbbítani képes, elektronikus hírközlési alkalmazások (Zoom, Microsoft Teams, Google Meet, Jitsi stb.) jelenleg még nem alkalmasak arra, hogy a deepfake alkalmazását kiszűrjék. Az ügyfél azonosítását követően történik az okirat a felek általi aláírása. Elektronikus aláírás alkalmazása esetén ez történhet minősített, vagy minősített tanúsítványon alapuló, fokozott biztonságú elektronikus aláírással is. Szintén lehetséges az aláírás (illetve a névaláírás sajátjaként történő elismerése az aláírt okiraton) fizikai formában, papír alapon, akként, hogy az ügyfél nem személyesen van jelen az ügyvéd előtt („távéltöttemezés”). Ennek azonban – a távazonosításhoz hasonlóan – hang és kép egyidejű továbbítására alkalmas, elektronikus hírközlő hálózaton keresztül kell történnie. Utóbbi esetben papír alapú okiratok keletkeznek, melyeket eredetben is el kell juttatni a másik félhez, illetőleg az ellenjegyző ügyvédhez. Az eljáró ügyvéd (a távazonosítást vagy a korábbi, személyes azonosítást követően) az elektronikus hírközlő hálózaton keresztül nyomon követi a fél általi aláírást (kéri az ügyfelet, hogy aláírását az okiraton sajátjaként ismerje el). Távéltöttemezés esetén a felvételt nem 8, hanem 10 évig köteles megőrizni az ellenjegyző ügyvéd.¹⁴ Kérdésként merülhet fel ezzel az eljárással kapcsolatosan, hogy amennyiben az ügyvédhez még az eredeti, távellenjegyzéssel ellátott okirat nem érkezett meg

12 A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvényben és az Európai Unió és az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról szóló 2017. évi LIII. törvényben meghatározott kötelezettségek teljesítéséről szóló 10/2019. (VI. 24.) MÜK szabályzat 5. címében foglaltak szerint

13 A Merriam-Webster szótár meghatározása szerint: olyan kép vagy mozgókép (felvétel), melyet meggyőző módon, akként módosítottak, manipuláltak, hogy azt a hamis látszatot keltsse, hogy az azon szereplő személy megtett vagy mondott valamit, amit valójában nem tett meg vagy mondott. (<https://www.merriam-webster.com/dictionary/deepfake>). A definíciót Az Európai Parlament és a Tanács 2024. június 13-i (EU) 2024/1689 RENDELETE a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról, valamint a 300/2008/EK, a 167/2013/EU, a 168/2013/EU, az (EU) 2018/858, az (EU) 2018/1139 és az (EU) 2019/2144 rendelet, továbbá a 2014/90/EU, az (EU) 2016/797 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (a mesterséges intelligenciáról szóló rendelet) 3. cikk 60. pontja is tartalmazza: „az MI által generált vagy manipulált kép, audio- vagy videotartalom, amely hasonlít létező személyekre, tárgyakra, helyekre, entitásokra vagy eseményekre, és amely egy személy számára megtévesztő módon autentikusnak vagy valóságosnak tűnne”.

14 Farkas Fanni, Lovas Lilla: Távazonosítás, távéltötte és elektronikus ellenjegyzés – melyik mit jelent és mire jó? (Jogászvilág, <https://jogaszvilag.hu/cegvilag/tavazonositas-taveltottem-es-elektronikus-ellenjegyzes-melyik-mit-jelent-es-mire-jo/>, letöltés dátuma: 2026.01.16.)

(pl. ügyvéd által ellenjegyzett meghatalmazás), ebben az esetben a közjegyzői eljárásban felhasználható-e ez az okirat, melyen az ügyfél nem eredeti aláírása (annak másolata) és az ügyvéd eredeti ellenjegyzése szerepel? Erre egyértelmű jogszabályi rendelkezés nincs, azonban az „eredetben vagy hiteles másolatban” megkövetelt iratok esetében kikövetkeztethető a jogszabályi környezetből analógia útján, továbbá beláthatóan az a kevésbé aggályos, ha minden esetben megköveteljük az eredetben az ügyfél (ügyfelek) által aláírt okirati példányt is, akkor is, ha a fénymásolt fizikai aláírást tartalmazó okiratra vezet rá az ügyvéd ellenjegyzését. Megemlítendő, hogy – a Polgári Perrendtartás, valamint a digitális államról és a digitális szolgáltatások nyújtásának egyes szabályairól szóló 2023. évi CIII. törvény (Dáptv.) rendelkezéseivel összhangban – amennyiben az ügyvéd elektronikusan, megfelelően digitalizálva nyújtja be a képviseleti jogosultságát igazoló okiratot, úgy az általa megfelelően digitalizált papír alapú okiraton szereplő aláírás „eredetisége” csak abban az esetben vizsgálható, ha annak eredetiségével kapcsolatosan a bíróságnak alapos kétsége merül fel.¹⁵ A bíróság tehát jellemzően eltekint a papír alapú eredeti okirati példány bemutatásától, így az eredeti példány „bevárása” távellenjegyzés esetében sem feltétlenül szükséges (azonban utóbb szükségessé válhat a felmerülő körülmények tükrében). Az ügyvédek számára – felelősségi szempontból – egyébként a legbiztonságosabb ellenjegyzési forma (a fizikai, személyes jelenlét mellett zajló ellenjegyzés mellett) az ellenjegyzett okirat ügyfél/ügyfelek általi elektronikus aláírása (az elektronikus aláírás ügyfél/ügyfelek általi sajátként történő elismerése). Az elektronikus aláírásnak ebben az esetben a minősített, vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírás informatikai kritériumának (és jogszabályi előírásának) kell megfelelnie. Minősített elektronikus aláírás a Dáptv. szerinti elektronikus aláírás is¹⁶ (utóbbi egyébként előrelépést jelent a korábban hatályos, az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvény alapján a Magyar Állam által korábban biztosított, azonosításra visszavezetett dokumentum hitelesítési, ún. „AVDH” aláíráshoz képest, mely nem minősült minősített vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírásnak). Amennyiben az ügyvédi ellenjegyzés jogi személy képviseletének tekintetében történik, úgy – a jogszabályoknak való megfelelés tanúsítása mellett – a képviseleti jogról való meggyőződés is szükséges ahhoz, hogy az okirat ellenjegyezhető legyen.

15 A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 611. § (1) bekezdés

16 A digitális szolgáltatások nyújtásának egyes szabályairól szóló 2023. évi CIII. törvény (Dáptv.) 54. §

III. Az ügyvédi (táv)ellenjegyzéssel ellátott magánokiratok az egyes közjegyzői nemperes eljárásokban

Fentiekre is tekintettel érdemesnek tartjuk annak részletezését, hogy az egyes közjegyzői nemperes eljárásokban miként fogadhatóak el a fentiek szerinti távellenjegyzett okiratok. Vizsgálati szempontunk szerint két csoportra oszthatjuk a közjegyzői eljárásokat aszerint, hogy a távellenjegyzett ügyvédi magánokirat elfogadható, felhasználható-e az adott eljárásokban, vagy az nem bír az adott norma által előírt, megfelelő alakiságokkal.

A közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény (Kjtv.) alapján a meghatalmazott képviseleti jogosultságát közjegyzői okirattal vagy olyan magánokirattal kell igazolni, amelyben a fél aláírását közjegyző, bíróság, más hatóság vagy magyar konzuli tisztviselő hitelesítette.¹⁷ Erre tekintettel az ügyvédi (így akár „távellenjegyzett”) magánokiratok a közjegyzői okiratba foglaláshoz, illetőleg a képviseleti jog közjegyző általi, záradéki ténytanúsítványi formában történő tanúsításához¹⁸ sem elegendők. Álláspontunk szerint azonban az ügyleti okiratokhoz¹⁹ és a (jegyzőkönyvi) ténytanúsítványokhoz mellékletként történő csatolása az ilyen iratoknak lehetséges, amennyiben nem a képviseleti jog közhiteles igazolása a csatolás célja. Jegyzőkönyvi ténytanúsítványok felvételekor ugyanis, amennyiben a ténytanúsítvány felvételét kérő magánszemély a felkérő ügyfél, a képviseleti jogot a közjegyzőnek – erre irányuló felkérés hiányában – nem kell tanúsítania, erre figyelemmel vizsgálnia sem kell azt. Az ügyfél azonban tehet arra vonatkozó tényállítást, hogy kijelentése szerint mely természetes vagy jogi személy érdekkörében jár el. Ezekben az esetekben érdemes lehet az ügyvéd által ellenjegyzett magánokirati meghatalmazást mellékletként a jegyzőkönyvhöz csatolni. Az egyes értékpapírok fizikai megsemmisítésének igazolására felvett jegyzőkönyvi ténytanúsítvány is egy példa lehet ezekre az esetekre: a kibocsátó képviseletére, a ténytanúsítás során történő közreműködésre (megsemmisítésére) szóló meghatalmazásra a vonatkozó kormányrendelet²⁰ nem ír elő kötelező alakiságot. Ezekben az esetekben a képviselő nem tesz ügyleti jognyilatkozatot (eljárása nem a félnek a „közjegyzői okirat felolvasásánál, aláírásánál” történő képviseletére irányul, a ténytanúsító jegyzőkönyvet főszabályként alá sem kell írnia), így ebben az esetben az eljáráshoz elegendő az ügyvéd által ellenjegyzett magánokirati – így akár távellenjegyzett – meghatalmazás.

17 Kjtv. 132. § (1) bekezdés

18 Kjtv. 146/B. §

19 Fontos megjegyzés, hogy e helyütt nem a képviseleti jog igazolására az ügyleti okirathoz fűzött meghatalmazásra utalunk, hanem esetlegesen ún. informatív mellékletként, kvázi képként történő csatolásra (pl. jogosult egyoldalú, közjegyzői okiratba foglalt jognyilatkozata a hatálybalépésről, melyhez kapcsolódó magánokiratot kér csatolni).

20 Az egyes értékpapírok előállításának, kezelésének és fizikai megsemmisítésének biztonsági szabályairól szóló 98/1995. (VIII. 24.) Korm. rendelet (Épmr.)

A Kjtv.-n kívüli egyéb közjegyzői nemperes eljárásokban, így mind a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.), mint háttérnorma rendelkezései, mind a Kjnp., mind a hagyatéki eljárásról szóló 2010. évi XXXVIII. törvény (Hetv.), valamint a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi L. törvény (Vht.) jogszabályi rendelkezései szerint a beadványok, nyilatkozatok, meghatalmazások alaki szempontból megfelelően előterjesztettek, ha azok ügyvédi ellenjegyzéssel (így akár távellenjegyzéssel) vannak ellátva, hiszen ezáltal teljes bizonyítóerejű magánokirati formával rendelkeznek. A közelmúltban felmerült a gyakorlatban az a jogértelmezési kérdés, hogy a jogi képviselők beadványainak ún. AVDH (Azonosításra Visszavezetett Dokumentumhitelesítés) aláírással történő ellátása a közjegyzői nemperes eljárásokban (az ún. iForm szolgáltatás igénybevételel) megfelelő alakíságot jelentett-e, mivel az iForm szolgáltatás automatikusan ezt a hitelesítési tanúsítványt helyezte el az elektronikus iratbenyújtás esetén a beadványon. Az Üttv. 18. § (1) bekezdése valamint az okiratszerkesztésről és az elektronikus ügyintézésről szóló 11/2017. (XI. 20.) MÜK szabályzat 2.1.4. pontja alapján a jogi képviselők tekintetében nem volt elegendő, ha kizárólag AVDH aláírással látták el a beadványt, hanem szükséges volt a Dáptv. szerinti feltételeknek megfelelő minősített elektronikus aláírás vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírás használata is. Ha a jogi képviselő a beadványához olyan meghatalmazást csatol, mely távellenjegyzéssel készült, el kell fogadni, amennyiben az tartalmazza a jogi képviselő Dáptv. szerinti feltételeknek megfelelő, minősített elektronikus aláírás vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírását [különös tekintettel a Dáptv. 6. § (3) bekezdésére]. Ez arra az esetre is alkalmazandó, ha fizikai aláírás ellenjegyzése történik, és akkor is, ha az eljáró ügyvéd az ügyfelének elektronikus aláírását „hitelesítette”. Az AVDH aláírás 2025. október 31-ével kivezetésre került, így ez a probléma a gyakorlatban már nem merülhet fel. A fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény (Fmhtv.) és az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról szóló, az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) (Eufmhr.) alapján a meghatalmazás fennállásáról (hatályosságáról, érvényességéről) elegendő nyilatkoznia a kérelmet előterjesztőnek, azonban egyéb beadványok esetén szintén megfelelő a teljes bizonyítóerejű okirat. Visszaautalnánk itt arra, hogy az eljárás perré alakulása esetén a későbbiekben szükséges lehet az ügyvéd előtt távellenjegyzéssel elkészített meghatalmazás eredetben történő csatolása.

A hitelbiztosítéki nyilvántartásról szóló 2013. évi CCXXI. törvény (Hbnytv.) tartalmi szempontból specifikus meghatalmazás szükségességéről rendelkezik²¹, alaki szempontból mind a közokirati, mind a teljes bizonyítóerejű magánokirati forma

21 A hitelbiztosítéki nyilvántartásról szóló 2013. évi CCXXI. törvény (Hbnytv.) 5. § (2) bekezdés.

megfelelő, így akár a távellenjegyzett, ügyvéd által szerkesztett meghatalmazás is. E helyütt érdemes azt az esetet vizsgálni, mikor külföldi jogi személy, mint meghatalmazó ad az állandó képviselőre meghatalmazást, és ezt ügyvéd látja el távellenjegyzéssel. Figyelemmel korábbi ténymegállapításunkra is, ilyenkor a képviselői jogról való meggyőződés az eljáró ügyvéd felelőssége, így álláspontunk szerint az ilyen meghatalmazás elfogadható. Az ügyfél számára kedvező, hogy ebben az esetben a felülhitelesítés mellőzhető²². Természetesen megkövetelhető ebben az esetben is külföldi, megfelelően felülhitelesített közhiteles irat a jogi személy létezése és/vagy a képviselői jog igazolása céljára.

IV. Összegzés

A kontinentális jogrendre jellemző, kodifikált jogalkotás – az esetjoggal szemben – a megváltozó élethelyzeteket, így a rohamos technológiai fejlődést is csak utólag és lassabb ütemben képes lekövetni. A kapcsolódó jogalkotás katalizátorként szolgálhat azonban egy-egy rendkívüli helyzet, mely képes előre lendíteni a technológiák által biztosított lehetőségek jogi alkalmazhatóságát is; ilyen esemény volt a személyes megjelenés mellőzését lehetővé tevő technológiák elterjedése a jogi munkakörökben, jogi eljárásokban a COVID-19 világjárvány hatására. A személyes megjelenést mellőzhetővé tevő jogi eljárások iránti igény szükségessé tette részletszabályok kidolgozását, mellyel az ügyvédi távellenjegyzés – az annak hitelességével kapcsolatos aggályok ellenére is – egy jó gyakorlattá tudott válni. A közjegyzői ügyleti okiratok terén is valós igény merülhet fel idővel az ügyfelek széles rétegében egy olyan eljárásrend iránt, mely a távolról történő személyazonosítás, az elektronikus aláírások és egyéb kapcsolódó, új technológiák alkalmazásával, személyes megjelenés nélkül, akár határon átnyúlóan teremt lehetőséget közjegyzői ügyleti okiratok aláírására. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni a jelen tanulmányban is említett veszélyeket sem. A technológiai fejlődés, mely lassabb ütemben ugyan, de magával hozza a jogszabályok változását, idővel lehetővé teheti akár a határon átnyúló ügyekben a felülhitelesítési szabályok teljes mellőzhetőségét is. Ez gyorsabb, rugalmasabb és anyagilag is kedvezőbb módon tenné lehetővé az egyes jogügyletek lebonyolítását, aminek gazdaságélénkítő hatása is lehet. Ez a folyamat vélhetően az elektronikus aláírások alkalmazása terén, először az Európai Unió és az EGT tagállamok

22 Üttv. 44. § (7) bekezdés

területén valósulhat meg. Az erre irányuló törekvések már az eIDAS 2.0 rendelet²³ létrejöttét megelőző konzultációk során felmerültek.

Felhasznált irodalom

Szabó Kálmán: Távaazonosítás, aláírás, ellenjegyzés és az elektronikus ingatlan-nyilvántartás. In: *Ügyvédek Lapja*, 63. évf. 1. sz. (2024.) p.24-26, 24. o.)

Sajben Tamás, Mesterséges Intelligencia kézikönyv az európai közjegyzők számára. Budapest, 2025, 1. kiadás, 35-37. o., 52-53. o.

Farkas Fanni, Lovas Lilla: Távaazonosítás, távelőttem és elektronikus ellenjegyzés – melyik mit jelent és mire jó? (Jogászvilág, <https://jogaszvilag.hu/cegvilag/tavaazonositas-tavelottem-es-elektronikus-ellenjegyzes-melyik-mit-jelent-es-mire-jo/>, letöltés dátuma: 2026.01.16.)

Hivatkozott jog(szabályok) jegyzéke

Az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény (Üttv.)

1/2019. (VII. 31.) MÜK elnöki határozat az azonosítás során használható egyes elektronikus hírközlő eszközök auditációjáról (és ennek módosításai); a Miniszterelnökség TKF-1/649/2/2020. iktatószámú tájékoztatása (https://www.zalai-ugyvedikamara.hu/uploads/T%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3_k%C3%BCl-f%C3%B6ld%C3%B6n%20ki%C3%A1ll%C3%ADtott%20okiratok.pdf, letöltve: 2025.05.15.)

A Magyar Országos Közjegyzői Kamara elnökének 1/2020. (IV. 1.) utasítása a hang- és videó kapcsolat folyamatos fenntartására alkalmas távközlési eszköz útján megtehető eljárási cselekményekkel összefüggő részletes eljárási szabályokról; veszélyhelyzeti átmeneti rendelkezések

A közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény (Kjtv.) 111. §

23 Az európai parlament és a tanács (eu) 2024/1183 rendelete (2024. április 11.) a 910/2014/EU rendeletnek az európai digitális személyazonossági keret létrehozása tekintetében történő módosításáról

A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvényben és az Európai Unió és az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról szóló 2017. évi LII. törvényben meghatározott kötelezettségek teljesítéséről szóló 10/2019. (VI. 24.) MÜK szabályzat 5. címe

A Merriam-Webster szótár meghatározása (<https://www.merriam-webster.com/dictionary/deepfake>)

Az Európai Parlament és a Tanács 2024. június 13-i (EU) 2024/1689 rendelete a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról, valamint a 300/2008/EK, a 167/2013/EU, a 168/2013/EU, az (EU) 2018/858, az (EU) 2018/1139 és az (EU) 2019/2144 rendelet, továbbá a 2014/90/EU, az (EU) 2016/797 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (a mesterséges intelligenciáról szóló rendelet) 3. cikk 60. pontja

A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.)

A digitális szolgáltatások nyújtásának egyes szabályairól szóló 2023. évi CIII. törvény (Dáptv.)

Az egyes értékpapírok előállításának, kezelésének és fizikai megsemmisítésének biztonsági szabályairól szóló 98/1995. (VIII. 24.) Korm. rendelet (Épmr.)

A hitelbiztosítéki nyilvántartásról szóló 2013. évi CCXXI. törvény (Hbnytv.)

Az európai parlament és a tanács (EU) 2024/1183 rendelete (2024. április 11.) a 910/2014/EU rendeletnek az európai digitális személyazonossági keret létrehozása tekintetében történő módosításáról

Mór-Baranyai Anna

PhD-hallgató, PPKE JÁK

ORCID: -

SZERZŐI ALKOTÁSOK A HAGYATÉKBAN

Absztrakt

Talán nem is tudjuk, de életünk során számos olyan alkotást halmozunk fel, amelyek halálunk esetén szellemi hagyatékunk részét képezik majd. Jelenleg hatályos öröklési rendszerünk az örökhagyó vagyona sorsának kielégítő rendezésére hivatott, célja pedig az, hogy a halál folytán öröklés alá eső javak helyzete ne maradjon kétséges. Ám amíg a dolgok hagyatékba kerülését evidenciának vesszük, a szerzői alkotások és a rajtuk fennálló szerzői jogok hagyatéki mivolta korántsem az, így az örökhagyó után maradt szellemi termékek sorsa számos esetben nem, vagy nem megfelelően kerül rendezésre. Mindezekre figyelemmel a jelen tanulmány célja nem más, mint bemutatni azt, hogy örököseinknek milyen nehézségekkel kell majd számolniuk az e minőségünkben létrehozott alkotásaink hagyatékba kerülése esetén.

Tárgyszavak: szerzői jog, szerzői jogi jogutódlás, szerzői jogi öröklés, szerzői mű öröklése

COPYRIGHTED WORKS IN THE ESTATE

Abstract

We may not realize it, but throughout our lives we accumulate numerous works of art that will form part of our intellectual heritage upon our death. Our current system of inheritance is designed to ensure that the estate of the deceased is settled satisfactorily, with the aim of removing any uncertainty about the status of assets that become subject to inheritance upon death. However, while we take it for granted that material possessions will be included in the estate, the same cannot be said for copyright works and the copyrights attached to them, so in many cases the fate of the intellectual property left behind by the deceased is not settled, or is not settled adequately. In view of all this, the aim of this study is

none other than to present difficulties that our heirs will have to reckon with if our works created in this capacity are included in our estate.

Keywords: copyright, succession to copyright, inheritance of copyright, inheritance of copyrighted works

[DOI: 10.66103/KK.2026.2.5](https://doi.org/10.66103/KK.2026.2.5)

I. Bevezetés

Talán nem is tudjuk, de életünk során számos olyan alkotást halmozunk fel, amelyek halálunk esetén a szellemi hagyatékunk részét képezik majd. Jelenleg hatályos öröklési rendszerünk az örökhagyó vagyona sorsának kielégítő rendezésére hivatott, célja pedig az, hogy a halál folytán öröklés alá eső javak helyzete ne maradjon kétséges.¹ Ám amíg a dolgok hagyatékba kerülését evidenciának vesszük, a szerzői alkotások és a rajtuk fennálló szerzői jogok hagyatéki mivolta korántsem az, így az örökhagyó után maradt szellemi termékek sorsa számos esetben nem, vagy nem megfelelően kerül rendezésre. Mindezekre figyelemmel a jelen tanulmány célja nem más, mint bemutatni azt, hogy örökseinknek milyen nehézségekkel kell majd számolniuk az e minőségünkben létrehozott alkotásaink hagyatékba kerülése esetén. Az már itt előrebocsátandó, hogy a jelen tanulmány szerzője csupán szűk körben vizsgálódik, a felvetett problémákra pedig megoldásokat terjedelmi okok miatt nem kínál, ugyanakkor leszögezi: ezen utóbbi vizsgálata egy külön tanulmány tárgyát kell képezze.

Mivel a szerzői alkotások számos különféle formát ölthetnek – melyet mi sem példáz jobban, mint hogy a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) 1. § (2) bekezdésének hosszas felsorolása sem kimerítő jellegű – célszerű behatárolni a tanulmány vizsgálódási kereteit, kétségtelen ugyanis, hogy az egyes műtípusok tekintetében az öröklés mechanizmusa eltérhet. Jelen tanulmány tehát csupán az Sztj. hatálya alá tartozó², bárki által könnyedén elkészíthető és a mindennapi életben gyakran előforduló³, a – tág értelemben vett⁴ – közös művek és a munkaviszonyban létrehozott művek körébe nem tartozó olyan szerzői jogi védelemben részesülő alkotások öröklési jogi kérdéseire koncentrálnak, amely művek kívül esnek az átruházható alkotások kategóriáján, nem tartoznak

1 Orosz Árpád: Öröklési jogunk az új Polgári Törvénykönyvben. Jogtudományi Közlöny, 2014/6. 265.

2 (vö. Sztj. 2.§)

3 pl. képek, esszék, festmények

4 Pogácsás Anett – Ujhelyi Dávid: Szellemi alkotások joga. Pázmány Press, Budapest, 2022. 56.

közös jogkezelés alá, továbbá amelyek esetében a jogutódlás természetes személyek javára a szerző halála folytán következik be.

A tanulmány először egy rövid fogalmi megalapozással él, majd ezt követően tér rá az öröklés nehézségeinek feltárására.

II. Fogalmi megalapozás

II.1. A mű és az azon fennálló szerzői jogok kapcsolata

Az Szjt. 1. § értelmében szerzői jogi oltalom alá esik az irodalom, a tudomány, valamint a művészet valamennyi alkotása, a védelem pedig magával az egyéni és eredeti mű létrehozásával⁵ keletkezik. Az oltalom meglelte nem függ semmiféle mennyiségi, minőségi vagy esztétikai jellemzőtől, továbbá regisztratív vagy konstitutív aktustól⁶ sem. Ez a – szakirodalomban formalitásmentes⁷ oltalomnak nevezett – védelem tehát azt eredményezi, hogy bármely olyan alkotás, amely (alkotó) szellemi tevékenység nyomán jött létre, és magán hordozza a szerző egyéniségének lenyomatát⁸, továbbá ezen lenyomat következtében eredeti műnek, azaz a tartalmi és a formai elemek kifejezőmódja⁹ tekintetében a többi alkotástól különbözőnek – s nem más mű szolgai átvételének¹⁰ – minősül, úgy pusztán a megalkotás reálaktusánál¹¹ fogva az alkotáshoz, mint folyamathoz személyhez fűződő és vagyoni jogok tapadnak.

A szerzői alkotások specialitása, hogy az alkotómunka eredményeként létrejött egyéni és eredeti mű *hordozója* bár besorolható a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 5:14 §. által meghatározott dologfogalom alá, mégis problémába ütközhetünk, amennyiben megkíséreljük a szerzői alkotásokat, mint a tulajdonjog lehetséges tárgyait szemlélni. Bár tény, hogy maga az alkotás megnyilvánulhat egy birtokba vehető testi tárgy – pl. festmény – formájában, az azon fennálló szerzői jogot (mely a tulajdonjoghoz

5 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról (Szjt.) 1.§

6 *Kecskeméti Ágnes*: A szellemi alkotások öröklési jogi kérdései - szerzői jogok a hagyatékban. Közjegyzők Közlönye, 2020/2. 71/72. <https://szakikadatbazis.hu/doc/9033161>

7 *Pogácsás Anett*: Garancia vagy akadály? A szerzői jogról való lemondás tilalmának helye egy rugalmas szerzői jogi rendszerben. Infokommunikáció és Jog, 2017/1. 38.

8 Kúria P.I.3581/1934. In: *Gyertyánfy Péter*: Szerzői jogi védelem: a szerzői mű egyéni, eredeti jellege. Jogászvilág 2020. <https://jogaszvilag.hu/szakma/szerzoi-jogi-vedelem-a-szerzoi-mu-egyeni-eredeti-jellege/>

9 *Legeza Dénes (szerk.)*: Szerzői jog mindenkinek. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2017. 58.

10 *Gyertyánfy Péter (szerk.)*: Nagykomentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez. Budapest, Wolters Kluwer, 2023. 9.

11 *Gyertyánfy i.m.* 82.

hasznosító abszolút szerkezetű¹², negatív¹³ jogviszonyt eredményez) a törvény mégsem a műnek e tárgyiasult formában való megjelenése miatt védi¹⁴, hiszen „ezek az alkotások, bár sokszor szintén fizikai formában jelennek meg, konkrét anyagi formájuktól elkülönülten, attól függetlenül léteznek és hasznosíthatók.”¹⁵ E megállapítással elsőre nehezen összeegyeztethetőnek tűnik a törvényhez fűzött Nagykommentár¹⁶ azon kijelentése, miszerint „nem a szellemi tevékenységet, hanem annak *eredményét*, a művet védi a törvény”¹⁷, az állítás alapján ugyanis könnyedén arra a következtetésre juthatnánk, hogy a műnek mégis valamiféle tárgyiasult formát kell öltetnie. A Nagykommentár azonban soron következő passzusában feloldja ezen – látszólagos – ellentétet, hiszen „valójában nem a mű maga a védelem tárgya, hanem *a művel kapcsolatban a jogosultat illető jogok*, vagyis a szerzői jogi jogviszony képezik a szerzői jogi szabályozás tárgyát, azonban e jogviszonynak elengedhetetlen eleme, *közvetett tárgya a szerzői mű*.”¹⁸

Ha tehát választ kívánunk adni arra a kérdésre, hogy mi is a szerzői jogi védelem tárgya, akkor kettős felelettel szolgálhatunk: a védelem közvetlen tárgyat a szerzőt illető jogok képezik, a közvetett tárgyat azonban maga az alkotás (azaz a szerzői mű¹⁹) jelenti.

II.2. Mindannyian szerzők vagyunk?

Az oltalom alanya maga a szerző, azaz főszabály szerint az a természetes személy, aki a művet megalkotta.²⁰ Amint azt a szerzői oltalom létrejötté körében láthattuk, meglehetősen könnyű szerzővé válni. E minőség elnyeréséhez ugyanis nem kell mást tennünk, mint megalkotnunk egy egyéni, eredeti, a személyiségünket magán hordozó művet, e feltételeknek pedig akár egy középiskolai esszé, vagy egy telefonnal készített fénykép is megfelel. Mindezek okán a mai világban a szerzők száma megsokszorozódott, a felhasználási láncolatok komplexitásában²¹ pedig a szerző kilétének megállapítása számos szempontból (pl. felhasználás engedélyezése) fontos lehet²², így az öröklés szempontjából is. Annak megállapításához ugyanis, hogy az adott személy olyan szerzői jogokat hagyott

12 Petkó Mihály: A monista felfogás érvényesülése a szerzői jogi törvényben. Debreceni Jogi Műhely, 2005/1.

13 Legeza Dénes (szerk.): Szerzői jog mindenkinek. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2023. 100. https://www.szttnh.gov.hu/sites/default/files/szerzoi_jog_mindenkinek_2023_web.pdf

14 Tehát a védelem tárgya nem maga az alkotás, hanem az azon fennálló szerzői jog.

15 Legeza i.m. 11.

16 Gyertyánfy i.m.

17 Gyertyánfy i.m. 6.

18 Gyertyánfy i.m. 6.

19 A tanulmány a (szerzői) mű szinonimájaként használja a(z) (szerzői) alkotás szót.

20 Szt. 4.§ (1)

21 Pogácsás – Ujhelyi i.m. 43-44.

22 Pogácsás – Ujhelyi i.m. 54.

hátra, amelyek öröklés tárgyai lehetnek, előkérdés a szerzői minőség deklarálása, melyhez a fenti feltételek vizsgálata során juthatunk.

Az Szjt. 94/B.§-a vélelem felállításával segíti a szerző személyének azonosítását, a 106. § (1) bekezdése értelmében pedig a vagyoni jogok gyakorlása és a szerzői jogi jogsértések kapcsán való fellépés tekintetében²³ azon személyek is szerzőnek minősülnek, akik a szerző jogutódjai vagy a szerzői jog más jogosultjai.²⁴ A jogutód fogalmát az Szjt. szándékosan nem határozza meg, hiszen azáltal, hogy a 3.§ (1) bekezdés deklarálja a Ptk. háttérjogszabályi szerepét, a jogok átszállására, s ennek kapcsán a jogutódok fogalmára ezen utóbbi jogszabály rendelkezései az irányadók. Látható tehát, hogy a jogutódok speciális esetben maguk is szerzőnek tekintendők olyan értelemben, hogy élhetnek a szerző vagyoni jogaival, felléphetnek a szerzői jogi jogsértések miatt, továbbá bizonyos esetekben a személyhez fűződő jogok gyakorlására is felhatalmazza őket a törvény.

II.3. Néhány gondolat a szerző jogairól

A szerző vagyoni és személyhez fűződő jogait kettéválasztó és az előbbiek vonatkozásában az elidegenítést lehetővé tevő dualista rendszer, valamint a szerző kizárólagos jogait egységként kezelő, a jogok elidegenítésére lehetőséget nem biztosító monista megközelítések versengésének eredményeként hazánkban „a jogalkotó végül – arany középútként – olyan megoldást választott, amely alapjaiban a monista felfogásra épül, de áttöri annak merevségét, és ötvözi azt a dualista felfogás pozitív elemeivel is.”²⁵ E (mérsékelt) monista rendszerben a szerzői jog közvetlen tárgyának a személyhez fűződő és a vagyoni jogok szoros összefonódásaként kialakult egységet²⁷ tekintjük, ám mégis némi rugalmassággal,²⁸ amelyre szükség is van. Amennyiben ugyanis a szigorú értelemben vett monista felfogás szelleme hatná át az Szjt. valamennyi rendelkezését, úgy tulajdonképpen jogutódlásról sem beszélhetnénk, hisz a jogok forgalomképtelensége mind a személyhez fűződő, mind pedig a vagyoni jogok tekintetében mindenkor és kivétel nélkül fennállna. Az Szjt., elismervén a szerző és műve közötti szoros viszony²⁹ jelentőségét, bár meglehetősen szigorú keretek között, ám mégis

23 Gyertyánfy i.m. 82.

24 Szjt. 106.§ (1)

25 Legeza (2023) i.m. 101.; valamint A szerzői jogról szóló T/728. számú törvényjavaslat indokolása.

26 Pogácsás – Ujhelyi i.m. 62.

27 Gyertyánfy i.m. 639.

28 Ez a rugalmasság abban nyilvánul meg, hogy bár a magyar szerzői jog a szerző személyhez fűződő és vagyoni jogaira egy egységként tekint, azonban kivételes jelleggel lehetővé teszi a vagyoni jogok elidegenítését vagy átszállását. [Pogácsás – Ujhelyi i.m. 62.]

29 Kecskeméti i.m. 81/82.

lehetőséget kínál arra, hogy részlegesen – meghatározott esetekben pedig³⁰ akár teljesen – forgalomképesek legyenek e jogok.

II.3.1. A szerző személyhez fűződő jogai

A személyhez fűződő jogok a szerző és műve közötti szoros kapcsolat³¹ jogalkotó általi elismeréseként illetik meg főszabály szerint azt, aki a művet megalkotta, így alapvetően e jogok a teljes forgalomképtelenség hatálya alá esnek. A szerző nevének feltüntetéséhez való jog, a mű integritásának megőrzéséhez való jog, továbbá a nyilvánosságra hozatal joga mind-mind a szerző személyéhez tapadó jogok, melyek a műhöz hasonlóan túlélik az alkotót³², a jogok gyakorlásának lehetőségét pedig a törvényben³³ meghatározott személyek veszik át, akik e tekintetben a szerző jogutódjaként jogosultak egyfelől a jogok gyakorlására (pl. örökösök nyilvánosságra hozatali joga), másfelől pedig a jogok érvényesítésére (pl. fellépés a névjog megsértése miatt). A szerző személyhez fűződő jogainak ilyen formában történő továbbélése a szerzői minőség kortalanságát teszik lehetővé.

II.3.2. A szerző vagyoni jogai

A szintén korlátozott forgalomképességgel rendelkező vagyoni jogok létjogosultsága abban az egyszerű igényben keresendő, miszerint a szerző az alkotásáért ne csupán eszmei elismerésben, de vagyoni juttatásokban³⁴ is részesülhessen. A szerzői vagyoni jogok megfoghatóságának nehézségét adja azon tulajdonságuk is, miszerint e jogok, bár nagyban hasonlítanak az ingó dolgokon fennálló tulajdonjoghoz, azonban mégsem vehetők azzal egy tekintet alá. Ennek oka a személyhez fűződő jogokkal való szoros kapcsolatuk, aminek következtében a szerző vagyoni értékű jogaira a Ptk. rendelkezései csak az Szjt.-ben meghatározott eltérésekkel alkalmazhatók. Az Szjt. szerinti szerzői vagyoni jogok és a Ptk. szerinti vagyoni jogok különbözőségét mutatja többet között az is, hogy míg a Ptk. alapján történő származékos jogszerzésnél a jogszerzőt megillető vagyoni jogok teljes egészében átszállnak a jogszerzőre, s a jogutód gyakorlatilag a jogelőd pozícióját elfoglalva annak helyébe lép, addig a szerzői jogban „a vagyoni jogokat megszerző személy nem foglalja el a szerző helyét”³⁵, így legyen szó akár kizárólagos, vagy nem kizárólagos felhasználási szerződésekről, akár

30 Szjt. 58. § (3) bekezdés, 61. § (2) bekezdés, 63. § (1) bekezdés

31 Legeza i.m. 14.

32 Legeza i.m. 249.

33 Szjt. 14.§

34 Ezt megerősítette a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 9. törvényerejű rendelet, 27. cikk 2. bekezdése.

35 Gyertyánfy i.m. 82.

jogátruházásról az ezen aktusok alapján jogot szerző fél minden esetben csupán egy, a szerző jogosultságaival terhelt, gyakorta térben és időben korlátozott jogosultságot szerez, így bár a jogátruházás nevéből adódóan a jogok teljes egészében való megszerzésére engedne következtetni, a valóságban mégsem ezt takarja.³⁶

III. A szerzői alkotások és az azokon fennálló szerzői jogok öröklése

A szerző halála esetén a néhai által hátrahagyott (szerzői) vagyoni és a személyhez fűződő jogok eltérően viselkednek. A vagyoni jogok az Szjt. értelmében „örökölhetők, róluk halál esetére rendelkezni lehet”³⁷, így e jogosultságok véngintézkedésen alapuló, illetve törvényes öröklés útján is átszállhatnak az örökösökre, az örökösök pedig a szerző, mint „örökhagyó vagyoni személyiségének folytatását”³⁸ jelentik. A vagyoni jogok öröklése első ránézésre nagyban hasonlíthat a materiális hagyatéki tárgyakon fennálló vagyoni jogok öröklés útján való megszerzéséhez, azonban a kettő között mégis eltérést tapasztalhatunk. Így például a vagyoni jogok gyakorlásának gyakorta előfeltétele a személyhez fűződő jogok gyakorlása (tehát pl. nyilvánosságra hozatal nélkül nincs felhasználásra lehetőség). E sajátosságra való tekintettel problémába ütközhetünk amennyiben a vagyoni és a személyhez fűződő jogok jogosultjává a szerző halála után nem ugyanaz a személy válik, hiszen hiába szerez ebben az esetben vagyoni jogot a jogutód, annak – jogszerű – gyakorlására mégsem lesz képes, amennyiben a személyhez fűződő jogok jogosultja nem kíván e jogaival élni.

A személyiségi jogok öröklése a magánjogban főszabály szerint nem lehetséges, hiszen azok az *auctor* jogalanyként való megszűnését követően elenyésznek.³⁹ A szerzői jog azonban ettől eltérő szabályok megalkotásával igyekszik biztosítani azt, hogy egyes, speciális személyhez fűződő jogok a szerző halálát követően is fennmaradjanak, hiszen a „szerzői személyhez fűződő jog a szerző személyiségét nem önmagában, hanem a műhöz való viszonyában védi.”⁴⁰ A speciális kegyeleti jogként továbbélő⁴¹ személyhez fűződő jogokat tehát a jogutódok – illetőleg a szerző irodalmi, tudományos vagy művészeti hagyatékának gondozásával megbízott

36 *Faludi Gábor*: A szerzői jogi és iparjogvédelmi jogátruházás a Ptk. háttére előtt. Jogtudományi közlöny, 2013. december.

37 Szjt. 9.§ (4)

38 *Fábián Ferenc*: Előadásvázlatok az öröklési jog köréből. Budapest, Patrocinium, 2014. 7.

39 *Legeza i.m.* 249.

40 *Gyertyánfy i.m.* 133.

41 *Pogácsás Anett*: A közkinccs és a szerzői személyhez fűződő jogok. In: *Darák Péter – Koltay András (szerk.): Ad Astra Per Aspera. Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja Alkalmából.* Budapest, Pázmány Press, 2017. 599.; 605.

személy – gyakorolhatják⁴², a védelmi idő lejártával pedig e jogok megsértése miatt fellépésre jogosultak személyi köre kibővül.⁴³

Amint azt a soron következő bekezdésekben látni fogjuk, a szerzői jogi öröklés specialitása alapvetően a vagyoni és a személyhez fűződő jogok kettősségében, továbbá abban rejlik, miszerint a műpéldány és az azon fennálló szerzői jogok könnyedén szétválhatnak, mintegy két – vagy amennyiben a személyhez fűződő és a vagyoni jogok eltérő személyeket illetnek akár három – külön entitásként jelentkezve a különféle jogviszonyokban. A tanulmány a lehetséges problémákat az öröklési jogcímek szerint vizsgálja.

III.1. Végintézkedésen alapuló öröklés

Hatályos Polgári Törvénykönyvünk Hetedik Könyvének rendelkezései értelmében a hagyaték *universalis successio*ként, *ipso iure* száll át⁴⁴ az örökösökre, végintézkedés vagy ennek hiányában a törvényes öröklési rend alapján. A Ptk. öröklési rendszerének azon alapelve, miszerint a hagyaték átszállásához nem szükséges semmiféle aktus vagy egyéb cselekmény, hanem a vagyontárgyak pusztán a halál tényénél és a jog erejénél fogva kerülnek az örökösök tulajdonába,⁴⁵ a szerzői alkotások és a rajtuk fennálló szerzői (vagyoni) jogok öröklésére is értelemszerűen vonatkozik. Az egyetemes jogutódlás a szerzői jogban is irányadó, elsődlegesen tehát azon személyek tekinthetők a szerzőt megillető vagyoni jogok örökösének, akik a hagyatékot öröklés jogcímén megszerzik. Fontos azonban kiemelni, hogy a szerzői jogi jogutódlás – a nem szerzői hagyatékéhoz hasonlóan – nem csupán egyetemes lehet, hiszen „a hagyaték megnyíltával a vagyoni jogok megszerzése mind általános örökösként, mind különös jogutódlás folytán bekövetkezhet, akár hagyományrendelés útján is, jellemzően a juttatás tárgyát képező jogdíjak vonatkozásában.”⁴⁶ Ebből következik, hogy a szerzői jogi jogutódlás akár hagyományrendeléssel is megvalósulhat ám ekkor – amint azt látni fogjuk – fokozott körültekintés szükséges.

A végintézkedés, mint „minden olyan jogügylet, amely a halál esetére szóló, joghatás elérésére irányuló akaratnyilatkozatot tartalmaz”⁴⁷ és az abban kinyilvánított végakarat elsőbbséget élvez a törvényes örökléshez képest, a végintézkedés szabadság okán pedig az örökhagyó a halála esetére szabadon rendelkezhet vagyonáról, így az abba tartozó szerzői alkotások és az azokon fennálló jogok sorsát is minden kötöttség nélkül határozhatja meg. Ezzel mintegy

42 Sztj. 14.§ (1)

43 Sztj. 14. § (2)

44 Ptk. XIV. cím: Az örökség megszerzéséhez fűzött miniszteri indokolás.

45 Fábán i.m. 7.

46 Kecskeméti i.m. 71/72.

47 Fábán i.m. 21.

összhangban tartalmazza az Szjt., hogy „A vagyoni jogok örökölhetők, róluk halál esetére rendelkezni lehet.”⁴⁸

III.1.1. Végrendelet

Amennyiben a végrendekezés jogával élő szerző érvényes végrendeletet tesz, úgy a lehető legideálisabb kiindulási alapot adja meg örököseinek, hiszen – bár a hagyatéki osztályban eltérhetnek a végrendeletben foglaltaktól⁴⁹ – a hagyatékba tartozó szerzői jogok helyzete rendezett. Érdekes kérdést vethet fel azonban, ha a szerző által hátrahagyott végrendelet részlegesen vagy teljesen érvénytelen.

A szerzői vagyoni és a személyhez fűződő jogok öröklése esetében mind a teljes, mind pedig a részleges érvénytelenség nehézségekhez vezethet. Bár mely előbbi esetben ugyanis – akár a hagyaték egészére, akár annak csupán egy részére – a törvényes öröklés szabályainak alkalmazása könnyedén „tolongást okozhat a jogosulti pozícióban”⁵⁰ (bővebben ld. később: 3.2.1. pont)

A végrendeletben foglalt olyan dologi hagyományrendelés, amelynek tárgya egy műpéldány kiadása, szerzői jogi szempontból komplikációkhoz vezethet: ha ugyanis az örökhagyó akként rendelkezik, hogy az általa alkotott, szerzői jogvédelem hatálya alá tartozó műpéldányt ki kell adni egy általa meghatározott személy részére, jelentőséget nyer a szerzői mű azon sajátossága, miszerint a tárgyasult műpéldány és a rajta fennálló szerzői jogok egymástól elválhatnak (ld. fentebb 2.1. pont)⁵¹. Ebben az esetben a szerzői mű tárgyasult formája (a műpéldány mint dolog) ugyan a hagyományosé lesz, azonban a mű felhasználására és a felhasználás engedélyezésére nem lesz jogosult, hiszen a szerzői jogokat az általános örökös(ök) szerzi(k) meg.⁵² Ezen a ponton fontos kiemelni, hogy a hagyományos – hasonlóan a halál esetére szóló ajándékozással megajándékozotthoz⁵³ – soha nem válik örökössé, így a ráruházott művön szerzői jogot csak abban az esetben szerezhet, amennyiben a szerző kifejezetten így rendelkezik. Az ilyen rendelkezés megtételének valószínűsége azonban még akkor is alacsony, ha egyébként a szerző tisztában van jogai mibenlétével, a *favor testamenti* elvének alkalmazása pedig ez esetben nem jelent mentőövet az alábbiak okán.

48 Szjt. 9.§ (4)

49 *Elcserélhető az örökség?* 2021. <https://notar.hu/elcserelhető-az-orokseg/> (letöltve: 2026.01.29.)

50 *Legeza* (2023) i.m. 86.

51 „Ha a műpéldányt (pl. festményt) eladják, erre a dolgok adásvételére vonatkozó jogszabályok érvényesek, ez azonban nem egyenlő a művön fennálló szerzői jog adásvételével, ami a törvény szerint nem lehetséges.” [Tattay Levente: A szerzők vagyoni jogai. *Közjegyzők Közlönye*, 2001/5. 3-11.]

52 Ezt támasztja alá a Fővárosi Törvényszék P.21.790/2017/84. számú ítéletét (érdemi részét tekintve) helybenhagyó Fővárosi Ítéletábra Pf.20.650/2020/6. számú ítéletének [46] pontja is.

53 *Gellért György: Az öröklési szerződés*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 2001. 167.

A *favor testamenti* elv, amely a magánjogban arra hivatott, hogy az örökhagyó halála után annak hagyatéka a lehető leginkább a néhai személy feltehető akaratával összhangban kerüljön rendezésre, problematikus a szerzői alkotások esetében. Ezen elv ugyan segítségünkre lehetne annak a problémának az áthidalásában, hogy „az anyagi hordozóiktól függetlenül létező, testetlen és fizikailag nem birtokolható”⁵⁴ szerzői jogok öröklésére akkor is sor kerülhessen, ha a szerző végintézkedésbe foglalt rendelkezése csupán a műpéldány, ill. a maga dologiasult formájában a hagyatékban meglévő szerzői mű (dolog) átszállásáról rendelkezik, ám az azon fennálló szerzői jogokról nem. Másként szólva, egy olyan fordulat törvénybe iktatásának hiányában, miszerint a szerző eltérő rendelkezése hiányában a műpéldánnyal együtt az azon fennálló szerzői jogok is átszállnak, a kizárólag a műpéldányt megszerző, de örökössé nem váló személy a rászállt alkotás felett szerzői jogokat nem gyakorolhat, és a jogok átszállásához a *favor testamenti* elv alkalmazása sem vezethet.

III.1.2. Szerződéses végintézkedések

Az öröklési jogcímek teljeskörű vizsgálatához szükséges néhány szót szólni a halál esetére szóló ajándékozásról és az öröklési szerződésről, mint olyan kétoldalú jogügyletekről, „amelyekben az örökhagyó halála esetére szerződéses kötelezettséggel – vagyis visszavonhatatlanul – rendelkezik”⁵⁵, továbbá az ebből a körből kissé kilógó⁵⁶, de a Ptk. által itt szabályozott várt örökségről való rendelkezésről is.

a) Rendelkezés a várt örökségről

Az örökösök várt örökségről való rendelkezését a szerzői jogi jogutódlás szempontjából nem tartjuk problematikusnak, sőt kifejezetten hasznos is lehet. Ha ugyanis az örökhagyó leszármazói mint potenciális örökösök megállapodnak abban, hogy ki legyen közülük az, aki a szerzői jogokat majd az örökhagyó halála után gyakorolni fogja, akkor ez a hagyatéki eljárás során – feltéve, hogy az adott személy valóban örökös lesz – nagyban megkönnyítheti az osztályos egyezség megkötését, tekintettel arra, hogy a várt örökségről való rendelkezés, ha megfelelő a jogszabályban foglaltaknak, akkor osztályos egyezségként jóváhagyható.⁵⁷ Ennek következtében pedig a szerzői jogok későbbi gyakorlásának körében is

54 *Boytha György*: A szellemi alkotások joga és az új Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/3. 14.

55 *Sóth Lászlóné*: A végintézkedések. Budapest, HVG Orac Kiadó, 2001. 235.

56 A várt örökségről való rendelkezés azért lóg ki némiképp a végintézkedések köréből, mert ebben az ügyletben az örökhagyó nem vesz részt, tehát az nem is végintézkedés, csupán a Ptk. a végintézkedések közt szabályozza. A várt örökségről való rendelkezés az örökhagyó leszármazói között kötött szerződés, amelyet a leszármazók még az örökhagyó életében kötnek, s amelyben a jövőbeli hagyatéki részesedésükről rendelkeznek.

57 *Gyertyánfy Péter*: A szerzői vagyoni jogok öröklése. Jogászvilág, 2020. <https://jogaszvilag.hu/szakma/a-szerzoi-vagyoni-jogok-oroklese/>

csökken az esetlegesen felmerülő problémák köre, hiszen így egyértelműen rendezésre kerülhet, hogy az engedélyezési jogok, illetve a szerzői jogsértések esetén a fellépés joga mely örökös (vagy örökösöket) illesse meg, ez pedig mind a műélvező közönség, mind pedig a jogutód(ok) helyzetét javítja.

A szerzői jogok tekintetében a materiális vagyontárgyakra vonatkozó rendelkezések csak eltérésekkel alkalmazhatók, így a szerzői jogok jogosulti együtteséget eredményeznek, tekintetükben pedig nincs „mód a hagyatéki jogközösség minden olyan megosztási módjának alkalmazására, mint a dologi közös tulajdon esetén (a klasszikus hagyatéki osztály).”⁵⁸ Az előzetes egyezség – azaz a várt örökségről való rendelkezés – tehát – bár magában hordozza a bizonytalanságot⁵⁹ – a szerzői jogi öröklés szempontjából mindenképpen szorgalmazandó, hiszen hatályosulása esetén az örökösök akaratának megfelelően rendezett jogi helyzetet eredményez, továbbá az örökagyót sem korlátozza szabad rendelkezési jogában.⁶⁰

b) Halál esetére szóló ajándékozás

A halál esetére szóló ajándékozás különlegessége abban rejlik, hogy a szerző még életében köt egy kötelmi jog körébe tartozó ügyletet – nevezetesen egy ajándékozási szerződést – mely ügylet, ha csupán az élők között menne végbe, úgy a szerzői jogok forgalomképtelensége miatt nem lenne érvényes. Tekintettel azonban arra, hogy az a kritérium, miszerint a megajándékozott az ajándékozót túléli, a szerződés szükségképpen feltétele, e jogügylet szerzői jogi szempontból mégis érvényes jogátszállást eredményez, hiszen az Szjt. nem tartalmaz megkötést a halál esetére szóló vagyoni rendelkezéseket illetően.⁶¹ A szerző tehát rendelkezhet a vagyoni jogairól,⁶² mely abból az alapvető követelményből fakad, hogy „az ember vagyonáról ne csak élők között, hanem halála esetére is szabadon rendelkezessen.”⁶³

58 Gyertyánfy i.m. 109.

59 BH1992. 640

„A várt örökségről kötött szerződés szükségképpen eleme az a bizonytalanság, amely egyrészt a majdani ténylegesen meglévő hagyatéki köre és értéke tekintetében, másrészt az öröklés valóságos bekövetkezését illetően a szerződéskötéskor fennáll. Ennek a kockázatát – meghatározott mértékig – a feleknek viselniük kell.” [Vékás Lajos, In: *Gárdos Péter – Vékás Lajos (szerk.):* Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, Jogtárban elérhető verzió, a Ptk. 7:54. § -hoz fűzött kommentár]

60 Az örökagyó ugyanis nem résztvevője a szerződésnek, tehát az kötelmi alapon nem köti, másrészt pedig később tett végintézkedésével bármikor felülírhatja az abban foglaltakat, melynek kockázatát az egymással szerződő örökösök viselik.

61 Ekként pedig „a szerzői jogokról végrendeletben, hagyomány (dologi és kötelmi hagyomány) és meghagyás útján is rendelkezni lehet; a szerzői jogok képezhetik szerződéses végintézkedés (pl. halál esetére szóló ajándékozás) tárgyát is.” [Tattay Levente: A szerzők vagyoni jogai. Közjegyzők Közlönye, 2001/5. 3-11.]

62 Szjt. 9. § (4)

63 Sóth i.m. 13.

A szerzői alkotások és a rajtuk fennálló jogok a halál esetére szóló ajándékozásnál – hasonlóan ahhoz a helyzethez, amit a hagyományrendelés kapcsán fentebb tárgyaltunk – könnyedén szétválhatnak, és külön életet élve vehetnek részt a jogviszonyban. A szerzői alkotások halál esetére szóló ajándékozás, mint végintézkedés címszó alatti átruházhatósága tehát meg is valósul meg nem is. Az átruházott vagyontárgy ugyanis materiális, az azon fennálló szerzői jogok – melyek jóval hangsúlyosabbak a tárgyasult alkotásnál – azonban nem foghatók meg ekként. A szerzőnek tehát fokozott körültekintéssel kell eljárnia a halál esetére szóló ajándékozási szerződés megkötése során, hiszen abban nem elégséges csupán úgy rendelkezni, hogy az ajándékozó meghatározott művet (pl. festményt) juttat az ajándékozó tulajdonába. Egy ilyen szerződéses formula minden további rendelkezések nélküli alkalmazása ugyanis oda vezetne, hogy bár a példa szerinti festmény tulajdonjoga valóban átszállna megajándékozottra, az azon fennálló szerzői jogok – követve az Szt. 14.§-ának analógiáját – a vagyoni jogokat öröklő személy(ek)e)t, vagy a szellemi hagyaték gondozásával megbízott személyt illetnék, és amennyiben a festményt ajándékozás útján szerző személye nem egyezik ezen előbbiek bármelyikével (márpedig az elsővel fogalmilag kizárt, hogy egyezzen, hiszen a megajándékozott nem lesz örökös⁶⁴, a másodikkal való egyezés esetén pedig a szerző belefoglalt olyan rendelkezést a szerződésbe, amely miatt a felvázolt probléma oka fogyottá vált), úgy a megajándékozott rendelkezési joga igen korlátozottá válik. Az ajándéktárgy új tulajdonosa legfeljebb a vagyontárgy megőrzésére jogosult, bármely más felhasználáshoz már a szerzői jogi jogutódok engedélye, s bevonása szükséges.⁶⁵

c) Az öröklési szerződés egyes kérdései

Hasonló körültekintést igényel, ám mégis gördülékenyebben alkalmazható a szerzői jogok sorsáról rendelkező végintézkedésként az öröklési szerződés. Az öröklési szerződés, valamint a halál esetére szóló ajándékozás között ugyanis igen jelentős eltérés, hogy „az öröklési szerződés alanyai az örökhagyó és a szerződéses örökös”⁶⁶, így tehát az örökhagyóval szerződő fél örökössé válik. Bár az alkotás tulajdonjogának átszállása szintűgy a halál esetén következik be – azaz halála esetére rendelkezik a szerző a művéről – az öröklési szerződés tárgya nem csupán a dologi hagyomány részét képező vagyontárgy lehet, így meghatározott alkotások mellett akár a teljes szerzői joghalmazt át lehet ruházni.

Ez megtörténhet egyfelől úgy, hogy az öröklési szerződésben az örökhagyó kizárólagos örökössé nevezi a vele szerződő felet, vagy akként, hogy a meghatározott vagyontárgyakkal együtt azok szerzői jogait is átruházza a vele szerződő

⁶⁴ Gellért i.m. 167.

⁶⁵ Ez vezethető le analógia útján a Fővárosi Törvényszék P.21.790/2017/84. számú ítéletéből is.

⁶⁶ Sóthi i.m. 239.

felre. Az öröklési szerződés abból a szempontból is igen szorgalmazandó módját jelenti a szellemi hagyaték sorsának végintézkedés útján történő rendezésének, hogy általa egyaránt ötvözhetőek a szerző, a jogutód és a műélvező közönség érdekei – feltéve persze, hogy a szerződés megfogalmazása hézagmentes⁶⁷. A szerző szempontjából az öröklési szerződés előnye abban keresendő, hogy lehetővé teszi, hogy az örökhagyó akarata szerint rendezze hagyatéka sorsát. A műélvező közönség szempontjából a fő előny a szerzői jogok gyakorlására jogosult személyének egyértelmű meghatározásában, s az osztatlan jogközösség elkerülésében van, hiszen így a jogutódok felkutatásának, az engedélyek megkérésének és a jogdíjak megfizetésének folyamata zökkenőmentesebbé válhat. A szerződéses örökös szempontjából egyértelműen előny, hogy a *pacta sunt servanda* elv alapján az adott jogok (és kötelezettségek is) az örökhagyó halálával mindenképp rá szállnak majd, továbbá a szerző halála után ő élvezheti majd a jogdíjakból befolyó juttatásokat, hiszen „az örökhagyó a vagyonáról halála eseteére már semmiféle végintézkedésben nem rendelkezhet, ezt a jogát valójában az öröklési szerződésben már »lekötötte«.”⁶⁸

III.2. Törvényes öröklés

A törvényes öröklés a végrendeleti öröklés hiányában vagy annak érvénytelensége esetén lép életbe, így amennyiben a szerző vagy nem hagyott hátra végrendeletet, a hátrahagyott végrendelet érvénytelen, vagy esetleg az nem terjed ki a vagyon minden elemére, úgy a jogutódok kilétét a Ptk. 7. könyv VIII. cím rendelkezései határozzák meg. A szerzői vagyoni jogok törvényes öröklése azonban szintén problematikus lehet.

III.2.1. Több örökös együttes öröklése

Tekintettel arra, hogy a szerzői jogok több örökös általi öröklése jogosulti együttességhez hasonló osztatlan jogközösséget eredményez, a szerzői jogi jogutódok helyzetét nagyban megnehezíti, amennyiben többen vannak. Ennek

67 A szerző érdekeinek azért előnyös a végintézkedés útján rendezni szellemi hagyatékának sorsát, mert ekként kiválaszthatja a szerzői jogokat tovább gyakorló személyét, azaz ekként biztosíthatja leginkább egyrészt azt, hogy szellemi hagyatékának sorsa ne maradjon rendezetlen, másrészt pedig azt, hogy azt olyan személy gondozza, akit arra alkalmasnak tart. A jogutódnak a végintézkedés előnyös, hiszen nem kell tartania a több örökös okozta nehézségektől, illetve a vagyoni és személyhez fűződő személyek szétválása és eltérő személyek általi gyakorlása okozta nehézségektől. A műélvező közönség érdeke pedig, hogy a művek felhasználása minél zökkenőmentesebben megvalósulhasson, amelyhez jó kiindulási alapot teremt, ha egyértelműen meghatározott az örökös személye, illetve a személyhez fűződő és a vagyoni jogok jogosultjainak eltérő – egymással nem korreláló – joggyakorlása sem akadályozza a felhasználást, vagy éppen a műélvezetet (pl. azért, mert nem kerül sor a nyilvánosságra hozatalra).

68 Sóth Lászlóné: Az öröklési szerződéssel kapcsolatos néhány időszerű kérdésről. Családi Jog, 2004/1. 10-14.

oka, hogy az örökösök között a szerzői műveken fennálló jogokon jogosulti együtteséghez hasonló speciális jogközösség alakul ki.⁶⁹ Bár akad a jogirodalomban olyan álláspont, amely szerint a létrejövő helyzet a közös tulajdon szabályaihoz hasonlít inkább⁷⁰, valamint olyan is, melynek értelmében a vagyoni jogok jogosultjai szótöbbséggel hozhatnak határozatot⁷¹, az Szjt. rendelkezéseiből mégis inkább az tűnik ki, ekként az a jogirodalmi álláspont⁷² mutatkozik szorgalmazandónak, miszerint az „[...] örököstársak abban a helyzetben vannak, mint a szerzőtársak, hiszen a rendelkezés tárgyául szolgáló mű elválaszthatatlan, nem osztható részekre. Így [...] analógia útján [...] együttes rendelkezési jogukat kell feltételezni.”⁷³ Ha tehát az egyik vagyoni jogosult akként hoz a hasznosítással kapcsolatban döntést, hogy ahhoz valamennyi jogosulttárs hozzájárult volna, akkor jogsértést követ el, mely esetben a többi jogosulttárs fellépési joga megnyílik. Ezen túlmenően a jogosulti együtteség a műélvező közönség érdekeit sem szolgálja, hiszen az nagyban megnehezíti az engedélyezési jogok gyakorlását, s a jogdíjfizetési kötelezettség teljesítését is, sőt a „jogközösség az örökösök együttműködésének hiányában zavarhatja, sőt meg is akadályozhatja a mű rendes felhasználását.”⁷⁴ Amennyiben ugyanis a szerzői jogok gyakorlására több jogutód is jogosult, úgy a joggyakorláshoz valamennyiük egybehangzó akarata alapján kerülhet sor, a jogdíjakat pedig elvileg mindannyiuk kezéhez egyszerre kellene teljesíteni.

E helyzet elkerülése érdekében elsődlegesen az örökhagyó szerző cselekedhet azáltal, hogy – a korábbiakban ismertetettek szerint – halál esetére szóló rendelkezése keretében meghatározza a vagyoni – és ezáltal a személyhez fűződő – jogokat öröklő, vagy legalább azok gyakorlására feljogosított jogutódot. Amennyiben azonban erre a szerző által az ő életében nem kerülne sor, az örökösök sem maradnak eszköztelenül. Az egyik lehetséges megoldás a várt örökségről való rendelkezés, vagy a hagyatéki eljárásban az osztályos egyezség megkötése, amelynek keretében az örökösök rendelkezhetnek arról, hogy valamelyikük legyen a vagyoni és személyhez fűződő jogok jogosultja, illetőleg az ezek gyakorlására kijelölt személy. Erre a lehetőséget maga az Szjt. teremti meg⁷⁵, s ebben a tekintetben áttöri a jogok élők közötti forgalomképtelenségének merev szabá-

69 Gyertyánfy Péter: A szerzői vagyoni jogok öröklése. Jogászvilág, 2020.

70 Weiss Emilia: A Ptk. öröklési jogi könyvének koncepciója. Polgári Jogi Kodifikáció, 2001/6. 16–28. <https://ptk2013.hu/polgari-jogi-kodifikacio/weiss-emilia-a-ptk-oroklesi-jogi-konyvenek-koncepcioja-pjk-20016-16-28-o/883> vagy Petkó i.m. 2.

71 Legeza (2023) i.m. 88.

72 Id.pl. Petrik Ferenc: Szerzői jog. Budapest, Közigazdasági és Jogi Kiadó, 1990. 73. In: Hidvéginé Adorján Livia: A hagyatéki vagyon változásának és az özvegyi jog érvényesülésének gyakorlati problémái. Előtanulmány a Polgári Törvénykönyv öröklési jog fejezetének módosításához. Magyar Jog, 2000/6. 339–353.

73 Benárd Aurél: Vagyoni jogok In: Benárd Aurél – Tímár István (szerk.): A szerzői jog kézikönyve. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1973. 124.

74 Gyertyánfy Péter: A szerzői vagyoni jogok öröklése. Jogászvilág, 2020.

75 Szjt. 9. § (5)

lyait.⁷⁶ Az örökösök saját igényeikhez és szükségleteikhez mérten – kizárólag – egymás között is rendezhetik a szerzői vagyoni sorsát.⁷⁷

III.2.2. A hagyatéki eljárás nehézségei

A hagyatéki eljárásban a szerzői művek és az azokon fennálló vagyoni jogok miatt önmagában hagyatéki leltár felvétele nem szükséges⁷⁸, összhangban a Hetv. 20.§-ának rendelkezéseivel. Az Szjt. azonban a közjegyzőre rója az elhunyt személy műveivel kapcsolatban érintett közös jogkezelő szervezet hagyatéki eljárás megindításáról való értesítését, amennyiben pedig nem állapítható meg az érintett közös jogkezelő szervezet vagy amennyiben a művek nem tartoznak a közös jogkezelés körébe, az értesítést a vagyoni jog vonatkozásában az irodalmi és a zenei művekkel kapcsolatos szerzői jogok közös kezelését végző szervezetnek kell küldeni.⁷⁹ A közjegyző kötelezettségei a – leltározott – szellemi hagyatékkal kapcsolatban azonban nem merülnek ki e kezdeti megkeresés teljesítésében, hiszen a közjegyző a hagyatékat átadását követően köteles megküldeni a hagyatékátadó végzés kivonatát az érintett közös jogkezelő szervezet részére.⁸⁰ Az érintett közös jogkezelő szervezet nyilvántartás vezetésével segíti az örökösök, s ekként a szerzői jogi jogosultak azonosítását,⁸¹ amely nagy segítség lehet azok számára, akik az adott szerzői alkotás használatára és hasznosítására a szerző halálát követően kívánnak jogot szerezni.

A hagyatéki eljárásba az alapvető nehézséget az jelenti, hogy az örökösök számos esetben nincsenek tisztában azzal, hogy a néhai által hátrahagyott valamely – szerzői műnek minősülő – vagyontárgy nem pusztán egy dolog, hanem egy olyan szerzői alkotás, amelyhez személyhez fűződő és vagyoni jogok is tapadnak. Ennek köszönhetően, ha készül is hagyatéki leltár, akkor a szerzői alkotások és az azokon fennálló (vagyoni) jogok abban nem kerülnek feltüntetésre, amely a későbbiekben alapot adhat póthagyatéki eljárás lefolytatására.

III.2.3. A szerző élete során tett intézkedéseinek hatása az öröklésre

A szerző élete során tett intézkedései nagyban befolyásolhatják a szellemi hagyatékat alakulását. A magánjogban alapelveként ismeretes magánautonómiának és cselekvési szabadságnak⁸² az Szjt. erőteljes korlátot szab, amikor a szerzői jogokat

76 Kecskeméti i.m. 70/71.

77 Kecskeméti i.m. 74/75-75/76.

78 Kecskeméti i.m. 75/76.

79 Szjt. 106. § (2)

80 Szjt. 106. § (3)

81 Szjt. 106. § (7)

82 *Jobbágyi Gábor*: Magyar polgári jog. Budapest, Szent István Társulat, 2012. 87.

néhány kivételtől eltekintve az élők között forgalomképtelennek nyilvánítja. E rendelkezés következtében ugyanis a szerzői jogok átruházására (jogátruházás) csak nagyon szűk körben nyílik lehetőség. A művek hasznosítása a kizárólagos és nem kizárólagos felhasználásokon⁸³ keresztül valósul meg főszabály szerint, amelyeket az írásbeliség, a korlátozott diszpozitivitás és visszterhesség alappillérein álló⁸⁴ felhasználási szerződések rendeznek. E kötelmi jogviszonyban tehát a szerző halála után az ő pozícióját a jogutódok veszik át, akiknek lehetőségük nyílik a szerzői jogok gyakorlása körében akár a szerződés felmondására is. Ahogyan Grad-Gyenge Anikó fogalmaz: „A felhasználási szerződés nem szűnik meg szükségképpen valamelyik fél halálával vagy megszűnésével, vagyis nem szorosan személyhez kötődő szerződés. A szerző helyébe a jogutódja lép, a felhasználó helyébe pedig az ő jogutódja léphet.”⁸⁵ Azon alkotások tehát, amelyekre a szerző felhasználási szerződést kötött, a szellemi hagyaték részét képezik,⁸⁶ így a vagyoni jogokat öröklő jogutódok válnak jogosulttá a vagyoni jogok gyakorlására és ezáltal akár a szerződés módosítására vagy felmondására is.

A jogátruházás következtében a jogátruházással érintett művek nem képezik a szerzői hagyaték részét, ezért szükséges, hogy „a hagyaték leltározásakor az örökhagyó jogátruházás alá eshető műveit egyenként vizsgálják”⁸⁷, ha pedig megállapításra jut, hogy az örökhagyó élt a jogátruházás lehetőségével, akkor ezt a hagyaték átadásánál figyelembe kell venni, hiszen az átruházott vagyoni jogok „hagyatékként történő átadására nem is nyílik lehetőség.”⁸⁸ A jogátruházás nem eredményez korlátlan jogosultságot, hiszen az időben, térben és egyéb, jogátruházó szerződésben megfogalmazott szempontok alapján korlátozott lehet.⁸⁹ Az ilyen szerződéssel jogot szerző személy tehát nem jut olyan pozícióhoz, mint például egy tulajdonátruházás jogszerzője, az ő autonómiáját minden esetben beárnyékolják egyfelől a szerződés rendelkezései, másfelől pedig az átruházó felmondási joga.

Az Sztj. sem könnyíti meg a jogátruházási szerződések mibenlétének meghatározását amikor 55. § (1) bekezdésében kijelenti, hogy e szerződésekre a felhasználási szerződésekre vonatkozó szabályok irányadók. Ellentmondásos helyzetet eredményez ez, hiszen maga a szerzői műhöz kapcsolódó vagyoni jog a jogátruházás folytán nem tartozik a hagyatékba, így nem is esik öröklés alá,

83 Pogácsás Anett: *Garancia vagy akadály? A szerzői jogról való lemondás tilalmának helye egy rugalmas szerzői jogi rendszerben*. Infokommunikáció és Jog, 2017/1. 38.

84 A felhasználási szerződések jellemzőiről bővebben: *Tattay Levente – Pintz György – Pogácsás Anett: Szellemi alkotások joga. II. rész: Szerzői jog*. Budapest, Szent István Társulat, 2017. 147-150.

85 *Grad-Gyenge Anikó: Egy Modern Szerzői Jog*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary, 2019. 123.

86 *Gyertyánfy Péter: A szerzői vagyoni jogok öröklése*. Jogászvilág, 2020.

87 *Gyertyánfy Péter: A szerzői vagyoni jogok öröklése*. Jogászvilág, 2020.

88 *Kecskeméti i.m. 72/73.*

89 *Faludi Gábor: A szerzői jogi és iparjogvédelmi jogátruházás a Ptk. háttére előtt*. Jogtudományi közlöny, 2013. december.

a jogátruházási szerződésben a szerző pozíciójában azonban bekövetkezik a jogutódlás, így a jogutód – aki jó eséllyel a szerző szerzői jogának jogosultja lesz – lehetőséget kap arra, hogy a jogátruházási szerződést felmondja, s bár örökléssel nem szerezte meg az adott alkotás szerzői jogait, a szerződés felmondásával⁹⁰ azok mégis visszaszállhatnak rá.

IV. Összegzés

Amint azt láthattuk, a szerzői vagyoni jogok öröklése számos nehézséget hordoz magában, a helyzetet pedig tovább súlyosbítja, hogy e komplikációk gyakorlatilag bármely személy után fennmaradó hagyaték öröklése során felmerülhetnek, figyelemmel arra, hogy milyen könnyedén szerzőkké válhatunk. A műpéldány és az azon fennálló szerzői jogok szétválásának ismerete alapjaiban kérdőjelezhet meg egy olyan esetlegesen kialakult gyakorlatot, amelyben például az örökhagyó mobiltelefonját (benne az örökhagyó által készített fényképekkel) valamely örökös részére történő átadásával egyúttal az abban található szerzői alkotások feletti szerzői jogokat is „átadjuk”. A szerzői jogi jogutódlás korántsem ilyen ’egyszerű’, ennek okán pedig joggal merülhet fel a kérdés, hogy vannak-e olyan eszközök, amelyekkel a szerző még életében rendezni tudja szerzői jogi hagyatékának sorsát, akár minden kétséget kizáró módon, akár csak a jogutódoknak szánt olyan iránymutatásokkal, melyek mentén az örökösök majd zökkenőmentes(ebb)en tudnak élni a rájuk szállt jogokkal. A tanulmány szándékosan nem élt megoldással a felvázolt problémák tekintetében, célja kifejezetten a gondolatébresztés volt, hiszen a szerzői jog nem csak a mindennapi életünk, de majdani hagyatékunknak is része.

Felhasznált irodalom

Benárd Aurél: Vagyoni jogok In: Benárd Aurél – Tímár István (szerk.): *A szerzői jog kézikönyve*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1973.

Boytha György: A szellemi alkotások joga és az új Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/3.

Elcserélhető az örökség? 2021. <https://notar.hu/elcserelhető-az-orokseg/>

⁹⁰ A szerző – és ennek megfelelően a szerzőt felváltó jogutód – felmondási jogát az Szjt. 51. § és 53. § szerinti esetekben gyakorolhatja.

Fábián Ferenc: Előadásvázlatok az öröklési jog köréből. Budapest, Patrocinium, 2014.

Faludi Gábor: A szerzői jogi és iparjogvédelmi jogátruházás a Ptk. háttére előtt. Jogtudományi közlöny, 2013. december.

Gellért György: Az öröklési szerződés. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 2001.

Grad-Gyenge Anikó: Egy Modern Szerzői Jog. Budapest, Wolters Kluwer Hungary, 2019.

Gyertyánfy Péter (szerk.): Nagykomentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez. Budapest, Wolters Kluwer, 2023.

Gyertyánfy Péter: A szerzői vagyoni jogok öröklése. Jogászvilág, 2020. <https://jogaszvilag.hu/szakma/a-szerzoi-vagyoni-jogok-oroklese/>

Gyertyánfy Péter: Szerzői jogi védelem: a szerzői mű egyéni, eredeti jellege. Jogászvilág 2020.

Jobbágyi Gábor: Magyar polgári jog. Budapest, Szent István Társulat, 2012.

Kecskeméti Ágnes: A szellemi alkotások öröklési jogi kérdései - szerzői jogok a hagyatékban. Közjegyzők Közlönye, 2020/2. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/9033161>

Petrik Ferenc: Szerzői jog. Budapest, Közigazdasági és Jogi Kiadó, 1990. In: Hidvéginé Adorján Livia: A hagyatéki vagyon változásának és az özvegyi jog érvényesülésének gyakorlati problémái. Előtanulmány a Polgári Törvénykönyv öröklési jog fejezetének módosításához. Magyar Jog, 2000/6. 339-353.

Legeza Dénes (szerk.): Szerzői jog mindenkinek. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2017. https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/szerzoi_jog_mindenkinek_web_fin.pdf

Legeza Dénes (szerk.): Szerzői jog mindenkinek. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2023. https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/szerzoi_jog_mindenkinek_2023_web.pdf

Orosz Árpád: Öröklési jogunk az új Polgári Törvénykönyvben. Jogtudományi Közlöny, 2014/6.

Petkó Mihály: A monista felfogás érvényesülése a szerzői jogi törvényben. Debreceni Jogi Műhely, 2005/1.

Pogácsás Anett – Ujhelyi Dávid: Szellemi alkotások joga. Pázmány Press, Budapest, 2022.

Pogácsás Anett: A közkinccs és a szerzői személyhez fűződő jogok. In: *Darák Péter – Koltay András (szerk.):* Ad Astra Per Aspera. Ünnepi kötet Solt Pál 80. Születésnapja Alkalmából. Budapest, Pázmány Press, 2017.

Pogácsás Anett: Garancia vagy akadály? A szerzői jogról való lemondás tilalmának helye egy rugalmas szerzői jogi rendszerben. Infokommunikáció és Jog, 2017/1.

Pogácsás Anett-Ujhelyi Dávid: Szellemi alkotások joga., Pázmány Press, 2022.

Sóth Lászlóné: A végintézkedések. Budapest, HVG Orac Kiadó, 2001.

Sóth Lászlóné: Az öröklési szerződéssel kapcsolatos néhány időszerű kérdésről. Családi Jog, 2004/1.

Tattay Levente – Pintz György – Pogácsás Anett: Szellemi alkotások joga. II. rész: Szerzői jog. Budapest, Szent István Társulat, 2017.

Tattay Levente: A szerzők vagyoni jogai. Közjegyzők Közlönye, 2001/5.

Weiss Emilia: A Ptk. öröklési jogi könyvének koncepciója. Polgári Jogi Kodifikáció, 2001/6. <https://ptk2013.hu/polgari-jogi-kodifikacio/weiss-emilia-a-ptk-oroklesi-jogi-konyvenek-koncepcioja-pjk-20016-16-28-o/883>

Jogforrások

A szerzői jogról szóló T/728. számú törvényjavaslat indokolása

BH1992. 640

Fővárosi Ítéltábla Pf.20.650/2020/6.

Fővárosi Törvényszék P.21.790/2017/84.

Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 9. törvényerejű rendelet

Kúria PI.3581/1934.

AZ ALPERESI ELLENKÉRELEM SZEREPE AZ ANYAGI PERVEZETÉSBEN

Absztrakt

Anyagi pervezetésre azt követően kerülhet sor, ha az alperes az írásbeli ellenkérelmet előterjesztette. Az anyagi pervezetés csak a formailag szabályszerűen előterjesztett írásbeli ellenkérelem alapján történhet meg. Anyagi pervezetést így csak a következetes alperesi nyilatkozatok megtétele érdekében lehet gyakorolni. A keresetlevél és az írásbeli ellenkérelem formai hibáinak, hiányosságainak korrekciójára a hiánypótlás révén kerülhet sor, erre vonatkozóan anyagi pervezetésnek nincs helye. Anyagi pervezetés a csak alaki vagy csak érdemi védekezés előterjesztése esetén az alperesi védekezés másik formájának előterjesztése érdekében szintén nem gyakorolható. Nem szükséges anyagi pervezetést végezni, ha az alperes rámutatott a felperesi perfelvételi nyilatkozat valamely hibájára, vagy ha a felek között egy jogszabályi rendelkezés értelmezésében van a vita, és a bíróság osztja valamelyik fél jogi álláspontját. Az anyagi pervezetési kötelezettség akkor is fennáll, ha minden peres fél megteszi ugyanarra a kérdésre vonatkozóan a perfelvételi nyilatkozatát, azok azonban egymástól eltérnek, és a bíróság egyik fél álláspontjával sem ért egyet. Az alperesi nyilatkozatoknak ez a perbeli szerepe a professzionális pervitel követelményének érvényesülését jelenti.

Tárgyszavak: anyagi pervezetés, alperesi ellenkérelem, írásbeli ellenkérelem, bíróságnak a felektől eltérő jogértelmezése, professzionális pervitel, perszerkezet

THE ROLE OF THE DEFENDANT'S DEFENSE IN THE SUBSTANTIVE CONDUCT OF THE PROCEEDINGS

Abstract

Substantive conduct of the proceedings may take place after the defendant has submitted a statement of defense. Substantive conduct of the proceedings may

only take place on the basis of a statement of defense that has been submitted in the proper form. Substantive conduct of the proceedings may therefore only be conducted in order to ensure that the defendant's statements are consistent. Formal errors and deficiencies in the statement of claim and the statement of defense may be corrected by means of a supplementary submission; substantive conduct of the proceedings are not applicable in this regard. Substantive conduct of the proceedings may also not be conducted in order to submit another form of defense by the defendant in the event that only a formal or substantive defense has been submitted. It is not necessary to conduct substantive litigation if the defendant has pointed out an error in the case initiation statement, or if there is a dispute between the parties over the interpretation of a legal provision and the court shares the legal position of one of the parties. The obligation to conduct substantive litigation also exists if all parties to the litigation make their case initiation statements on the same issue, but these differ from each other and the court does not agree with either party's position. This role of the defendant's statements in the litigation means that the requirement of professional litigation must be met.

Keywords: substantive conduct of the proceedings, defendant's defense, Statement of defense, the court's interpretation of the law differing from that of the parties, professional conduct of parties in the court of law, structure of the civil procedure

[DOI: 10.66103/KK.2026.2.6](https://doi.org/10.66103/KK.2026.2.6)

I. Bevezetés

Az anyagi pervezetés a magyar perjog egyik legalapvetőbb jogintézménye. A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 6. § alapján a bíróság közrehatási tevékenységének körében hozzájárul ahhoz, hogy a peres felek az eljárási kötelezettségeiket teljesítsék. Az anyagi pervezetés a bírósági közrehatási tevékenység egyik megnyilvánulása, mely perbeli szerepével a perkoncentrációt oly módon hivatott előmozdítani, hogy oldja a professzionális pervitel követelményéből eredő nehézségeket, és így lehetővé tegye a szabályszerű és következetes perfelvételi nyilatkozatok megtételét.

Az anyagi pervezetés a teljes peranyag koherens és teljeskörű rendelkezésére bocsátásában, azonban a joggyakorlatban elsősorban a felperesi perfelvételi nyilatkozatokkal kapcsolatban játszik szerepet, ezen belül is jelentős részben

a kereset következetlenségének orvoslására alkalmas eszközként.¹ Ez érthető is, hiszen a peres eljárás a felperesi kereset megalapozottságáról szól, a perben első sorban azt kell tisztázni, hogy a felperes milyen jogalapon milyen alanyi jogot kíván érvényesíteni, és azt milyen tényekkel és jogi érvekkel tudja alátámasztani. Ez nem jelenti azonban azt, hogy az alperesi ellenkérelmet marginális jelentőségűnek lehetne minősíteni az anyagi pervezetés szempontjából. Ezért indokolt az alperesi ellenkérelem ezen szerepének tisztázása. A jelen tanulmány a vonatkozó szakirodalmi álláspontok és a bírósági gyakorlatban született állásfoglalások alapján ezt a kérdést járja körül, kiemelve azt a különös jelentőséggel bíró problémát, hogy az alperesi ellenkérelem hogyan befolyásolja az anyagi pervezetési kötelezettséget. (A jelen tanulmány nem tárgyalja az anyagi pervezetés és az alperesi ellenkérelem közötti viszony valamennyi kérdését, például azt, hogy kizárólag alaki védekezést tartalmazó írásbeli ellenkérelem alapján lehet-e helye anyagi pervezetésnek. A további kérdések későbbi tanulmány tárgyai lesznek.)

II. Az anyagi pervezetés perbeli szerepe

A polgári perben az anyagi pervezetés első sorban a peranyag megfelelő szolgáltatásához járul hozzá² ahhoz, hogy – a Pp. 237. §-hoz fűzött miniszteri indoklása szerint – a „döntéshez szükséges lényeges tények, nyilatkozatok rendelkezésre álljanak”. Az anyagi pervezetés arra irányul, hogy a felek a nyilatkozataikat érdemi tekintetben, anyagi jogi szempontból is helyesen tegyék meg³, és ezzel a jogvita érdemi módon legyen eldönthető.⁴ Az anyagi pervezetés így az eljárás tartalmi szempontból történő irányítását jelenti.⁵ Ebben a vonatkozásban pedig alapvetően a felek nyilatkozatainak, perbeli cselekményeinek hibáit, hiányosságait korrigáló eljárásjogi eszköznek tekinthető⁶. Az anyagi pervezetés azonban nem csak a feleknek nyújt támogatást, hanem annak során a felek is segítik a bíróságot a peranyag megállapításában.⁷

1 Ébner Vilmos, Perindítás. In: A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja I-II/III. (szerk. Varga István), I. kötet, Budapest, 2018., 176. §, 745. o.

2 Wopera Zsuzsa, Az új polgári perrendtartás elvi alapjai. Jogtudományi Közlöny, 2017/4., 156. o., valamint BH 2022.47, BH 2022.205.

3 Molnár Tamás, Az új polgári perrendtartás alapelveinek értékelése, a perjogi kodifikáció hatása a polgári eljárás sajátos alapelveire. Közjegyzők Közlönye, 2017/6., 23. o.

4 Wallacher Lajos, A perfelvételi és az érdemi tárgyalási szakban alkalmazandó közös rendelkezések. In: Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez (szerk. Wopera Zsuzsa). Budapest, 2017., 237. §, 430. o.

5 Kúria Pfv.20432/2023/13.

6 Kúria Pfv.21.336/2020/5.

7 Miczán Péter, A polgári perbeli összefoglaló nyilatkozatról II.- a peranyag megállapítási teher ex lege telepítéséről, és a bíróság általi megoszthatóságáról. Magyar Jog, 2022/3., 153.

Az anyagi pervezetés az ügy kimerítő tárgyalásának és szakszerű eldöntésének során tanúsított bírói tevékenységet is jelenti.⁸ A jogintézmény célja végső soron az, hogy a döntéshez szükséges peranyag rendelkezésre álljon.⁹ Az anyagi pervezetés ugyanakkor nem vezet a rendelkezési elv háttérbe szorítására, a rendelkezési elv az anyagi pervezetés mellett is érvényesül.¹⁰

Az anyagi pervezetés gyakorlása nem jelentheti a felek kitanítását. Ennek megfelelően nem terjedhet ki arra, hogy a bíróság a felet arról tájékoztassa, miszerint az előadott tények az általa nem hivatkozott jog alkalmazását vetik fel, különösen, ha ez a kérelem, illetve az érvényesített jog megváltoztatását kívánná meg.¹¹

A bíróság ezen szerepe nem új a magyar polgári perjogban, ám a törvény a korábbi perrendtartásokhoz képest eltérő jogköröket biztosít a bíróság számára. A Pp. a bíróság anyagi jogi közrehatási tevékenységét az 1911. évi Pp.-nél ugyan szűkebben, de a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényhez (a továbbiakban: régi Pp.) viszonyítva tágabban határozza meg.¹² A régi Pp.-vel szemben az új Pp. szakít azzal, hogy a bíróság kötelezettsége „mindenre kiterjedő tájékoztatást adni minden fél számára a bizonyítás tekintetében”.¹³ A régi Pp. előírásával ellentétben a hatályos perjogi kódex ezen jogintézménye nem általános, hanem csak az adott helyzetben szükségessé váló tájékoztatási kötelezettséget rója a bíróságra.¹⁴

III. Az alperesi ellenkérelem, mint az anyagi pervezetés korlátja

III.1.

A Pp. 237. § (5) bekezdése szerint az anyagi pervezetés a „felek kérelmének és jogállításának korlátaiban belül” gyakorolható. A szöveg szó szerinti olvasása alapján arra lehet következtetni, hogy a „felek” többes számú kifejezés arra utal, hogy nem csak a felperes, hanem mind a felperes, mind az alperes kérelme és jogállítása

8 Kúria Pfv.21034/2020/12.

9 BH 2022.47. és BH 2022.205.

10 Kiss Attila, Hol a határ? - Gondolatok az aktív bírói szerepfelfogás egyes kérdéseiről. Debreceni Jogi Műhely, 2020/3-4., 68. o.,
Pribula László, Az eltűnt hatályon kívül helyezési ok nyomán. Gazdaság és Jog, 2022/7-8., 13. o.,
Völcsy Balázs, Az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmének összehasonlító elemzése a magyar, a német és a svájci polgári perjog alapján. Doktori disszertáció, Budapest, 2019., 115. o.,
Kúria Pfv.21034/2020/12.

11 Pp.-indokolás 237. § és BH 2025.65.

12 Köblös Adél, Új megoldások az elsőfokú eljárás szabályaiban. Közjegyzők Közlönye, 2017/2., 25. o.,
Mészáros Pál Emil, A polgári jog és a polgári eljárásjog alapelveinek kapcsolódása, illetve azok alkalmazása a polgári peres és nemperes eljárásokban. Doktori (PhD) értekezés, Pécs, 2022., 73.

13 Pp.-indokolás, 237. §

14 Kúria Pfv.21034/2020/12. és Kúria Pfv.20175/2019/5.

jelenti az anyagi pervezetés korlátját. A Pp. kifejezetten nem írja elő, de ennek alapján *anyagi pervezetésre azt követően kerülhet sor, ha az alperes az írásbeli ellenkérelmet előterjesztette*. A bíróság az anyagi pervezetést csak valamennyi peres fél álláspontjának ismeretében végezheti el. Az alperesi ellenkérelemnek erre a szerepére már a Pp. indokolásából és annak a bírósági gyakorlatban történő megjelenéséből is lehet következtetni. Eszerint az anyagi pervezetés korlátját képezi a kereseti kérelem és az ellenkérelem, valamint az érvényesített jog és annak a fél által hivatkozott jogalapja.¹⁵

Önmagában abból, hogy a Pp. 237. § rendszertanilag a perfelvételi és az érdemi tárgyalási szak közös rendelkezései között helyezkedik el, mindez még nem következik, mert a perfelvételi szak kezdete (a kereset alperessel történő közlése) és az alperes írásbeli ellenkérelmének előterjesztése között van olyan időszak, melyben a bíróság elvileg tehet valamilyen intézkedést a felperes felé [az adott peres eljárás sajátosságai szerint például kötelezően rendelkezésre álló iratok beszerzéséről szóló tájékoztatás a Be. 854. § (4) bekezdése alapján]. Ezek az intézkedések viszont nem rendelkezhetnek anyagi pervezetést megvalósító tartalommal, mert ellenkező esetben az alperesnek úgy kellene védekezést előterjesztenie, hogy a felperes perfelvételi nyilatkozatai még változhatnak. Ezért az alperes nem a végleges felperesi perfelvételi nyilatkozatok alapján tudná előadni a védekezését, az alperessel közölt keresetlevél tulajdonképpen nem lenne perfelvételre alkalmas, hanem valamilyen tekintetben korrigálásra szorulna. A törvényszöveg azonban ezt a kérdést irrelevánssá teszi, mert az arra utal, hogy a bíróságnak meg kell várnia az írásbeli ellenkérelem előterjesztését, és csak a felperesi és alperesi perfelvételi nyilatkozatok alapján gyakorolhat anyagi pervezetést.

III.2.

Az anyagi pervezetés gyakorlásának perbeli helye azonban egyes álláspontok szerint vitatható. *Rendszertani érvelés alapján az anyagi pervezetésre csak a perindítást követően van lehetőség*. A Pp. rendszerében a 237. § elhelyezése ugyanis a perfelvételi és az érdemi tárgyalási szakban alkalmazandó közös rendelkezések (Pp. XIV: fejezet) között történt meg.¹⁶ Ehhez hozzátehetjük, hogy az anyagi pervezetés gyakorlását lehetővé tevő egyéb törvényi rendelkezések [például Pp. 201. § (1) bekezdés c) pont] sem adnak másra módot, a perindítás részben nincsenek ezt lehetővé tevő jogszabályi rendelkezések.

¹⁵ Pp.-indokolás, 237. § és Kúria Mfv.10.307/2019/4.

¹⁶ Virág Csaba, Bírói attitűdök és percselekmények a polgári perben – a kereset tárgyahoz kötöttség és a bizonyítás eredményének mérlegelése. Doktori értekezés, Budapest, 2024., 56.

Wopera Zsuzsa, A felek és a bíróság közötti szereposztás a keresetindítás során. Miskolci Jogi Szemle, 2020/1. különszám, 360. o.

Amennyiben viszont az anyagi pervezetés perbeli funkcióját tekintjük, akkor felvethető, hogy a bírói közrehatásnak ez a módja nem pusztán a perfelvétel kezdetét követően, hanem akár a perindítás részben is gyakorolható legyen. A bíróság ugyanis így módon tudja a – Pp. 115. § alapján teljesített – hiánypótlás ellenére hibás perfelvételi nyilatkozat korrigálását elérni, és ennek megfelelően a keresetlevél visszautasításának törvényi feltételiről megalapozottan dönteni. Emellett hibás felperesi perfelvételi nyilatkozat alapján nem várható el érdemi alperesi védekezés, és az alperes tulajdonképpen csak a kereset következtetlenségével tud védekezni. A rendszertani értelmezés mellett a teleologikus értelmezés így arra vezethet, hogy az anyagi pervezetésnek a perindítás során is lehet helye.¹⁷ Ez pedig azt indukálja, hogy anyagi pervezetés még az alperesi ellenkérelem előterjesztését megelőzően is elvégezhető.

Ennek alapján az itt hivatkozott törvénykommentár azt is megállapítja, hogy a bíróság sem tud mindaddig a hiánypótlás szükségességéről rendelkezni, amíg az ellentmondást vagy következtetlenséget nem oldja fel.¹⁸ A Pp. 176. §-hoz fűzött magyarázatnál pedig azt állítja, hogy az anyagi pervezetés legelső eszköze a hiánypótlás.¹⁹ Ezek a megállapítások kérdésessé teszik a Pp. 115. §-ban meghatározott hiánypótlás és az anyagi pervezetés viszonyát, különösen annak a Pp. 237. § (1) bekezdésben szabályozott feltételeit tekintve, mely voltaképpen szintén hiányok pótlására alkalmas bírói közrehatást tesz szükségessé.

A Pp. 115. § alapján annyiban van lehetőség hiánypótlásra történő felhívásra, amennyiben az a keresetlevél perfelvételre való alkalmasságának elbírálásához szükséges [Pp. 176. § (1)-(2) bekezdés], és ennek megfelelően az alperes a védekezését elő tudja terjeszteni, vagy – a törvényi feltételek fennállása esetén – bírósági meghagyás kibocsátására sor kerülhessen.²⁰ Az ennek során tisztázandó kérdések azonban elsősorban a keresetlevél formai szempontú vizsgálatát igénylik, és csak korlátozottan, a Pp. 176. § (1)-(2) bekezdésben meghatározottak tekintetében lehet szó a keresetlevél érdemi vizsgálatáról. Anyagi pervezetés körében azonban ennél bővebb körben van lehetőség a hiányok pótlására, olyan hiány vagy ellentmondás (például bizonyos tények vagy a jogi érvelés egyes elemei) esetében, mely mellett a keresetlevél perfelvételre való alkalmassága eldönthető. Az anyagi pervezetés és a Pp. 115. § szerinti hiánypótlás tehát a bírói közrehatási tevékenység eltérő eszköze,²¹ azok eltérő jogi tartalommal rendelkeznek, és a két jogintézménynek más a perbeli szerepe.

17 Ébner Vilmos, Anyagi pervezetés. In: A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja I-II/III. (szerk. Varga István), I. kötet, Budapest, 2018., 237. §, 980-982. o.

18 Id. Ébner, 17. l. alatt hivatkozott mű, 981. o.

19 Id. Ébner, 1. l. alatt hivatkozott mű, 739. o.

20 ÍH 2019.103.

21 CKOT 2018. június 20. 11. számú állásfoglalás és ld. Miczán, 7. l. alatt hivatkozott mű, 147. o.

A fentiek alapján látható, hogy a keresetlevél perfelvételre való alkalmasságának elbírálása és az anyagi pervezetés egyaránt a perfelvételi nyilatkozatok valamilyen mértékű érdemi vizsgálatát követeli meg. A keresetlevél perfelvételre való alkalmasságának kérdése nem választható el élesen a kereset következetességének kérdésétől, ezért nem indokolatlan a törvényt magyarázat fenti felvetése. A Pp. 115. § alapján történő hiánypótlás azonban megfelelő jogi eszköz a perfelvételre alkalmas keresetlevél kialakítására. Ezért nem csak rendszertani, hanem funkcionális szempontból sincs helye anyagi pervezetésnek a perindítás során.

Felvethető emellett az is, hogy amennyiben az anyagi pervezetés tekintetében átléphető a jogintézmény rendszertani elhelyezése, akkor ez a bírósági meghagyás tekintetében is megtehető. Ebben a megközelítésben pedig a bírósági meghagyás kibocsátását lehetne a perfelvételi szak részének tekinteni, arra tekintettel, hogy annak kibocsátása már az eljárás per része alatt következik be. Az álláspontom szerint azonban indokolt a törvény szövegéhez inkább igazodó rendszertani értelmezés alapján megítélni ezt a kérdést, így az egyes jogintézményeknek a Pp. rendszerében történő elhelyezése irányadó a perszerkezet kérdésében is.

III.3.

A fentiekben az volt látható, hogy a per szerkezetének egyes részeiben milyen szerepe lehet az anyagi pervezetésnek. Meg kell említeni ugyanakkor, hogy a per szerkezetének tekintetében kérdés az is, hogy a perfelvétel kezdete a polgári peres eljárásban mikorra tehető, az milyen eljárási cselekményhez köthető. A Pp. 180. § (1) bekezdés értelmében a perindítás joghatásai a kereset közlésével állnak be. [A perindítás joghatásai azonban nem a keresetről való bármilyen módon történő alperesi tudomásszerzés esetén [például a Pp. 174. § (2) bekezdés alapján az áttételt elrendelő végzés mellékleteként elküldött keresetlevél megismerése], hanem csak a Pp. 179. § (1) bekezdés szerinti kézbesítéssel állnak be.] Ez arra mutat, hogy a kereset közlésével kezdődik a perfelvételi szak. Ezt követően a Pp. 179. § (1) bekezdés alapján az alperes előterjesztheti az írásbeli ellenkérelmet. Ezek alapján az a következtetés vonható le, hogy az írásbeli ellenkérelem előterjesztésére szóló felhívás a perfelvételi szak kezdetét jelenti. Ez a következtetés viszont nem teljesen egyértelmű.

Az írásbeli ellenkérelem elmulasztása esetén bírósági meghagyásnak van helye. Ez a perindítás szakaszához tartozik. Ezért ha a kereset közlése már a perfelvétel része lenne, akkor az írásbeli ellenkérelem benyújtásának elmulasztása esetén a perfelvételtől vissza kellene lépni a perindításhoz. Ezért Bartha Bence szerint az írásbeli ellenkérelem előterjesztésére való felhívás a perindításhoz tartozik,

az írásbeli ellenkérelem előterjesztése viszont már a perfelvételi szak része.²² Wallacher Lajos pedig azon állásponton van, hogy a perindítás a keresetlevél benyújtásától annak az alperessel való közléséig, illetve az alperes nyilatkozatának elmaradása esetén a bírósági meghagyás kibocsátásáig tart.²³

Bartha Bence máshol is tárgyalja az alperesi ellenkérelem helyét a per szerkezetében. Az alperesi ellenkérelem egy perbeli választóvonalnak tekinthető, mert az alperesi ellenkérelem előterjesztése átvezet a perelvételi szakba, annak elmaradása esetén megszakad az eljárás.²⁴ Magának az írásbeli ellenkérelemnek a perszerkezet szempontjából elfoglalt helye kérdéses. Bartha Bence szerint több indok szól amellett, hogy az alperesi ellenkérelem a perindítás körébe tartozzon.²⁵ Eszerint a bíróság már a perindítás során mindkét féltől rendelkezne információkkal ahhoz, hogy ekkor meghatározza azt, hogy a perfelvétel melyik módja alapján folyjon le az eljárás. Továbbá tekintettel arra, hogy az alperesi ellenkérelem (pontosabban az írásbeli ellenkérelem) a keresetlevél ellentéte, és mindkettőre ugyanolyan formai és tartalmi követelményeket ír elő a törvény, célszerű lenne mindkettő előterjesztését ugyanazon perszerkezeti egységben megtenni.

Ezzel kapcsolatban felvethető ugyanakkor, hogy önmagában az alperesi ellenkérelemnek a peres eljárás szerkezetére vonatkozóan milyen jelentősége lehet. Az alperesi ellenkérelem egy nyilatkozat. Ez jelentheti egyrészt átfogóan az alperesi védekezést, másrészt az írásbeli ellenkérelemnek a Pp. 199. § (2) bekezdésben meghatározott tartalmi elemeit, azaz az írásbeli ellenkérelem érdemi részét. Az írásbeli ellenkérelem pedig a Pp. 7. § (1) bekezdés 16. pontja értelmében egy perfelvételi irat. A nyilatkozatnak és az iratnak önmagában nincs hatása a per szerkezetére, hanem csak az azzal összefüggő eljárási cselekményeknek. Ezért ez a kérdés az alábbiak vonatkozásában vizsgálható:

- az írásbeli ellenkérelem előterjesztésére vonatkozó bírósági felhívás,
- az írásbeli ellenkérelem nem szabályszerű előterjesztése,
- az írásbeli ellenkérelem nem szabályszerű előterjesztése miatti hiánypótlási felhívás,
- a hiánypótlási felhívás teljesítése,
- az írásbeli ellenkérelem szabályszerű előterjesztése,
- a szabályszerű írásbeli ellenkérelem előterjesztésének elmulasztása.

22 Bartha Bence, A perfelvételi szak egyes szerkezeti kérdései a polgári perben. *Közjegyzők Közlönye*, 2021/3., 21. o.

23 Bartha Bence, Az elsőfokú eljárás szerkezete és fogalmai a polgári perben. *Közjegyzők Közlönye*, 2019/2., 70. o.

24 Id. Bartha, 23. lj. alatt hivatkozott mű, 71. o.

25 Id. Bartha, 23. lj. alatt hivatkozott mű, 71. o.

Ezért annak tisztázása lehet indokolt, hogy az írásbeli ellenkérelem előterjesztésére vonatkozó bírósági felhívás és a szabályszerű írásbeli ellenkérelem előterjesztése közötti tartam az eljárás mely szerkezeti egységéhez tartozhat.

A fent tárgyalt álláspontok azt mutatják, hogy a perfelvétel kezdetének kérdése több és további kérdést is felvet. Ilyen kérdés például az, hogy a perindítás hatályának beállta eltérhet-e a perfelvételi szak kezdetétől vagy, hogy ha a kereset közlése és az írásbeli ellenkérelem előterjesztésére szóló felhívás még a perindítás része, akkor a keresetlevél visszautasítására még a perindítás hatályának beálltát követően is lehetne-e helye, vagy az, hogy a Pp. 202. § (2) bekezdése alapján a felperes mikortól terjeszthet elő előkészítő iratban bírósági felhívás nélkül keresetváltoztatást vagy ezzel összefüggő perfelvételi nyilatkozatot. Ezek tárgyalása azonban a jelen tanulmányban tárgyalt probléma keretein túlmutat. Az alperesi ellenkérelemnek az anyagi pervezetésben játszott szerepére azonban nincs befolyással a perfelvételi szak kezdetére vonatkozó nézetkülönbség, hiszen az írásbeli ellenkérelem előterjesztése valamennyi álláspont szerint már a perfelvételi szak része, mely szakban szintén valamennyi vonatkozó álláspont szerint helye van anyagi pervezetésnek.

III.4.

Anyagi pervezetésnek tehát a perindítás szakaszát követően van helye,²⁶ szemben az olyan jogrendszerrel, ahol az anyagi pervezetés már a per (inkább az eljárás) kezdetétől érvényesül, és így az eljárás koncentrált lefolytatásának ez az eszköze még előbbre tolódik.²⁷ A bíróság csak akkor kerül abba a helyzetbe, hogy anyagi pervezetést végezzen, ha az alperesi ellenkérelmet is megismerte.²⁸ Az alperesi írásbeli ellenkérelem előterjesztése után lesz látható a felek álláspontja, a jogvita kerete, az, aminek tisztására az anyagi pervezetés hivatott. Az alperesi állásponttal ismertek lesznek a felek – a perben addig megtett – perfelvételi nyilatkozatai, és ezzel alakul ki az anyagi pervezetés határa, amit a Pp. 237. § (5) bekezdése is megszab. Szükség esetén pedig további perfelvételi iratok vagy más módon tett perfelvételi nyilatkozatok megtétele is szükséges lehet, melyek előterjesztését követően újabb anyagi pervezetésre kerülhet sor.

Az, hogy az anyagi pervezetés gyakorlása csak a keresetlevél és az írásbeli ellenkérelem egyidejű ismerete alapján lehetséges, azt is mutatja, hogy az anyagi pervezetés nem lehet a perfelvételre alkalmas keresetlevél kidolgozásának

26 Id. Kiss, 10. lj. alatt hivatkozott mű, 68. o.

27 a svájci polgári perjogról *Szívós Kristóf*; A főtárgyalás előkészítése a svájci polgári perben. *Iustum Aequum Salutare*, 2024/3., 178. o.

28 *Szabó Imre*, Szakértelem és felelősség, *Jogtudományi Közlöny*, 2017/9., 384. o.

eszköze.²⁹ A keresetlevélben észlelt értelmezési probléma esetén a perindítás során anyagi pervezetés nem gyakorolható.³⁰ A perfelvétel során már a formailag szabályszerűen megtett, a kötelező tartalmi elemekkel rendelkező perfelvételi nyilatkozat tartalmi vizsgálatának kell megtörténnie a per koncentrált, mederben tartott lefolytatása, a felek szándékának megfelelő, releváns perfelvételi nyilatkozatok megtétele, valamint a meglepetés-ítéletek és a fölöslegesen tett eljárási cselekmények és az esetlegesen a tárgyban indítandó újabb per megelőzése érdekében³¹. Ez azonban nincs mindig így, különösen a Pp. 237. § (1) bekezdés alapján a hiányos vagy kellően nem részletezett perfelvételi nyilatkozatok esetében, amikor az anyagi pervezetés jelentheti a perfelvételi nyilatkozatoknak a perindítás szakaszában elmulasztott tisztázását, és akár a keresetlevél tartalmi elemeinek pótlását.³²

A pártatlanság és a félegyenlőség követelménye is azt követeli meg, hogy amíg az alperes nem szerzett tudomást a keresetről, addig ne legyen gyakorolható az anyagi pervezetés.³³ Ez a vélemény még nem azt mondja, hogy az írásbeli ellenkérelem előterjesztésére is szükség van az anyagi pervezetés gyakorlásához, ugyanakkor utal arra, hogy az anyagi pervezetés nem egyszerűen valamely fél perfelvételi nyilatkozatai hibájának korrekciójára szolgál, hanem a jogvita kerekeinek tisztázására, ami pedig mind a felperes, mind az alperes perfelvételi nyilatkozatainak együttes értelmezése alapján lehetséges.

III.5.

Az alperesi ellenkérelem az anyagi pervezetésben betöltött szerepét csak akkor tudja betölteni, ha az írásbeli ellenkérelem (Pp. 199. §) szabályszerűen került előterjesztésre. Ha az írásbeli ellenkérelem nem felel meg a Pp. 199. § (1)-(3) bekezdésben foglaltaknak, azaz nem tartalmazza a kötelező tartalmi elemeket, akkor a bíróságnak a Pp. 115. § alapján hiánypótlásra kell az alperest felhívnia. A hiánypótlás eredménytelensége esetén az írásbeli ellenkérelmet vissza kell utasítani, és a Pp. 181. § (1) bekezdés szerint bírósági meghagyás kibocsátására kell a bíróságnak sort kerítenie.

Az írásbeli ellenkérelem visszautasítására csak formai okok miatt kerülhet sor, olyan indokkal viszont nem, mely az írásbeli ellenkérelemben tett perfelvételi nyilatkozatok tartalmát érinti. Az írásbeli ellenkérelem tartalmára vonatkozik például az a kérdés, hogy az alperes csak alaki vagy csak érdemi védekezést terjeszt-e elő.

29 Csóti Tamás, Az új polgári perrendtartás várható hatásai a szellemi alkotásokkal kapcsolatos jogsértési perekre. Jogtudományi Közlöny, 2019/2., 80. o.

30 CKOT 2018. június 20., 11. számú állásfoglalás

31 Id. Wallacher, 4. lj. alatt hivatkozott mű, 431. o.

32 Kúria Pfv.21.454/2021/8.

33 Id. Kiss, 10. lj. alatt hivatkozott mű, 68. o.

Az egyik fajta alperesi védekezés hiánya így nem alapozhatja meg az írásbeli ellenkérelem visszautasítását.³⁴ Amennyiben tehát az alperes csak alaki védekezéssel él, azt a Pp. 181. § (3) bekezdés és a 203. § (2) bekezdése alapján úgy kell tekinteni, hogy az alperes nem kíván érdemben védekezni a keresettel szemben.³⁵

Az anyagi pervezetés tehát a formailag szabályszerűen előterjesztett írásbeli ellenkérelemmel összefüggésben, *minden peres fél szabályszerűen megtett perfelvételi nyilatkozatainak együttes ismeretében történhet meg*, azt megelőzően nem. Anyagi pervezetést nem a formai hibák kijavítására, hanem csak a következetes nyilatkozatok (beleértve az alperesi nyilatkozatokat is) megtétele érdekében lehet gyakorolni.³⁶

Völcssey Balázs ugyanakkor azt fejtette ki, hogy lehetőség van arra, hogy „az írásbeli ellenkérelem érdemi részének a bizonyíték (helyesen: bizonyítási eszköz) és bizonyítási indítvány [Pp. 199. § (2) bekezdés *a*) pont *ab*) alpont és *b*) pont *be*) alpont] Pp.-ben írtakkal ellentétes módon történő feltüntetése, illetve előterjesztése miatt az alperes a bíróság anyagi pervezetése miatt előkészítő iratot nyújtson be”.³⁷ Az írásbeli ellenkérelem valamely elemének nem szabályszerű feltüntetése ugyanakkor alaki hiba, annak korrigálása nem anyagi pervezetést igényel. Az írásbeli ellenkérelem nem szabályszerű előterjesztése esetén a Pp. 115. § (1) bekezdés alapján hiánypótlásra történő felhívásnak van helye.

A bírósági közrehatás szempontjából sajátos helyzetet jelent az, hogy az új Pp. elvárása alapján [Pp. 181. § (2) bekezdés] nem elegendő az, ha az alperes általánosságban, konkrét nyilatkozatok nélkül, az írásbeli ellenkérelem érdemi részében foglaltak mellőzésével vitatja a keresetet. Ilyenkor voltaképpen sem alaki, sem érdemi védekezésről nincs szó. Ezért ha az írásbeli ellenkérelem nem tartalmaz ilyen érdemi részt, akkor nincs helye hiánypótlási felhívásnak, anyagi pervezetésnek pedig különösen nem. Ebben az esetben a Pp. 181. § (2) bekezdése szerint bírósági meghagyás kibocsátására kell sor kerülnie.³⁸

34 BDT 2022.4544 és BDT 2020.4148

35 Debreceni Ítéltábla Mf.50062/2024/10. és Debreceni Ítéltábla Mf.50050/2024/4.

36 Id. Kiss, 10. lj. alatt hivatkozott mű, 75.,

Orosz Árpád, A keresetlevél visszautasításának vizsgálata tárgykörében felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye. Kúriai Döntések, 2020/6., 866. o.,

Id. Wopera, 16. lj. alatt hivatkozott mű, 359 és 361. o., valamint

BH 2024.162, Fővárosi Ítéltábla Pf.20295/2025/8.

37 Völcssey Balázs, A perfelvételi szak jogértelmezési kérdései. Magyar Jog, 2020/6., 338. o.

38 Debreceni Ítéltábla Mf.50062/2024/10. és Bartha Bence, A tárgyalási szerkezet változásának legújabb fejleményei a polgári perben, Közjegyzők Közlönye, 2025/2., 84. o. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.5.7>.

IV. Mikor teszi szükségtelenné az alperesi ellenkérelem az anyagi pervezetést?

IV.1.

Az alperesi perfelvételi nyilatkozatok nem egyszerűen annyiban játszanak szerepet az anyagi pervezetésben, hogy azokat is figyelembe véve kell az anyagi pervezetést elvégezni, hanem ennél egy erősebb szereppel is bírnak. Azokban a kérdésekben, melyekben az alperes szabályszerű írásbeli ellenkérelemben reflektált a felperes perfelvételi nyilatkozataira, azokra vonatkozóan nem szükséges anyagi pervezetéssel élni. Ebben az esetben az alperes voltaképpen maga orientálja a felperest a koherens és adekvát perfelvételi nyilatkozat előterjesztésére. Az alperes ellenkérelme és más perfelvételi nyilatkozata fényében így más tartalmú anyagi pervezetés lehet indokolt, hiszen az alperes által jelzett, és az egyébként anyagi pervezetésre okot adó kérdésekben a bíróságnak nem kell anyagi pervezetést végeznie.

A bírósági gyakorlat egységesnek látszik ebben a kérdésben. A Kúria egy ügyben azt fejtette ki, hogy *mellőzhető az anyagi pervezetés részeként szolgáló tájékoztatás akkor, amikor a „jogi képviselővel eljáró fél ellenfele már egyértelműen rámutatott egy nyilatkozat hiányos, homályos, vagy ellentmondó voltára, vagyis a kérdéses hiányosság ismert.*³⁹ Ennek indokaként a Kúria azt is hangsúlyozta, hogy a professzionális pervitel keretében jogi képviselővel eljáró féltől elvárható, hogy képes legyen a megismert információk birtokában szakszerűen dönteni. Ez az álláspont számos bírósági határozatban – bár különféle megfogalmazásban – visszaköszön.⁴⁰

Ilyen esetben az anyagi pervezetési kötelezettség hiánya minden, a Pp. 237. § (1)-(3) bekezdésben meghatározott anyagi pervezetési ok esetén fennáll. Így abban az esetben is, amikor az ellenérdekű fél a másik fél jogértelmezésétől eltérő jogértelmezést ad elő, vagy abból folyó eltérő tény jelentőségére hivatkozik. Ha tehát az ellenérdekű fél a másik féltől eltérő, de a bíróság értelmezésével egyező álláspontot fejt ki, akkor a bíróságnak nem kell anyagi pervezetést gyakorolnia.⁴¹ Ily módon nincs szükség az anyagi pervezetés körében a bírói

39 Kúria Pfv.21034/2020/12.

40 Fővárosi Ítélőtábla Pf.20295/2025/8., Fővárosi Ítélőtábla Pf.20159/2024/7., Fővárosi Ítélőtábla Pf.20090/2023/5., Debreceni Ítélőtábla Gf.30197/2025/4., Debreceni Ítélőtábla Pf.20557/2024/9., Debreceni Ítélőtábla Pf.20472/2024/4., Debreceni Ítélőtábla Gf.30089/2023/5., Debreceni Ítélőtábla Pf.20399/2023/16., Debreceni Ítélőtábla Pkf.20365/2023/2., Debreceni Ítélőtábla Pf.20323/2023/6., Debreceni Ítélőtábla Gf.30029/2022/6., Debreceni Ítélőtábla Pf.20450/2022/6., Debreceni Ítélőtábla Mf.50081/2021/9., Debreceni Ítélőtábla Pf.20585/2019/7., Szegedi Ítélőtábla Gf.30062/2019/9., Győri Ítélőtábla Pf.20127/2025/5., Győri Ítélőtábla Mf.30010/2022/9., Győri Ítélőtábla Mf.30001/2022/9., Kecskeméti Törvényszék P.20250/2021/28.

41 ld. *Ébner*, 17. l. alatt hivatkozott mű, 1001. o.

jogértelmezés feltárására, közlésére akkor sem, ha a felek között valamilyen jogértelmezésben van a vita, és a bíróság osztja valamelyik fél jogi álláspontját.⁴² Így amennyiben az alperes vitatja a felperes jogállításában foglalt jogszabályhely alkalmazhatóságát, az erre vonatkozó anyagi pervezetés hiányát a felperes nem jogszerűen sérelmezi.⁴³

Amennyiben viszont az alperesi perfelvételi nyilatkozatok nem térnek ki egy olyan felperesi perfelvételi nyilatkozatra, mely az anyagi pervezetés szükségességét felveti, akkor a bíróság köteles elvégezni az anyagi pervezetést. Ha például egy szerződéses jogviszony fennállása esetén a felperes a követelése jogalapjaként nem a kontraktuális, hanem a deliktuális kárfelelősség szabályait jelöli meg, és az alperes sem hivatkozik ellenkérelmében a jogcím téves megjelölésére, a bíróságnak a perfelvétel során anyagi pervezetéssel kell közrehatnia abban, hogy a felperes perfelvételi nyilatkozatának hibáját kijavítsa.⁴⁴

Érdemes kiemelni, hogy e körben egy ítéltáblai határozat a bírósági határozatok fényében világos és elfogadható általános megfogalmazást adott a bírói jogértelmezés feltételeire nézve. Az álláspont a Pp. 237. § (3) bekezdés *a*) pontja szerinti bírói jogértelmezés három feltételét határozza meg. Eszerint ilyen esetben anyagi pervezetés akkor végezhető, ha

- a fél által hivatkozott jogszabályi rendelkezésre vonatkozik,
- e jogszabályi rendelkezésnek a fél általi értelmezése a fél nyilatkozatából kiderül és
- a bíróság jogértelmezése a felekétől eltérő, így a bíróság nem osztja valamelyik fél álláspontját.⁴⁵

IV.2.

Ezzel szemben álló vélemény szerint „*az anyagi pervezetésre ilyen esetben akkor is szükség van, ha a felek között vita van a jogértelmezésben az előadandó tényekre kihatóan, és a bíróság az egyik fél álláspontját osztja*, de akkor is, ha a bíróság egy harmadik álláspontot vall, továbbá abban az esetben is, ha a felek között nincs vita, de a bíróság másként látja a helyzetet, mint a felek. Ez azért van így, mert a releváns tényekkel kapcsolatos félelőadásból következik a bizonyítás szükségessége, márpedig a bizonyításról a bíróság csak annak tükrében tud dönteni, ha meghatározta a releváns tényeket. *Hiába nem vitatná tehát az alperes azt a felperesi álláspontot, hogy kártérítés megítéléséhez nem kell kárt előadni,*

42 Kúria Mfv.10307/2019/4., Fővárosi Ítéltábla Pf.20159/2024/7., Fővárosi Ítéltábla Pf.20090/2023/5., Debreceni Ítéltábla Pf.20472/2024/4., Szegedi Ítéltábla Gf.30062/2019/9., Győri Ítéltábla Pf.20127/2025/5.

43 Fővárosi Ítéltábla Pf.20159/2024/7.

44 ÍH 2022.119

45 Szegedi Ítéltábla Gf.30062/2019/9.

a bíróság az anyagi jogszabályt alkalmazni köteles védekezés nélkül is, és nem ítéli meg a kártérítést kár előadása nélkül”.⁴⁶

Az itt hivatkozott álláspont nem támasztja alá az állítását, mert azt csak olyan esettel indokolja, melyben az ellenérdekű fél nyilatkozatának nem vitatása folytán a két fél egyező, de a bíróságtól eltérő értelmezésének jogalkalmazási problémáját említi. Ez az álláspont nem arra az esetre vonatkozik, amikor az egyik fél az ellenérdekű fél állítását vitatja, és ehhez kapcsolódóan kifejti a saját és a bíróság által is helytállónak tartott véleményét. Nem derül ki viszont az, miért jelentene problémát, ha a bíróság jogértelmezését az egyik fél az ellenérdekű féltől tudná meg.

Az álláspontom szerint helytálló az az értelmezés, mely szerint amennyiben valamelyik peres fél a bírósággal azonosan értelmezi az adott jogszabályi rendelkezést, akkor nem terheli a bíróságot az anyagi pervezetési kötelezettség. Ebben az esetben ugyanis nem létezik olyan perfelvételi nyilatkozat, jogi álláspont, melyet a felek nem ismernek, akik viszont így arra reflektálni is tudnak. Ezért az alperesi ellenkérelemnek a jogvita kereteinek meghatározásában és így az anyagi pervezetésben is kifejezett jelentősége van.⁴⁷ Nem indokolt, hogy a bíróság ismertesse a saját jogértelmezését, ha azt már az egyik fél megtette a perben, és a másik fél ezt a professzionális pervitel keretében értelmezni tudja, és a saját perfelvételi nyilatkozatainak kialakításában fel tudja használni. Ha maguk a perfelvételi nyilatkozatok alkalmasak arra, hogy a felek ezt a tisztázást elvégezzék, a bíróságot közrehatás, anyagi pervezetési kötelezettség nem terheli.

A professzionális pervitel követelménye így az alperesi ellenkérelemnek az anyagi pervezetésben játszott szerepével összefüggésben is érvényesül. Ez a követelmény azt várja el, hogy a felperes az alperesi ellenkérelem alapján ismerje fel az alperesi perfelvételi nyilatkozatokban a saját hibáját, és képes legyen azokat az alperes megállapításai alapján korrigálni. Ebben a megközelítésben értelmezhető a bíróságok azon gyakran megfogalmazott véleménye is, hogy a valamelyik peres fél álláspontjával, jogértelmezésével azonos tartalmú anyagi pervezetés túllépne az anyagi pervezetés korlátain, és inkább jelentene jogi segítségnyújtást.⁴⁸

Ennek kapcsán is felszínre kerül az a probléma, hogy az anyagi pervezetés keretében a bíróságnak nem a felek jogérvényesítésének előmozdításában kell közreműködnie, nem jogi tanácsadást kell végeznie, nem azt kell közölnie a felekkel, hogy a kereset érdeme tekintetében mi a bíróság álláspontja, és így valószínűleg hogyan fogja elbírálni a jogvitát. A bíróságnak a jogvita kereteit kell úgy meghatározni, hogy a perfelvételi nyilatkozatok határozottak, pontosak, adekvátak és teljeskörűek legyenek.

46 Id. Wallacher, 4. lj. alatt hivatkozott mű, 433. o.

47 Fővárosi Ítéltábla Pf.20295/2025/8.

48 például Debreceni Ítéltábla Gf.30029/2022/6.

IV.3.

A hivatkozott bírósági állásfoglalások abban egységesek, hogy anyagi pervezetés nem szükséges akkor, ha a felek álláspontja eltérő, és a bíróság valamelyik fél álláspontjával egyetért. Ebben az esetben a bíróság a jogi álláspontokat értékeli, és valamelyik fél javára eldönti az adott kérdést vagy az egész jogvitát. A különböző megfogalmazások között ugyanakkor több olyannal lehet találkozni, melyből az tűnik ki, mintha az anyagi pervezetési kötelezettség csak abban az esetben nyílna meg, amikor a felek egyező álláspontot képviselnek, a bíróság viszont ezt az álláspontot nem osztja. Ezt a képet mutatja több bírósági megállapítás is.⁴⁹ Ez különösképpen megjelenik abban a megfogalmazásban, mely szerint anyagi pervezetést csak akkor kellett volna gyakorolni, ha a felek a jogszabályi rendelkezést „egyformán értelmezték volna”,⁵⁰ vagy abban, hogy az anyagi pervezetés „annak a korrekcióját célozza, ha a felek egyezően, azonban a bíróság értelmezésétől eltérően értelmezik a vonatkozó jogszabályi rendelkezést”.⁵¹

Kérdés azonban, hogy a bíróságnak hogyan kell eljárnia, ha mindkét fél megteszi ugyanarra a kérdésre (például egy jogszabályhely értelmezésére) a perfelvételi nyilatkozatát, azok azonban *egymástól eltérőek, és a bíróság egyik fél álláspontjával sem ért egyet*. Ebben az esetben ugyanarra a kérdésre vonatkozóan három eltérő jogi álláspont van a perben. Az álláspontom szerint ilyenkor a bíróság számára keletkezik anyagi pervezetési kötelezettség, mert a felek perfelvételi nyilatkozatai között továbbra sem található olyan, mely alkalmas lenne arra, hogy a másik felet adekvát, koherens és teljeskörű perfelvételi nyilatkozat megtételére sarkallja. A jogszabályi rendelkezés eltérő bírósági értelmezése pedig még a törvény szoros szövegolvasása alapján sem zárható ki, mert az csak azt mondja, hogy a bíróság „általuk hivatkozott jogszabályi rendelkezést eltérően értelmezi”, és arról nem szól, hogy csak abban az esetben kell ezt megtennie, ha a feleknek azonos lenne az értelmezése. Az anyagi pervezetési kötelezettség hiánya valójában csak akkor áll fenn, ha a bíróság valamelyik fél álláspontjával, jogértelmezésével egyetért, függetlenül attól, hogy a peres felek álláspontja azonos-e.

A bírósági megfogalmazások között is van olyan, melybe ez a megközelítés belefér. Ilyen megfogalmazás lehet az, mely szerint a „Pp. 237. §-ában, különösen annak (3) bekezdésében rögzített anyagi pervezetés – más feltételek teljesülése mellett – akkor szükséges a bíróság részéről, ha a bíróság jogértelmezése

49 például Győri Ítélőtábla Pf.20127/2025/5., Fővárosi Ítélőtábla Pf.20159/2024/7., Fővárosi Ítélőtábla Pf.20090/2023/5. és Debreceni Ítélőtábla Gf.30197/2025/4.

50 Győri Ítélőtábla Pf.20127/2025/5.

51 Debreceni Ítélőtábla Pf.20323/2023/6.

a felektől eltérő”,⁵² vagy „az elsőfokú bíróságnak a Pp. 237. §-a (3) bekezdésének a) pontja alapján csak akkor kellett volna anyagi pervezetést végeznie, ha mindkét fél tévesen értelmezte volna a Ptk. 6:522. §-ának (3) bekezdését”.⁵³ Ilyen tartalmú megközelítés lehet az is, hogy az anyagi pervezetés feltétele, hogy „a bíróság jogértelmezése a felekétől eltérő legyen”,⁵⁴ vagy éppen az, hogy „az eltérő jogszabályértelmezéssel kapcsolatos tájékoztatási kötelezettség a bíróságot abban az esetben terheli, amennyiben a bíróság jogértelmezése a felek jogértelmezésétől eltérő”.⁵⁵ Ezzel egyező jogirodalmi vélemény szerint anyagi pervezetést kell végezni akkor is, ha a bíróság a felekétől eltérő harmadik álláspontot vall.⁵⁶

IV.4.

Egy további álláspont szerint nem helytálló az a bírósági megállapítás,⁵⁷ mely szerint „a Pp. 237. § (3) bekezdés a) pont szerinti anyagi pervezetést csak akkor kell alkalmazni, ha a bíróság a jogszabályi rendelkezést *mindkét féltől* eltérően értelmezi”.⁵⁸ Ennek indoka, hogy a Pp. miniszteri indokolása arra utal, hogy a bíróság kötelezettsége akkor áll fenn, „ha a fél által hivatkozott jogszabályt a féltől, illetve mindkét féltől eltérően értelmezi”.⁵⁹ A szerzők érvelése szerint bár a törvény többes számot használ a megfogalmazásban, de ebből „nem következik kizárólagosan a bíróság azon értelmezése, hogy csak a mindkét fél jogértelmezésétől eltérő értelmezésről szükséges tájékoztatással élni”.⁶⁰

A Pp. 237. §-hoz fűzött indokolás vonatkozó mondata úgy szól, hogy „a bíróság maga is hozzájárul a peranyag alakulásához azzal, hogy a felek tudomására hozza a saját jogszabály értelmezését, ha a fél által hivatkozott jogszabályt a féltől, illetve mindkét féltől eltérően értelmezi”. Ez azt fejezi ki, hogy lehet olyan eset, amikor csak az egyik féltől, de felmerülhet olyan eset is, amikor mindkét féltől eltérő értelmezése van a bíróságnak. Az első eset, amikor egy adott jogszabályi rendelkezésre csak az egyik fél hivatkozott, és így azt csak ez a fél értelmezte, vagy azt, hogy az egyik fél jogértelmezését a másik fél nem vitatta, és így arra nem tett nyilatkozatot. Ez különösen arra tekintettel fordulhat elő, hogy a Pp. 237. § (3) bekezdés a) pontja nemcsak a jogalap, hanem a jogalapi elő-

52 Debreceni Ítéltábla Pf.20585/2019/7.

53 Debreceni Ítéltábla Pf.20450/2022/6.

54 Szegedi Ítéltábla Gf.30062/2019/9.

55 Győri Ítéltábla Mf.30010/2022/9. és Győri Ítéltábla Mf.30001/2022/9.

56 Id. Wallacher, 4. lj. alatt hivatkozott mű, 433. o.

57 Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.191/2022/4.

58 Tucsek Máté – Szívós Kristóf, A Fővárosi Ítéltábla döntése az anyagi pervezetés felülbírálatára tárgyában. Jogesetek Magyarázata, 2024/2., 8. o.

59 Id. Tucsek – Szívós, 35. lj. alatt hivatkozott mű, 3. o.

60 Id. Tucsek – Szívós, 35. lj. alatt hivatkozott mű, 3. o.

feltételek értelmezése körében is alkalmazható,⁶¹ és azok száma egy perben viszonylag magas is lehet, így valószínűsíthetően lesznek a perben olyan jogszabályhelyek, melyekre csak az egyik fél hivatkozik, a másik fél pedig még csak utalást sem tesz. Ez a helyzet pedig felfogható úgy is, hogy a másik peres fél által nem vitatott értelmezés a két peres fél együttes közös értelmezésének felel meg. Amennyiben a felek ilyen értelemben közös értelmezésétől a bíróság jogszabály-értelmezése eltér, akkor megnyílik az anyagi pervezetési kötelezettség. Így a csak az egyik féltől eltérő bírósági jogértelmezés esetét mintegy magába foglalja a mindkét féltől eltérő bírósági jogértelmezés esete.

A második esetben („mindkét féltől”) pedig a bíróság egy mindkét fél által kifejezetten hivatkozott, ám a felek által a bíróságtól eltérően értelmezett jogszabályhely bírósági értelmezése történik.

A szerzők által elemzett konkrét ügyben a felek között nem volt vita egy jogszabályi rendelkezés értelmezésében, és az alperes által nem vitatott jogszabály-értelmezésétől a bíróságnak nem volt eltérő jogértelmezése, így a bíróságnak anyagi pervezetést sem kellett végeznie.

Kérdés továbbá, hogy a törvény indokolásának ennek a problémának a megítélésében lehet-e döntő súlya. Az Alaptörvény 28. cikke értelmében jogszabály értelmezése során figyelembe kell venni a törvény indokolását, azonban az értelmezés tárgya a jogszabály szövege. Alapvetően a jogszabály szövege az, amire a bírósági döntést alapítani kell. A jogszabály szövege az értelmezés tárgya, az nem lehet értelmezési támpont.⁶² Amennyiben a jogszabály szövegéből annak jelentése a bíró számára nyelvi értelmezéssel, automatikusan világosnak látszik, akkor nincs szükség az Alaptörvényben meghatározott értelmezési segédletekre. Márpedig a törvényi indokolás csak utóbbiként kaphat szerepet a jogalkalmazásban.⁶³ A törvény indokolása csak a jogszabály értelmezésére vehető igénybe, az nem írhatja felül magát a normaszöveget. A kettő ellentétes tartalma esetén természetesen a normaszöveg lehet irányadó. Maga a törvénytörvény szöveg viszont úgy szól, hogy „a felek tudomására hozza, ha az általuk hivatkozott jogszabályi rendelkezést eltérően értelmezi”. Az „általuk” kifejezés használata inkább arra utal, hogy a mindkét féltől eltérő bírósági jogértelmezés esetén áll be az anyagi pervezetési kötelezettség. Ez olyan kifejezés, mely nem teremt jogértelmezési bizonytalanságot.

61 Id. Wallacher, 4. lj. alatt hivatkozott mű, 434. o.

62 Blutman László, A bírói jogértelmezés alkotmányos követelményei. Jogtudományi Közlöny, 2022/12., 468. o.

63 Szigeti Krisztina, A bírói jogértelmezés és a hetedik Alaptörvény-módosítás. Eljárásjogi Szemle, 2018/4., 16. o.

IV.5.

Azzal kapcsolatban, hogy az anyagi pervezetésre a felperesi és az alperesi perfelvételi nyilatkozatokra vonatkozóan kerülhet csak sor, ki kell emelni azt is, hogy az anyagi pervezetés egy adott fél perfelvételi nyilatkozatainak hiányai, ellentmondásai miatt alkalmazható, a *peres felek egymásnak ellentmondó nyilatkozatai miatt erre nem kerülhet sor*. Az utóbbi jelenti éppen a jogvita meglétét. A kereset érdemi eldöntése a felek eltérő álláspontja alapján történik. Anyagi pervezetési kötelezettség tehát nem a peres felek egymásnak ellentmondó állításai esetén áll fenn, hanem az egyik peres fél perfelvételi nyilatkozatai közötti ellentmondás (vagy egyéb, a fél perfelvételi nyilatkozata kapcsán felmerülő törvényi feltétel) esetén.

Amennyiben a felperesi és az alperesi perfelvételi nyilatkozatok nem szenvednek semmilyen hibában, azokban nem merül fel a felektől eltérő bírói jogértelmezés, és készen állnak a jogvita érdemi elbírálására, akkor anyagi pervezetési kötelezettség nem áll fenn. A bíróságot így abban az esetben nem terheli az anyagi pervezetés kötelezettsége, ha a jogvita keretei már tisztázottak. Ebben az esetben anyagi pervezetés gyakorlása nem szükséges, és annak keretében a jogvitát eldöntő bírósági jogértelmezésről sem kell tájékoztatást adni a feleknek.⁶⁴ Ebben az esetben tehát a felek perfelvételi nyilatkozatai tekintetében nem állnak fenn az anyagi pervezetés törvényi feltételei.

Ettől az esettől azonban eltér az a fent elemzett jogi helyzet, amikor valamely perfelvételi nyilatkozat kapcsán felmerül az anyagi pervezetés valamely törvényi feltétele, azonban az anyagi pervezetés elvégzése a másik fél perfelvételei nyilatkozataira tekintettel a bírósági közrehatás nem szükséges. Azt mintegy pótolja a másik fél (többször az alperes) nyilatkozata. Az alperes perfelvételi nyilatkozatai ekkor befolyásolják a felperesi perfelvételi nyilatkozatok tekintetében az anyagi pervezetés megtételének szükségességét.

IV.6.

Ha a Pp. 237. § (5) bekezdés alapján az anyagi pervezetés korlátját, a felek kérelmét és jogállítását vizsgáljuk, akkor az alperesi vitatás hiánya a bíróság anyagi pervezetési kötelezettségére – a felperesi kérelem és a jogállítás tekintetében – eltérően hat ki. Amennyiben a *felperesi jogállítást az alperes a védekezésében nem vitatja*, akkor a Pp. 203. § (2) bekezdés *a*) pontjából következően a felperesi jogállítást kell a bíróságnak figyelembe vennie a per során. A vitatás hiánya megnyithatja az utat az anyagi pervezetéshez, hiszen az alperes terjesztett elő írásbeli ellenkérelmet, a jogvita kereteit így kijelölte, pusztán az írásbeli ellenkérelem nem tartalmaz

64 Kúria Pfv.21034/2020/12. és Fővárosi Ítéletábla Pf.20295/2025/8.

alperesi jogállítást [Pp. 199. § (2) bekezdés ba) alpont]. Ha a felperesi jogállítással összefüggésben a Pp. 237. §-ban meghatározott valamely ok fennáll, akkor sort kell keríteni anyagi pervezetésre. Amennyiben viszont az *alperes a felperesi kérelmet, a petitumot nem vitatja*, akkor a Pp. 203. § (2) bekezdés a) pontja értelmében úgy kell tekinteni, hogy a felperesi kérelem teljesítését nem ellenzi. Ezért voltaképpen valódi jogvita hiányában – a rendelkezési elvből következően – a kereset további megtárgyalása, a per további lefolytatása nem indokolt, így anyagi pervezetés sem lesz szükséges. A kereset elismerése esetén így nem kell sort keríteni a követelése jogcímének és az összecszerűségének bizonyítására sem.⁶⁵

V. Összegzés

Az alperesi ellenkérelem és az anyagi pervezetés viszonya kétirányú. Egyfelől az alperesi ellenkérelemben tett perfelvételi nyilatkozatok tisztázását segíti a bíróság anyagi jogi tartalmú közrehatása, másfelől az alperesi ellenkérelem kihat az anyagi pervezetés szükségességére. Az ellenkérelemnek az anyagi pervezetésben betöltött szerepe nem pusztán közvetlen, hanem járulékos, a peres eljárásban jelentkező más kérdéseket is felvet.

Az anyagi pervezetés bírósági közrehatási eszköze rendszertani okból a perindítás során nem gyakorolható. Ez az álláspont ugyanakkor egyes szakirodalmi vélemények alapján vitatható, tekintettel arra, hogy az anyagi pervezetés funkcióját, célját tekintve indokolt lehet annak már a perindítás során, a keresetlel perfelvételre való alkalmasságának tisztázása érdekében történő elvégzése. Emellett a jogirodalomban az is vita tárgya, hogy a perindítás végét és a perfelvételi szak kezdetét mely eljárási cselekmény jelenti.

Anyagi pervezetésre azt követően kerülhet sor, ha az alperes az írásbeli ellenkérelmet előterjesztette. Az írásbeli ellenkérelem formai hibájának tisztázása, valamint a csak alaki vagy csak érdemi védekezés esetén a másik formájú védekezés előterjesztése, továbbá a csupán általánosságban előadott alperesi védekezés tisztázása érdekében azonban anyagi pervezetés nem végezhető.

Az alperesi ellenkérelem az alábbiak szerint hat ki az anyagi pervezetési kötelezettségre (amennyiben az anyagi pervezetés törvényi feltételei fennállnak):

- ha a felperes perfelvételi nyilatkozatát az alperes nem vitatja (azt elismeri, vagy nem csak nem tesz vitató nyilatkozatot), akkor a bíróságnak az alperes által nem vitatott felperesi nyilatkozattól eltérő álláspontja alapján anyagi pervezetést kell végeznie,

65 az új Pp. tekintetében is irányadó Kúria Pfv.20432/2021/6.

- ha az alperes vitatja valamely felperesi perfelvételi nyilatkozatot, és a bíróság osztja az alperesi álláspontot, akkor ebben a vonatkozásban nem keletkezik anyagi pervezetési kötelezettség,
- ha az alperes vitatja valamely felperesi perfelvételi nyilatkozatot, azonban a bíróság egyik fél álláspontjával sem ért egyet, akkor ebben a vonatkozásban a bíróságnak anyagi pervezetést kell gyakorolnia.

Ha a felek egymással ellentétes tartalmú nyilatkozatot tesznek, azonban az egyik fél perfelvételi nyilatkozatai vonatkozásában sem áll fenn az anyagi pervezetés valamely feltétele, akkor nem kell anyagi pervezetést végeznie a bíróságnak.

Felhasznált irodalom

Bartha Bence, Az elsőfokú eljárás szerkezete és fogalmai a polgári perben. *Közjegyzők Közlönye*, 2019/2.

Bartha Bence, A perfelvételi szak egyes szerkezeti kérdései a polgári perben. *Közjegyzők Közlönye*, 2021/3.

Bartha Bence, A tárgyalási szerkezet változásának legújabb fejleményei a polgári perben, *Közjegyzők Közlönye*, 2025/2., <https://doi.org/10.66103/KK.2025.2.5>.

Blutman László, A bírói jogértelmezés alkotmányos követelményei. *Jogtudományi Közlöny*, 2022/12.

Csóti Tamás, Az új polgári perrendtartás várható hatásai a szellemi alkotásokkal kapcsolatos jogsértési perekre. *Jogtudományi Közlöny*, 2019/2.

Ébner Vilmos, Perindítás. In: A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja I-II/III. (szerk. Varga István), I. kötet, Budapest, 2018.

Ébner Vilmos, Anyagi pervezetés. In: A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja I-II/III. (szerk. Varga István), I. kötet, Budapest, 2018.

Kiss Attila, Hol a határ? - Gondolatok az aktív bírói szerepfelfogás egyes kérdéseiről. *Debreceni Jogi Műhely*, 2020/3-4.

Köblös Adél, Új megoldások az elsőfokú eljárás szabályaiban. *Közjegyzők Közlönye*, 2017/2.

Mészáros Pál Emil, A polgári jog és a polgári eljárásjog alapelveinek kapcsolódása, illetve azok alkalmazása a polgári peres és nemperes eljárásokban. Doktori (PhD) értekezés, Pécs, 2022.

Miczán Péter, A polgári perbeli összefoglaló nyilatkozatról II.- a peranyag megállapítási teher ex lege telepítéséről, és a bíróság általi megoszthatóságáról. Magyar Jog, 2022/3.

Molnár Tamás, Az új polgári perrendtartás alapelveinek értékelése, a perjogi kodifikáció hatása a polgári eljárás sajátos alapelveire. Közjegyzők Közlönye, 2017/6.

Orosz Árpád, A keresetlevél visszautasításának vizsgálata tárgykörében felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye. Kúriai Döntések, 2020/6.

Pribula László, Az eltűnt hatályon kívül helyezési ok nyomán. Gazdaság és Jog, 2022/7-8.

Szabó Imre, Szakértelem és felelősség, Jogtudományi Közlöny, 2017/9.

Szigeti Krisztina, A bírói jogértelmezés és a hetedik Alaptörvény-módosítás. Eljárásjogi Szemle, 2018/4.

Tucsek Máté – Szívós Kristóf, A Fővárosi Ítéltábla döntése az anyagi pervezetés felülbírálata tárgyában. Jogesetek Magyarázata, 2024/2.

Virág Csaba, Bírói attitűdök és percselekmények a polgári perben – a kereset tárgyhöz kötöttség és a bizonyítás eredményének mérlegelése. Doktori értekezés, Budapest, 2024.

Völcsey Balázs, Az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmének összehasonlító elemzése a magyar, a német és a svájci polgári perjog alapján. Doktori disszertáció, Budapest, 2019.

Völcsey Balázs, A perfelvételi szak jogértelmezési kérdései. Magyar Jog, 2020/6.

Wallacher Lajos, A perfelvételi és az érdemi tárgyalási szakban alkalmazandó közös rendelkezések. In: Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez (szerk. Wopera Zsuzsa). Budapest, 2017.

Wopera Zsuzsa, Az új polgári perrendtartás elvi alapjai. Jogtudományi Közlöny, 2017/4.

Wopera Zsuzsa, A felek és a bíróság közötti szereposztás a keresetindítás során. Miskolci Jogi Szemle, 2020/1. különszám

Molnár Tamás
közjegyző, Debrecen
ORCID: -

SAJTÓSZEMLE

**Szivós Kristóf: Az egyszerűsített polgári per bevezetéséről című,
a Jogtudományi Közlöny, 2026. 5. számban megjelent cikkéről**

PRESS REVIEW

**Kristóf Szivós's article titled "Remarks on the Introduction of
the Simplified Civil Procedure" published in 2026 issue 5 of
Jogtudományi Közlöny**

[DOI: 10.66103/KK.2026.2.7](https://doi.org/10.66103/KK.2026.2.7)

A tanulmány egy új, a vagyoni jogi perekben alkalmazható differenciált perrend, az egyszerűsített polgári per szabályozását elemzi kritikai élel. Az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2025. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Módtv.) a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: Pp.) több rendelkezését is módosította, amelyek között megtalálható az egyszerűsített polgári per bevezetése is (Pp. Nyolcadik/A Rész).

A bevezetésben a szerző kiemeli, hogy a jogalkotás és a perjogtudomány időről időre felveti az eljárások gyorsításának szükségességét. A polgári perrendtartás új kódexének megalkotásával az eljárások gyorsításának igénye továbbra is fennmaradt, amelynek egyik legújabb eleme az egyszerűsített polgári per jogintézményének bevezetése. Jogtörténeti előzményként az ügyvédkényszerrel járó formalizált, írásbeli perrend és a szóbeliség, közvetlenség, nyilvánosság elveire épülő, azonban a nem kötelező jogi képviseleti perrend szabályai állíthatók szembe. Az eljárások egyszerűsítésére való törekvés eredményének az ún. sommás perrendek megalkotása tekinthető.

A tanulmány első részében a szerző az eljárásgyorsítási igény kérdéskörét taglalja. A Módtv. preambuluma való hivatkozás szerint a jogalkotó az egyszerűsített polgári per intézményét az igazságszolgáltatás hatékonyságának növelése

érdekében vezette be, amelyet az írásbeliség biztosít. A szerző állítása szerint a jogalkotó a hatékonyság fokmérőjének a gyorsaságot tekinti, párhuzamba állítva a Pp. jelenlegi felfogását, amely a perkonzentráció elvén keresztül valósul meg: a cél a jogvita egy tárgyaláson való elbírálása. Ezzel szemben a szerző a polgári per feladatának inkább a jogvita rendezését tartja elérendő célnak, vagyis az eljárás rendeltetésének.

A szerző hivatkozásként említi a Módtv. miniszteri indokolását, amely szerint kétségtől szemből szemponként jelenik meg a perek gyors lezárása a gazdaság teljesítőképességének pozitív hatása miatt, mivel a gazdálkodó szervezetek kintlévőségeik behajtása a fejlődésük érdekét szolgálja. Kiemeli azonban, hogy az üzleti tevékenységet végző gazdálkodó szervezeteknek – egyfajta üzleti kockázatként – számolniuk kell azzal, hogy az állami úton való magánjogi igényérvényesítésük hosszabb időt is igénybe vehet. Megítélése szerint tehát a perjogi jogalkotónak e téren nincs feladata, a hosszabb igényérvényesítési idő a gazdasági élet természetes velejárója.

A végrehajtható döntésekhez való lehető legrövidebb időn belüli jutást a szerző számos nemzetközi instrumentum és az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti észszerű időn belüli elbírálás követelménye szemszögéből is megvizsgálta. A szerző a Pevtv.¹ rendelkezéseit hivatkozva kijelenti, hogy főszabály szerint – tehát a vagyoni jogi perekben – az elsőfokú eljárás időtartama akkor minősül időszzerűnek, ha az nem haladja meg a harminc hónapot, azaz a két év hat hónapot. Ez az az időtartam, amely feltétlenül elégséges, és amelynek túllépését a bírósági eljárás tekintetében objektív szempontból olyannak kell tekinteni, amely alkalmas az alapvető jog megsértésére. Mindezekből vezeti le azt a szerző, hogy az eljárások folyamatos gyorsítása iránti igény nem támasztható alá, az egyszerűsített polgári per megalkotásának nem volt szükségszerűsége.

Az egyszerűsített polgári per szabályainak alkalmazását a felek közös megegyezésén alapuló szerződéses kikötése alapján teszi lehetővé a hatályos perrendtartás.² A szerző álláspontja szerint elmondható, hogy általánosságban minden vagyoni jogi perben kiköthető az alkalmazása, alakiségéhez írásbeli szerződésben való érvényes kikötés szükséges.

A tanulmány második része az eljáró bíróság intézkedési kötelezettségét taglalja. E kötelezettségek kétirányúak lehetnek: egyrészt eljárásjogi, másrészt ügyviteli jellegűek. Ezzel kapcsolatban a szerző a bíróság intézkedési kötelezettségének határidejét elemzi. Megemlíti, hogy polgári perekben a bíróság általános intézkedési kötelezettsége főszabály szerint harminc nap.³ Ezzel szemben az

1 A polgári peres eljárás elhúzásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről szóló 2021. évi XCIV. törvény (a továbbiakban: Pevtv.) 6. § (2) bekezdés a) pontja.

2 Pp. 591/B. § (1) bek.

3 Pp. 110. § (1) bekezdés a)-c) pontok.

egyszerűsített polgári per esetén soronkívüliséget ír elő a Pp., így az általános intézkedési kötelezettség határideje legfeljebb nyolc nap. A soronkívüliség a teljes eljárás során érvényesül.

A szerző szerint a soronkívüliség jogszabályi elrendeléséhez különös indok szükséges, amely lehet vagy az eljárás tárgyául szolgáló jogviszony specialitása, vagy az eljárásban bármilyen módon érintett jogalany különleges jogi helyzete. Ezzel ellentétben ebben az eljárásban ezek a körülmények nem állnak fenn, ugyanis a felek döntésén múlik, hogy ezt az utat választják igényeik érvényesítésére.

A tanulmány harmadik része a szóbeli tárgyalás hiányának kérdését elemzi. Egyszerűsített polgári perben nincs helye tárgyalás és meghallgatás tartásának. A szerző szerint a szóbeliségnek garanciális szerepe van, hiszen a bíróság és a felek közötti közvetlen kommunikáció számos előnnyel jár. Tárgyalás nélkül a szóbeliség mellett a nyilvánosság és a közvetlenség elvei sem jutnak érvényre. Az írásbeli eljárás titkossága miatt a nyilvánosság nem tekinthet be az eljárás irataiba. A szóbeli tárgyalás előnye az is, hogy a felek a beadványaikban foglalt esetleges pontatlanságaikat, nem egyértelmű nyilatkozataikat a szóbeli tárgyaláson korrigálhatják. A szóbeliség hiánya pedig végső soron helytelen bírói döntéshez is vezethet.

A szerző tanulmányának negyedik részében a perek duplázódása kockázatának kérdését taglalja. Ennek kockázata azért merülhet fel, mert az egyszerűsített polgári perben a Pp. keresethalmazat, viszontkereset vagy beszámítás alkalmazását nem teszi lehetővé, amelyet a szerző nem tart elfogadható megoldásnak. Ennek indokaként előadja, hogy a magánjogi jogvitákban számos esetben fordul elő, hogy ugyanazon jogviszonyból eredő több igény is keletkezik. Amennyiben a felek között több igény érvényesítése is felmerül, úgy külön-külön perben tudják ezt érvényesíteni, amely következtében ismét megszaporodhatnak a perek számai, nem beszélve arról, hogy a jogi képviselő kötelező volta miatt a perköltség is növekedhet.

A tanulmány foglalkozik továbbá az egyszerűsített polgári perben a bizonyítási eljárással kapcsolatos szabályozással is. Elsőként leszögezi, hogy kizárólag okirati és szakértői bizonyításnak van helye, amely a modern polgári per szabad bizonyítás elvére épülő rendszerével ellentétes. A szerző szerint az új szakértő kirendelésének korlátozottsága is különös veszélyt hordoz magába. A szakvélemény kiegészítése is kizárt. Aggályosság esetén így nincs megfelelő szakvélemény, vagyis végső soron a bíróságnak kell a szakkérdést megítélnie.

Végezetül a jogintézménnyel kapcsolatban összegzi az észrevételeit a szerző. Álláspontja szerint az új pertípus által elérni kívánt célok jogpolitikai szempontból érhetőek a pertartamok csökkentése érdekében, azonban szakmai szemmel nézve nem. Az új pertípus pozitívumaként a szerző a mesterséges intelligencia lehetőségének a polgári igazságszolgáltatásban való bevezetését emeli ki.

Gráma Nikolett
közjegyzőjelölt, Debrecen
ORCID: -

SAJTÓSZEMLE

**Szuchy Róbert: Blockchain a bizalmi jogszolgáltatásban című,
a Magyar Jog, 2026. 4. számában megjelent cikkéről**

PRESS REVIEW

**Róbert Szuchy's article titled "Blockchain in Trusted Legal Services"
published in 2026 issue 4 of Magyar Jog**

[DOI: 10.66103/KK.2026.2.8](https://doi.org/10.66103/KK.2026.2.8)

A tanulmány a blockchain-technológia jogi és bizalmi szolgáltatásokban betöltött szerepét vizsgálja, különös tekintettel a dokumentumhitelesítésre, a nyilvántartások védelmére és a jogi szakmák átalakulására. A szerző szerint a digitalizáció előretörésével a hagyományos, papíralapú hitelesítési modellek fokozatosan kiegészülnek vagy részben háttérbe szorulnak, miközben egyre nagyobb szerepet kapnak az elosztott főkönyvi technológiák, másnéven DLT rendszerek. A szerző nem pusztán technológiai újításként tekint a blokkláncra, hanem olyan infrastrukturális változásként, amely hosszú távon átalakíthatja a jogi szakmák működését, a közjegyzői és ügyvédi szerepfelfogást, valamint az állami nyilvántartási rendszerek logikáját is.

A tanulmány különösen értékes abból a szempontból, hogy a blockchain-technológiát nem elszigetelt informatikai jelenséggént mutatja be, hanem a bizalmi szolgáltatások rendszerébe ágyazva elemzi. A szerző hangsúlyozza, hogy a modern jogi infrastruktúrák működésének alapját továbbra is a hitelesség, a sértetlenség, az ellenőrizhetőség és a visszakövethetőség képezi, azonban ezek biztosításának technikai és intézményi eszközei jelentős átalakuláson mennek keresztül.

A tanulmány fő kérdése az, hogy a blockchain képes-e a hagyományos jogi hitelesítési modellek digitális kiterjesztéseként működni, és hogy az milyen módon kapcsolható össze a meglévő közjegyzői, hatósági és állami bizalmi struktúrákkal.

A szerző válasza egyértelműen az, hogy a blockchain nem a hagyományos jogi intézmények megszüntetését, hanem azok technológiai megerősítését és korszerűsítését szolgálhatja.

A szerző először a blockchain általános jelentőségét és a bizalmi szolgáltatásokkal való kapcsolatát ismerteti, ezt követően nemzetközi példákon keresztül mutatja be a technológia gyakorlati alkalmazásait. Külön fejezet foglalkozik az Európai Unió EBSI kezdeményezésével, majd a szerző részletesen elemzi a blockchain legfontosabb előnyeit és a jogi szakmákra gyakorolt hatását. A tanulmány végül összegző jelleggel értékeli a technológia jövőbeni szerepét különös tekintettel a közjegyzők és ügyvédek szerepére.

A tanulmány elsőként Észtország úttörő szerepét mutatja be a blockchain rendszerek alkalmazásában, hiszen ez az ország volt az, amely elsőként használt országos szinten blokklánc-alapú technológiát az állami nyilvántartások védelmére. A tanulmány helyesen hangsúlyozza, hogy Észtország példája nem pusztán technológiai érdekesség, hanem annak bizonyítéka, hogy egy állam képes a blockchain-technológiát közigazgatási infrastruktúrájába integrálni.

A tanulmány egyik legérdekesebb része a brazil közjegyzői rendszer blockchain-integrációjának bemutatása. Brazíliában a közjegyzőség szintén élvonalban áll a blokklánc technológia alkalmazásával, hiszen a Brazil Országos Közjegyzői kollégium e-Notary platformja az összes brazil közjegyzői irodában integrálta a blockchain technológiát. A szerző ismerteti a Brazil Országos Közjegyzői Kollégium által működtetett Notarchain hálózatot, melynek keretében polgárok a fizikai okirataikat a közjegyzőnél beszkennelelhetik, és blokklánccal hitelesített pdf-másolatot kaphatnak. A technológia alkalmazásával egy olyan digitális másolat készül, amely bárhol megosztható és kinyomtatható, miközben a hitelessége könnyen ellenőrizhető a láncon.

A tanulmány ezt követően a földhivatali nyilvántartások területén alkalmazott blockchain megoldásokkal foglalkozik, melynek élvonalában Svédország, Grúzia és Dubai áll. A tanulmány kiemeli, hogy a blockchain-alapú földhivatali rendszerek akár 99 százalékkal is csökkenthetik a manuális iratkezelést, miközben országos szinten is skálázható, biztonságos megoldást nyújtanak az állampolgárok számára. A szerző ugyanakkor helyesen utal arra is, hogy a technológia önmagában nem old meg minden problémát. A nyilvántartások pontossága továbbra is attól függ, hogy a rendszerbe bekerülő adatok hitelesek és jogszerűek legyenek.

A tanulmány egyik legfontosabb része a blockchain jogi elismerésének elemzése. A blockchain jogi relevanciája ugyanis nem kizárólag technológiai kérdés: ahhoz, hogy a blokkláncon rögzített dokumentumok valódi bizonyító erővel rendelkezzenek, szükséges azok jogszabályi vagy bírói elismerése is. A szerző bemutatja az olasz ún. Decreto Semplificazioni törvényt, amely kimondja, hogy ha egy elektronikus adatot (dokumentumot) elosztott főkönyvi technológián

rögzítenek, az ugyanazokat a joghatásokat váltja ki, mint egy elektronikus időbélyeg az EU eIDAS rendelete¹ alapján.

A tanulmányban külön fejezet szól az Európai Blockchain Szolgáltatási Infrastruktúráról (EBSI). A szerző bemutatja, hogy az EBSI célja a határokon átnyúló közszolgáltatások támogatása és az elektronikus dokumentumhitelesítés egységesítése. Az EBSI egyik legfontosabb célkitűzése, hogy a különböző tagállamokban kiállított dokumentumok gyorsan és biztonságosan ellenőrizhetők legyenek az Európai Unió egész területén. Ez különösen jelentős a közjegyzői gyakorlat szempontjából, hiszen ezáltal egy Magyarországon kiállított közjegyzői okiratot egy másik tagállamban azonnal, automatikusan ellenőrizhetnének a hatóságok vagy akár az érintett felek – méghozzá megbízható módon

A tanulmány részletesen bemutatja a blockchain előnyeit. A szerző szerint a blokklánc technológia legfontosabb jellemzői az átláthatóság és a visszakövethetőség. A blockchainen rögzített adatok időbélyeggel ellátva, visszamenőleg módosíthatatlan formában kerülnek tárolásra, ez teszi lehetővé a dokumentumok teljes életútjának rekonstruálását. Ez különösen fontos az elektronikus közjegyzői rendszerekben, ahol a dokumentumok történetisége és hitelessége alapvető szempont. A szerző kiemeli, hogy a blockchain egyik előnyét a decentralizált jellege adja. A hagyományos centralizált rendszerekben a nyilvántartások integritása egyetlen intézménytől vagy szolgáltatótól függ, míg a blockchain esetében a hálózat egészének összehangoltsága biztosítja az adatok sértetlenségét. A tanulmány ismerteti a blokklánc technológia működését. Kifejti, hogy a blokkláncon minden adatbevitel véglegesen rögzül egy nyilvános és kriptográfiailag védett időbélyeggel, így egy szerződés, jognyilatkozat vagy hitelesítés teljes életútja nyomon követhető, tehát pontosan rekonstruálható, hogy ki, mikor és milyen műveletet hajtott végre.

A tanulmány összegzi, hogy a blokklánc technológia milyen hatást gyakorol a közjegyzők és az ügyvédek gyakorlatára. A szerző mind a tapasztalatok, mind a nemzetközi fejlemények alapján azt a következtetést vonja le, hogy a blokklánc nem kiváltja, hanem sokkal inkább kiegészíti a jogászok munkáját. A szerző szerint a közjegyzők lehetnek a jövőben azok a közhiteles adatforrások, amelyek összekötik a valós világot a digitális térrel és az okosszerződések automatikusan futó logikájával. Ilyen módon a közjegyző továbbra is a bizalom letéteményese marad, csakhogy a hagyományos papíralapú közjegyzői eszköztár mellé egy globálisan működő, digitális infrastruktúra társul. A szerző felhívja az olvasó figyelmét arra is, hogy a jogbiztonság digitális kiterjesztése már nem jövőkép, hanem a jelenben zajló folyamat. A szerző azonban megfelelő egyensúlyt

1 Az Európai Parlament és a Tanács 910/2014/EU rendelete (2014. július 23.) a belső piacon történő elektronikus tranzakciókhoz kapcsolódó elektronikus azonosításról és bizalmi szolgáltatásokról, valamint az 1999/93/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről.

tart a technológiai optimizmus és a jogi realizmus között. Nem állítja azt, hogy a blockchain képes teljes mértékben kiváltani a jogi szereplőket, hanem arra mutat rá, hogy a technológia elsősorban a meglévő jogi és bizalmi struktúrák kiegészítéseként és megerősítéseként jelenhet meg.

A tanulmány témája különösen aktuális a közjegyzői hivatás szempontjából. A közjegyzők tevékenységének egyik alapja a hitelesség és a közbizalom biztosítása, amely funkció a digitalizáció korában új formákat ölt. A blockchain-technológia megjelenése ezért nem pusztán technológiai kérdés, hanem a közjegyzői szerepkör jövőjét is érintő szakmai kihívás.

Ternováczt Bálint
főlevéltáros, Budapest Főváros Levéltára
ORCID: -

RECENZÍÓ

**Bogdándi Zsolt: Az erdélyi fejedelmi tábla
a 16. század második felében monográfiájához**

REVIEW

**Review of Zsolt Bogdándi's monograph *The Transylvanian Princely
Council in the Second Half of the 16th Century***

[DOI: 10.66103/KK.2026.2.9](https://doi.org/10.66103/KK.2026.2.9)

A szerző, Bogdándi Zsolt, az Erdélyi Múzeum-Egyesület Jakó Zsigmond Kutatóintézetének tudományos munkatársa, illetve igazgatója. Könyve a Magyar Királyság mohácsi csatát követő összeomlásának folyamán kialakuló Erdélyi Fejedelemség legfelső bíróságának, az utóbbi fejedelmi táblának nevezett ítélő testület történetét, működését és szervezetét vizsgálja a 16. század második felében. A téma a kora újkori Erdély politikai és intézménytörténetének fontos, ám kevésbé feldolgozott részét képezi: miközben az Erdélyi Fejedelemség eseménytörténete, gazdasága és művelődéstörténete már a 19. századtól kezdve jelentős figyelmet kapott, a központi igazságszolgáltatás és a fejedelemségkori bíráskodás intézménytörténete hosszú időn át a kutatás periferiáján maradt. Ennek legfőbb oka a forrásanyag töredékessége, illetve az, hogy a mindennapi jogalkalmazás feltárásához szükséges forráskiadások csak az utóbbi évtizedekben gyorsultak fel.

A korábbi jogtörténeti összefoglalások áttekintése után, jelentőségüket elismerve megállapítható, hogy azok elsősorban a 18–19. századi jogfejlődésből indultak ki, megállapításaik ezért csak korlátozottan alkalmazhatók a 16. század második felének erdélyi viszonyaira. A kutatás sokáig inkább normatív és intézménytörténeti kérdésekre koncentrált, kevés figyelmet fordítva a bírói gyakorlatra, az ítélkezés szervezetre vagy az igazságszolgáltatás személyi összetételére.

A téma historiográfiai előzményeiről alapos képet kaphatunk a kötet bevezetőjében: a terület kutatásában jelentős előrelépést hoztak Hajnik Imre

Werbőczy előtti igazságszolgáltatás terén végzett kutatásai. Ezeket Borsa Iván egészítette ki a vajdai bíraskodás és oklevélkiadás vizsgálatával, majd a sort Jakó Zsigmond folytatta a vajdai kancellária és az ítélőmesteri hivatal létrejöttének bemutatásával. A későbbi kutatás számára meghatározó kiindulópontot jelentett Bónis György felismerése is, amely szerint a fejedelmi tábla a 16. századra Erdély legfőbb bírói fórumává vált, illetve ő hívta fel a figyelmet a formuláskönyvek jelentőségére is. A szerző által tárgyalt téma historiográfiai háttérében fontos helyet foglalnak el még újabban Dáné Veronka fejedelemségkori törvénykezéssel, Derzsi Júlia szász büntetőbírói gyakorlattal, valamint Oborni Teréz Zoltay János ítélőszéki ülnök kézírataival kapcsolatos kutatásai is. A román nyelvű szakirodalom – a szerző ismeretei szerint – csupán érintőlegesen foglalkozott a fejedelmi tábla működésével, ezt is leginkább a fogalomzavar jellemzi, amelynek pontosítása még várat magára. A fenti rövid historiográfiai áttekintés után elmondható, hogy az erdélyi fejedelmi tábla alapos vizsgálata és monografikus leírása sem a magyar, sem a román kutatásban nem történt meg, ezt a hiástust volt hivatott Bogdándi Zsolt kutatása betölteni.

A kötet négy egymástól jól elkülöníthető fejezetre tagolódik. Az előszót követő első, Előzmények című fejezetben a szerző röviden, 12 oldalban a középkori gyökerektől kezdve áttekinti általánosan a magyar, majd részletesebben az erdélyi jogszolgáltatás történeti előzményeit: előbbi esetében a királyi kúria bíróságainak szemlélésével a 13. századi előzményektől Mátyás reformjain át halad a 16. század közepéig, majd a középkori erdélyi vajda bíraskodását taglalja, és végül az előzőeknél sokkal részletesebben taglalva mutatja be az 1541–1556 közötti erdélyi központi bírói szervezetet. Az első fejezet harmadik része a téma elsőrangú, hiánypótló szakirodalmi összefoglalását adja.

Vizsgált könyvünk legfontosabb, legtöbb új eredményt tartalmazó, értekező részeit a második, a fejedelmi tábla 1556–1600 közötti szervezetét és működését bemutató, valamint a harmadik, a fejedelmi tábla előtt tárgyalt pereket vizsgáló fejezetei adják. A fejedelmi tábla kialakulási körülményeinek vizsgálatakor a vonatkozó forrásokkal alátámasztva az olvasó megismerheti az erdélyi joggyakorlás fejlődésének azon folyamatát, amely a mohácsi vész után a középkori magyar gyökerekből fakadt, I. János majd a gyermek János Zsigmond alatt az erdélyi viszonyokhoz alkalmazkodott. 1551-ben az erdélyi és partiumi területek egy rövid, 15 éves időszakra Ferdinánd fennhatósága alá kerültek, ekkor ismét a Magyar Királyság joggyakorlata került előtérbe, majd 1556-ban az özvegy Izabella királyné és János Zsigmond visszatérte után került sor az önálló erdélyi államszervezet, és ezen belül is az igazságszolgáltatás megszervezésére. Ekkor lezajlott az előző 30 év gyakorlatának jogharmonizációja, ennek eredményeként kialakult a fejedelmi tábla joghatósága, feljebbviteli széke, tisztázódtak a táblai elnökség és az ítélőmesterek feladat- és jogkörei. Az ítélőmestereken kívül az

ülnökök szerepköre, „munkaköre”, jövedelmei, sőt rétegrajza is bemutatásra kerül. A tábla jövedelmeiről már annak 1556-os felállításakor írnak a források, ezek szabályozását és alakulását is forrásokkal gazdagon alátámasztva mutatja be a szerző.

A kötet harmadik fejezete a fejedelmi tábla előtt tárgyalta perekkel foglalkozik. A szerző mindenekelőtt tisztázza, hogy nem vállalkozik a fejedelmi ítélőszék előtt tárgyalta valamennyi per teljes körű számbavételére – e kötetnek ez nem is feladata –, hanem a korábbi fejezetekben már bemutatott joghatósági keretekre építve, a fennmaradt forrásanyag alapján a legjellemzőbb ügytípusokat tekinti át, amelyek közül a legnagyobb csoportot hatalmaskodási ügyek képezik. Emellett kitér a hűtlenségi perekre és az igazságszolgáltatás rendjét érintő esetekre, így a tolvajok menekítésére vagy a jobbágyok törvényszék elé állításának elmulasztására, továbbá a városoktól érkező fellebbezésekre. Külön csoportot alkotnak a hitbérrel és a leánynegyeddel kapcsolatos ügyek, valamint a gazdasági jellegű eljárások, mint az adó- és tizedperek. Külön alfejezet foglalkozik a birtokjogi kérdésekhez kapcsolódó ügyekkel és a birtokosztályokkal, de az oklevelek felkérésével, az iktatáskor tett ellentmondásokkal, illetve az olyan sajátos jogintézményekkel, mint a magszakadás vagy a jobbágykerestetés. E körben jelennek meg továbbá a zálogos jószágokkal, az ősi birtokok jogtalan elidegenítésével és az ingóságok jogellenes elvitelével kapcsolatos perek is. A fejezet egy speciális esettípussal, a százszok saját bírói szervezetének és a korszakból fennmaradt pereinek bemutatásával zárul, amely Erdély sajátos joggyakorlatának sokszínűségére világít rá.

A kötet végén kapott helyet az Adattár, amely három, egymástól jól elkülönülő bázisban gyűjti össze és elemzi az erdélyi fejedelmi táblára vonatkozó forrásokból kinyerhető adatokat, segítve a téma további kutatóit. Az első részben a szerző táblázatokba rendezve gyűjtötte össze a táblai terminusok okleveles említéseit az 1556–1600 közötti időszakban, feltüntetve az évet, a helyszínt és az időpontot; ez utóbbinál a dátumon kívül eredeti, latin nyelven idézi a datálás sorait. Az Adattár második alfejezetében a fejedelmi tábla személyzetének 1556–1600 közötti archontológiáját találjuk, forrásmegjelöléssel és jegyzetekkel gazdagon ellátva, az itt felsorakoztatott tisztségek (a magyar elnevezés mellett minden esetben fel van tüntetve a forrásokban található latin terminológia is): táblai elnökök, ítélőmesterek és jogügyigazgatók, utóbbi esetében külön felsorolva az erdélyi és a partiumi ismert személyeket. A harmadik alfejezet egy propopográfiai adattár, amely a fejedelmi tábla ülnökeinek életrajzeit mutatja be: alfabetaikus rendbe szedve összesen 37 ülnök életrajzát ismerheti meg az olvasó. Az Adattár mindhárom alfejezete esetében hasznos lett volna egy-egy bevezetőt vagy rövid előszót készíteni, amely összefoglalja a táblázatok készítésének alapelveit, a források átírásának és az adattárak összeállításának módszertanát, valamint a kutatás korlátait és esetleges további lehetőségeit.

A kötet nyelvezete gördülékeny, fogalmazásmódja egyértelmű és világos, ritkán azonban előfordulnak olyan mondatformálási megoldások, amelyek az előbeszéd előadásmód közvetlenségét őrzik, s emiatt egyes szerkezetek stílusosan kevésbé csiszoltnak hatnak, például: *„Ekkor elismerték ugyan, hogy mindenkinek György barát kell igazságot szolgáltatasson, de akik az ő ítéletével nem elégednének meg, úgymint a becsületet, illetve a főbenjáró ítéletet és jószágvesztést illető ügyekben, fellebbezhetnek a királyné és tanácsosai jelenléte elé...”* (26. oldal). Mindez természetesen semmit sem von le a kötet értékéből vagy az eredmények hiteléből.

Összességében elmondható, hogy Bogdándi Zsolt keménytyáblás, színvonalas kivitelű, az erdélyi fejedelmi tábla 1600-ig terjedő történetére vonatkozó kutatásait bemutató kötete egy hiánypótló mű, nemcsak az erdélyi, de a magyar jogtörténet kutatói számára is, amely a hozzáférhető levéltári forrásbázisra alapozva mutatja be a korszak legfontosabb jogszolgáltatási szervének működését, az adattárakkal pedig segíti a témára vonatkozó további kutatásokat is.

Korbuly Tamás
közjegyző, Budapest
ORCID: -

RECENZÍÓ

Schlosser Annamária: Kegyeleti jog című monográfiájához

REVIEW

**Review of Annamária Schlosser's monograph
"Right to Respect for the Deceased"**

[DOI: 10.66103/KK.2026.2.10](https://doi.org/10.66103/KK.2026.2.10)

Dr. Schlosser Annamária kollégánk egy – méltán állíthatom – hiánypótló művel ajándékoz meg bennünket. A Wolters Kluwer Kiadó gondozásában frissen, on-line formában megjelent, a kiadó szakkönyvi adatbázisában elérhető kötet a Kegyeleti jog címet viseli. A szerző korábbi munkásságához¹ illeszkedően – alapos és rendszerezett tudományos kutatómunka eredményeképpen – a kegyelet és a kegyeleti jog területének átfogó feldolgozását tartalmazó kézikönyvet tartunk a kezünkben. A kötet a teljesség igényével tárgyalja a tágabb értelemben vett kegyeleti jogra vonatkozó hatályos joganyagot és a kapcsolódó magyar és európai bírósági gyakorlatot. A művet elolvasva nem csak a kegyeleti joggal jogászként foglalkozó, hanem a kegyelettel bármely élethelyzetben érintett állampolgár, vagy más személy is – legyen szó a végintézkedése tartalmán gondolkodó végrendelkezőről, a haldokló, illetve az elhunyt személy hozzátartozóiról, az egészségügyi szolgáltatásban hivatást gyakorlókról, temetkezési vállalkozókról, temetőfenntartókról – az egyes érintett jog- és szakterületeket összefüggéseiben bemutató térképet és pontos iránytűt, a gyakorlatban felmerült kérdésekre gyakorlati válaszokat kap.

A szerző – elődeinek munkássága előtt² fejet hajtva – nem definiálja újra a kegyeleti jog fogalmát, azonban egy merőben *új megközelítésben* tárgyalja

- 1 A teljesség igénye nélkül, szerző csak a Közjegyzők közlönyében korábban megjelent tanulmányaiban foglalkozott az állami egyházjogi kérdések öröklési jogi vetületével (2025. év, 209. évfolyam, második szám); a temetés polgári jogi kérdéseivel (2025. év, 29. évfolyam, harmadik szám); a res sacrae hatályos szabályozásával (2022. év, 26. évfolyam, negyedik szám).
- 2 A bevezetőben hivatkozott művek: *Törő Károly*: Személyiségvédelem a polgári jogban (1979), valamint *A személyiségi jog védelme* (1992); *Görög Márta*: A kegyeleti jog és a nem vagyoni kártérítés (2008).

azt: *vegyes szakjogként* tekint a kegyeleti jogra, ami magában foglalja az ember halálával kapcsolatos alapjogi, polgári jogi, közigazgatási, munkajogi és büntetőjogi vonatkozásokat is. A kegyeleti jogvédelem kezdetével és annak tárgyával kapcsolatban rámutat arra, hogy már a halálhoz vezető közvetlen előzményekkel, a haldoklással kapcsolatos jogi kérdések is a kegyeleti jog körébe tartoznak, a védelem tárgya pedig nem csak a halott ember emléke, hanem a haldoklás, a gyász, a kegyeleti érzés, annak kinyilvánítása, a holttest, a temetés méltósága és a temető is. A szerző szándékosan kerüli az életvégi döntések, így az ellátás visszautasításának és az eutanázia kérdéskörének tárgyalását, minthogy azok nem az elhunyt és annak emlékezetére, hanem a még élő ember jogaira vonatkoznak. A kötet mellőzi a filozófiai megközelítések ismertetését, kiváló arányérzékkel foglalkozik a jogtörténeti alapokkal, és egyfajta tágító megközelítéssel, mégis átlátható szerkezetben fogja össze az – egyfelől az olvasó érzelmi érintettsége folytán, másfelől a tárgyalta jogterület összetettsége miatt – olykor nehezebben befogadható részterületeket. A szerkesztési arányokat tekintve kiegyensúlyozottnak, az egyes fejezetek tárgya tekintetében pedig logikusan felépített menetrend szerint kalauzol el bennünket a szerző a kegyeleti jog fogalmi körének tisztázásától, a jogtárggyal kapcsolatos dogmatikai alapvetéseken és az alapjogi tartalmakat tisztázó bírósági eseteken át a kapcsolódó szakjogágak releváns szabályainak részletes bemutatásáig. A kötet nem nélkülözi a nemzetközi kitekintést, továbbá a szemléltető jellegű és terjedelmű, az egyes fejezetek, alfejezetek tárgyához tartozó jogösszehasonlító részeket sem – jóllehet, ehelyütt a szerző szerkesztői józansága és a kötet kézikönyv jellegéből eredő önkorlátozás is tetten érhető. A lendületes és gördülékeny, olvasmányos stílust a szerző a legaprólékosabban kidolgozott területeken is megőrzi, ami összességében teszi a tárgyat tekintve súlyosnak ígérkező művet összességében könnyedén befogadhatóvá, helyenként pedig kifejezetten lebilincselővé. A szerzőt saját álláspontja közlésekor a tárgyilagosság és a mértéktartás jellemzi, biztosítva ezáltal a kötet számára a pozitív fogadtatást, a kritikai elismerést és az időtállóságot.

Az *alapvetést követően* külön fejezet mutatja be a kegyeleti jog hazai történetét. A jogtörténeti fejezet első része a római katolikus egyház tanításán alapuló és a kánonjogi szabályok által meghatározott középkori magyar temetkezési törvényekkel és szokásokkal foglalkozik, majd rávilágít arra, hogyan hatott mindezekre a népességnövekedés, a járványok pusztítása, és miként vált szükségessé a temetkezés közegészségügyi szempontokat is figyelembe vevő újraszabályozása az orvostudomány fejlődése nyomán. A felvilágosult abszolutizmus korában hozott rendeletek visszásságainak bemutatását követően jutunk el a modern temetkezési törvényekhez. Plasztikusan jelenik meg az olvasó előtt, hogyan szorultak háttérbe a szekularizációval, a polgári házasságkötéssel és az állami anyakönyvezés és hasonló jogintézmények megjelenésével párhuzamosan az

egyházi temetkezési szabályok, és miként vált a temetkezés a XX. század elejére szabályozott tevékenységgé, később pedig milyen módon alkalmazkodott a katolikus kánonjog is a trendekhez. A kegyeleti jog tartalmáról is rendelkező 1928. évi magánjogi törvényjavaslat szabályainak ismertetésével érkezünk el e fejezet végére, előrevetítve a kötetben tárgyalásra kerülő jogterület mai korban ismert, komplex anyagi jogi vetületeit.

A következő fejezetben a szerző az *Emberi Jogok Európai Bírósága kegyeleti jogi gyakorlatából* válogatott, izgalmas eseteken keresztül szemlélteti, miként érvényesülnek az Emberi Jogok Európai Egyezményének a magánélethez való és a szólásszabadsághoz való jogról szóló cikkei³ a kegyeleti jogok megsértésével kapcsolatos ügyekben⁴, és hogy e jogokból hogyan vezeti le a Bíróság az Egyezményben kifejezetten nem rögzített kegyeleti jogot és annak védelmét. Külön felhívja a figyelmet arra is, hogy a Bíróság hivatala a keresetindítási joggal kapcsolatban folyamatosan aktualizált tájékoztatót és jogesetgyűjteményt tesz közzé a közvetett áldozatok (elhunyt hozzátartozói) számára.

A mű külön fejezetet szentel a *kegyeleti jog alkotmányos garanciáinak*, amelyben a magyar Alkotmánybíróságnak a kegyeleti jogot a személyiségi jogból és az emberi méltósághoz való jogból levezető legfrissebb határozatait⁵ ismerteti. Az ismertetett döntvényeken keresztül bemutatja, milyen új kiterjesztő, jogdogmatikai kérdéseket is felvető megközelítések érvényesülnek a halál, mint az ember jogalanyiságát érintő jogi tény legújabb kori értelmezése körében. A szerző ehelyütt vizsgálja a kegyeleti joggal szorosabb kapcsolatot mutató alkotmányos alapjogokat, és gyakorlati példákon keresztül mutatja be, milyen konfliktusok keletkezhetnek a kegyeleti jog és a vizsgált alkotmányos alapjogok gyakorlása során⁶. A vallás szabad gyakorlásához való jog kapcsán például rávilágít arra a legújabb kori problémára, miszerint a nem keresztény bevándorlók vallási szabályoknak megfelelő temetkezési igénye gyakran ütközik a hatályos temetési joggal – mint írja, a letelepedés helye szerinti állam temetési jogi szabályai miatt sokan halottaiknak az „új hazában” történő eltemetése helyett a holttestnek a születési hely államába történő elszállítását választják, ahol a vallási szokásoknak megfelelő eltemettetés biztosított.

A *kegyeleti jog, és annak személyiségi joggal, valamint más alapvető jogokkal* – így az élethez, a teljes családban éléshez való joggal, a jó hírnév és becsület

3 8. és 10. cikk

4 A teljesség igénye nélkül a műben hivatkozott és ismertetett, kifejezetten izgalmas és rálátást biztosító határozatok: Éditions Plon v. Franve (Application no. 58148/00), az ún. Mitterrand-ügy; Hadri-Vionnet v. Switzerland (Application no. 55525/00), halott csecsemő eltemetésének ügye; Putisin v. Ukraine (Application no. 16882/03), a német-ukrán „Halálmeccs” ügye

5 A részletesen ismertetett AB határozatok: 997/B/2005. AB; 3296/2019 (XI. 18.) AB.

6 A kegyeleti joggal való összefüggése okán külön alfejezetekben vizsgált alkotmányos alapjogok: a vallás szabad gyakorlásához való jog; a tisztességes eljáráshoz fűződő jog (eljárási alapjog); gyülekezési jog; szólásszabadság és szabad véleménynyilvánítás joga.

védelmével, a sajtóhelyreigazítással, a névvédelemmel, a képmás és hangfelvétellel védelmével, a szerzői joggal, a személyes adatok és a magántitok védelmével – *való kapcsolatát* gyakorlati példákon és alkotmánybíróági, valamint polgári és büntetőbíróági döntvényeken keresztül részletesen bemutató fejezetet követően a *kegyeleti jogsértés esetén történő polgári jogi jogérvényesítés szabályai* kerülnek fókuszba. A kegyeleti jog általános és különös alanyainak definiálása⁷ – és a szerzőnek a közösség elhunyt tagjával, mint potenciális kegyeleti jogosulttal kapcsolatosan kifejtett álláspontjának ismertetése⁸ – után az egyes alanyok által érvényesíthető jogok tartalmát, a jogérvényesítés módját, a kegyeleti jogsértés megvalósíthatósága és a kegyeleti jogvédelem eltérő időbeli korlátait, majd a kegyeleti jogsértés szankcióit részletezi – teszi mindezt a német és az osztrák modellekre is kitekintést biztosítva.

Az *egészségi jog* területén meglehetősen érzékeny kérdéseket érintve – úgy mint a haldoklóval való kapcsolattartáshoz való jog, a holttest kezelése, a boncolás, szerv- és szövetkivétel, a halott magzat sorsa, a holttest elszállítása, elbúcsúzás a halottól, a pandémia idején érvényben volt korlátozások kegyeleti jogi vetülete – jutunk el a halottakkal kapcsolatos egészségügyi normák megsértésén alapuló jogvitákban hozott bíróági gyakorlat tárgyalásához.

A *temetési jog* szabályait feldolgozó rész, mondhatni, maga is kézikönyv a kézikönyvben. A temetési jog alapelveinek meghatározását követően a temetőkre és a temetkezési igazgatásra vonatkozó szabályokat is ismerteti. A fejezetben a temető tulajdonosára, fenntartójára, a temetkezési szolgáltatókra, az ő tevékenységük engedélyezésére, a temetők kialakítására, a temetői nyilvántartások vezetésére, a halottak belföldi és külföldi szállítására, a hamvasztóüzemekre és a hamvasztásra vonatkozóan szerezhetünk átfogó ismereteket. Ezek után kerülnek ismertetésre a halott eltemetésének módjai, a temetés feltételei, a holttest konzerválása, a hamvakat tartalmazó urna temetőn kívüli elhelyezését szabályozó normák és a vonatkozó bíróági gyakorlat. A szerző külön pontban értekezik a *sírhely feletti rendelkezési jogról*, kiemelve, hogy a sírhely a *res sacre* körébe tartozó forgalomképtelen dolog, és a Kúria gyakorlata szerint a sírhelyhasználati jog nem vagyoni jellegű használati jog, arra a Ptk rendelkezéseit nem lehet alkalmazni, az hagyaték tárgya sem lehet⁹. A temetésre kötelezett személyek körének tisztázását követően a köztemetés, majd az egyházi temetés szabályaival, és a szociális temetés kérdéskörével foglalkozunk, majd áttérünk a *napjainkban érvényesülő új trendekkel*, társadalmi igényekkel összefüggésben *változó temetkezési*

7 Lásd részletesen Görög Márta: A kegyeleti jog és a nem vagyoni kártérítés (2008)

8 A Ptk. 2:54. § (4)–(5) bekezdései szerint az ügyész a közösség elhunyt tagját, tagjait sértő kegyeleti jogsérelem esetén a szerző álláspontja szerint felléphet.

9 Lásd bővebben Schlosser Annamária: A res sacrae szabályozása a hatályos jogban in Közjegyzők Közlönye 2022. év, 26. évf. 4. szám

szokásokkal, úgy mint a háziállatok eltemetése, az úgynevezett ökotemetés, az elhunyt hamvainak kegyeleti ékszerekbe történő foglalása. Az *elhunyt eltemetetéssel kapcsolatos szándékának sérelme* körében bemutatott jogesetek alapján eligazítást kapunk, mely körülmények indokolhatják az ilyen kinyilvánított végrendelkezői szándéktól való eltérést anélkül, hogy azzal a kegyeleti jog vagy a *favor testamenti* sérülne. A hamvak elhelyezésével, a sírhellyel, a síremléssel és a sírjelekkel, a temetési szertartással és a holttest szállításával kapcsolatos kegyeleti jogsértéseket, valamint a temetkezéssel kapcsolatos kegyeleti jogsértések esetén irányadó *sérelemdíj mértékének* változását – annak számottevő emelkedését, ebből következően a kegyeleti jog jelentőségének növekedését – a szerző gondosan válogatott, friss bírósági döntvényeken keresztül mutatja be¹⁰. A *végrendeleti temetési meghagyással* kapcsolatban a szerző akként foglal állást, hogy amennyiben a végrendelkező meghagyja a végrendeleti örökösének, hogy halála esetén milyen módon, vagy meghatározott helyre, meghatározott személy mellé temesse el, ennek a teljesítését követelni lehet, és amennyiben feltételezhető, hogy a juttatást az örökhagyó a meghagyás teljesítéséhez kívánta kötni, az örökös vagy hagyományos a juttatást el is veszítheti, ha a temetési meghagyást nem teljesíti.

A *temetési költségekre és azok viselésére vonatkozó* alfejezetekben a szerző rámutat arra, hogy a temetési költség mint hagyatéki teher, az abból eredő igény pedig mint a hozzátartozó halála miatt felmerült vagyoni kár jelenik meg jellemzően a polgári jogban, és a temetésre közigazgatási norma alapján kötelezett személy sem feltétlenül esik egybe azzal, aki a temetés költségét a polgári jog szabályai szerint viselni köteles. A költségviselés körében irányadó, az előző részekhez hasonlóan ugyancsak kiváló érzékkel válogatott jogesetek¹¹ alapján tett megállapítások után a temetési költségek viselésére vonatkozó német, osztrák, angol és francia megoldásokba is betekintést nyerünk.

A *hagyatéki eljárás kegyeleti vonatkozásainak* és a közjegyzőkre irányadó etikai szabályoknak a rövid ismertetését követően a szerző a *kegyelet büntetőjogi védelmével* kapcsolatos büntető anyagi jogi, eljárásjogi és büntetés-végrehajtási jogi szabályokat, valamint a magyar büntetőbíráskodás és az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatát mutatja be. Megismerhetjük a kegyeletsértés törvényi tényállását, a büntetőeljárásnak a kegyeleti jog védelmére hivatott garanciális

10 Hivatkozott és ismertetett döntvények: engedély nélküli sírköeltávolítás és idegen rátemetése (Főv. Ítéltábla 7.Pf.21.116/2006/7.); gyászír megjelentetésének elmulasztása (Főv. Ítéltábla 7.Pf.20.649/2010/2.); kegyeleti jogosultnak a temetés időpontjáról való értesítésének elmulasztása (Főv. Ítéltábla 1.Pf.20.628/2022/10/I.); a hamvasztás előtt a holttest megtekintésének a körülményeivel megvalósított kegyeletsértés (Főv. Ítéltábla 2.Pf.20.711/2024/5/II.)

11 Több száz fős halotti tor is lehet szokásos költség (Főv. Ítéltábla 4.Pf.20.564/2012/4.); virrasztás, több száz fős halotti tor, kriptakészítés költségének elszámolása (Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 9.P.20.982/2007/29.); elhunyt menyasszony ügyében temetési költségek (Főv. Törvényszék P.24023/2014/99.).

szabályait, valamint a fogvatartottak kegyeleti jog gyakorlásával kapcsolatos, ellentmondásos gyakorlatot mutató helyzetét.

A *kegyeleti jog és a munkajog* címet viselő fejezet a munkavállalókat megillető, a számukra a haldokló hozzátartozóiktól történő elbúcsúzást, a temetésen, búcsúztatáson való részvételt lehetővé tevő jogokat ismerteti, amely jogok megsértése nem csupán kegyeleti jogsértést, de a munkavállaló számára személyiségi jogsértést is okozhat.

Mindenkor aktuális és természetéből eredően különösen érzékeny területe a kegyeleti jognak a – méltóképpen külön fejezetben tárgyalt – *történelmi emlékezettel* kapcsolatos normák rendszere: egyes szimbólumok, helyszínek, épületek, személyek és azok emléke több generáción átívelve hordozhatnak felkavaró érzéseket. Példaként említi a szerző valamely diktatúrára történő nyilvános emlékezést, a holokauszttagadást, a tiltott önkényuralmi jelkép használatát, mint nem csak büntetendő cselekményeket, hanem olyanokat, amelyek kegyeleti jogsértést is megvalósítanak. A mű ezen záró fejezete részletesen kitér a háborúkat követően a győztesek által állított győzelmi emlékművek kegyeletsértő természetére – kiemelten foglalkozik a Szabadság téri szovjet emlékművel –, a hadisírok gondozásával kapcsolatos nemzetközi szerződéseken alapuló jogviszonyokra, valamint a levéltári kutatások személyiségvédelmi és kegyeleti jogi aspektusaira. Tisztázza a *nemzeti kegyelet* fogalmi körét – ide sorolja a nemzeti sírkerteket, az ott történő ünnepélyes temetkezést, az elhunyt honvédek, honvédelmi dolgozók hősi halottá nyilvánítását, valamint a hivatalos nemzeti gyásznapot és az ezekkel kapcsolatos, megrendülést kifejező megemlékezéseket – és kimondja, hogy mindezek a nemzeti önazonosság jelentős részét képezik.

„A holtat hagyd nyugodni már s többé ne bánts, / Ki úgyis meghalt, azt minek megölni még?” – idézi a bölcs Teiresiasz-t a szerző a mű bevezetésekor.

Mint azt a kötet részletesen bemutatja, az ember személyiségének, személyiségi értékeinek tisztelete halála után is komplex jogi védelmet élvez. A kegyelet körébe tartozó, abba illeszkedő jogok és kötelezettségek halmaza szükségképpen tág, azonban a szerző hiánypótló szintetizáló munkája és gyakorlatorientált szemlélete révén a mű egyszerűre szolgál megbízható kézikönyvként és elméleti eligazodási pontként. A szerző az általa is kiemelt fokozott érzékenységgel nyúl a kegyeleti jog emberi érzelmekkel áthatott területének átfogó feldolgozásához, művét az összefüggések közérthető, mégis szigorúan szakmai bemutatása jellemzi – kiválóan bizonyítva a szerző témában való elmélyült jártasságát és gyakorlati megközelítésének helytállóságát. Mindezek alapján a kötetet jó szívvel ajánlom mindazok figyelmébe, akik a kegyeleti jog területével kapcsolatos kérdéseikre megalapozott, szabatos választ, a gyakorlatban felmerült problémákra megoldást keresnek!

Hajzer Anna Sára
közjegyzőjelölt, Budapest
ORCID: -

ESEMÉNYEK

„Tiszteld a múltat, hogy érthesd a jelent, és munkálkodhass a jövőn”¹
Eseménybeszámoló az Igazságszolgáltatás és történelem c. konferenciáról

EVENTS

**“Respect the past so that you may understand the present and
work toward the future”**

Event report on the conference titled “Justice and History”

[DOI: 10.66103/KK.2026.2.11](https://doi.org/10.66103/KK.2026.2.11)

2026. május 15-én került megrendezésre az Igazságszolgáltatás és történelem című szakmai konferencia a Legfőbb Ügyészség és az Országos Kriminológiai Intézet szervezésében. A Legfőbb Ügyészség magasföldszinti dísztermében olyan kiemelkedő szakmai tudással rendelkező előadók előadásait hallgathatta meg a közönség, mint Dr. Varga Zsolt András (*Kúria elnöke*), Dr. Zinner Tibor (*jogtörténész*), Dr. Rokolya Gábor (*nyugalmazott közjegyző, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem oktatója*), Dr. Sarusi Kiss Béla, (*főosztályvezető, főlevéltáros, főtanácsos - Budapest Főváros Levéltára*), Dr. Barna Attila (*egyetemi docens - Széchenyi István Egyetem, Nemzeti Közzolgálati Egyetem*), Dr. Nánási Gábor (*mb. vezetőhelyettes ügyész*), Dr. Pallo József (*bv. ezredes, egyetemi docens - Nemzeti Közzolgálati Egyetem*), Dr. Ibolya Tibor (*kirendelt főosztályvezető-helyettes ügyész - Országos Kriminológiai Intézet*). (Jelen cikk összefoglaló szándékkal igyekszik bemutatni a konferencián elhangzottakat.)

Az eseményt Dr. Ibolya Tibor, a konferencia levezető elnöke nyitotta meg, aki köszöntötte a szép számban megjelent érdeklődőket, majd felkérte Dr. Nagy Gábor Bálint legfőbb ügyészt megnyitó beszédének megtartására. A legfőbb ügyész beszédében felhívta a hallgatóság figyelmét a történelem és a jogtudomány

¹ A gr. Széchenyi Istvántól származó idézet a konferencián dr. Nagy Gábor Bálint legfőbb ügyész előadásában hangzott el.

kapcsolatának jelentőségére, kihangsúlyozta, hogy a múltban hozott döntések, iránymutatások megismerése, az azokból származó tapasztalatok, tanulságok levonása nélkülözhetetlen a jelen megértéséhez. Kifejtette, hogy a társadalmi változások, a technológiai fejlődés és ezzel a bűnözési szokások megváltozása kihívás elé állítja a jelenkori igazságszolgáltatás rendszerét, nem kímélve a több mint másfél évszados múlttal rendelkező ügyészséget sem. Ugyanakkor a múlt megismerését támogató tudományos konferenciák szakmai fórumként tudják megvalósítani a hagyományok ápolásán túl a tudás átadását a fiatalabb generáció számára, ezzel elősegítve a jogrend és a jogalkalmazás kulcsaként érvényesülő kiszámíthatóságot.

A legfőbb ügyész köszöntőjét követően Dr. Varga Zsolt András kúriai bíró, a Kúria elnöke tartotta meg a „Fordulópontok a Kúria történetében” c. előadását. Dr. Varga Zsolt András a prezentációjában azokat a jogtörténeti szempontból jelentős eseményeket vette számba, amelyek elvezettek a jelenlegi Kúria intézményének létrejöttéig. Előadásában kifejtette, hogy a legfőbb bíróság kialakulásának története kétszáz-háromszáz éves szakaszokra határolható. Az intézmény struktúrálódásának első szabályai az Aranybullához köthetők, az európai jogszemléletet megelőzve került rögzítésre, hogy a bírói hatalom nem a bíró személyéből fakadt, hanem a király által ráruházott hatalomból. A következő fordulópontot az a 14-15. században hatályba lépett törvény jelentette, amely kimondta, hogy senki, még a király sem kényszerítheti a bírakat arra, hogy az ország törvényei és törvényes szokásai ellen ítéelkezzenek. A jelenhez kicsit közelebb érkezve az előadó szemléltette a Pragmatica Sanctio jelentőségét, továbbá a II. Károly által aláírt a Kúria letelepítését tartalmazó törvényt. A Kúria jogegységesítő feladatát az 1911-ben hatályba lépő Grósz-féle polgári perrendtartás fogalmazta meg először. Elnök úr kiemelte, hogy a Kúria jogegységesítés keretében született döntései kizárólag a Kúria tanácsait kötik, a járásbíróságok, törvényszékek, ítéltáblák eltérhetnek az ítéletektől, sőt kötelezettségük felülvizsgálni azokat és ellentétes határozatot hozniuk, amennyiben az Alkotmánybíróság, vagy az Európai Unió Bírósága más álláspontra jutott az ügy kapcsán.

A Kúria elnökének tartalmas előadását követően Dr. Ibolya Tibor – szavait idézve – a „magyar jogtörténet koronázatlan királyát” Dr. Zinner Tibort kérte fel „A politizáló Legfőbb Ügyészség 1989-1994” c. prezentációjának megtartására, amelynek fókuszában a kommunista diktatúra alatt lefolytatott törvénysértő perek újratárgyalása állt. Különleges adalékként szolgált a hallgatóság számára, hogy az előadó az 1989 és 1994 között betöltött pozícióinak köszönhetően saját, személyes, szakmai tapasztalatait osztotta meg. 1989-től a bíróság, illetve az ügyészség tizenhat kommunista diktatúra alatt tárgyalt, kiemelt per iratanyagát kezdte el feldolgozni. Az előadásban Dr. Zinner Tibor részletesen ismertette a Nagy Imre és társai perének, valamint Mindszenty József és társai

perének újratárgyalása során felmerült adminisztratív problémákat. Példának okáért több esetben elfordult, hogy a hatóságok a határidő utolsó pillanatáig halasztották egy-egy perdöntő irat kiadását. Ennek következménye lett az, hogy a második semmiségi törvény meghozataláig, azaz az utolsó kommunista országgyűlés megtartásáig nem született érdemi határozat a Mindszenty-per újratárgyalásában. Sajnálatos módon a törvényességi óvás és a tárgyalás közötti kötelezően megtartandó nyolc nap különbségnek, Nagy Imre miniszterelnök és társai ügyében sem tudott megvalósulni meg az, hogy őket bűncselekmény elkövetése alól felmentetteként temessék újra. Mindezek ellenére a „legmocskosabb húzás”-ként nevezte meg az előadó azt az 1990-ben napvilágot látott ügyészégi összefoglalót, amelyben kifejtette, hogy Mindszenty József és társai akkoriban halálbüntetéssel büntetendő bűncselekményeket követtek el. A Mindszenty József és társai ellen folytatott büntető ügyben végül 2012. márciusában született meg a végső, felmentő ítélet. Az előadás iránymutató példaként szolgált a közönség számára ateikéntben, hogy a törvények maradéktalan betartásával, hogyan lehet valójában törvényt sértést elkövetni.

A kávészünetet követően Dr. Rokolya Gábor, nyugalmazott közjegyző, a Pázmány Péter Katolikus Tudományegyetem oktatója tartotta meg „A jogtörténeti prozopográfiai kutatások módszertana” c. előadását. A közönség egy kiemelkedő prezentáció keretében ismerkedhetett meg a prozopográfia, vagyis a csoportos életrajz fogalmával, elkészítésének rejtelseivel. A hallgatóság megtudhatta, hogy a prozopográfia megvalósításának alapja egy archontológia létrehozása, vagyis az adott tisztséget vagy hivatásrendet betöltő személyek névsorának összegyűjtése. Az előadó kifejtette, hogy a levéltárakban őrzött hivatalos iratok, továbbá az akár interneten, akár könyvtárakban fellelhető korabeli külföldi és magyar sajtótermékek (az Arcanum digitális adatbázis tartalmazza a külföldi folyóiratok fordítását is) megfelelő kiindulópontként szolgálhatnak egy a prozopográfiahoz. Az előadás második felében az előadó a közjegyzői hivatásrend kialakulásának történetét számos békebeli közjegyző életéből részleteket kiemelve ismertette meg a jelenlévőkkel. A résztvevők megtudhatták, hogy a közjegyzői hivatásrendet osztrák mintára hozták létre a kiegyezést követően. Ekkoriban finansziális okokból a hivatalnok nemesség, az ún. „kétszilvafás” nemesi családok számára biztosított elérhető jogi életpályát, ugyanis a praxis elején álló közjegyzőnek a törvényszéknél letétbe helyezett saját vagyonával kellett helytállnia az esetleges jogi károkért. A jogász szakmában elhelyezkedők életében az ismeretségek szempontjából lényeges szerepet töltöttek be a gimnáziumok, jogi akadémiák, továbbá a stratégiai szempontból megkötött előnyös házasságok. Az előadás végén két, az ügyészséghez is köthető közjegyző, Dr. Fésűs György (Dr. Kozma Sándor legfőbb ügyész veje volt), illetve Dr. Galánffy János (korábban debreceni ügyész) életútját ismerhette meg a hallgatóság.

Dr. Sarusi Kiss Béla főlevéltáros „Hangulat és amnesztia – Hangulatjelentések a Gyűjtőből 1956 után” c. előadásában az 1956-os forradalom és szabadságharcot követően bebörtönözöttek lelkiállapotáról készült jelentésekbe adott betekintést. Történelmi háttérként ismertette, hogy 1956 után a rendszer nem kímélte a politikai szempontból nem kívánatos személyeket, rengeteg embert szabadságvesztésre ítélték akár olyan apró-cseprő ügyek miatt is mint egy elírás vagy egy rosszul időzített vicc. A hangulatjelentések kutatásának alapját egy 2006-ban nyilvánosságra hozott büntetőperbeli, ügyészégi, állambiztonsági iratokat tartalmazó adatbázis jelentette. 2017-ig összesen több mint 6200 személy fogvatartás alatt keletkezett iratát (pl. nyilvántartó lap, kegyelmi kérévények és elutasítások, nevelői elemzések, egészségügyi jelentések, a büntetett előéletéről szóló feljegyzések) dolgozta fel a levéltár kifejezetten a budapesti Gyűjtőre koncentrálva. Az előadásban ismertetésre került, hogy az 1956 utáni büntetésvégrehajtás rendszerében a hatalom igyekezett azonos profillal rendelkező börtönöket kialakítani, amelyeken belül az intézmények a saját a rendszerük szerint kategorizálták a rabokat (többé-kevésbé a kiszabott ítélet alapján). Az amnesztiapolitika keretében az előadó kiemelte, hogy a 1959-től kezdődően sokkal magasabb volt az egyéni amnesztia útján szabadon bocsátottak száma. Ez annak volt köszönhető, hogy a rendeleti amnesztiák az esetleges börtönlázadások miatt sokkal kockázatosabbnak minősültek (ugyanakkor erre is volt példa ld. 1959. évi tvr.) a rendszer számára. Bár a hangulatjelentések elkészítésére vonatkozó parancs nem maradt fenn, feltételezhető, hogy a részlegvezetők által készített iratok hangulatjelentések egyfajta tájékozódást, mankót jelenthettek a hatalom számára a börtönökben uralkodó légkör feltérképezésére, az esetleges börtönlázadások elkerülésére.

Az ebédszünet előtti utolsó előadóként Dr. Barna Attila a „Nekünk a dolgozók köztársaságát kell védenünk” – Az állam elleni izgatás tényállása és ítélkezési gyakorlata a II. világháborút követően” c. előadását tartotta meg. A prezentáció bevezetőjében az izgatás tényállásának jogtörténeti háttérét mutatta be. Az izgatás tényállása az 1700-as évektől kezdődően jelen van a magyar büntetőjog rendszerében. Önálló bűncselekményként először az 1843. évi törvénytervezetben került megfogalmazásra. Bár konkrét kereteit az első magyar büntetőkönyv már meghatározta, a felhívástól történő megkülönböztetése továbbra is nehézséget jelentett a jogalkalmazók számára. Az elhatárolás kérdésében végül Kúriai jogegységi határozat született. A II. világháborút követő kommunista diktatúra alatt az izgatás tágan meghatározott törvényi tényállása kiváló alapként szolgált tömegek politikai alapon történő elítélésére. A politikai perek elrettentésként szolgálták az olyan kommunista eszmék, mint az osztályszemlélet, fasiszta erők elleni harc, népköztársaság védelmének eszményének érvényesülését. Példaként az előadó a termelőszövetkezetek elleni izgatások tényállását ismertette, amely

a dolgozó parasztok védelmét helyezte előtérbe az ún. gazdag paraszttal szemben. Ennek ellenére a korabeli iratokból kiderül, hogy a büntető ügyek többsége a kis- és középparasztrétegből származók ellen zajlott le. Habár Sztálin 1953-ban bekövetkezett halála után enyhült a politikai alapú igazságszolgáltatás rendszere, ugyanakkor továbbra is rengeteg embert ítéltek el igaztás vádjával.

Az ebédszünetet követően Dr. Nánási Gábor előadásában a kissvábhegyi bírói, ügyészi villatelep létrejöttével és II. világháborúig tartó történetével ismerkedhetett meg a hallgatóság. A korabeli Angliából és Hollandiából származó villatelep fogalma, illetve kialakításának ötlete a XX. század elején érkezett Magyarországra. A Grecsák Károly (Országos Bírói és Ügyészi Egyesület elnöke) által megálmodott, Árkay Aladár tervezésében készült ügyészi és bírói villatelep az első a magyar történelemben. Az épületegyüttes helyszínéül, a főváros támogatását élvezve, az éppen hogy lakóövezeti kategóriába sorolt bozótos, vadregényes vidékű kissvábhegy került kijelölésre. A villatelep egyedi elkészített házai iránt jelentős érdeklődés mutatkozott már az első lépéseket követően, így a gyors építkezés, valamint az infrastruktúra kiépítése után az első lakók már 1912-ben beköltözhettek új otthonukba. A lakók tiszteletére a környékbeli utcákat híres bírőról (pl. Csemegi Károly, Ráth György, Daruváry Alajos) nevezték el, de született később ügyész, illetve bíró utca is. Érdekes, hogy a beköltözők gyerekeinek oktatását (pl. idegennyelv órákat vehettek), fejlődését elősegítve külön épületet hoztak létre, az internátust. Azok számára, akik csak egy lakást szerettek volna vásárolni a környéken, építették meg a több lakást magába foglaló bérházat. Az idillikus környezetnek az I. világháború vetett véget. A világháború alatt a villatelep Erdélyből, Felvidékről menekülő bíró és ügyész családok menedékhelyéül szolgált, az Internátust pedig kórházzá alakították át. A II. világháborúban több épületet is lebombáztak, amelyek renoválására nem került sor. A bírák és ügyészek vagy elköltöztek vagy kitelepítették őket.

A kissvábhegyi villatelepről szóló előadást követően Dr. Pallo József bv. ezredes, egyetemi docens tartotta meg „Szöllősy Oszkár szerepe a 20. századi magyar börtönügy eszmei fejlődésében” c. előadását. Szöllősy Oszkár neve sajnálatos módon a kommunista diktatúra alatt a homályba veszett, kevésbé idézték, feltehetően az 1920-ban publikált, Gonosztevők a diktatúrában c. tanulmányának hatására – tudhatta meg a közönség az előadótól. Ennek ellenére az előadó álláspontja szerint, Szöllősy Oszkár jelentősége megkérdőjelezhetetlen a magyar büntetésvégrehajtás területén, munkásságában a kor legnagyobb büntetőjogi gondolkodói között hozott létre egy ún. dogmatikai szintézist. A gyakorlat számára vezérfonalnak szánt Magyar Börtönügy c. művében elsőként fogalmazta meg rendszerként a hazai büntetésvégrehajtás önértelmezési alapjait, elemző módon vizsgálta az elítélt és az állam közötti jogviszony sajátosságait. Szöllősy

a művében korát meghaladva kifejtette, hogy a büntetésvégrehajtás eredményesége az elkövető személyiségéhez mérten történő büntetés kiszabásában rejlik.

A konferencia záróelőadását Dr. Ibolya Tibor tartotta „A jó ügyész sohasem haragszik a vádlottra” – Dr. Baróthy Pál ügyészségi elnök életútja címmel.” Dr. Ibolya Tibor előadása elején két képet vetített ki a közönségnek; az egyik egy elhagyatott sírhelyet ábrázolt, a másikon pedig ugyanaz a sír volt látható, immár a gyomtól megtisztított állapotában. „Miért fontos az, hogy régi kollégákról, régi szakemberekről, a hivatásukat magas szinten művelő kollégákról akár több száz év távlatából megemlékezzünk?” – tette fel a kérdést az előadó. „Pontosan azért, mert minden szervezet annyit ér, amennyit, beletesz a megemlékezésben. Aki nem tudja honnan jött, az nem tudja, hogy hol van és azt sem, hogy merre tart.” A bevezető gondolatokat követően az előadó Dr. Baróthy Pál útját mutatta be a konferencia résztvevőinek. Dr. Baróthy Pál 1930-tól 1942-ig volt a budapesti királyi ügyészség elnöke, a két világháború között ő töltötte be legtovább a tisztséget. Nagyváradon született, régi jogász család gyermekeként. Pályáját aljegyzőként kezdte, 1901-ben nevezték ki alügyésznek. Magyarországra a román megszállás elől menekülve érkezett, 1920-ban a budapesti ügyészség sajtó-osztályának vezetőjévé nevezték ki, ahol lényegében egyfajta cenzorként kellett volna működnie. Ugyanakkor az előadó kiemelte, hogy Baróthy úgy tartotta, az ügyész a művészi szabadságba nem szólhat bele, így a többszáz vizsgált műből csupán háromnak a megjelenését utasította vissza. Baróthy főügyészi munkássága alatt hozott a statáriális bíróság ítéletet a Sallai-Fürst perben, amelyben Sallai Imrére és Fürst Sándorra a biatorbágyi merénylet elkövetésének vádjával aznap végrehajtandó halálbüntetést szabtak ki. Az akkori szabályok szerint a végrehajtás halasztását kizárólag az igazságügy miniszter rendelhette el. Az ügyben eljáró ügyész kérésére, haladék érdekében Baróthy Pál főügyész telefonon egyeztetett az akkori igazságügy miniszterrel, ám eredményt nem ért el, kivégezték az elítélteket. A II. világháborút követően az ügyel kapcsolatba hozható összes személyt, így Baróthyt is, tanúként hallgatták ki. A kommunista uralom alatt, az évek során megvakult, megsüketült Baróthyt kitelepítették Budapestről, magányosan hunyt el.

A konferencián résztvevők betekintést nyerhettek többek között a Kúria történetének alakulásába, a kommunista diktatúra alatti büntetésvégrehajtás rendszerébe és büntetőjogába, valamint számos kiváló jogász szakember életútjába. A rendkívül magasszintű szakmai esemény egyedülállóan mutatta be a múlt jelenre történő kihatásait, így a hallgatóság az elmúlt évszázadok tapasztalásain keresztül közelebb kerülhetett a jelen jogrendszer megismeréséhez. Annak érdekében, hogy megértsük a jelen eseményeit és eredményesen munkálkodhassunk a jövőn, remélhetőleg még sok hasonló, a múlt tapasztalataira épülő előadásban lehet része közösségünknek.

Hajzer Anna Sára
közjegyzőjelölt, Budapest
ORCID: -

ESEMÉNYEK

Beszámoló a IV. Polgári Jogi Jogesetmegoldó Versenyről

EVENTS

Report on the 4th Civil Law Case-Solving Competition

[DOI: 10.66103/KK.2026.2.12](https://doi.org/10.66103/KK.2026.2.12)

A közjegyzői hivatásrend bemutatását és népszerűsítését kitűzve immáron negyedik alkalommal került megrendezésre a Magyar Országos Közjegyzői Kamara szervezésében a Polgári Jogi Jogesetmegoldó Verseny. A közjegyzői kamara 2026. április 21-én fogadta a Közjegyzők Házában szeretettel azokat érdeklődő, tudásukat megmérettetni vágyó egyetemi hallgatókat, akik legalább négy félévet teljesítettek egyetemi tanulmányaikból. A verseny fővédnöke az idei évben dr. Tóth Ádám, a Magyar Országos Közjegyzői Kamara elnöke volt.

Az eseményt dr. Máté Viktor budapesti közjegyző, a Magyar Országos Közjegyzői Kamara elnök-helyettese nyitotta meg. Beszédében megköszönte a verseny megvalósításában közreműködőknek a munkáját, köszöntötte, valamint sok sikert és jó szórakozást kívánt a résztvevőknek.

A hallgatók a megoldandó jogesetet a Közjegyzők Színjatszó Köre (KÖSZIKE) kivetített előadásán keresztül ismerhették meg. A verseny első fordulójában a véletlenszerűen kiválasztott 5, illetve 6 fős csapatokba rendezett hallgatóknak 60 perce volt arra, hogy feldolgozzák a feladványt, majd a hagyatéki tárgyalást leképezve prezentálják a szakmai zsűrinek. A zsűri tagjai dr. Tőzsér Lajos (tanácselnök bíró - Kúria), dr. Mátó Géza (ügyvéd - Moldován és Társai Ügyvédi Iroda), valamint dr. Bíró Gábor (közjegyző) voltak.

A hallgatóknak az alábbi jogesetet kellett feldolgoznia egy-egy szereplő bőrébe bújva:

„Ábrándos Fülöp és Ábrándosné Józán Franciska több, mint 50 éve voltak házasságban. Vidéken gazdálkodtak, Fülöp ezen a tanyán nőtt fel, azt szinte egész életében

nem hagyta el. Felesége kevésbe szerette már a vidéki életet, és bár korábban tehetősök voltak, mostanra megöregedtek, betegeskedtek, Franciska többször mondta, hogy adjanak el mindent, költözzenek be a városba, egy kis lakásba, mert már úgyis Adolf vette át a gazdaságot, ő gondolja azt a pár birkát, ami még megmaradt, meg a tyúkokat. Ez a vélemény rendkívüli módon idegsította Fülöpöt, nem értette, hogy ennyi idő után miért kellene változtatni azon, ami hosszú évekig jól működött. Ábrándosék öregkorukra nem éltek békében, sokat vitatkoztak, Fülöp gyakran nézett a pohár fenekére, olykor Franciskát meg is fenyegette, hogy ha sokat bosszantja, elzavarja otthonról. Felesége így csak a nyári hónapokat töltötte vele a tanyán, egyébként – több okból kifolyólag is –, a közeli városban, özvegy testvérénél töltötte az időt, mert Ő már ápolásra szorult, illetve Franciska is ott kapott kezeléseket a fájó izületeire.

Ábrándoséknak három gyermeke született, a legidősebb Gusztáv, aki már 20 éve külföldön él, apjával – annak konok, haragtartó, agresszív viselkedése miatt – már évek óta nem tartja a kapcsolatot, ám édesanyjával rendszeresen beszél telefonon. A lányuk Gizi is távolabb él, Őt még 1957-ben, csecsemőként fogadták örökbe, amikor a 2. gyermekük, egy kislány, pár hónaposan meghalt. Fülöp húga leányanyaként szülte Gizit, és a nagyszülők jobbnak látták, ha az akkor már házas Ábrándosék gondoskodnak róla. Gizi úgy nőtt fel, hogy mind vér szerinti édesanyját, mind Ábrándosékat szüleinek tekintette, jó viszonyban volt mindenkivel. Gizit sajátjaként szerette a házaspár, Ő volt apja kedvence is. Az évek során – így különösen 2007 és 2013 között – Fülöp a feleségével közös vagyonukból összesen mintegy 30.000.000 Ft-ot adott elvált lányuknak, különböző célokra (építkezés, utazás stb).

A házaspár kisebbik fia volt Adolf, aki igazi kései gyerekként az édesanyja kedvence volt, felnőtteként is a szomszéd tanyán lakott, így ő látta el az állatokat, amelyeket édesapja néhány éve bízott rá, azzal, hogy halála után azok úgyis az övé lesznek, így Adolf sajátjaként rendelkezett velük. Sokat veszekedtek apjával, egyik okosabb akart lenni a másiknál. Adolf mindent pénzt elköltött, ha Fülöp jobb kedvében volt, együtt mulatoztak, aztán másnap egy kanál vízben meg tudták volna fojtani egymást.

Egyszer Adolf annyira magára haragította az apját az állatok elhanyagolása miatt, hogy Fülöp mindenkinek azt mondta, még az örökségből is kitagadja, mert odalett az az évi szaporulat. Adolf megharagudott apjára, azzal fenyegette, rágyújtja a tanyát, valamint azt kiabálta, hogy száradjon ki a torka ennek az iszákos vén bolondnak. Fülöp ekkor felkereste a polgármestert, hogy segítsen közjegyzőt vagy ügyvédet keresni, mert végrendelkezni szeretne. Külsőre olyan rosszul festett, hogy a polgármester javasolta neki, hogy vegye igénybe a helyi idősgondozót, aki segít neki legalább a bevásárlásban, a kisebb ügyek intézésében. Másrészt megígérte, hogy utánajár az ügyvédnek, de inkább közjegyzőt javasolna.

Fülöp nagyon megöriült az idősgondozó Kedves Babusnak, úgy érezte, ekkortól sem házsártos feleségére, sem távolélő gyermekeire, sem megbízhatatlan fiára nem szorul, megoldja az életét maga. Kedves Babus rendesen végezte a dolgát, Fülöp elégedett volt, el is feledkezett a végrendeletről, ám amikor a pincébe menet összetört alatta a létra és egy időre mozgásképtelenné vált úgy érezte, nem várhat tovább a végrendelet. Kedves Babus látni vélte, hogy Adolf korábban a pincében járt, ezért az idős Fülöp úgy gondolta, hogy Adolf szándékosan tette tönkre a létrát, hogy ő leessen és meghaljon.

A gondozó segítőkész volt és férje barátját, dr. Ügyes Bajnok ügyvédet ajánlotta, ahová férje el is vitte Fülöpöt. Babus ekkorra már több, mint egy éve gondoskodott Ábrándos Fülöpről, bőven meghaladva a hivatali gondoskodás kereteit. Ezzel Fülöp is tisztában volt, néha viccesen meg is jegyezte, hogyha mindezt ki kellene fizetnie, odalenne mindene.

Babus számításai szerint ebben az évben kb. 2.000.000 Ft-ot költött a régi tanyára, férje megjavította a tetőt, az ereszeket, zuhanyzót csináltatott a kád helyett, hogy Fülöp könnyebben használhassa, ünnepekkor elvitte őt a több száz km-re lévő temetőbe, szülei sírjához és Fülöp új fogsorát is kifizette, mert már nehezen tudta csak megrágni az ételt.

Dr. Ügyes Bajnok el is készítette a végrendeletet akként, hogy a végintézkedés egyik tanújaként és okiratszerkesztő ellenjegyző ügyvédként csupán olvashatatlan kézjeggyel látta el az okiratot. A végrendeletben Ábrándos Fülöp akként rendelkezett, hogy a házas tanyáját (amelynek értéke kb. 30.000.000 Ft), a gondozója, Kedves Babus örökölje, míg két fiát kitagadta. Adolfot arra tekintettel, hogy az életére tört, Gusztávot pedig azért, mert durván hálátlan viselkedést tanúsított vele szemben. Mivel Gizi úgyis örököl a saját anyja, Fülöp húga után, így rá se hagyott semmit. A szegedi lakásról, amely a feleségével közös tulajdon – értéke 40.000.000 Ft – és bérlők laktak benne, elfelejtett rendelkezni, ahogyan a bankban elhelyezett, kb. 5.000.000 Ft egyenlegű számlájáról sem. A számla kapcsán nem is értette pontosan az ügyvédet, mert azt gondolta, hogy ez a számla az övé, hisz azon van a spórolt pénze. Emlékezett, hogy Franciskával egyszer elmentek a bankba és ott papírokat írtak alá, amiket most meg is mutatott az ügyvédnek, aki azt mondta, hogy a bankszámláján amúgy is haláleseti kedvezményezettet jelölt meg, így nem is tudna róla rendelkezni, ha akarna se. A két ingatlanon és a bankszámlán kívül más jelentős vagyona már nem volt; pénze nagy részét korábban Gizinek adta, az Adolf által gondozott állatok pedig nem értek szerinte semmit.

Néhány nap múlva összetalálkozott a tanyán Adolfval, aki szerszámokat akart kölcsönkérni tőle. Adolf bocsánatot kért meggondolatlan szavaiért és kislát, Krisztofer képeit is megmutatta. Fülöpnek Krisztofer volt az egyetlen unokája, egészen elérzékenyült a gyerek fotóit látván. Hamarosán a pincében kötöttek ki,

megittak pár pohár pálinkát, majd Fülöp elkotyogta, hogy a tanyát Babusra fogja hagyni, mert csak ő gondoskodik róla. Adolf mérgesen megjegyezte, hogy az apja számárságot csinál ezzel, mert egy vadidegen kerül ide az ősi családi birtokra, és biztosan teljesen elment az esze, ha ilyeneket csinál, majd dühösen távozott. Fülöp ekkor ráébredt, hogy nem volt jó ötlet a végrendelet, mégiscsak vannak a gyermekei, unokája. Úgy döntött inkább majd készpénzt ad a jóságos Babusnak, de azért a tanyát mégse hagyná rá. Felhívta Babust, hogy kifejejtett valamit a végrendeletből és amint lehet, Babus férje ismét vigye el az ügyvédhez. Mivel péntek este volt Babus már nem tudott intézkedni, de megígérte, hogy a következő héten elrendezi a dolgot. Fülöp nyugtalan volt, nem tudott elaludni és elővette a „Hogyan védekezzünk a kártevők ellen?” című gyűrött könyvecskéjét, amelynek lapjaira az élete során felgyülemlett mezőgazdasági tapasztalatait is feljegyezte. A könyvet még nagyapjától kapta, belső lapjára „kisunokámnak, Ábrándos Fülöpnek, 10. születésnapja alkalmából, 1941. március idusa” felirattal. Erről eszébe jutott unokája, és az, hogy biztosan Ő is örülne majd egy ilyen ajándéknak. Hirtelen ötlettől vezérelve fogott egy régi ceruzát és az utolsó, még félig üres oldalra – ahol a „Kártevők megjelenése” című naptár is volt – az alábbiakat írta a naptár alá:

„Ezennel minden vagyonomat egyetlen unokámra, Krisztoferre hagyom azzal, hogy 18 éves koráig a tanyát nem adhatja el. Ezeket a sorokat 85. évemben, március 25-én írom. Ez az én végrendeletem.”

Ábrándos Fülöp másnap reggel, 2016. március 26-án elhunyt; Kedves Babus találta meg, amikor az ebédjét hozta délben.

Gyászolják házastársa, Ábrándosné Józan Franciska, gyermekei, Gusztáv, Gizi és Adolf, unokája Krisztofer, és gondozója, Kedves Babus.

A hagyatéki leltárban az alábbi vagyontárgyak kerültek feltüntetésre:

Ötvöskónyi külterület 020/12. hrsz. alatt felvett tanya a rajta lévő lakóházzal és gazdasági épülettel 30.000.000,-Ft értékben

Ötvöskónyi külterületi legelők 2,5 Ha 500.000,-Ft értékben Adolf használatában

Trabant 601 szgk (1984.) 1,-Ft

Lada Niva szgk (2000.) 50.000,-Ft

Egyedi gyártmányú utánfutó (1988.) 10.000,-Ft

Szeged 20536/4/A/15 hrsz. alatt felvett lakás ½ tulajdoni hányada 20.000.000,-Ft

Mezőgazdasági gépek, felszerelések 1.000.000,-Ft

Állatállomány 500.000,-Ft

OTP-nél pénzügyi instrumentumok (bankszámla 5.000.000,-Ft, értékpapírszámla 3.000.000,-Ft)

Szereplők:

Ábrándosné Józán Franciska, az örökhagyó túlélő házastársa,

Gustav Abrandosh, az örökhagyó gyermeke,

Ábrándos Gizella, az örökhagyó gyermeke,

Ábrándos Adolf az örökhagyó gyermeke, Ábrándos Krisztofer törvényes képviselője

Kedves Babus, idősgondozó”

A felkészülést követő húsz perces prezentáció alatt a zsűri az öröklési anyagi jogi szabályok alkalmazásán túl a csapattagok közötti párbeszédet, együttműködést, kreativitást, a jogi logikát, valamint a jogi összefüggések észrevételét és kidomborítását értékelte.

Általánosságban elmondható, hogy a jogeset előadása, megoldása során a hallgatók kitértek az allográf és holográf végrendeletek tulajdonságaira, összevetették azokat formai szempontból, kitagadás intézményére, a hitelezői igény érvényesítésére. Több prezentációban vita alakult ki a végrendeletek érvényességének témakörében, valamint a házassági életközösség fennállása kapcsán. Az ügyvéd szerepében versenyzők minden esetben helyesen választották ki „ügyfelüket”, érdekellentétre hivatkozva képviselték a kiskorú Krisztofert. Az első forduló végére a minden csapatban osztályos egyezség született a résztvevők között.

A döntőbe a zsűri által kiválasztott hat legjobb versenyző jutott, akiknek – immáron másik szereplő bőrébe bújva – 20 perce volt felkészülni az újabb hagyatéki tárgyalásra.

Az utolsó fordulóban új jogi érveket alkalmazva parázs vita alakult ki többek között Ábrándosék házassági életközösségének fennállása, a durva hálátlanság, valamint a tisztességtelen befolyás körében.

Hosszantartó mérlegelés után a zsűri végül Lovász Bálintnak, a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar hallgatójának ítélte az első helyet, a második helyezett a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karáról érkezett Gál Kincső lett, míg III. helyezést ért el a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán tanuló Masa Laura és a szintén Szegedről érkező Homolya Tamás Géza.

Az elért eredményének köszönhetően Lovász Bálint a Magyar Országos Közjegyzői Kamara ösztöndíjában részesült.

A szervezők, a KÖSZIKE, és a Magyar Országos Közjegyzői Kamarán belül működő Oktatási Bizottság munkájának, valamint hallgatók felkészültségének köszönhetően egy szakmai szempontból kimagasló verseny került megrendezésre a Közjegyzők Házában. Remélhetőleg a jövőben is töretlen marad a verseny iránti érdeklődés és lelkesedés és még sok hasonló eseményben lehet részünk.

Abstrakt | Abstrait | Абстрактный

Annamária Schlosser: Notarielle Zuständigkeit beim assistierten Suizid in Österreich

In Österreich ist der assistierte Suizid seit 2022 legal, was einem europäischen Trend entspricht. Der Antrag auf Sterbehilfe kann vor einem Notar oder einem Patientenvertreter gestellt werden. In der Praxis erstellen auch Notare eine beträchtliche Anzahl solcher Urkunden (Sterbehilfeverfügungen). Das österreichische Recht hat den assistierten Suizid grundsätzlich in den privaten Bereich verlagert und ermöglicht lediglich den Zugang zu giftigen Substanzen sowie minimale medizinische Hilfe. Die Sterbeverfügung ist nach Ansicht der Autorin dieses Artikels dem Aufgabenbereich des Notars fremd, und sie hält eine diesbezügliche Ausweitung der notariellen Befugnisse nicht für wünschenswert.

Annamária Schlosser: La compétence notariale en matière d'aide au suicide en Autriche

L'aide au suicide est légale en Autriche depuis 2022, ce qui s'inscrit dans une tendance européenne. La demande à cette fin peut être faite devant le notaire ou le représentant des usagers de la santé. Dans la pratique, les notaires rédigent également un nombre important de tels types d'actes. Le droit autrichien encadre l'aide au suicide dans la sphère privée, n'autorisant que l'accès à la substance toxique et une assistance médicale minimale. Selon l'auteure de l'article, la déclaration portant sur le suicide ne relève pas des attributions du notaire, et elle juge inopportune l'extension des compétences notariales dans ce domaine.

Аннамария Шлоссер: Нотариальные полномочия в Австрии в отношении оказания помощи в самоубийстве

Оказание помощи в самоубийстве легально в Австрии с 2022 года, следуя ев-

ропейской тенденции. Заявление на её осуществление может быть сделано перед нотариусом или представителем по правам пациента. На практике, нотариусы также составляют значительное количество таких документов. Австрийское законодательство регулирует оказание помощи в самоубийстве в основном в частной сфере, разрешая только доступ к токсичному веществу и минимальную медицинскую помощь. По мнению автора статьи, заявление относительно самоубийства не относится к полномочиям нотариуса, и она считает расширение нотариальных полномочий в этой области нецелесообразным.

László Vértessy: Rolle der Notare im Finanzsektor: Aspekte der Rechtssicherheit und der Stabilität in Bank-, Versicherungs- und Anlagengeschäften

Die rechtssicherheitlichen Grundlagen für das Funktionieren des Finanzsektors setzen institutionelle Garantien voraus, in denen der Notar als unparteiischer Akteur mit hoheitlichen Befugnissen auftritt, und seine Tätigkeit sowohl in bank-, versicherungs- als auch in anlagerechtlichen Geschäften von struktureller Bedeutung ist. Im Bankensektor dienen das System der Kreditverhältnisse und der vollstreckbaren Urkunden, das Funktionieren der Kredit- und Pfandrechtsregister, das Mahnverfahren, sowie Fragen im Zusammenhang mit Zahlungen und Wertpapierkonten im Todesfall und bei der Erbfolge einer schnellen und berechenbaren Durchsetzung von Forderungen. Im Versicherungssektor stärken Vertragssicherheit und notarielle Beglaubigung – Instrumente zur Vermeidung von Versicherungsstreitigkeiten – sowie die Klärung von Berechtigungsfragen (Begünstigte) im Zusammenhang mit Nachlassverfahren, eine rechtmäßige und streitfreie Erbringung der

Dienstleistungen. Im Bereich der Anlagen-geschäfte werden die Risiken bedingter und komplexer Transaktionen durch die treuhänderische Verwahrung als öffentlich-rechtliches Escrow, die notarielle Form und die Vollstreckbarkeit, sowie die mit der Gründungs- und Zeichnungsphase verbundenen Treuhandkonstruktionen gemindert. Die Mitwirkung von Notaren schafft ein rechtliches Umfeld, das zum stabilen Funktionieren der Finanzmärkte beiträgt.

László Vértesy: Le rôle des notaires dans le secteur financier: sécurité juridique et stabilité des relations juridiques bancaires, d'assurance et d'investissement

La sécurité juridique du fonctionnement du secteur financier est fondée sur des garanties institutionnelles, au sein desquelles le notaire apparaît comme un acteur impartial doté de pouvoirs d'autorité publique, dont les activités revêtent une importance structurelle dans les relations juridiques bancaires, d'assurance et d'investissement. Dans le secteur bancaire, le système des relations juridiques de crédit et des actes exécutoires, la gestion des registres des garanties de prêts et des hypothèques mobilières, la procédure d'injonction de payer ainsi que les questions liées aux comptes courants et aux comptes-titres en cas de décès et de succession, contribuent tous à un recouvrement rapide et prévisible des créances. Dans le secteur de l'assurance, la sécurité juridique contractuelle et la certification notariale sont des outils de prévention des litiges d'assurance. Le règlement des problèmes d'exercice des droits liés aux procédures successorales (bénéficiaire) renforcent la prestation de services dans le respect de la loi et l'absence de litiges. Dans le domaine des relations juridiques d'investissement, le dépôt fiduciaire en tant qu'escrow de droit public, l'acte authentique et la force exécutoire dont il est revêtu et les différents dépôts liés aux phases de constitution et de souscription atténuent les risques liés aux opérations conditionnelles et complexes. L'intervention du notaire crée un environnement juridique qui contribue au bon fonctionnement des marchés financiers.

Ласло Вертеши: Роль нотариусов в финансовом секторе: аспекты правовой определенности и стабильности в банковских, страховых и инвестиционных правовых отношениях

Правовая определенность деятельности финансового сектора основана на институциональных гарантиях, в рамках которых нотариус выступает в роли беспристрастного субъекта с государственными полномочиями, деятельность которого имеет структурное значение в банковских, страховых и инвестиционных правовых отношениях. В банковском секторе система кредитных правовых отношений и исполнительных документов, ведение реестров кредитных гарантий и уведомлений о залоге движимого имущества, процедура приказа уплаты задолженности, а также вопросы, связанные с текущими счетами и счетами ценных бумаг в случае смерти и наследования способствуют быстрому и предсказуемому взысканию требований. В страховом секторе договорная правовая определенность и нотариальное заверение являются средствами для предотвращения страховых споров, а разрешение вопросов, связанных с правами в наследственных делах (бенефициар), обеспечивает предоставления услуг в соответствии с законом и без споров. В сфере инвестиционных правовых отношений депонирование, как публично-правовое эскроу, нотариальная форма документов и их исполнительная сила, а также различные депозиты, связанные с этапами учреждения и подписки, снижают риски условных и сложных сделок. Участие нотариуса создает правовую среду, способствующую стабильному функционированию финансовых рынков.

Tamás Ujvári: Zehn Ideen zur Rationalisierung des Nachlassverfahrens

Es wird von uns stets erwartet, dass wir Nachlassverfahren zügig und zeitgemäß abschließen. Die Lebensumstände werden jedoch immer komplexer (ungewöhnliche Vermögenswerte, Erben im Ausland, mehrfach zusammengefasste Fälle). Daher müssen wir darüber nachdenken, wie das Nachlassverfah-

ren durch Änderung der Gesetzgebung oder der Rechtspraxis sowie durch den Einsatz von Technologien zum Ersetzen manueller Arbeit schneller und kostengünstiger gestaltet werden kann. Ziel der Studie ist es, eine konstruktive Debatte und weitgefächerte Überlegungen darüber anzuregen.

Tamás Ujvári: Dix idées pour simplifier la procédure successorale

Selon une exigence constante formulée envers nous, les procédures successorales devraient être clôturées rapidement et mises à jour. Or, les situations de vie sont de plus en plus complexes (patrimoine atypique, héritiers étrangers, regroupement de plusieurs dossiers). Il est donc nécessaire de réfléchir sur les possibilités de rendre la procédure successorale plus rapide et moins coûteuse, notamment en modifiant la loi ou les pratiques juridiques et en utilisant des technologies qui remplacent le travail humain. Cette étude vise à encourager un débat constructif et une réflexion approfondie sur ce sujet.

Тамаш Уйváри: Десять идей для оптимизации процессов наследования

Нам постоянно предъявляют требование о быстром и своевременном завершении оформления наследства. Однако жизненные обстоятельства становятся все более сложными (нетипичные наследства, иностранные наследники, объединение нескольких дел). Поэтому необходимо рассмотреть способы ускорения процессов наследования и снижения затрат на такие дела, например путем внесения изменений в законодательство или в юридическую практику и использования технологий, заменяющих человеческий труд. Цель данного исследования — инициировать конструктивную дискуссию, широкое обсуждение этой темы.

Csaba Raus: Mit „Fernbeglaubigung“ von Anwälten erstellte Privaturkunden in notariellen Verfahren

Der Fachartikel befasst sich mit der Gegenzeichnung von Privaturkunden durch Rechts-

anwälte, wenn die Parteien der Urkunde sich an verschiedenen Orten befinden, und die Urkunde über ein elektronisches Kommunikationsnetz, unter Verwendung von Geräten, die Bild und Ton gleichzeitig übertragen und aufzeichnen, erstellt wurde. Er stellt auch die Frage, ob und wie solche Urkunden in notariellen Verfahren verwendet werden können. Der Artikel unternimmt auch die Darstellung der anwaltlichen Verfahrensordnung in solchen Fällen (Ferngegenzeichnung und die damit verbundene Fernidentifizierung). In diesem Zusammenhang untersucht er die Möglichkeit der Erstellung notarieller Geschäftsurkunden zwischen Fernparteien sowie die damit verbundenen Bedenken. Die Studie geht auch auf die Vorteile der mit Ferngegenzeichnung ausgestatteten anwaltlichen Privaturkunden ein (so auch auf die Möglichkeit, auf eine Legalisation zu verzichten). Die Studie analysiert neben der Verwendbarkeit von durch einen Rechtsanwalt per Ferngegenzeichnung erstellten Privaturkunden in den einzelnen notariellen Verfahren, auch die in der Praxis auftretenden Probleme.

Csaba Raus: Les actes d'avocats établis par « signature à distance » dans les procédures notariales

Cet article présente l'utilisation dans le cadre de procédures notariales des actes établis par des avocats entre personnes absentes, contresignés via un réseau de communication électronique, au moyen d'un dispositif transmettant et enregistrant simultanément images et son (contreseing à distance). Il décrit également les règles de la procédure du contreseing à distance (ainsi que l'identification à distance associée) prévues pour les avocats. Dans ce contexte, il examine la possibilité d'établir un acte transactionnel notarié entre personnes absentes et les problématiques qui en découlent. L'étude aborde également les avantages des actes d'avocats établis par signature à distance (tels que la possibilité de dispense de légalisation). L'étude analyse l'utilisation de ces actes d'avocat contresignés à distance dans certaines procédures notariales ainsi que les difficultés rencontrées dans la pratique.

Чаба Раус: Документы, оформленные адвокатами с помощью «дистанционной подписи» в нотариальном производстве

В данной статье рассматривается использование в нотариальном производстве документов, оформленных и подписанных адвокатами при отсутствии сторон, посредством электронной сети связи с использованием устройства, одновременно передающего и записывающего изображения и звук (дистанционная подпись). Также описываются правила, регулирующие процедуру дистанционной подписи (а также связанную с ней дистанционную идентификацию) для адвокатов. В этом контексте рассматриваются возможность оформления нотариального удостоверения сделки между отсутствующими сторонами и связанные с этим вопросы. Исследование также затрагивает преимущества документов, оформленных и подписанных адвокатами с помощью дистанционной подписи (нпр. освобождение от легализации). Анализируется использование таких дистанционно оформленных документов адвокатами в определенных нотариальных процедурах, а также трудности, возникающие на практике.

Anna Mór-Baranyai: Geistige Werke im Nachlass

Vielleicht ist uns gar nicht bewusst, dass wir im Laufe unseres Lebens zahlreiche Werke anhäufen, die im Todesfall Teil unseres geistigen Erbes sein werden. Unser derzeit geltendes Erbrecht soll eine zufriedenstellende Regelung über das Vermögen des Erblassers gewährleisten, und sein Ziel besteht darin, die Rechtslage der durch den Tod vererbten Vermögenswerte nicht im Unklaren zu lassen. Doch während wir die Einbeziehung von Gegenständen in den Nachlass als Evidenz ansehen, gilt dies keineswegs für urheberrechtlich geschützte Werke und die daran bestehenden Urheberrechte, sodass das Schicksal der vom Erblasser hinterlassenen geistigen Werke in vielen Fällen nicht oder nicht angemessen geregelt wird. Vor diesem Hintergrund ist es das Ziel

der vorliegenden Studie, aufzuzeigen, mit welchen Schwierigkeiten unsere Erben zu rechnen haben, wenn unsere in dieser Eigenschaft geschaffenen Werke in den Nachlass fallen.

Anna Mór-Baranyai: Les œuvres de l'esprit dans la succession

Tout au long de notre vie, nous accumulons sans nous en rendre compte de nombreuses œuvres qui feront partie de notre patrimoine intellectuel à notre décès. Notre système successoral actuel est conçu pour régler de manière satisfaisante le sort des biens du défunt et vise à garantir le statut des actifs transmissibles par héritage. Cependant, si le fait que les biens peuvent appartenir à la succession est considéré comme une évidence, l'appartenance à la succession des œuvres intellectuelles et des droits d'auteur qui s'y rattachent est loin d'être aussi clairement définie. De ce fait, dans de nombreux cas, le sort des productions intellectuelles laissées par le défunt n'est pas du tout réglé ou bien il est réglé de façon insatisfaisante. Face à ce constat, cette étude a pour but de démontrer les difficultés auxquelles nos héritiers seront confrontés si les œuvres que nous avons créées en tant qu'auteurs feront partie de notre succession.

Анна Мор-Бараняи: Авторские произведения в наследстве

Мы можем этого даже не осознавать, но на протяжении всей жизни мы накапливаем множество произведений, которые после нашей смерти станут частью нашего интеллектуального наследия. Наша нынешняя система наследования призвана удовлетворительно урегулировать судьбу имущества умершего и гарантировать статус наследуемого имущества. Однако, если принадлежность имущества к наследству считается само собой разумеющимся, включение интеллектуальных произведений и связанных с ними авторских прав в наследство далеко не так четко определено. Следовательно, во многих случаях судьба интеллектуальных произведений, оставленных умершим, либо не решена, либо решена неудовлетворительно. В свете этого, целью

данного исследования является выявление трудностей, с которыми столкнутся наши наследники, если созданные нами как авторами произведения станут частью нашего наследства.

Ambrus Faragó: Rolle der Klageerwiderung des Beklagten in der materiellen Prozessführung

Zur Prozessführung kann erst kommen, nachdem der Beklagte die schriftliche Klageerwiderung eingereicht hat. Die Sachverhaltsprüfung darf erst auf Grund einer formell ordnungsgemäß eingereichten schriftlichen Klageerwiderung erfolgen. Eine materielle Prozessführung kann also nur zum Zwecke der Abgabe konsequenter Erklärungen des Beklagten erfolgen. Formale Mängel und Unvollständigkeiten der Klagschrift und der schriftlichen Klageerwiderung können durch Nachreichen behoben werden; hierfür ist eine materielle Prozessführung nicht statthaft. Eine materielle Prozessführung kann auch nicht ausgeübt werden, wenn zur Einreichung einer rein formellen oder rein sachlichen Verteidigung eine andere Form der Verteidigung des Beklagten vorgebracht werden soll. Eine materielle Prozessführung ist nicht erforderlich, wenn der Beklagte auf einen Fehler in der Klageerklärung des Klägers hingewiesen hat oder wenn zwischen den Parteien eine Streitigkeit über die Auslegung einer Rechtsvorschrift besteht und das Gericht den Rechtsstandpunkt einer der Parteien teilt. Die Verpflichtung zur materiellen Prozessführung besteht auch dann, wenn alle Prozessparteien zu derselben Frage eine Klageerwiderung abgeben, diese sich jedoch voneinander unterscheiden und das Gericht mit dem Standpunkt keiner der Parteien einverstanden ist. Diese Rolle der Klageerwiderungen im Prozess bedeutet die Durchsetzung des Erfordernisses einer professionellen Prozessführung.

Ambrus Faragó: Les moyens de défense et les mesures d'instruction

Les mesures d'instruction ne peuvent être prises qu'après le dépôt par le défendeur de ses moyens de défense écrits. La prise des mesures d'instruction a lieu sur la base des

moyens de défense déposés en bonne et due forme. Les mesures d'instruction peuvent donc être ordonnées uniquement pour permettre au défendeur de présenter des arguments cohérents. Les erreurs et irrégularités de forme dans la demande et les moyens de défense écrits peuvent être corrigées par la procédure de régularisation; la prise des mesures d'instruction n'est pas possible à cet égard. Elle n'est pas possible non plus au cas où le défendeur qui a déposé uniquement des moyens de défense au fond ou qui a soulevé uniquement des exceptions de procédure voudrait déposer l'autre forme de défense. La prise des mesures d'instruction n'est pas nécessaire si le défendeur a relevé une erreur dans la déclaration du demandeur au cours de la mise en état de l'affaire ou s'il existe un différend entre les parties quant à l'interprétation d'une disposition légale et que le tribunal partage la position juridique de l'une des parties. L'obligation d'ordonner des mesures d'instruction demeure même si toutes les parties présentent leurs déclarations sur la même question au cours de la mise en état, mais que leurs positions divergent et que le tribunal ne partage aucune des deux. Ce rôle joué par les déclarations du défendeur dans la procédure démontre le respect de l'exigence du professionnalisme dans la conduite du procès.

Амбруш Фараго: Защита и следственные меры

Следственные меры могут быть приняты только после того, как ответчик представит свои письменные возражения. Эти меры основаны на возражениях, поданных в надлежащей форме. Таким образом, следственные меры могут быть назначены для того, чтобы позволить ответчику представить свои последовательные аргументы. Формальные ошибки и неточности, допущенные в исковом заявлении и в письменных возражениях ответчика могут быть исправлены в рамках процедуры устранения недостатков; в этом случае проведение следственных мер невозможно. Следственные меры также невозможны, если ответчик, представивший исключительно

существенные возражения или выдвинувший исключительно процессуальные возражения, желает представить другой вид возражений. Следственные меры суда не требуются, если ответчик выявил ошибку в заявлении истца на этапе подготовки дела или если между сторонами существует разногласие относительно толкования положения закона и суд согласен с правовой позицией одной из сторон. Обязанность

назначать следственные меры сохраняется даже в том случае, если на этапе подготовки дела все стороны представляют заявления по одному и тому же вопросу, но их позиции расходятся и суд не согласен ни с одной из сторон. Такая роль заявлений ответчика в ходе судебного разбирательства показывает соответствие требованиям к профессионализму при проведении судебного процесса.